

Міністерство освіти і науки України
Турецький Гіресунський університет
Університет Миколаса Ромеріса
Державна вища технологічно-економічна школа
ім. Броніслава Маркевича
Державна вища професійна школа в Коніні
Європейський гуманітарний університет
Технічний університет Молдови
Державний біотехнологічний університет
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Полтавський державний аграрний університет
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Львівський національний університет природокористування
Кафедра обліку та оподаткування

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ:
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ**

***МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ***

22-23 березня 2022 р.

Частина 1

ЛЬВІВ 2022

УДК 330.341.1:005.92

О-17

Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, **22-23 березня 2022 р. Ч. 1.** Львів: ЛНУП, 2022. 434 с.

Організаційний комітет:

Гнатишин Л.Б. – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Пилипенко К.А. – д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавського державного аграрного університету;

Василюшин С.І. – д.е.н., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Державного біотехнологічного університету;

Прокопишин О.С. – заступник завідувача кафедри з наукової роботи, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Жидовська Н.М. – заступник завідувача кафедри з навчально-методичної роботи, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Малецька О. І. – к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Дранус Л.С. – к.е.н, доцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили;

Лега О.В. – к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавського державного аграрного університету;

Гуменюк І.Л. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».

У збірнику представлено матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти». Результати наукового пошуку можуть бути використані для подальших наукових досліджень та формування нових наукових ідей.

Усі матеріали подаються в авторській редакції

За вигляд, зміст, достовірність та відсутність плагіату у тезах відповідають автори.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1		
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ		
Balawejder M. Zhydovska N.	MAIN TYPES AND DIMENSIONS OF EFFICIENCY AND THEIR CHARACTERISTICS	15
Berezivska O. Y. Berezivskiy Z.P.	MODERN ASPECTS OF TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE	18
Berezivskiy Z.P. Berezivska O.Y.	FEATURES OF CATTLE-BREEDING DEVELOPMENT IN UKRAINE	20
Kravchenko S.A Bezhenar I.N.	IMPROVING THE SYSTEM OF STATE REGULATION OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT	22
Бандурко Д.В.	ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО СУДОВО-ЕКОНОМІЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ	25
Богатюк Д.В. Яковенко Р.В.	ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ У БУДІВНИЦТВІ	28
Войничка Л.Й. Михалюк Н.І. Верзун А.А.	ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНИ: УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ	30
Гіржева О.М.	ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	33
Гребенюк Є. А.	КОНЦЕНТРАЦІЯ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	36
Грещук Г.І.	ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	38
Зеліско Н.Б. Малюга В.В.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ	41
Колодійчук І.А.	ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В	44

	УКРАЇНІ	
Куряча Н.В.	ВПЛИВ НБУ НА ПРИБУТКОВІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	47
Магійович Р.І. Магійович І.В.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ	50
Моголівець А.А. Чинчик А.А.	ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БУДІВНИЦТВА	53
Монюк В.В.	ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ, ЇЇ РОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	55
Печко В.С.	КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗИ ВИНОГРАДАРСТВА В УКРАЇНІ	58
Прокопишин О.С. Гінайло К. В. Куліш Ю. В.	СІМЕЙНА БУХГАЛТЕРІЯ: СУТЬ І МИСТЕЦТВО ВЕДЕННЯ	61
Станько Т.М.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОРИСТАННЯ БІОПАЛИВА	64
Стеценко С.П. Моголівець А.А.	ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БУДІВНИЦТВА	67
Трушкіна Н.В. Чернявська Т.А.	СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ З ПОЗИЦІЙ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ	69
Туркот О.А.	ЩОДО ВИРШЕННЯ СПОРІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВАХ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕДІАЦІЇ	72
Туркот О.А. Гілецька М.І.	ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИМОГ ДО МЕДІАТОРА	74
Хомюк Н. Л.	РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ	76
Черевко І.В. Черевко Г.В.	ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ У ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ – ДОСВІД ПОЛЬЩІ	79

РОЗДІЛ 2 ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ АКТИВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ		
Dranus L.	CURRENT PROBLEMS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN UKRAINE	82
Dranus L. Pavlenko Y. Somar A.	WAGES AS THE MAIN FACTOR MOTIVATING PRODUCTIVITY	85
Dranus V. Benuh A.	THE INFLUENCE OF PUBLIC TRUST ON THE ACTIVITIES OF BANKS IN UKRAINE	88
Dranus V. Huzei O.	BANK LENDING TO THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINIAN ECONOMY	91
Dranus V. Tiagnybedina Y.	PROBLEMS OF AGRICULTURAL INSURANCE AND WAYS TO SOLVE THEM	94
Dranus V. Tregubenko V.	PROBLEMS OF FINANCING THE DEVELOPMENT OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN UKRAINE	96
Dranus V. Yefymenko K.	THE ROLE OF POPULATION TRUST IN INSURANCE SERVICES IN UKRAINE	99
Skhidnytska H.V. Kovaliv V.M. Verzun A.A.	DIRECTIONS FOR IMPROVING THE PROCESS OF MANAGING THE FINANCIAL RESOURCES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	102
Андрушко О.М. Андрушко М.О.	ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ГОРОХУ В ЛІСОСТЕПУ ЗАХІДНОМУ	105
Апетик М.М. Нечепурна Н.Т.	ЧИННИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	110
Бержанір А.Л.	РІВЕНЬ ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСОМ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ	113
Боднар О.А.	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СПРАВІ	117
Бора Н.Ю.	ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ	

	ІНСТРУМЕНТІВ DIGITAL МАРКЕТИНГУ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ	120
Боршуляк Н.С. Кузь А.	ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ – ШЛЯХ ДО УСПІХУ	126
Василина О.Р.	ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	130
Власюк С.А.	ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	133
Галанец В.В.	ДЕРЖАВНІ ЗАХОДИ ПІДТРИМКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	138
Галтман Т.В.	РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	141
Гладинець Н.Ю. Гладинець В.І.	ВПЛИВ ВАЛЮТНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	145
Грицасенко М. І.	КРАУДФАНДИНГ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ	148
Грицина О.В.	ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗИЯ В УКРАЇНІ	151
Жидовська Н.М.	ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	155
Ковценюк Г.В.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	158
Когут В.А	СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗМІНА КОНТЕНТ-СТРАТЕГІЇ ІТ КОМПАНІЙ В LINKEDIN У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	161
Колодій А.В.	СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ГРЕЦІЇ: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ	164

Красота О.Г. Красота І.І.	ФАКТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ	157
Красота О.Г. Красота І.І.	ДОКУМЕНТАЛЬНА ПОЗАПЛАНОВА ПЕРЕВІРКА ЯК СПОСІБ ПОСИЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	170
Кушка П.А.	МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	172
Левандівський О.Т. Мастило Н.В.	ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА	174
Лещук Г.В. Мороз А.В.	ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ЗА МІСЦЯМИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ ТА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	177
Лизак М.П.	МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	180
Малій О.Г.	ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	183
Мацьків Г.В.	ДІАГНОСТИКА БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	186
Муха І.О.	АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ БІЗНЕС - ПРОЦЕСІВ	189
Павлов К.В. Чорний Р.С. Коваль М.О.	REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF PROCESSES OF REGULATION OF EMPLOYMENT CENTERS OF THE POPULATION OF THE VOLYN REGION	192
Павлова О.М. Матійчук Л.П. Новосад О.В.	ESSENCE AND FUNDAMENTALS OF ENERGY SECURITY FORMATION IN UKRAINE	195
Печенюк А.П.	ОБЛІКОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ	

Мушеник І.М.	АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ	199
Пилипенко К.А. Радіонова А.	МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ : ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ	203
Прокопишин О.С. Чічолі Р.	ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	207
Пугаченко О.Б.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ	210
Рубай О.В.	ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КАЗНАЧЕЙСТВА В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	213
Савчук О.Я.	ФІНАНСОВІ-КРЕДИТНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ	216
Синюра-Ростун Н.Р.	ЛОКАЛЬНИЙ РОЗВИТОК У СТИМУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	219
Сиротюк Г. В.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	222
Смолінський В.Б.	ФІНАНСОВІ ПРОБЛЕМИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	225
Черевко Г.В. Вовк І.В.	ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	228
Черевко І.В. Черевко Г.В	ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ДОСВІД ПОЛЬЩІ	231
Ярошевич Н.Б.	ІНДИКАТОР ДІЇ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ	233
РОЗДІЛ 3		
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ		
Mironchuk Z.P. Andrushko R.P.	PROBLEMS OF ACCOUNTING POLICY FORMATION AND WAYS TO SOLVE	237

Kolach S.M.	THEM	
Mironchuk Z.P. Tsitska N.E.	TRANSFORMATION OF ACCOUNTING IN THE CONDITIONS DIGITALIZATION	240
Андрейчук Р.В. Андрейчук Л.М. Корж Н.А.	ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	243
Баланюк І.Ф. Герин Ю.А. Грицюк О.Р.	ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	246
Баланюк І.Ф. Однойко А.В. Данилюк Т.В.	УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	249
Василішин С.І.	НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ	253
Василюк М.М. Семчук Х.І.	КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	257
Василюк М.М. Снятинська В.М.	МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ПРОЦЕСІВ ДІЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	260
Вовк І.В. Черевко Г.В.	ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	263
Герчанівська С.В. Миرونчик О.	ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	266
Гладчеко М.	ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА БУДІВНИЦТВО	271
Гнатишин Л.Б. Гуменюк І.Л.	ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	274
Гнатюк Т.М. Шпільчак В.В.	ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА НА	276

	ПІДПРИЄМСТВІ	
Горошанська О. О. Кашена Н. Б.	МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПЛАТНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	279
Гуменюк О. Ю.	ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	282
Долінська М. О.	РОЛЬ СТАТИСТИКИ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	285
Дуда Г. Б.	ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	288
Єрмолаєва М.В.	МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	291
Іванюк Т.Л. Тютюнник В.В.	СИСТЕМА ОБІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТА	294
Калайтан Т.В.	МАРЖИНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДОХОДНІСТЮ ГОТЕЛІВ	296
Калашніков Д.П. Занихайло Р.С.	ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАРТІСНОГО ІНЖИНИРИНГУ ПРОЕКТІВ БУДІВНИЦТВА	299
Канцедал Н.А. Лега О. В	ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У КАПІТАЛЬНИХ ВИТРАТАХ ПІДПРИЄМСТВА	301
Кашена Н. Б. Горошанська О.О.	ІНФОРМАЦІЙНИЙ СЕРВІС УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТОРГІВЛІ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ	305
Коновальчук С.П. Латик Т.В.	СИСТЕМА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ	308

Романюк А.А.		
Кононенко Л.В. Охріменко А.О.	ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	311
Кононенко Л.В. Харченко Д.Я.	ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	314
Копчак Ю.С. Донецька О.В. Марук О.В.	СУТНІСТЬ ТА АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА	317
Коржев І.В. Марко М.Ю.	ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	320
Кучера А.М. Баланюк В.С. Андрійчук В.А.	ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ МОНЕТАРНИХ АКТИВІВ	323
Кушнір Л.А. Кушнір В.О.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ	326
Малецька О.І. Поліщук О.М.	МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	329
Малій О.Г.	ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ В УПРАВЛІННІ ПОТОЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	332
Морозова А.М.	МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕОЦІНКИ АКТИВІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	
Орлов В.В.	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ПРАВ НА ВИКОРИСТАННЯ СОРТІВ РОСЛИН В НАСІННИЦЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	337
Остапенко Р.М.	ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТОВАРИСТВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	340
Павловська Т.	АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ В КОНТЕКСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ТА КОРПОРАТИВНИХ ВИТРАТ: РОЗПОДІЛ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ	343

Перч А.	ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	347
Пилипенко К.А.	ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	349
Попко Є.Ю.	ОБЛІКОВИЙ СУПРОВІД ЗМІНИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС	353
Прядко О.М. Верб'яна Т.В.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	356
Савків У.С. Саханенко І.І.	СИСТЕМА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ	359
Савків У.С. Ткачук І.Д.	ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	362
Сарахман О.М.	НАРАХУВАННЯ І ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	367
Сас Л.С. Грубеляс А.Л.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ	370
Середяк Р. А.	ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ	373
Сиробюк Г.В. Янковська К.С.	ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ	377
Скрипак М.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	380
Смірнова Н.В. Смірнова І.В.	ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ-ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ: ВПЛИВ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ	383
Стемковська І.В.	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ	386
Страхов А.О. Паскар В.М.	ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВНИЦТВА	389
Таран О.М.	КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ	391

	УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	
Татчин С.Г. Ребрик Н.І.	СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ З МЕТОЮ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ	394
Тютюнник Ю.М. Тютюнник С.В.	ПОСЛІДОВНІСТЬ АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ БАЛАНСУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	397
Федик О.В.	ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА	400
Фоміна Т.В.	ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ	402
Хомин П.Я.	TEORIA RACHUNKOWOŚCI NA TLE ZASTĄPIENIA ODLICZENIA PRZEZ	405
Ціцька Н.Є. Малецька О.І.	СВІТОВА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ	412
Ціцька Н. Є. Мирончук З. П.	ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ В МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	415
Циріль Т.В. Банашевич Т.П. Мельникови М.Р.	ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ	419
Чурикова С.В.	ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	422
Шишкіна Т.М. Малишко І.І.	РОЗРАХУНКИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ	425
Шкроміда В.В. Шкроміда Н.Я.	РЕПУТАЦІЙНІ АКТИВИ У СИСТЕМІ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	248
Юрченко О.В. Таран К.В.	ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - НЕКОМЕРЦІЙНИХ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	430

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

UDC: 332.1

Balawejder Monika
lecturer

State Higher School of Technology and Economics in Jaroslaw,
Jaroslaw

Zhydovska Nataliia

PhD in Economics, associate professor of
the Department of Accounting and Taxation,
Lviv National Environmental University, Lviv

MAIN TYPES AND DIMENSIONS OF EFFICIENCY AND THEIR CHARACTERISTICS

The economic efficiency of the enterprise is one of the important management problems, which allows to identify factors that affect the processes of using resources for the production of products and services. Modern enterprises operate in accordance with the defined strategic goals, which include, as a rule, the goal of improving economic efficiency, which is measured by a certain economic effect on the optimal distribution of available resources. The market environment generates signals of supply and demand, increases the responsibility and independence of enterprises of all forms of ownership to make management decisions to ensure the economic efficiency of enterprises. Factors in the development of technical progress, consumer needs, availability of raw materials, labor and material resources, government regulation interact with each other and affect performance indicators at all economic levels. [1]

The category of efficiency is leading in the system of economic categories. From the point of view of economic theory, as well as practice, the correctness of its understanding, interpretation and use depends on the correctness of the entire system of efficiency of production and its evaluation through a system of relevant indicators. It belongs to the categories that are the most controversial in the economic sciences and at the same time the most used to assess the management process of certain subjects of a market economy. [2] Therefore, attention should be paid to clarifying the main dimensions of efficiency. We describe the individual performance measurements in the table.

The main types of efficiency, depending on the principles of classification, which are shown in the figure, indicate the multidimensionality of the category of efficiency, thus confirming the application of different criteria for its evaluation.

Table

Characteristics of efficiency measurements

Measuring efficiency	Characteristic
Material	Assumes the genotypic function of the enterprise as an organization (type of activity implemented by the organization as a social subsystem) - the effectiveness of the enterprise is expressed in meeting certain needs of society and (or) in achieving its external goals (this dimension does not take into account costs).
Technological	Is a narrow physical dimension of efficiency to the category of productivity and is understood as technical productivity, included technical factors, such as: - productivity of property (cost of production); - labor productivity (general, living and tangible); - productivity of technical means, etc.
Market	Characteristic target interpretation of the category of efficiency: covers the criteria that combine the relationship in two planes: goals-effects and goals-costs. Objectives-effects: purely market measurement - definition, creation and satisfaction of external needs of clients of the enterprise. Cost goals: market-economic dimension - meeting the external needs of the company's customers at a rational level of costs.
System	You can apply an expression "healthy system" (enterprise as a system or subsystem) in light of achieving long-term goals of the enterprise (development, adaptation to change, etc.), as well as potential characteristics of the system.
Political	Covers the links of the enterprise with the environment in the field of processing and implementing orders, competences in concluding contracts, the correctness of the choice of investments, a combination of partners among state organizations, local governance, economic, social.
Cultural	Fathers the ability of the enterprise to compliance with norms and values, which allows to preserve the compliance of the culture of society, as well as contribution to its development.
Social	Expresses the interests of owners and employees of the enterprise in the categories of needs and public role.
Ecological	Indicates the impact of the enterprise on the environment and its relationship with the natural environment.
Economic	Covers the criteria that relate the effects obtained to the costs incurred.

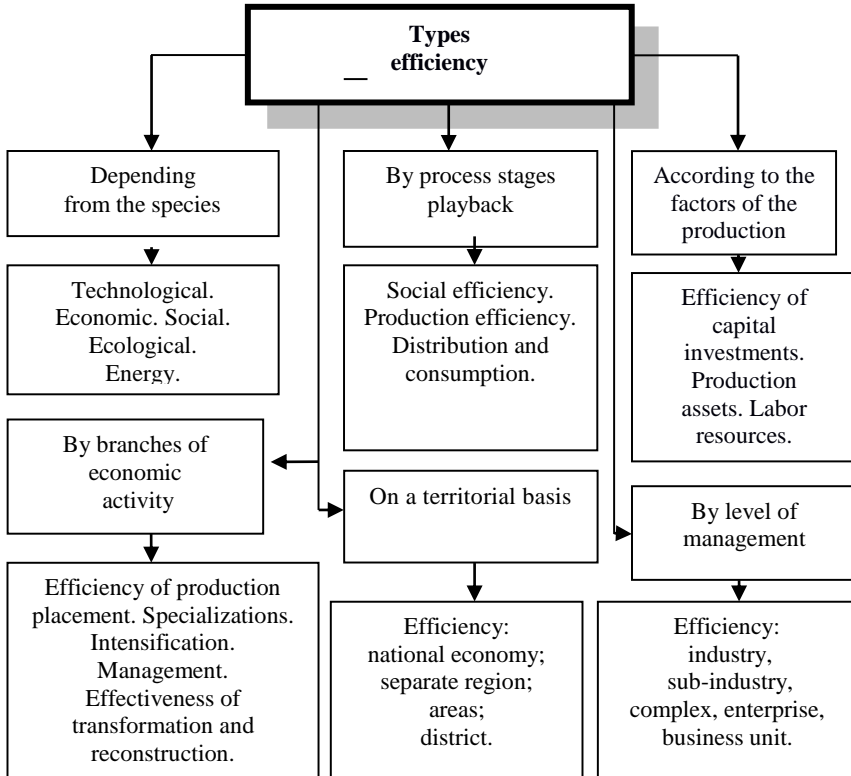

Fig. Types of efficiency depending on the type of classification*.

* Source: author's development.

Thus, the efficiency of the enterprise is an integral part of the existence of the social economic system.

References:

1. Brytanska N.N. Economic efficiency of sugar industry enterprises. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/08_2020/Brytanska_dis.pdf
2. Zhydovska N.M. The main directions of functioning and regulatory actions of the state in the sugar market. *Transformational changes in the national economy in the context of European integration*: International scientific-practical conf. Lviv. 2019. P.67-69.

UDC 338.43

Berezivska O. Y.
Ph D., Associate Professor
of the Department of Tourism,
Berezivskiy Z. P.
Ph D., Associate Professor
of the Department of Economics,
Lviv National Environmental University, Ukraine

MODERN ASPECTS OF TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Tourism is a specific type of consumption of material goods and services and spiritual goods, which is allocated to a separate sector of the economy and is a promising area of socio-economic development of Ukraine and its regions. The socio-economic significance of tourism is justified by such features as the development of agriculture, construction, trade, communications, employment and gross domestic product, ensuring a positive balance of payments, a means of foreign exchange earnings and promotes Ukraine's prestige.

However, today the development of the tourism industry is hampered by certain factors, including imperfect legislation, limited assortment of services, lack of funds for the reconstruction of ancient monuments and architecture, dissemination of comprehensive information about possible tourist routes and more.

Research of scientific works related to the problems of functioning and development of the tourist market of Ukraine has shown that today there is no single approach to the classification of factors of the level of tourism development in the country and its regions.

Modern technologies and opportunities for fast travel contribute to the rapid growth and strengthening of regional and global integration. Regions are beginning to act as subjects of international relations, which contributes to changing the profile of the economy from production to meet the needs of the international tourism market.

The development of tourism depends on the following conditions in society, such as natural-geographical, historical-political, socio-economic, demographic and etc. Each of them is characterized by certain factors.

That is why, analyzing the factors influencing the development of

tourism, it is necessary to consider their classification.

The main priorities of the current reforms in Ukraine in the field of tourism are the preservation of cultural and natural heritage, increasing the attractiveness of domestic and foreign tourists, and as a result of creating a positive image of Ukraine as a tourist developed country with a stable political situation and economics. The most important factor at this stage, respectively, is the creation of a tourism policy management system.

The main factors in the development of tourism in the Lviv region are:

favorable geographical and transport position of the region;

favorable natural and climatic conditions in the region;

available natural and recreational resources;

registered cultural and historical monuments;

tourism development organizations (travel companies, etc.);

significant historically formed sanatorium-resort base.

We assume that due to its geographical location and available resources in Ukraine has excellent potential for tourism development.

There is a comprehensive reorientation from outbound to domestic tourism in today's rather difficult economic situation. It is necessary to improve the development of tourism in Ukraine, which will make it more attractive for tourists.

References:

1. Butorina V. Interaction of enterprises of tourist infrastructure and national tourism in Ukraine. *Global and national economic problems*. 2016. Issue 12. pp. 211-214.
2. Law of Ukraine "On Tourism" of 15.09.1995 № 324/95-VR. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine [online] Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
3. Miguschenko Yu. Problems and prospects of development of the tourism industry of Lviv region. *Efficient economy*, [online]. Available: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4564>

UDC 330.131: 636.034

*Berezivskiy Z. P.,
Ph D., Associate Professor
of the Department of Economics,
Berezivska O. Y.,
Ph D., Associate Professor
of the Department of Tourism
Lviv National Environmental University, Ukraine*

FEATURES OF CATTLE-BREEDING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Ukraine has always been one of the most powerful producers of agricultural products in Europe. Unfortunately, in recent years, cattle-breeding production has declined particularly sharply. It contributed to considerable cash inflows, much of which could later be used to further develop cattle-breeding in general.

A feature of cattle-breeding is a high level of its integration with other sectors of agriculture. Cattle-breeding is characterized by a long cycle of production, which is due to the technological specifics of the reproduction of certain means of production.

Cattle-breeding is one of the most labor-intensive agricultural industries. Therefore, among the factors of efficiency, a significant role is given to the optimal provision of the required quantity and the required quality of labor resources. The quantitative side in this case is determined by the number of employees in the industry, and the qualitative - by age, health status, gender, education and qualifications. Currently, a characteristic feature of the labor resources of cattle-breeding is their aging. This is facilitated by both economic and social problems in rural areas. In general, cattle-breeding is a rather capital-intensive industry, and dairy farming is more capital-intensive than meat.

There are no special objective economic laws for agriculture, much less for certain industries. They act independently of human consciousness and will at all stages of reproduction. However, the specifics of each industry determine the specifics of the manifestation of these laws, and, consequently, the system of indicators of efficiency of cattle-breeding production has its own specifics, which distinguishes it from similar systems in other industries.

Today, the cattle-breeding needs changes in approaches to solving existing problems, the development and implementation of a new model of efficient operation of the industry, which will stabilize production in a short time and improve the conditions for its development.

It is necessary to develop new mechanisms and approaches that would increase the efficiency of cattle-breeding production, introduce a completely new model of the sector, create favorable investment conditions and ensure its competitiveness in domestic and foreign markets, and as a result provide the population with quality products at rational consumption rates.

One of the main problems is to reduce the loss of cattle-breeding production. The situation is particularly difficult when raising cattle. This is where the need for significant capital expenditures necessary for the restoration and organization of production arises. Given the constant rise in prices for cattle-breeding products on world markets and the increase in consumption of meat and dairy products in foreign countries, the production of this type may become one of the most profitable sectors of Ukraine's economy.

References:

1. Gurskaya I. S., Khristenko G. M. The current state of development of the cattle-breeding and directions of its state regulation. *Economic space*. 2016. № 107, pp.102–111.
2. Zahodim M. V. The current state and trends in the development of dairy farming in Ukraine. *Innovative Economics*, 2016. № 1-2 (61). pp. 53–59.
3. Shlapak O. V. Strategic directions of development of the meat cattle breeding industry in Ukraine. *Ukraine economy*. 2013. № 3. pp. 57–65.

УДК 338.436

Kravchenko S.A.

*Sc.D., professor, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration*

Bezhenar I.N.

*Ph.D., docent, Senior Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
NSC "Institute of Agrarian Economics" NAAS, Kyiv*

IMPROVING THE SYSTEM OF STATE REGULATION OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT

It is important to use program-target methods and a systematic approach in the formation of a mechanism for state regulation of agricultural development, based on the implementation of targeted comprehensive programs developed taking into account the real state of the agricultural sector, the needs and level of development of economic entities, as well as the problems and tasks facing the state. Improvement of the system of state regulation should be associated with the maximum use of the project approach, taking into account the need and possibility of achieving the set goals. The functioning of this system will contribute both to reducing the cost of its administration and to increasing the efficiency of the funds allocated by the state [1, с. 139-165].

The system of state regulation of the development of the agricultural sector should take into account changes in the institutional structure. The role of the state should be reoriented from orders and instructions to the role of an organizer of interaction between economic actors and institutions. More promising and effective is not administrative control over the activities of agricultural organizations, but the adjustment of the mechanism of state regulation to optimize the basic economic conditions that ensure a favorable regime for doing business in the industry.

The conceptual model of state regulation of agricultural development, based on the project-program approach, which is headed by ensuring the food independence of the country, should be based on the systematization of political, socio-economic, organizational, production and biological conditions of agricultural production, as well as criteria for economic and budgetary efficiency. If we summarize the proposals in the field of improving the mechanism of state support, then here we can distinguish

two directions of optimizing the mechanism - related to increasing the efficiency of the provision of funds by the state and associated with increasing the efficiency of their use by economic entities [2, с. 200-208].

The category of effectiveness of state support reflects its potential impact on the allocation of resources, since resources move between alternative activities not only in accordance with their profitability, but also in connection with the turnover of factors of production used in this sector. One of the solutions is related to the modernization of the system for monitoring and controlling the effectiveness of the use of subsidies. Monitoring and control should not be reduced to identifying the legality and targeted use of budget funds, which is often observed in practice, but should be focused on identifying effective mechanisms and methods for the development of agriculture, consolidating positive experience or eliminating negative and others. Improvement of the accounting and analytical system should be carried out at all levels of the economic hierarchy.

When developing an agricultural development strategy, it is necessary to apply the value type of targeted reliance, with the help of which it is possible to implement an innovative and investment (breakthrough) scenario, which is aimed at ensuring high-tech, competitive agriculture in world markets and increasing export potential, using the objective advantages of Ukraine in food markets. Any state intervention in the work of market mechanisms, on the one hand, provides protection and support for economic agents, on the other hand, destabilizes markets, generates high expectations, wrong decisions in business, and more. The introduction of protectionist measures to support domestic producer's causes an additional burden on consumers of products in the form of price increases and at the same time reduces the incentives of domestic business entities to improve the quality of products due to the lack of competition from foreign companies. Directing state budget funds to finance certain activities is at the expense of taxpayers and means a decrease in the possibility of financing other public needs [3, с. 67-71].

State programs should take into account all the negative effects of the measures applied by the state and their complex impact on the activities of subjects of economic relations. The state should strive not to replace market institutions, but to promote their formation and development. Indicators of government support cannot measure the impact of policy efforts on

agricultural production, agricultural income, trade or the environment. This requires other assessment tools and methods.

An effective system of state regulation of agricultural development should focus on achieving the Pareto optimum, which implies that the total welfare of society reaches a maximum, and the distribution of goods and resources becomes optimal if any change in this distribution worsens the well-being of at least one subject of the economic system. Another direction for improving the system of state regulation of agricultural development, as well as state support for the industry, should be its openness. To work effectively, the system must be open and transparent for planning and evaluation. It is possible to create an open register of agricultural business entities receiving state support, based on the use of the database of the supervising agency.

Thus, in the course of the study, it has been established that adequate directions for improving the system of state regulation of agricultural development in conjunction with promising areas of optimization of the state support mechanism will contribute to stimulating the broad development of the infrastructure of the agricultural sector, the development of the financial market, and the necessary elements of the effective functioning of the agricultural sector (development of logistics systems of commodity distribution, resource support for the development of the industry). The algorithm for developing programs in the field of state regulation of the development of the agricultural sector reveals the blocks of diagnostics, factor analysis, comprehensive assessment, accounting for the level of differentiation and control. It allows to take into account all the negative effects of the applied measures of state regulation and the complex impact on economic relations, and provides for minimization or elimination of interference in the event that a certain problem can be solved by market mechanisms, and existing trends are aimed at striving for an optimal market condition.

References:

1. Cobb C. W. A Theory of Production. *American Economic Review*. 1928. 18 (Supplement). pp. 139-165.
2. Gerasimov A. N. Government control of regional agricultural economic systems under institutional transformations. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 2015. T. 6. № 5. pp. 200-208.
- Shygaev A. A. The measures of state support for agriculture. *Modern Science*. 2018. № 1-2. pp. 67-71.

УДК 657.6.012.16; 343

*Бандурко Д.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Науковий керівник: Пугаченко О.Б.
к. е. н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО СУДОВО-ЕКОНОМІЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ

З моменту виникнення судової експертизи і на всіх етапах її розвитку в ній вбачали важливий інструмент правосуддя, необхідний для правильного вирішення справи як на етапі розслідування, так і під час розгляду в суді, а експерта вважали науковим свідком. Наразі, розглядаючи справи про економічні злочини, але не маючи спеціальної фінансово-економічної освіти, судді ставляться до висновків експертів-економістів з великою повагою [1, с. 116]. У сучасних умовах значна кількість суб'єктів господарювання та звичайних громадян стають учасниками судового розгляду з найрізноманітніших приводів – від простих адміністративних спорів до кримінальних справ про нанесення суттєвого матеріального збитку. Як правило, в подібних ситуаціях кращим варіантом захисту в судовому процесі є проведення економічної експертизи кваліфікованим спеціалістом [2, с. 208].

Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [3].

Призначення судових експертиз та експертних досліджень судовим експертам державних спеціалізованих науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України та атестованим судовим експертам, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, їх обов'язки, права та відповідальність, організація проведення експертиз та оформлення їх результатів здійснюються у порядку, визначеному Кримінальним процесуальним, Цивільним процесуальним, Господарським процесуальним кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кодексом

адміністративного судочинства України, Митним кодексом України, Законами України «Про судову експертизу», «Про виконавче провадження», Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичними рекомендаціями з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень та іншими нормативно-правовими актами з питань судово-експертної діяльності.

Закон України «Про судову експертизу» визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки.

П. 1.2.3 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень передбачено, що одним з основних видів (підвидів) експертизи є економічна: бухгалтерського та податкового обліку; фінансово-господарської діяльності; фінансово-кредитних операцій [4].

У розділі III «Економічна експертиза» Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень в межах судово-економічної експертизи декларується можливість проведення: експертизи документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності; експертиза документів про економічну діяльність підприємств й організацій; експертиза документів фінансово-кредитних операцій [4].

Статтею 84 «Проведення експертизи під час здійснення податкового контролю контролюючими органами» Податкового кодексу України визначено, що експертиза проводиться у разі, коли для вирішення питань, що мають значення для здійснення податкового контролю, необхідні спеціальні знання у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки та в інших галузях. Залучення експерта здійснюється на договірних засадах та за рахунок коштів сторони, що є ініціатором залучення експерта.

Експертиза призначається за заявою платника податків або за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, в яких зазначаються: підстави для залучення експерта; прізвище, ім'я та по батькові експерта; реквізити платника податків, стосовно якого здійснюється податковий контроль; питання, поставлені до експерта; документи, предмети та інші матеріали, які

подаються на розгляд експерта.

Контролюючий орган, керівник контролюючого органу якого призначив проведення експертизи, зобов'язаний ознайомити платника податків з рішенням про проведення експертизи, а після закінчення експертизи – з висновком експерта.

Експерт має право ознайомлюватися з поданими йому матеріалами, які стосуються предмета експертизи, та просити надання додаткових матеріалів. За надання завідомо неправдивого висновку експерт несе відповідальність відповідно до закону [5].

Також, на законодавчому рівні закріплено, що якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачено законодавством України про судову експертизу, застосовуються правила міжнародного договору України.

Список використаних джерел:

1. Пугаченко О.Б., Косенко С.С., Бабій М.В. Організація проведення судових експертиз та експертних досліджень з економічних питань. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. № 6 (39). С. 115-130
2. Пугаченко О.Б. Процесуальні вимоги призначення та проведення економічних експертиз. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2014. вип. 26. С. 207-215
3. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12/conv#Text> (дата звернення: 09.04.2022)
4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ М-ва юстиції України від 08 жовт. 1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 09.04.2022)
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.04.2022)

УДК 338.2

Богатюк Д.В.
аспірант,

Яковенко Р.В.

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

ОП 192 «Будівництво та цивільна інженерія»,

Науковий керівник: Стеценко С.П.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки будівництва,

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ У БУДІВНИЦТВІ

Однією із причин недостатнього розвитку локальних ринків первинного житла є недостатній рівень трансформації інституційного середовища, під яким слід розуміти структуру політичних, соціальних, юридичних і економічних взаємовідносин, формальних і неформальних правил які склались у суспільстві у деякий період часу та встановлюють рамки для здійснення господарської діяльності суб'єктів господарювання та інших учасників ринку, а також утворюють основу для виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг, обміну і розподілу.

Сьогодні ринок житлового будівництва характеризується значною кількістю бар'єрів, серед яких слід назвати адміністративні (оформлення дозволів на початок будівництва і здачу об'єктів в експлуатацію, отримання ліцензій на виконання робіт, сертифікатів відповідальними виконавцями, великий перелік вимог для участі у тендерах), фінансово-економічних (нестійка економічна ситуація, низький рівень заробітних плат у працівників більшості секторів економіки, крім ІТ, авіаційної галузі та банківського сектору, інфляція, високий рівень облікової ставки і, відповідно, ставки за кредитами, необхідність залучення великих обсягів капіталу), організаційно-технічних (необхідність обов'язкової сертифікації будівельних матеріалів, виробів і конструкцій за європейськими стандартами із 2023 року, вимоги до організаційно-технологічного забезпечення будівництва, необхідність залучення кадрів відповідної кваліфікації, будівельної техніки, механізмів відповідних параметрів).

Щодо бар'єрів виходу із бізнесу, то у середньому термін від початку процедури банкрутства до ліквідації підприємства в Україні сягає два роки, що є досить тривалою практикою, порівняно із європейськими країнами.

Чинниками, які впливають на розвиток житлового будівництва називають [2, с. 218]: відсоток об'єднаних громад в їх загальній плановій кількості; кількість міст, що отримали повноваження щодо архбудконтролю, одиниць; запровадження інституту старост, частка від плану; кількість фондів підтримки інвестиційної та інноваційної діяльності; кількість центрів надання адміністративних послуг; об'єкти інфраструктури, створені за участі місцевих органів влади.

Проте такий перелік не є вичерпним і повинен доповнюватись чинниками кількості банкрутств по відношенню до кількості новостворених підприємств, кількість виданих і анульованих дозволів на початок будівництва та іншими [2].

Перспективними для виявлення чинників інституційного середовища на розвиток будівництва є економіко-математичне моделювання [1, 5] та методи нечітких множин [3], за допомогою яких можна об'єктивно виявити існуючі залежності та обґрунтувати подальший розвиток галузі.

Список використаних джерел:

1. Тугай О.А., Поколенко В.О., Рижаківа Г.М., Приходько Д.О., Лагута З.В., Стеценко С.П. Модернізовані інструменти девелоперського управління будівництвом. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2012. № 27. С. 86-98.

2. Беленкова О. Ю., Титок В.В. Вплив розвитку інституційного середовища на конкуренцію у житловому будівництві. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 214 – 221.

3. Сорокіна Л. В., Гойко А. Ф. Дослідження економічних важелів забезпечення розвитку будівельної галузі. *Будівельне виробництво*. 2015. № 58. С. 88-96.

4. Стеценко С.П. Формування інституційного середовища забезпечення економічної безпеки регіону. *Агросвіт*. 2013. № 23. С. 69-72.

5. Міхельс В.О., Шилюк П.С., Гойко А.Ф., Бондар В.П. Економіко-математичні методи та моделі у будівництві. К.: Міленіум, 2006. 380 с.

УДК 330.341.1:332

Войничка Л.Й.

*к.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту
ім. проф. Є.В. Храпливого,*

*Львівський національний університет природокористування, м. Львів
Михалюк Н.І.*

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
ім. проф. Є.В. Храпливого,*

*Львівський національний університет природокористування, м. Львів
Верзун А.А.*

*к.е.н., доцент, заступник декана з навчально-методичної роботи
факультету управління, економіки та права*

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНИ: УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

Проблема обґрунтування практичних рекомендацій модернізації системи державотворення в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні залишається надзвичайно актуальною. Це пов'язано з тим, що Україна вже довгий час намагається здійснити складний демократичний перехід до політично організованого, відповідального суспільства нової якості, в якому мав би зрости рівень ділової активності та політичної участі громадян, шляхом забезпечення їхніх прав і свобод, формуванням нової структури соціального простору, а відтак і економічного зростання [1].

На сьогодні важлива комплексна модернізація українського суспільства, що являє собою концептуальний, цілеспрямований процес трансформації, коли саме держава здійснює якісно нові перетворення у всіх сферах суспільного життя на основі мобілізації національних ресурсів та з урахуванням досвіду розвинених країн [2]. При цьому в Україні постійні зміни соціально-політичного та економічного простору не лише актуалізували проблему формування стратегії розвитку країни, а й виявили часту неефективність вітчизняної системи державного та національного, економічного управління розвитком країни. За даних умов, коли необхідна інтенсифікація процесу державотворення, надання йому якісного поштовху, важливим стає формування національної концепції

модернізації системи державного управління, його нової парадигми та розробки на її основі власної моделі державотворення, адекватної українським реаліям і світовим тенденціям. Дуже важливо, щоб у значній більшості громадян власна позиція та позиція держави були спільними, тому насамперед слід зосередити увагу на національній ідеї, яка б зв'язувала громадськість та створювала додатковий ефект синергії.

Отже, щоб вирішити ряд проблем в нашій державі, необхідно реорганізувати політичну інституцію України, зробити її інтерактивною, тобто плюралістичною та достатньо централізованою, задля запобігання хаосу. Тоді це виступить певним каталізатором, для реформування економічних та культурних інститутів в напрямку інтерактивності. Як наслідок, Україна вийде на новий рівень економічного та політичного розвитку, стане гідним конкурентом на європейському та світовому ринку.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства перед прогресивними політичними силами країни постає завдання консолідації нації з метою реалізації політичних, економічних і соціальних реформ. Цей процес неможливий без відродження і формування духовності нації, національної свідомості і самосвідомості [3]. Йдеться про завдання стимулювання національного відродження, оновлення в усіх його аспектах, консолідації української нації, становлення народу України як соціуму, включення держави в загально-цивілізаційний процес. Розв'язання цих питань дасть змогу подолати відчуження людей, як представників різних етносів, уникнути міжетнічних сутичок і конфліктів, оскільки національної злагоди можна досягти лише міцними й конкретними гарантіями національної рівноваги.

У даний час Україна має можливість досягти економічного зростання, оскільки запущено інклюзивний процес та інституційні зміни однак є багато причин, які заважають успіху. Першопричина – це війна.

У довоєнний час основними проблемами досягнення економічного добробуту слугували [4]: незавершеність реформ правоохоронної системи, захисту прав власності, охорони здоров'я. По-друге – це низький рівень економічної грамотності населення, розуміння підприємництва, поваги до приватної власності. По-третє — низька ефективність у розпорядженні державною власністю. По-четверте,

надмірне регулювання та застарілість нормативно-правової бази, що мала дедалі більший вплив на деградацію секторів економіки та збільшувала непривабливість країни для іноземних інвестицій загалом. По-п'яте, втрата зовнішніх ринків або неможливість скористатися геополітичними можливостями для розширення географії та покращення умов для українського експорту. По-шосте, застаріла інфраструктура (логістична, енергетична, виробнича тощо). Сьоме – і, навіть, найголовніше – відтік талантів. За різними оцінками, українці за кордоном формували ВВП в 2-4 рази більше, ніж в самій Україні [5].

Отже, пріоритетом (по закінченню війни) має стати діджиталізація економіки, випереджальна модернізація традиційних індустрій, розвиток креативних індустрій та розвиток громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Д. Аджемоглу, Д. Робінсон Чому нації занепадають. К.: ТОВ «НФ», 2016. 440 с.
2. Voinycha L., Popivniak R. (2020) Mentality management: mentality formation and strategy development. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. Vol7. No2. P. 230-237
3. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212/2012#Text>
4. Шеремета П. Україні потрібен соціальний реінжиніринг https://lb.ua/economics/2016/10/03/346538_pavlo_sheremeta_ukraini_potriben.html
5. Паламарчук М.О. Виклики модернізації в Україні: політичні аспекти / За ред. О. В. Литвиненка. К. : НІСД, 2014. 152 с

УДК 338.24

*Гіржева О.М.
д.е.н., професор, доцент кафедри менеджменту, бізнесу і
адміністрування, ДБТУ, м. Харків*

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Державне регулювання підприємництва – це вплив держави на діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, необхідність якого зумовлена цілями економічної політики, спрямованої на досягнення сталого розвитку держави та її регіонів, забезпечення постійного зростання показників, що характеризують рівень добробуту та якість життя населення країни [1, с.90].

Державне регулювання постійно стикається з проблемою взаємної суперечливості завдань та цілей. Отже, одним із найскладніших питань державного регулювання є пошук системи цілей, яка буде оптимальною і гармонійною для конкретного періоду.

На нашу думку, значна увага повинна приділятися на досягнення тієї мети, яка в даний час є найбільш нагальною і негативний вплив якої найбільше перешкоджає зниженню нестабільності економіки.

Саме держава та її методи регулювання економічних процесів виконують важливі функції в сучасній ринковій економіці. Ринкова економіка не може діяти без законодавчої бази, необхідних формальних інститутів, що забезпечують недоторканність приватної власності, гарантії дотримання укладених приватних контрактів та захист громадян від свавілля бюрократії.

Всі правові аспекти і питання існування та розвитку підприємницьких структур реалізується у законодавстві про власність, податки, підприємництво, антимонопольних законах та ін.

Ринковий механізм не дозволяє швидко концентрувати ресурси для першочергового розвитку окремих галузей, прискорення перебудови економіки Все це здійснюється за допомогою регулювання економіки державою.

На сьогодні у багатьох розвинених країнах активізація інноваційної діяльності підприємницьких структур є однією з пріоритетних функцій державного регулювання.

Важливою функцією держави є регулювання процесів, у яких

перерозподіляються доходи у суспільстві. Це має важливе значення для економічного та соціального розвитку. Держава, зменшуючи високий рівень нерівності доходів, збільшує обсяг ефективного сукупного попиту, забезпечує більший рівень соціальної справедливості та соціального захисту населення. Ці дії значно підвищують рівень економічної та соціальної стабільності країни.

Для результативної та дієвої реалізації регулювання державою підприємництва, важливе значення має інструментарій державного регулювання. Одним з інструментів державного регулювання є законодавчі та правові документи, що видаються державою. Перш за все, це банківське законодавство, промислове законодавство, за допомогою якого держава може підтримувати певні структури та елементи ринку. До них можна віднести: трудове законодавство, що регламентує умови використання робочої сили; тарифні та митні механізми, що окреслюють межі національних систем державного регулювання; різні державні стандарти регулювання умов експлуатації навколишнього середовища.

Особливо важливим інструментом та матеріальною базою державного регулювання є державна власність. Державна власність використовується як основна база для досягнення як стратегічних (довгострокових), так і поточних цілей державного регулювання.

Основними важелями та інструментами державного регулювання виступають фінансова, грошово-кредитна, промислова, структурна та науково-технічна політика. За допомогою останніх (промислової, структурної та науково-технічної) забезпечується стимулювання та досягнення економічного зростання, макроекономічної збалансованості [2, с.154].

Соціальна політика та зовнішньоекономічне регулювання є не менш важливими інструментами державного регулювання, які не поступаються значимості переліченим вище інструментам. За допомогою даних інструментів забезпечується досягнення соціальної безпеки, відносно справедливого розподілу доходів. Зовнішньоекономічне регулювання включає в себе такі елементи, як: систему зовнішньоторговельних тарифів, квот, ліцензій, торгову політику держави, управління валютним курсом тощо.

Всі свої функції при регулюванні діяльності підприємницьких структур, держава виконує, застосовуючи певні методи застосування інструментів регулювання.

Ці методи класифікують за різними критеріями. Розрізняються методи прямого та непрямого впливу. Методи прямого впливу змушують підприємницькі структури приймати рішення, засновані не на самостійному економічному виборі, а за наказами та постановами держави. [3, с.69].

Методи непрямого впливу створюють лише передумови того, щоб за умов самостійного вибору підприємницькі структури мали варіанти, які відповідають цілям держави стосовно економічної політики. До таких методів можна віднести програмування, надання ринковому сектору економічної інформації.

Методи державного регулювання також розрізняють на адміністративні та економічні. Адміністративні методи поділяються на методи дозволу чи заборони, примусу. Вони ґрунтуються на регулюючих діях, пов'язаних із забезпеченням правової інфраструктури. Мета вжитих заходів – створення певних умов, тобто «правил гри» у ринковій економіці. Адміністративні методи наказують сувору контрольовану лінію поведінки підприємницьких структур.

Економічні методи не обмежують свободи вибору, іноді навпаки - розширюють її. З'являються додаткові стимули, на які суб'єкт підприємницької діяльності може або відреагувати, або не звернути зовсім уваги, у будь-якому випадку залишаючи за собою право на вільний вибір стосовно певного економічного рішення.

При цьому жорстке розмежування економічних та адміністративних методів є досить умовним, так як і адміністративні та економічні методи несуть у собі деякі риси того й іншого.

Список використаних джерел:

1. Безугла Л.С. Механізми державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 6. 2011. С. 89-92.
2. Маматова Л.Ш. Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету* : зб. наукових праць / ДВНЗ «ПДТУ». Маріуполь, 2017. Вип. 33. С. 153–160.
3. Трофимчук О.А. Еволюція теоретичних поглядів на роль держави в економіці. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: економічні науки. Вип. 8. 2014. С.68-77.

УДК 338.2

Гребенюк Є.А.
здобувач вищої освіти «Бакалавр»
ОП 192 «Будівництво та цивільна інженерія»,
Науковий керівник: Стеценко С.П.
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ

КОНЦЕНТРАЦІЯ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ ІВАНО- ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Показники концентрації показують на скільки сильною є конкуренція на окремих ринках. Для оцінки концентрації використовують велику кількість індикаторів, відношень, індексів, які для кожної країни є своїми. Але існують показники, які є універсальними і підходять для визначення на рівня конкурентних відносин на різних ринках промисловості, будівництва та інших галузей для більшості країн світу, серед яких найбільшого розповсюдження отримали *Індекси концентрації*, які розраховуються за формулою [1-5]:

$$CR_k = \sum_{i=1}^k s_i \quad (1)$$

де CR_k – індекс концентрації;

s_i – частка i -го підприємства на ринку;

k – кількість найбільших підприємств.

Даний показник дозволяє розраховувати концентрацію ринку за обсягами робіт, обсягами продажів, обсягами виробництва або розмірами активів найбільших компаній на ринку. При цьому не враховуються результати діяльності малих та середніх учасників ринку.

Якщо значення індексу концентрації є наближеним до 100, то ринок характеризується високим ступенем монополізації, а якщо воно наближається до нуля, то ринок оцінюється як конкурентний [5].

Проаналізувавши концентрацію ринку нового житла Івано-Франківської області на початку 2022 року за даними сайту

<http://zabudovnyk.com.ua>, на якому генерується інформація щодо об'єктів, які будуються в Україні. Згідно матеріалам сайту, у 2022 р. в Івано-Франківську здійснювались продажі житла в 69 новобудовах, при цьому на ринку працюють 22 компанії – забудовники.

Для аналізу концентрації ринку використані дані щодо кількості об'єктів, житлові приміщення в яких продаються в м. Івано-Франківськ та підприємств-збудовників, що задіяні у будівництві даних об'єктів.

У 2022 році п'ятірку компаній, що здійснюють продажі в новобудовах м. Івано-Франківськ увійшли компанії: БК «Blago developer», нею на даний час виставлено на продаж квартири в 10-ти об'єктах, Також в п'ятірку лідерів увійшли компанія «M GROUP DEVELOPMENT» - 7 об'єктів, банк «Ярковиця», «Альянс ІФ», БК «Вамбуд» (6 об'єктів на кожного). Значення CR -3 означає, що долю ринку в 33,3% займають три найбільші компанії. За CR -5 – п'ять найбільших компаній займають 50 % ринку, що свідчить про помірний рівень концентрації.

Список використаних джерел:

1. Сорокіна Л. В., Гойко А. Ф. Аналітична характеристика розвитку ринку житла м. Києва. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2016. № 34. С. 83-97.
2. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Царюк Т.М. Оцінка процесів концентрації та консолідації банківського капіталу в країнах СНД та у світі *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2012. вип.23. С.9 -13.
3. Стеценко С.П., Боліла Н.В., Моголівець А.А., Гаврилук В.Я. Статистико-аналітичний аспект розвитку будівельної галузі. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 46. С. 188-196.
4. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Запечна Ю. О. Оцінка концентрації ринку первинної нерухомості м. Києва та Київської обл. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 6 (192). С. 196-203
5. Беленкова О.Ю., Титок В.В. Формування конкуренції на ринках первинної нерухомості: теоретичні передумови, моделі, чинники. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 44. С.147-164.

УДК 346.2:346.3:346.7

Грещук Г.І.

д.е.н., доцент, завідувач кафедри права,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Реформування земельних відносин у сільськогосподарському виробництві визнано ключовим завданням аграрної реформи [1-4]. Тому трансформація земельних відносин належить до найважливіших напрямів реалізації державної аграрної політики. І у першу чергу це стосується удосконалення законодавства, яке регулює питання сталого використання земель сільськогосподарського призначення.

На даний момент державна політика України щодо забезпечення сталого розвитку землекористування, створення екологічно безпечних умов для провадження господарської діяльності в аграрному секторі реалізується на підставі основних положень Земельного кодексу; законів України «Про оренду землі», «Про землеустрій», «Про державний земельний кадастр», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони», «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» (передбачено ряд змін до регулювання податкового навантаження на сільськогосподарських виробників), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану»; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель» тощо.

На основі аналізу й узагальнення законодавчих і нормативно-правових документів встановлено, що механізми обігу земель почали

впроваджувати з 1 липня 2021 р. При цьому вони стосуються земель приватної власності. Заборона відчуження сільськогосподарських земель державної і комунальної власності залишилась. Мораторій на тимчасово окупованих територіях також продовжує діяти. До 1 січня 2024 року юридичні особи в Україні не матимуть можливості набути земельні ділянки, які перебувають у приватній власності та віднесені до земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва; земельні ділянки, виділені в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельні частки (паї), крім випадків переходу до банків права власності на земельні ділянки як предмет застави, передачі земельних ділянок у спадщину, обміну (міни) земельної ділянки на іншу земельну ділянку з однаковою нормативною грошовою оцінкою або різниця між нормативними грошовими оцінками яких становить не більше 10% та відчуження земельних ділянок для суспільних потреб.

До суб'єктів, які можуть набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, віднесено: громадян України; юридичні особи України, створені і зареєстровані за законодавством України, учасниками (акціонерами, членами) яких є лише громадяни України та/або держава, та/або територіальні громади; територіальні громади; державу.

Стосовно банківських установ запроваджено обмеження щодо умов і порядку набуття земель у власність: лише в порядку звернення стягнення на них як на предмет застави. При чому, такі земельні ділянки мають бути відчужені банками на земельних торгах протягом двох років з дня набуття права власності. Набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення юридичними особами, створеними і зареєстрованими за законодавством України, учасниками (засновниками) або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, що не є громадянами України, може здійснюватися з дня та за умови схвалення такого рішення на референдумі.

Запроваджено обмеження по площі земельних ділянок, які можуть перебувати у власності однієї особи. Передбачено переважне право придбання земельної ділянки. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про оренду землі» таке право має орендар, який може мати у власності відповідну земельну ділянку. Водночас, орендар може

передати переважне право на придбання ділянки іншій особі, про що повинен письмово повідомити власника земельної ділянки. Визначено можливість конфіскації земельної ділянки (площі, що перевищує дозволений обсяг), набутої з порушенням установленого порядку, умов щодо суб'єкта права власності або максимально допустимої площі земель. Конфіскована земельна ділянка підлягає продажу на торгах. Ціна проданої на земельних торгах земельної ділянки, за вирахуванням витрат, пов'язаних з її продажем, виплачується її колишньому власнику. Слід наголосити, що врегульованою до 1 січня 2030 року є ціна продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а також виділених у натурі (на місцевості) власникам земельних часток. Вона не може бути меншою за їх нормативну грошову оцінку.

У подальших наукових дослідженнях планується обґрунтувати концептуальні положення та розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання сталого використання земель сільськогосподарського призначення.

Список використаних джерел:

1 Lypchuk V., Hnatyshyn L., Prokopyshyn O. Improvement of the mechanisms land use of farming enterprises in Ukraine. *Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2019. Vol. 19. No. 3. P. 379-386. http://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.19_3/volume_19_3_2019.pdf.

2 Прокопишин О.С. Сучасний стан технічної забезпеченості ефективної діяльності фермерських господарств. *Управління соціально-економічним розвитком країни, регіону, підприємства в умовах кризи (фінансова, аграрна галузі та невиробнича сфера)*: монографія / за ред. Л.М. Савчук. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. С. 346-353.

3 Danko Y., Koshkalda I., Trihub O., Halynska A., Kolodnenko N. Harmony of the sectoral structure of agrarian enterprises of Ukraine: methodological approach to assessment. *Test: Engineering & Management*. 2020. Vol. 83. P. 14833-14840. <http://testmagazine.biz/index.php/testmagazine/article/view/9781>.

4 Грещук Г. І. Світовий досвід функціонування емлевпорядного механізму сталого використання сільськогосподарських земель. *Збалансоване природокористування*. 2017. № 1. С. 99–104.

УДК 338.24:334.7

*Зеліско Н. Б.
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Львівський національний університет природокористування,
м. Львів
Малюга В.В.
Викладач, Львівський коледж ЛНУІП, м. Львів*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС- СЕРЕДОВИЩА У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Потреба в дослідженні комплексної наукової проблеми формування сприятливого та ефективного бізнес-середовища в національному економічному просторі, а також розробці обґрунтованої політики розвитку підприємницького потенціалу в Україні зумовлена низкою обставин.

Ефективна інституційна організація і безпека вітчизняного бізнес-середовища, яка передбачає створення цивілізованих умов для стабільної та довгострокової діяльності господарюючих суб'єктів, набуває особливої вагомості у зв'язку зі стратегічною роллю підприємництва в соціально-економічному розвитку країни.

Розвиток підприємницького потенціалу як основного рушія модернізації національної економічної системи стримують відсутність комплексного концептуального підходу та суперечливість державної політики регулювання підприємницької діяльності, особливо щодо спрощення регуляторної, дозвільної та податкової системи, а також викоренення таких інституційних деформацій бізнес-середовища, як корупція, рейдерство, тінізація, економічна злочинність та дискримінація тощо [1, с. 145-148].

Гармонійний розвиток держави потребує великих зусиль у різних сферах з одночасним його забезпеченням фінансовими ресурсами. Останнє може бути досягнуто через створення належних умов для зростання економіки, і, зокрема, сприятливого бізнес-середовища. Успіх кожного бізнесу залежить від адаптації його до умов навколишнього середовища, в межах якого він функціонує. Наприклад, під час зміни політичної ситуації в державі, суб'єктам господарювання доводиться пристосовуватися до правил нової

політики; технологічні перетворення ХХІ століття, пов'язані із виникненням цифрових технологій, обумовлюють необхідність цих суб'єктів вносити відповідні корективи у свою діяльність. Ці та інші аспекти є зовнішніми факторами, які значним чином впливають на ведення бізнесу і формують бізнес-середовище.

Створення сприятливого середовища для розвитку та ведення бізнесу в Україні є необхідною передумовою для досягнення країною більш високого рівня економічного розвитку та інтеграції до спільного ринку ЄС. Особливе значення для економіки країни мають іноземні інвестиції, тобто довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни, які дають змогу реалізовувати великі проєкти та забезпечують надходження в країну нових технологій, нових практик корпоративного управління. Якщо у 2019 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України становив 3 070 млн дол. (збільшився на 715 млн дол., або на 23%, порівняно з 2018 р.), то за підсумками трьох кварталів 2020 р. світова пандемія спричинила скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну до 343 млн дол. [3].

Водночас слід вказати на відсутність чіткої та цілісної державної політики формування сприятливого бізнес-середовища, яка б стимулювала розкриття підприємницького потенціалу в напрямі реалізації пріоритетних цілей соціально-економічного розвитку та структурної перебудови, забезпечувала б безпеку бізнес-клімату через подолання його інституційних деформацій та зниження системних підприємницьких ризиків.

Важливим складником бізнес-середовища країни є інституційні умови функціонування суб'єктів підприємницької діяльності. В Україні нині спостерігається низька зацікавленість та обмежені кредитні можливості комерційних банків у довгостроковому кредитуванні бізнесу, високий рівень процентних ставок, різке коливання валютних курсів, залучення переважно короткострокових кредитів для фінансування обігового капіталу, недостатня кількість довгострокових вкладень в інновації.

Сучасне бізнес-середовище в Україні знаходиться на етапі поступового поліпшення, але існує чимало причин, які зумовлюють спад підприємницької активності. Це й військовий конфлікт на Сході України, й несприятлива макроекономічна ситуація у світі, зумовлена пандемією. Чинниками, які погіршують стан вітчизняного бізнес-

середовища, є: обмежена доступність до фінансових ресурсів; значний рівень корумпованості органів державної влади та розширення обсягів тіньової економіки; недостатній рівень правової обізнаності; складнощі, пов'язані з процесами ліцензування, реєстрації, сертифікації підприємницької діяльності, зумовлені бюрократизацією та непослідовністю державної регуляторної політики; низький рівень розвитку біржової торгівлі; недосконале та неефективне законодавство у сфері підприємництва; незадовільне забезпечення комунікаційної, інформаційної, консультативної сфери підприємницької діяльності; недостатній рівень прозорості та послідовності державної політики щодо стимулювання бізнесу; низька ділова культура; відсутність стимулів щодо впровадження та застосування інноваційних технологій ведення бізнесу.

Особливо важливим у розвитку бізнес-середовища на сьогодні є пошук оптимального співвідношення між використанням політики лібералізації та економічного протекціонізму в Україні, дослідження особливостей їх впливу на структурно-системні зміни економічного розвитку, активізацію інвестиційних та інтеграційних процесів у глобальному середовищі, формування конкурентоспроможних позицій і повноцінна участь країни у світовому поділі праці.

Список використаних джерел:

1. Головащенко В.П., Сидорова А.В. Сучасне бізнес-середовище України. Вісник СНТ. 2018. Т. 1. № 10. С.145–148.
2. Поліпшення бізнес-клімату. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/polipshennyabiznes-klimatu> (дата звернення: 04.02.2022).
3. Прямі іноземні інвестиції в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 24.02.2022).
4. Doing Business-2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf> (дата звернення: 14.02.2022).

УДК 330:330.113:574.63:338.24

Колодійчук І.А.
д.е.н., старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього
НАН України», м. Львів

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

Регулювання у сфері поводження з відходами – це встановлення відповідних правил щодо функціональної діяльності її елементів з метою забезпечення «відповідного впливу» відходів на довкілля і здоров'я людини. Законодавство України встановлює порядок контролю за вказаними діями та нагляду за місцями видалення відходів з метою забезпечення екологічнобезпечного поводження з цими утвореннями, вказує на необхідність встановлення умов, вимог і правил щодо запобігання утворенню відходів, акцентуючи увагу на заходах, пов'язаних з економічним стимулюванням ресурсозбереження.

Регулювання здійснюється згідно з законами України «Про відходи», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про поводження з радіоактивними відходами», «Про металобрухт» та ін., а формування законодавчої бази про відходи включає такі етапи [2]:

1991–1997 роки: чинність нормативно-правових актів радянської доби;

1998–2016 роки: перегляд законодавчого забезпечення системи поводження з відходами в руслі взятих зобов'язань щодо євроінтеграції, прийняття низки базових законодавчих актів про відходи, зокрема Закону України «Про відходи»;

2017 рік – дотепер – розроблення законодавчих основ для формування *системи управління відходами*, прийняття Національної стратегії управління відходами до 2030 року та Національного плану управління відходами до 2030 року.

На теперішньому етапі знято дискусійність у питанні щодо необхідності формування системи управління відходами, опираючись на підходи та рамкові положення законодавчих ініціатив ЄС у цій сфері. Адже практичний досвід європейських країн в управлінні

відходами є переконливим у багатьох аспектах. По-перше, він засвідчує відмінні результати у зменшенні й ліквідації несанкціонованих звалищ, засміченості значних обсягів територій. По-друге, ця система мотивує і заохочує до використання вторинної сировини, а отже, сприяє збереженню природних ресурсів, зменшенню рівня викидів загалом і шкідливих речовин зокрема. Мають місце підвищені вимоги до природоохоронних стандартів, які постійно переглядаються і відповідально контролюються. По-третє, ця система сприяє створенню додаткових робочих місць, а отже, підвищує рівень добробуту населення в межах тієї чи іншої території.

На розгляді у Верховній Раді знаходиться законопроект № 2207-1, що передбачає активізацію заходів щодо роздільного збирання відходів, створення прозорих умов для залучення інвестицій на розбудову утилізаційної інфраструктури, а Національна стратегія управління відходами [3] вже спрямовує на досягнення до 2030 року таких цілей:

- організація роздільного збору відходів у 5000 населених пунктів;
- будівництво 240 центрів прийому відходів;
- будівництво 735 комплексів із перероблення відходів;
- будівництво 19 заводів термічної утилізації ТПВ;
- будівництво 100–150 сучасних полігонів ТПВ
- закриття та рекультивация наявних 5700 полігонів ТПВ.

Реалізація цих завдань вимагає перегляду та напрацювання як законодавчо-нормативних актів, так й організаційно-економічних регуляторів у сфері поводження з відходами. Чинним законодавством для забезпечення максимально можливої утилізації та екологічно безпечного поводження з різними видами відходів передбачено впровадження відповідних інфраструктурних об'єктів. Утім актуальний стан у сфері поводження з відходами в Україні засвідчує відсутність реального поступу в цьому напрямі, зокрема, через неспроможність акумулювати достатні фінансові ресурси для цього.

Капітальні інвестиції неспроможні забезпечити належний розвиток сфери промислової утилізації, їхні обсяги усемеро менші за поточні витрати. Інвестиції на капітальний ремонт основних засобів у сфері поводження з відходами протягом 2015-2019 років становлять, як правило, до 5 % від загальної суми на капітальний ремонт основних засобів природоохоронного призначення. Отже, природоохоронні заходи та проекти, реалізовані у сфері поводження з відходами із

залученням коштів державного бюджету, не мають суттєвого впливу на покращення ситуації.

Досвід країн ЄС доводить, що своєю результативністю система управління відходами зобов'язана ефективності механізму, який базується на збалансованому поєднанні регуляторів примусово-обмежувального та стимулюючо-компенсаційного характеру. Механізм реалізації політики у сфері управління відходами у більшості країн ЄС використовує такі підходи: пряме регулювання, економічне стимулювання, змішані механізми, що поєднують перші два підходи.

Список використаних джерел:

1. Колодійчук І. А. Формування територіально збалансованих систем управління відходами: регіональний вимір : монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2020. 524 с.
2. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 820-р від 8 листопада 2017 р. Офіційний вісник України. 2017. № 94. С. 61.

УДК 336.711

Куряча Н.В.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро*

ВПЛИВ НБУ НА ПРИБУТКОВІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Основою стабільності використання і виробництва в економіці країни є грошово-кредитні відносини суб'єктів країни. Ефективне використання цих відносин безпосередньо залежить від стабільності банківської системи. Реалізація концепції грошово-кредитної політики в банківській сфері відбувається за допомогою комплексу операцій і заходів НБУ.

У складі даного комплексу використовуються інструменти, що дозволяють не тільки безпосередньо впливати на діяльність комерційних банків за допомогою норм, правил, стандартів ведення банківської діяльності, але і побічно впливати на інвестиційну і господарську активність банків. Всі заходи центрального банку також можна розподілити на кількісні, ті які спрямовані на грошову пропозицію, і якісні, котрі спрямовані на попит грошей.

Будь-яке застосування НБУ інструментів прямого впливу надає як позитивний, так і негативний вплив на економічну і соціальну сфери.

Економічна політика дозволяє НБУ використовувати з метою регулювання банківської системи інструменти грошово-кредитної політики.

До головних інструментів відносяться: зміна норми обов'язкових банківських резервів, зміна процентної ставки, операції на відкритому ринку, система рефінансування комерційних організацій.

Збільшення норми обов'язкового резервування коштів знижує об'єм вільних коштів у комерційних банків, то істотно впливає на рівень їх інвестиційної активності. У той час як зниження норми обов'язкових резервів збільшує грошову масу в обігу. Таким чином, в разі необхідності НБУ може прямо впливати на ліквідність комерційних банків і побічно на розширення або зменшення обсягів кредитування реального сектора.

За допомогою недорогих «кредитів ліквідності» НБУ дає можливість комерційним організаціям зберегти рівень ліквідності і

капіталу. Кредити ліквідності надаються центральним банком на основі терміновості, зворотності і платності.

Для отримання кредиту кредитні установи повинні регулярно подавати звітність, виконувати резервні вимоги і здійснювати свою діяльність на ринку більше одного року [2].

З метою регулювання рівня попиту та пропозиції грошей на ринку НБУ вибравши політику дешевих грошей, може знизилася не ставки по кредитах, тим самим послаблюючи контроль над збільшенням грошових коштів в обігу і розширюючи масштаби кредитування.

Орієнтиром вартості залучених кредитних ресурсів є офіційна облікова ставка, показник, який регулює не тільки рівень ліквідності комерційних фінансових установ, але і ставки міжбанківського ринку.

В даному випадку прямий і непрямий вплив НБУ на банківську і фінансові сфери помітно, коли НБУ підвищує вимоги до переобліку цінних паперів (прямий вплив) і коли встановлює офіційну облікову ставку (непрямий вплив). Багато депозитних операцій НБУ реалізує з метою приросту прибутковості комерційних банків, що істотно підвищує їх інвестиційну активність і є одним з непрямих методів.

Особливість даного методу, полягає в ринковому впливі НБУ на обсяг вільних ресурсів, зміна яких скорочує або розширює кількість інвестицій кредитних установ в економіку країни. Прямі угоди: купівля-продаж паперів з негайною поставкою, операції РЕПО, операції на умовах зворотного викупу у дилера через певний термін, це операції, в яких НБУ бере участь на відкритому ринку [3]. Важливим інструментом прямого контролю і нагляду над діяльністю комерційних організацій є система звітності та документообігу. НБУ як економічний інститут ретельно перевіряє банківську звітність, так як функціонування банківської системи безперервно пов'язано з економічними процесами і досягненням стратегічних цілей економіки країни.

НБУ є загальнонаціональним інститутом, тому контроль над банківською діяльністю і стимуляція інвестиційної активності кредитних організацій є ключовим елементом в діяльності НБУ, оскільки стабільність грошово-кредитних відносин суб'єктів країни - основа економічного обороту.

Регулюючи банківські відносини і контролюючи розвиток економіки країни, НБУ використовує різні методи і інструменти, дія яких впливають на всю банківську систему, що підтверджує

необхідність розуміння всіх особливостей грошово-кредитної політики комерційними банками та іншими кредитними організаціями.

Кредитно-банківська система має життєво важливе значення для економіки країни, тому вона служить об'єктом ретельного нагляду і регулювання як з боку Національного банку України, так і з боку вищих органів державної влади і управління. Контроль за діяльністю комерційних банків і регулювання їхньої діяльності переслідує, головним чином, дві мети: забезпечення стійкості і запобігання банкрутства банків; обмеження концентрації капіталу в руках небагатьох банків з метою недопущення монопольного контролю над грошовим ринком.

Безпека і надійність комерційного банку багато в чому залежить від того, наскільки його діяльність відповідає певним економічним параметрам. В їх число входять норми, що забезпечують економічну стабільність кредитних інститутів за рахунок підтримки мінімального розміру і достатності капіталу банку, його ліквідності та платоспроможності, регулювання ризику при здійсненні тих чи інших банківських операцій.

Економічні нормативи встановлюються з урахуванням загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і стандартів. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» з метою захисту інтересів клієнтів та забезпечення фінансової надійності банків Національний банк України встановив обов'язкові для всіх комерційних банків економічні нормативи [1].

Список використаних джерел:

1. Алілуйко М. С. Сучасні тенденції формування ресурсної бази банків / М. С. Алілуйко // Вісник Університету банківської справи Національного Банку України. - 2018. - №1. - С. 159-163.
2. Бабкин В. Корпоративный конфликт в банке как реальная угроза для его клиентов // Управление в кредитной организации. – 2016. – №1. – С. 74–87.
3. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник / С.Я. Боринець. - 5-те вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2018. - 583 с.

УДК 361.115

Магійович Р.І.

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Магійович І.В.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту ім. проф. Є.В. Храпливого,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Без перебільшення значення та функціонування малого бізнесу для економіки країни є дуже вагомим, динамічно необхідним, конкурентно повноцінним, структурно цілісним та соціально й економічно вигідним через свою мобільність і раціоналізм.

Згідно ст. 42 Господарського кодексу, підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Суб'єктами малого бізнесу можуть бути як фізичні особи (підприємці), так і юридичні (суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності), у яких середня кількість працівників за календарний рік не перевищує 50 осіб та річний дохід від діяльності не більший за 10 млн євро (ст. 55) [1].

Малий бізнес в Україні, як у багатьох країнах світу, має стати соціально-економічним підґрунтям розвитку національної економіки.

Не менш важливим фундаментом для впровадження малого бізнесу є Карпатський регіон, до складу якого входять чотири області: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька. Площа регіону займає 56,6 тис. км², з яких на Закарпатську область припадає 12,8 (22,6%), Івано-Франківську – 13,9 (24,6%), Львівську – 21,8 (38,5%) та Чернівецьку – 8,1 тис. км² (14,3%) [3; 4]. Також регіон має вигідне географічне положення, тому що межує із Молдовою, Польщею, Румунією, Словаччиною та Угорщиною. Це дає можливість розширювати зв'язки і тісно співпрацювати у різних сферах діяльності як з країнами-сусідами, так і з іншими іноземними партнерами.

Спеціалізація господарської діяльності Карпатського регіону є досить широкою. Наприклад, головні потужності паливно-енергетичного комплексу регіону зосереджені у Львівській та Івано-

Франківській областях. А з виробництва нафтохімічної продукції у загальному обсязі промислового виробництва регіону Івано-Франківська область займає 12%, Чернівецька – 6,8%, Львівська область – 6,3%, Закарпатська – 1,7% [5]. Також для кожної області регіону характерне лісопромислове виробництво. Стосовно сільського господарства, то воно теж багатогалузеве, де переважає картоплярство, буряківництво, льонарство, садівництво, овочівництво, хмелярство, а також молочно-м'ясне тваринництво. Але необхідно відмітити, що наявні області регіону мають найнижчі в Україні показники щодо забезпечення земельними ресурсами в розрахунку на одну особу (в Івано-Франківській – 0,35 га сільськогосподарських угідь та 0,27 га ріллі, Закарпатській – 0,36 та 0,16, Львівській – 0,4 та 0,28 і Чернівецькій – 0,5 та 0,36 га). В Україні, для порівняння, ці показники становлять відповідно 0,79 та 0,67 га на одну особу [3].

Згідно статистичних даних рівень економічного розвитку досліджуваного регіону оцінюється як середній. За величиною валового продукту в розрахунку на особу жодна з областей не перевищує середньоукраїнський показник. Частка Карпатського регіону у валовому регіональному продукті за 2020 рік склала 10,3%, тоді як територія регіону та його населення становлять 9,4% та 14,4% відповідно до аналогічних характеристик України [3]. Це свідчить про диспропорції в соціально-економічному розвитку областей регіону, причиною яких є як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники впливу, а саме: відсутність розвиненої інфраструктури, прогресування безробіття, виїзд продуктивного населення за кордон у пошуках роботи, розбалансування господарських відносин, дуже низький життєвий рівень населення гірських зон, критична демографічна ситуація, найнижча середньомісячна заробітна плата порівняно із іншими областями України, деградування унікальної природи Карпат, занедбання історико-культурних цінностей регіону та інші [2].

Тому для вирішення та подолання ключових соціально-економічних проблем необхідно створити умови для ведення й розширення малого бізнесу. Перш за все у цьому має бути зацікавлена держава, яка повинна через різні механізми та інструменти стимулювати підприємців, підтримувати й сприяти у розвитку бізнесу. Тим більше, що в умовах сформованих об'єднаних територіальних громад регіону підприємництво стикається з організаційно-господарськими проблемами, які самотужки вирішити доволі складно.

Перешкоди, ризики та інші негативні чинники практично завжди є причиною недоотримання запланованого. Саме через сприятливі умови в Карпатському регіоні ведення підприємництва є вкрай необхідним та обов'язковим. Повторюватися у економічній важливості та функціональному призначенні великої кількості даних суб'єктів господарювання немає потреби. Доказом їхньої масштабної активності є закордонний досвід.

Які види діяльності актуальні для карпатського підприємця? З теоретичної точки зору – всі, які не заборонені чинним законодавством. З практичної – ті, результати діяльності яких найбільше потребують споживачі як у сфері матеріального, так і не матеріального виробництва. Найактуальнішими серед них – це будівництво, ремонт об'єктів житлово-комунальної інфраструктури, виробництво будівельних матеріалів, сільськогосподарська діяльність, деревообробка, різні види туризму, виготовлення продуктів харчування, торгівля, всі види побутового обслуговування, прибирання житлових приміщень (клінінг), ремонт комп'ютерної техніки та встановлення інформаційно-комунікативних технологій та інші. Перелік достатньо широкий, головне – бажання, умови та фінансова підтримка. Також доцільно врахувати, що ведення малого бізнесу має базуватися на фаховості та професіоналізмі. Тим більше, що конкуренція витісняє некомпетентних, консервативних та посередніх суб'єктів діяльності.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Горбовий В., Литвин Г. Системні проблеми Карпатського євро регіону та шляхи їх вирішення. Євро регіони: досвід і перспективи. Львів: ІД НАН України, 2003. С. 122–130.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2013. Том 4. Сільські території / відп. ред. В. В. Борщевський. 2013. 344 с.
5. Химинець В.В. Карпатський регіон у контексті сталого розвитку України. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3381>.

УДК 338.2

Моголівець А.А.

к.е.н., доцент кафедри економіки будівництва,

Чинчик А.А.

к.е.н., доцент кафедри економіки будівництва,

*Київський національний університет будівництва і архітектури, м.
Київ*

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БУДІВНИЦТВА

Для забезпечення фінансової стійкості будівництва в умовах економічної волатильності слід регулювати вартість і обсяги позикового капіталу, пропозицію земельних ділянок, стимулювати або стримувати надлишковий попит на нерухомість.

Ефективним інструментом такого регулювання виступає бюджетно-податкова політика. Однак істотним вітчизняним недоліком у даній сфері є відсутність гнучкості ставок оподаткування та податкових пільг.

З метою використання податкових інструментів у складі механізму державного регулювання фінансової стійкості будівництва, держава має почати враховувати економічну циклічність у фіскальній політиці та передбачати гнучке регулювання ставок оподаткування та податкових пільг, яке широко застосовується у міжнародній практиці. Зокрема, з метою державного регулювання фінансової стійкості та обсягів будівництва, ми пропонуємо використовувати гнучке регулювання таких податків та податкових пільг:

1. Податкова пільга при купівлі готового житла на первинному ринку. Така пільга в Україні наразі існує, однак її ставка не є гнучкою.

2. Податкові пільги для підприємств, що забезпечують своїх працівників житлом. Наразі в Україні таких пільг не передбачено, однак, на нашу думку, їх застосування на фазах рецесії та депресії є цілком доцільним, оскільки воно стимулюватиме підприємства купувати службове житло для своїх співробітників або надавати їм кредити на придбання житла.

3. Ставки податку на нерухомість. Також наразі не є гнучкими.

4. Податкові пільги із сплати ПДВ для забудовників. Наразі в Україні такі пільги існують тільки для забудовників, що будують

доступне житло за відповідною державною цільовою програмою. Ми вважаємо за доцільне з метою підвищення фінансової стійкості будівництва розповсюдити ці пільги на усіх забудовників та гнучко змінювати їх ставку залежно від фази економічного циклу.

Раціональна система державного регулювання дозволить не тільки обґрунтовано обирати заходи грошово-кредитної, бюджетно-податкової і структурної політики, у поєднанні із заходами прямого впливу для регулювання фінансової стійкості галузі, а й, шляхом регулювання фінансової стійкості, здійснювати вплив на ділову активність підприємств будівельного сектору, тим самим пом'якшуючи вплив циклічності на учасників інвестиційно-будівельного процесу. Використання комплексу методів, важелів і заходів у межах єдиного механізму, дозволить дозволить нівелювати вплив періодичних сплесків та спадів ділової активності будівельної галузі та регулювати ділову активність у стратегічній перспективі, шляхом здійснення впливу на фінансову стійкість будівництва.

Комплексне використання при здійсненні державного регулювання фінансової стійкості будівництва основних інструментів грошово-кредитної, бюджетно-податкової політики у поєднанні із заходами прямого впливу для кожної із фаз економічного циклу дозволить забезпечити фінансову стійкість будівельного сектору у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Стеценко С. П. Облікові системи різного рівня як основа забезпечення економічної безпеки. Інвестиції : практика та досвід. 2013. № 22. С. 105-107.
2. Боліла Н.В. Пошук управлінських рішень, що забезпечать стійкий фінансовий стан будівельної організації. *Економічний вісник університету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. 2008. № 8. С. 65-69.
3. Bielienkova O. (2020). Factor analysis of profitability (losses) construction enterprises in 1999-2019. *Economics, Finance and Management Review*, 2020. (1), P. 4-16.
4. Сорокіна Л.В. Структурні диспропорції як бар'єри економічного розвитку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 8(74). С. 85-91.
5. Скрипник О. В. Непрямі методи державного регулювання цін. Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, логістики та агротехнологій в Україні». Ніжин, 2019. С. 54.

УДК 657.213

*Монюк В.В.
здобувач вищої освіти «Бакалавр» ОП «Облік і оподаткування»,
Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський
національний університет ім. Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ, ЇЇ РОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасна ринкова економіка задає тенденції для існування суб'єктів господарювання. Однією з таких тенденцій є необхідність використовувати залучений (позиковий) капітал. Проявом такого капіталу є заборгованість за товари, роботи, послуги; заборгованість перед орендодавцями, перед державою у числі податків та інші види зобов'язань. Наявність їх є цілком нормальним явищем для сучасного бізнесу, бо вони є базовим рівнем відносин між суб'єктами. Тому перед обліком кредиторської заборгованості стоїть головне завдання – контроль боргів, дотримання за сплатою, їх аналіз.

Облік кредиторської заборгованості включає такий спектр облікових процедур, при виконанні яких забезпечується своєчасний і якісний облік не тільки в цілому за звітний період, а й за коротші проміжки часу (зміну, декаду тощо), контроль за цілістю і своєчасністю сплати поточних і довгострокових зобов'язань на підприємстві.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» під зобов'язанням слід розуміти «... заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій та погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів даного підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [1]. Виходячи з власних тверджень, пропонуємо вказане визначення доповнити з інших позицій, де термін «зобов'язання» варто розглядати як джерело формування ресурсів (за які в майбутньому доведеться сплатити) для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, а також є характеристикою, що описує стан справ на підприємстві, що виникає безпосередньо у ході виконання господарських процесів.

У продовження змістового розуміння поняття «зобов'язання»

означає не лише коли ми комусь винні, а й коли нам винні інші суб'єкти господарювання. За таких обставин для однієї сторони угоди виникає дебіторська заборгованість, а для іншої – кредиторська [2]. З погляду історії чітко розмежування між кредиторською і дебіторською заборгованістю було зроблено ще у далекому 1625 році [3, с. 15]. Відмінність між ними виходить з особливостей функціонування цих зобов'язань.

Купуючи товарно-матеріальні цінності у підприємства, виникає кредиторська заборгованість, яку з часом необхідно погасити у певний строк. З першого погляду здається, що це є погано для суб'єкта господарювання, оскільки він комусь зобов'язаний повернути грошові кошти. Але якщо поглянути з іншої сторони, ми бачимо, що товарно-матеріальні цінності у нього вже є, ними можна вільно користуватись, здійснювати певні операції з ними, використовувати у виробництві, на переробку або ж перепродавати.

Другим «плюсом» кредиторської заборгованості є її повний контроль з боку підприємства. У разі, якщо у підприємства є необхідність в обігових коштах, воно може відстрочувати сплату кредитору та користуватись грошима до певного моменту. Звісно, краще всі борги повертати вчасно, особливо у контексті збереження позитивної репутації компанії [4]. Адже відомо, ніхто не хоче співпрацювати з боржниками.

З позиції бухгалтерського обліку зобов'язання є об'єктом обліку за умови, що вони виникають в ході господарських процесів та мають підґрунтя – тобто, первинний документ а також здатні зробити зміни в структурі балансу, вплинути на формування господарських операцій в бухгалтерському обліку, призвести до зменшення економічних вигід у майбутньому. Відображення їх відбувається через подвійний запис, а стан кредиторської заборгованості характеризує розрахункові взаємовідносини з постачальниками, бюджетом, робітниками.

В процесі господарської діяльності кредиторська заборгованість може виникати: внаслідок, коли підприємство бере кредити в банках чи інших фінансово-кредитних установах; коли укладається договір з підприємством постачальником, підрядником; коли виникають штрафи у зв'язку, з невиконанням умов договору з іншим підприємством; нараховується заробітна плата, відпустки, лікарняні та інші виплати працівникам; в результаті коли підприємство заподіює шкоду іншому суб'єкту

взаємовідносин; коли виникає податковий борг, пеня, неустойки та інші випадки.

Найпопулярнішими юридичними підставами для виникнення зобов'язань у суб'єктів господарювання є угоди або договори, визначення яких регламентує Цивільний кодекс України.

При односторонньому договорі одна сторона бере на себе обов'язок перед другою вчинити або не вчинити певні дії, а друга сторона лиш має право вимоги без зустрічного обов'язку до першої сторони. У свою чергу, двосторонній договір є аналогічним, з однією різницею, що обидві сторони наділені правами та обов'язками. у той же час, багатосторонній договір подібний до двосторонньому, лиш у багатосторонньому договорі може брати участь більше як дві сторони [5].

Виходячи з проведеного дослідження, можна узагальнити, що роль кредиторської заборгованості у суб'єктів господарювання, починаючи від переходу на ринкову економіку, невинно росте. Другим фактором збільшення величини заборгованостей, є розмір самого підприємства (чим воно більше, тим більший оборот по зобов'язаннях). Відповідно, сучасні науковці все більше уваги приділяють аспектам її обліку та вирішенню проблем, розширюють класифікації та пропонують інноваційні рішення у напрямку обліково-аналітичних процедур.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 22.02.2022).
2. Майборода О. Є., Косарева, І. П., Корабейнікова, І. О. (2018). Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. *Економіка і суспільство*, 15, 396-402.
3. Власова Н. О., Носач Л. Л. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємств оптової торгівлі : монографія . Харків: ХДУХТ, 2011. 229 с.
4. Шкроміда В. В., Шкроміда Н. Я. (2019). Особливості дослідження репутації підприємства. *Інтелект XXI*, 3, 110-115.
5. Цивільний кодекс України. Законодавство України : веб-сайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 24.02.2022)

УДК 339.56:631.1:663.25

Печко В.С.

*к.е.н., докторант кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ВИНОГРАДАРСТВА В УКРАЇНІ

Продовольча безпека у контексті подолання наслідків пандемії коронавірусу COVID-19 є одним із провідних пріоритетів глобального світу. Галузь виноградарства, яка дає сировину галузі виноробства, для багатьох країн світу є важливою складовою національної економіки та продовольчої безпеки, оскільки є джерелом торговельної виручки, і як наслідок, податкових надходжень до бюджетів, а також створює нові робочі місця та задовольняє попит населення у продуктах харчування.

Галузь виноградарства як перша складова виноградарсько-виноробного підкомплексу АПК України є традиційною для південних регіонів України та Закарпаття, сьогодні ще перебуває у процесі відновлення свого потенціалу і має низку проблем. Актуальність вирішення цих проблем посилюється стрімким зростанням євроінтеграційних намірів України, зокрема орієнтація вітчизняних виробників продуктів харчування на європейські стандарти якості.

Першими ланками виноградарсько-виноробного підкомплексу є розсадництво та організація вирощування плодів у виноградниках. За даними Держстату України, за період 30 років Незалежності України, площі виноградників скоротилися у 4,5 разів і у 2020 р. становлять 39,1 тис. га. Водночас за досліджуваний період частка площі під виноградниками у підприємствах скоротилася на 23,6 % із відповідним її зростанням у господарствах населення (табл.). У 2020 р. в Україні вироблено 281,0 тис. т винограду, що на 23,3 % нижче рівня 2019 р. та у майже 3 рази – рівня 1990 р. При цьому, у 2020 р. лише 35,1 % виробленого винограду припадає на підприємства при суттєвому переважанні в них площ виноградників.

Це дає підстави зробити висновки про певні агротехнологічні, організаційні та економічні проблеми, з якими стикається галузь виноградарства.

Агротехнологічний блок проблем пов'язаний із низькою урожайністю винограду у підприємствах, яка у 2020 р. склала 40,3 ц/га при 144,1 ц/га у

господарствах населення. Це частково пов'язане із відсутністю ціленаправленої політики закладання молодих насаджень винограду, відсталості галузі розсадництва, зростання вартості дообриків та погіршення якості ґрунтів.

Таблиця

Динаміка розміру посівних площ виноградників у господарствах різних категорій України у 1990-2020 рр.

Тип господарств	Од. вим.	1990	2000	2010	2015	2018	2019	2020
Підприємства	тис. га	159,0	97,6	73,6	32,3	30,1	28,9	26,2
	%	90,6	89,1	84,6	71,1	70,0	69,1	67,0
у т.ч. фермерські господарства	тис. га	-	0,3	4,6	3,6	2,6	2,5	2,0
	%		0,3	5,3	7,9	6,0	6,0	5,1
Господарства населення	тис. га	16,5	12,0	13,4	13,1	12,9	12,9	12,9
	%	9,4	10,9	15,4	28,9	30,0	30,9	33,0
Всього	тис. га	175,5	109,6	87,0	45,4	43,0	41,8	39,1
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано за даними [1].

Інша група проблем пов'язана з тим, що в Україні частка виробленого технічного винограду значно перевищує столові сорти. А саме останні мають більшу рентабельність, хоча і потребують більших витрат.

Організаційно-економічний блок проблем пов'язаний із низьким рівнем розвитку переробки вина та висока вартість ліцензій, що призвело до зосередження галузі «у руках» невеликого кола виноробних заводів. Свій негативним внесок на розвиток галузі також нанесла анексія АР Крим у 2014 р.

Остання група проблем пов'язана із експансаєю вітчизняного ринку вина та виноматеріалів імпортних виробників та посиленням конкуренції на глобальних ринках продовольства. Сьогодні українському товаровиробнику надзвичайно складно конкурувати із світовими, зокрема європейськими, виробниками вина через високі стандарти якості продукції

та наявність певних бар'єрів. В цих умовах необхідно поступово розроблювати та імплементувати кроки по підтримці національних товаровиробників, оскільки в умовах глобалізації та інтеграції України у світовий торговельний простір конкуренція на ринку вина загострюється. Через низку обмежень інституційного характеру, Україна, на жаль, не може вийти на стратегічно новий рівень розвитку виноробства, характерний для європейських країн.

На нашу думку, вирішення окресленого кола проблем можливе за умови побудови моделі державно-приватного партнерства, в чому вже зроблено перші позитивні кроки.

Так, у 2021 р. три провідні асоціації, серед яких Громадська спілка «Асоціація садівників, виноградарів та виноробів України» («УКРСАДВИНПРОМ») [2] підписали Меморандум із Мінагрополітики про співпрацю в розвитку виноградарсько-вноробної галузі, а також окреслили стратегічні вектори її відродження. Це є безумовним позитивом у сфері розвитку державно-приватного партнерства цієї важливої складової економіки держави.

Вважаємо що виноградарство є стратегічно важливою ланкою виноградарсько-виноробної галузі, а його відродження прискорить збільшення прибутковості аграрного сектору загалом та забезпечить попит населення у продукції виноробства, виводячи на якісно новий рівень культуру споживання вина в Україні.

Список використаних джерел:

1. Рослинництво України: стат. збір. / За ред. О. Прокопенка. Київ: Державна служба статистики України. 2021. 183 с.
2. Офіційний сайт «УКРСАДВИНПРОМ». URL: <https://www.ukrsadvinprom.com/> (дата звернення 14.04.2022).

УДК 657.05:334.722.24

Прокопшин О.С.

к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Гінайло К.В.

здобувач вищої освіти «Магістр» ОП «Облік і оподаткування»,

Куліш Ю.В.

здобувач вищої освіти «Бакалавр» ОП «Облік і оподаткування»,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

СІМЕЙНА БУХГАЛТЕРІЯ: СУТЬ І МИСТЕЦТВО ВЕДЕННЯ

Через неймовірну кількість спокус сучасного світу, отримавши зарплату, за один день усі зароблені гроші можна витратити, причому на зовсім не потрібні речі. Завдяки нав'язливій рекламі ці речі враз здаються нам необхідними, хоча ще вчора ми могли навіть не знати про їхнє існування.

Статистичні дослідження доводять, що принаймні по одному кредиту виплачує сьогодні кожен сьомий українець, водночас кожному другому важко розплачуватися за дві споживчі позички.

Тому кожній сім'ї, яка прагне контролювати свої доходи й витрати і планувати їх, вартує вести сімейну бухгалтерію – план регулювання сімейних грошових доходів та витрат. Його зазвичай у вигляді таблиці складають на місяць як баланс доходів і витрат сім'ї, як фінансовий план, підсумок доходів і витрат родини за цей період часу.

Сімейний бюджет показує розмір і збалансованість усіх доходів і витрат родини, характеризує стан її фінансів, матеріальне становище сім'ї.

Кошти сімейного бюджету витрачають, щоб задовольнити всі потреби родини. У багатьох сім'ях є непрацездатні члени родини, які з певних причин не спроможні працювати й самостійно себе забезпечувати. Тому й доводиться говорити не про доходи чи витрати кожної людини особисто, відокремлено, а саме про сімейний бюджет – бюджет родини.

Зазвичай сімейний бюджет поділяють на три типи, а саме: спільний, спільно-роздільний (із пайовою участю), роздільний.

Бюджет сім'ї виконує такі функції:

1. Збалансований розподіл доходів і витрат, оскільки витрати, здійснені за місяць, не повинні перевищувати доходів, одержуваних

вашою родиною за той самий період.

2. Планування (ви повинні планувати свої фінанси на майбутнє, вчитися розподіляти витрати в міру настання необхідності їх здійснення) та аналіз (ви маєте аналізувати здійснені витрати, робити висновки щодо того, чи необхідними вони були, а чи виявилися марними, чи варто було відмовитися від зайвої покупки).

3. Обмежувальна функція бюджету змушує задуматися над доцільністю та можливістю тих або інших витрат, контрольна функція – над тим, скільки грошей можна дозволити собі витратити, а яку суму – ні [1].

Планування бюджету сім'ї є складним творчим процесом. Ця складність полягає не так у тому, щоб здійснити певні розрахунки, як у пошуку джерел для збільшення доходів та способів скорочення витрат, у розробці конкретних заходів для виконання складеного плану й реалізації фінансових і господарських можливостей родини.

Щоб правильно спланувати сімейний бюджет, Д. Барабанюк дає п'ять порад:

1. Необхідно правильно ставитися до сімейного бюджету, адже виявляється, що як мінімум 20 % своїх грошей більшість людей витрачає необдуманно, марно.

2. Не варто сімейний бюджет перевантажувати дрібницями. Існують програми, які відображають витрати в грошовому вираженні і в натуральному.

3. Спочатку платіть собі, потім усім іншим.

4. Необхідно підраховувати, скільки коштує година Вашого життя. Багаті знають ціну грошам.

5. Не треба намагатися багато зекономити на дрібницях. Необхідно скорочувати великі витрати. Тут діє закон Парето: 20 % зусиль дають 80 % результатів і навпаки [2].

Раніше для ведення домашньої бухгалтерії, яка забезпечує облік та систематизацію фінансів сім'ї, зазвичай використовували зошит із таблицями доходів і витрат. Нині ж для цього існує безліч розроблених сервісів, як, наприклад, «MONEYHOUSE», за допомогою якого можна відобразити всі рухи фінансів сімейного бюджету і врахувати їх.

Таким чином, можна проводити аналіз та планування фінансів і керувати ними за допомогою домашньої бухгалтерії онлайн. Завдяки

домашній бухгалтерії онлайн можливо визначити й підвищити рівень раціональності використання своїх коштів.

Сервіс «MONEYHOUSE» містить усі переваги аналогічних програм, а також розробки власних фахівців, які враховують і усувають усі недоліки попередників.

Цей сервіс забезпечує такі можливості, як спільна робота; можливість створення бюджету й ведення його всією родиною, групою, командою; зручна аналітика; мобільність; гнучкий облік; експорт даних (можливість зберігати звіти в Excel і PDF, роздруковувати аналітику й графіки, отримувати на пошту бекапи всіх даних); захист даних. Можливі також шифрування даних, щоденні їх бекапи на резервний носій і в хмару, з'єднання зі сервером захищене.

Існує безліч інших програм, де можна вести домашню бухгалтерію, зокрема: MoneyManager, Monefy, CoinKeeper, Wallet, Дзен-мани, Spendee, Toshl, Money Wallet, Alzex, Finance, Домашня бухгалтерия тощо. Підбираючи систему «під себе», «MONEYHOUSE» досліджували понад десяток топових онлайн-систем на ринку і дійшли висновку, що всі вони мають ті чи інші переваги та, на жаль, і недоліки [3].

Таким чином, чи в Excel, чи використовуючи спеціальні програми, але вартує обов'язково спробувати вести сімейний бюджет, скласти свій план особистих фінансів. Завдяки цьому можна легко привчити себе дотримуватися фінансової дисципліни, уникати зайвих кредитів або позик. Уникнення необдуманих і спонтанних покупок допоможе зекономити гроші, які можна використати на інвестування і збільшити свої доходи. Тому вартує не плисти за течією, а задуматися над тим, як домогтися фінансового успіху самостійно. А для цього насамперед потрібно зайнятися плануванням особистих фінансів.

Список використаних джерел:

1. Сімейний бюджет. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Lektsii-Osnovy-vedennia-vlasnoho-ta-simeynoho-biudzhetu-dlia-dystantsiynoho-navchannia.pdf>.
2. Барабанюк Д. Сімейний бюджет: проблеми формування та використання. *Дослідницько-краєзнавчий проект «Соціально значущі ініціативи молоді – громаді»*. 2020. С. 49–53.
3. Що таке домашня бухгалтерія. URL: <https://moneyhouse.ua/uk/Blogs/31>.

УДК 620.95:346

Станько Т.М.

*к.е.н., ст. викл. кафедри менеджменту ім. проф. Є. В. Храпливого,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОРИСТАННЯ БІОПАЛИВА

Вагому роль у розвитку ринку альтернативної енергетики як у світі, так і в Україні, відіграє нормативно-правове регулювання виробництва та використання біопалива. Особливості нормативно-правового регулювання альтернативної енергетики розглядаються у працях як вітчизняних, так і закордонних учених. Зокрема, дослідженню законодавчої бази у сфері біоенергетики присвячені праці таких науковців, як Гелетуха Г. Г., Железна Т. А., Матвеев Ю. Б., Кучерук П. П., Крамар В. Г. [1], Климчук О. В. [2], Пришляк Н. В. [3] та ін.. Проте подальшого дослідження потребує порівняння законодавчих ініціатив ЄС та України, а також питання удосконалення нормативно-правового регулювання галузі біоенергетики Україні, враховуючи світовий досвід.

Незважаючи на те, що у нашій державі було прийнято цілий ряд програм та законодавчих актів і проєктів, які мали на меті створити сприятливі умови для розвитку біопаливного виробництва, проте у більшості випадків, вони недосконалі за своєю суттю та характеризуються відсутністю механізмів їх виконання на практиці. Законодавчу базу розвитку сектору біоенергетики України становлять Закони України «Про альтернативні джерела енергії» [5], «Про альтернативні види палива» [4], «Про теплопостачання» [6] та інші законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» пояснює суть базових понять з відновлюваної енергетики, містить правила реалізації та застосування «зеленого» тарифу на електроенергію, вироблену з альтернативних джерел, а також правила проведення аукціонів з розподілу квоти підтримки у виробництві електроенергії відповідним суб'єктам господарювання. Згідно цього Закону, енергія біомаси та біогазу належить до відновлюваних джерел енергії, які, в свою чергу, є складовою альтернативних джерел енергії. Ще одним напрямом підтримки розвитку сектору біоенергетики в Україні є стимулюючий

тариф на теплову енергію з альтернативних джерел енергії, який передбачений Законом України «Про тепlopостачання» [6]. Свого часу зазначені інструменти підтримки відіграли значну роль, проте наразі вони вимагають певного вдосконалення. Зокрема, існуючі величини «зеленого» тарифу на електроенергію з біомаси/біогазу та стимулюючого тарифу на теплову енергію з біомаси є недостатніми для забезпечення рентабельності відповідних установок малої потужності. Крім того, немає механізмів державної підтримки таких важливих напрямків розвитку біоенергетики як вирощування енергетичних рослин та виробництво/споживання біометану. Аналіз адаптації українського законодавства до європейського у напрямі виробництва біопалива свідчить про те, що, попри певні досягнення, рівень пристосування вітчизняного нормативно-правового забезпечення до вимог Європи є недостатньо високим.

Огляд енергетичної політики ЄС дає змогу зробити висновок, що для країн ЄС одним з найважливіших питань енергетичної політики залишається: диверсифікація джерел енергоресурсів, їх стабільне та надійне постачання; підвищення прозорості енергетичного ринку через посилення конкуренції серед постачальників енергоносіїв; подальший розвиток використання відновлюваних джерел енергії та підвищення рівня декарбонізації енергетики. Проведений аналіз інституційно-правових механізмів регулювання світового та вітчизняного ринку біопалива показує, що задля становлення, розвитку, ефективного виробництва та споживання біопалива в Україні, важливим є вдосконалення механізмів регуляторної політики [2, с. 109].

Для цього необхідним є:

- 1.Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату для реалізації проєктів з виробництва біопалива.
- 2.Удосконалення регулювання обов'язкового використання біопалива, а також біопаливних добавок при виробництві традиційних видів палива з нафтопродуктів.
- 3.Розробка напрямів стимулювання використання біопалива у сільському господарстві.
- 4.Впровадження виробництва біопалива та біоетанолу, зокрема, підприємствами всіх форм власності.
- 5.Забезпечення контролю за ефективним виконанням прийнятих законодавчих актів.

6. Розробка та запровадження заходів державної підтримки виробників біопалива, біосировини, машин та обладнання за допомогою довгострокового державного кредитування інвестиційних проєктів, звільненням від сплати окремих податків тощо [3, с. 84-85].

Подальшими напрямками енергетичної політики України є розробка та реалізація стратегії низьковуглецевого розвитку економіки держави та впровадження інноваційних технологій; забезпечення енергетичної безпеки та енергетичної достатності; підвищення енергоефективності та енергозбереження; розширення використання відновлюваних джерел енергії; зменшення техногенного навантаження на довкілля та участь у глобальній боротьбі зі зміною клімату.

Загалом чинна законодавча база в Україні є сприятливою для створення правового поля з регулювання галузі альтернативної енергетики. Подальшими кроками є налагодження виконання прийнятих законодавчих актів та запровадження механізмів стимулювання виробництва та використання відновлюваних джерел енергії. Таким чином, лише комплексна і послідовна урядова політика з використанням законодавчих та економічних механізмів сприятиме ефективному впровадженню біоенергетичних проєктів на ринку.

Список використаних джерел:

1. Дорожня карта розвитку біоенергетики України до 2050 року. *Аналітична записка UABIO № 26.* / Гелетуха Г. Г. Железна Т. А., Матвеев Ю. Б., Кучерук П. П., Крамар В. Г. URL: https://uabio.org/wp-content/uploads/2020/11/PP-UABIO-26_UA_26-11-2020.pdf
2. Климчук О. В. Нормативно-правове регулювання виробництва біопалива: світовий досвід та проблемні аспекти в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2015. Вип. 3. С. 107–110.
3. Пришляк Н. В. Особливості нормативно-правового регулювання виробництва біопалива в Україні. *Економіка та держава.* 2021. № 1. С. 83–91.
4. Про альтернативні види палива: Закон України від 14.01.2000. № 1391-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14>
5. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003. № 555-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15>
6. Про тепlopостачання: Закон України від 02.06.2005. № 2633-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15>

УДК 338.2

Стеценко С.П.

д.е.н., завідувач кафедри економіки будівництва,

Моголівець А.А.

к.е.н., доцент кафедри економіки будівництва,

Київський національний університет будівництва і архітектури,

м. Київ

ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БУДІВНИЦТВА

У більшості країн світу проводиться моніторинг стійкості фінансової системи, який зазвичай здійснюється центральними банками. Такий моніторинг проводиться центральними банками Франції (Financial Stability Review), Швеції (The Financial Stability Report), Норвегії (The Norges Bank report on financial stability), Фінляндії (The Bank of Finland's financial stability analysis), Іспанії (The Banco de Espana's Estabilidad Financiera), Великобританії (The Bank of England Financial Stability Report). Не оминув цей процес і Україну.

При офінюванні фінансової стійкості враховуються показники стійкості фінансового та банківського сектору, розвиток та ризики окремих ринків, вплив макроекономічних факторів та зв'язки між ними.

Фінансова стійкість будівництва є однією із важливих складових інституційного та правового забезпечення розвитку економічних систем [5], та методик використовуваних Міжнародним Валютним Фондом та національними банками багатьох країн, у тому числі і Національним банком України. При чому склад та рівень деталізації розрахунків показників фінансової стійкості відрізняється для різних країн на рівні інституцій, ринків та взаємозв'язків між ними. Але зазвичай основою розрахунків фінансової стійкості окремих секторів економіки виступають дані агрегованого балансу та звіту про фінансові результати обраного сектору.

На даний час в Україні на високому рівні розвинута система моніторингу та державного регулювання фінансової стійкості банківського сектору, при тому що для реального сектору економіки відсутня єдина сформована система індикаторів фінансової стійкості у відповідності до міжнародної методології.

Потребує розвитку не тільки методологія оцінювання фінансової стійкості будівельного сектору, але й організаційна структура, правова і інституційна основа у вигляді інструментарій державної підтримки будівництва та механізму управління фінансовою стійкістю, антициклічного управління, яка має бути сформована на базі Мінрегіону, як ключового органу державного регулювання будівництва в Україні. Оцінювати ж результати регулювання можна за динамікою та досягненням цільових значень таких показників як ВВП будівництва, частка ВВП будівництва у ВВП країни, коефіцієнти автономії, фінансової незалежності, довгострокового залучення фінансових коштів, кількість банкрутств будівельних підприємств тощо [1-4].

У свою чергу, засоби та інструменти державного управління реалізуються через прямі методи державного управління та непрямі. Удосконалення вказаних засобів у поєднанні із вибором показників моніторингу фінансової стійкості дозволить забезпечити інституційну і правову основу для забезпечення розвитку будівельного сектору.

Список використаних джерел:

1. Сорокіна Л.В., Гойко А.Ф. До проблеми вдосконалення методів прогнозування вартісних показників житлового будівництва *Будівельне виробництво*. 2015. № 59. С.7-17.
2. Беленкова О.Ю., Сердюченко Н.Б., Антропов Ю.В. Оцінка фінансової стійкості малих будівельних підприємств України в 2000-2008 роках. *Економіка та держава*. 2011. № 1. С.56-60.
3. Помазуновська Т.О., Цифра Т.Ю. Оцінка фінансової стійкості підприємств будівельної галузі у період 2012-2017 роки. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. Вип. 40 (економічний). 2019. С.174-182.
4. Измайлова К.В. Финансовый анализ. К.: ЦУЛ, 2000. 148 с.
5. Беленкова О. Ю., Титок В.В. Вплив розвитку інституційного середовища на конкуренцію у житловому будівництві. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 214 – 221.
6. Измайлова К.В., Боліла Н.В. Моделі прогнозування втрати фінансової стійкості як складова системи економічної безпеки підприємств будівельних підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*, 2018. Вип. 38. С. 225-232.

УДК 338.1: 339.1:658.8:658.9

Трушкіна Наталія

*к.е.н., старший дослідник, старший науковий співробітник
відділу проблем регуляторної політики і розвитку підприємництва,
Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ*

Чернявська Тетяна

*доктор наук, професор кафедри обліку, фінансів та логістики
Державна вища професійна школа в Коніні, м. Коніні*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ З ПОЗИЦІЙ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

На даний час особливої актуальності набувають проблеми трансформації логістичних систем різного рівня. Це пов'язано із суттєвим впливом екзогенних і ендогенних чинників інституційного середовища і появою нових викликів часу, серед яких активізація процесів глобалізації та цифровізації у різних сферах економічної діяльності [1], перехід до мережових форм партнерства [2], впровадження концепції «зеленого» зростання [3] тощо.

У науковій літературі можна знайти безліч понять терміна «логістична система». Їх аналіз дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день не існує єдиної точки зору стосовно формулювання цієї дефініції. Це обумовлено, по-перше, тим, що дослідники є представниками різних наукових шкіл зі своїми підходами й особливостями. А, по-друге, неоднозначністю та багатоаспектністю поняття «логістична система».

На підставі узагальнення теоретичних підходів до економічної суті категорії «логістична система», зазначимо, що ця дефініція здебільшого визначається як: адаптивна система із зворотним зв'язком; процес; інститут; модель; складова економічної системи; спеціально організована інтеграція логістичних елементів; упорядкована сукупність елементів; цілісність функціонально пов'язаних елементів (підсистем); система управління рухом матеріальних потоків; складна багаторівнева система; сукупність логістичних підсистем; частина ринкового механізму розширеного відтворення; організаційно-господарський механізм управління матеріальними та інформаційними потоками; організаційно-економічний механізм; організаційно-управлінський механізм

координації; сукупність інтегрованих логістичних процесів; спеціально організовані й інтегровані потоки матеріалів і продукції; упорядкована структура; відносно стійка сукупність ланок.

Аналіз визначень поняття «логістична система» свідчить, що серед учених відсутня однаковість у змісту даного терміна. Наведені трактування залежно від змісту та ставлення до управління можна умовно систематизувати за такими групами: процес; модель; складова екосистеми; механізм; сукупність ланок; інтеграція підсистем; упорядкована структура.

У результаті проведених досліджень [4; 5] встановлено, що поняття логістичної системи доцільно розглядати з позицій зміни парадигми логістичного менеджменту; трансформаційних перетворень у глобальному світі, а саме з урахуванням стрімкого розвитку й розповсюдження мережевої, цифрової, зеленої та циркулярної економіки у контексті сталого розвитку. Слід наголосити, що активізація трансформаційних процесів сприятиме якісному перетворенню логістичних систем різного масштабу (зміна виду, форми, характерних властивостей, структури), що, у свою чергу, уможливило б перехід на принципово новий рівень їх функціонування й розвитку.

Отже, при уточненні змістовної суті терміна «логістична система» варто застосовувати комплексний підхід (інтеграція системного, процесного, функціонального, ситуаційного) і враховувати сучасні виклики (глобалізація, цифровізація, кластеризація, екологізація логістичної діяльності, клієнтоорієнтованість, сталий розвиток) і трансформаційних змін у глобальній, національній і регіональній економіці.

Пропонується розглядати логістичну систему з трьох позицій, а саме: сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів; ресурсів; різних груп стейкхолдерів, які об'єднані єдиними цілями та мають загальні економічні інтереси; інститутів, що покликані забезпечити організаційно-економічний механізм для безперервного руху логістичних потоків в умовах мінливого інституційного середовища у просторово-часовому вимірі, скорочення витрат на організацію логістичної діяльності та досягнення сталого розвитку; відносно стійка сукупність структурних ланок (функціональних підрозділів компаній, посередницьких організацій, споживачів, різних категорій стейкхолдерів), взаємозалежних та

інтегрованих у єдиний процес управління логістичною діяльністю задля реалізації стратегічних цілей учасників ринків логістичних послуг та забезпечення збалансованого сталого розвитку; взаємопов'язана сукупність об'єктів і суб'єктів управління через реалізацію всього переліку функцій управління процесами логістичної діяльності в єдиному комплексі на основі використання механізмів інституційного, організаційного, інвестиційного, фінансово-економічного, екологічного, інформаційного забезпечення.

До характерних властивостей логістичних систем можна віднести: комплексність, структурованість, наявність зв'язків, ієрархічність, емерджентність, складність, цілісність, синергійність (прояв синергійного ефекту), гнучкість, динамічність, стійкість, адаптивність, націленість на комплексну ефективність.

У подальших наукових дослідженнях планується визначити суть і зміст поняття «трансформація логістичної системи» з урахуванням сучасних глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л. Б., Трушкіна Н. В. Цифрова трансформація системи управління логістичною діяльністю аграрних підприємств. *Бізнес Інформ.* 2021. № 12. С. 98-107. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-98-107>.

2. Прокопишин О., Пушак Г., Трушкіна Н. Організаційно-економічний механізм управління розвитком кластерних структур в агропромисловому комплексі економічних районів України. *Věda a perspektivy.* 2021. № 7(7). Str. 175-188. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-7\(7\)-175-188](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-7(7)-175-188).

3. Трушкіна Н. Зелена економіка: становлення концепції, еволюція розвитку та сучасність. *Moderní aspekty vědy: XVII Díl mezinárodní kolektivní monografie.* Česká republika, Jesenice: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. Str. 112-129.

4. Zaloznova Yu., Trushkina N. Logistics management system of the enterprise. *Modern Management: Logistics and Education: monograph / The Academy of Management and Administration in Opole.* Opole: Publishing House WSZiA, 2018. P. 170-176.

5. Трушкіна Н. Логістична система: до питання термінології. *Věda a perspektivy.* 2022. № 3(10). Str. 84-96. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-3\(10\)-84-96](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-3(10)-84-96).

УДК 347.996

Туркот О.А.

к.ю.н., в.о. доцента кафедри права,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ЩОДО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВАХ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕДІАЦІЇ

У час війни сільськогосподарським підприємствам необхідно працювати та підтримувати економіку нашої країни. Внаслідок нестабільної ситуації у державі значна кількість підприємств призупинила діяльність. Для відновлення діяльності суб'єктами господарювання потрібна не лише допомога держави у вигляді різноманітних пільг, а й належне вирішення спорів. Таким вирішенням стала процедура медіації, яку впроваджують зокрема у господарське право, у зв'язку з визначенням на законодавчому рівні правових засад її здійснення. Якщо сільськогосподарське товариство буде вирішувати спори за допомогою вказаної процедури, то це надасть йому можливість здійснити розвиток бізнесу, запровадивши новий рівень вирішення спорів.

Спори у товариствах протягом тривалого часу вирішували у судовому порядку. Наслідки їх вирішення не завжди були позитивними. Технології розвиваються та крокують вперед. Разом з ними розвиваються шляхи вирішення спорів. Парламент приймає відповідні нормативно-правові акти. Відповідно до Закону України «Про медіацію», спори за допомогою медіації можуть вирішувати також у сільськогосподарських товариствах [1]. Особливо для сільськогосподарських товариств це дуже актуально, оскільки часу на вирішення спорів у судовому порядку у них практично немає. Керівництво та працівники вказаних товариств повинні працювати для забезпечення населення відповідними сільськогосподарськими продуктами.

Для гармонійного функціонування суб'єкта господарювання потрібна ефективна система вирішення внутрішніх та зовнішніх конфліктів [2, с. 95-96]. Необхідно погодитись із вказаними науковцями, оскільки якщо конфлікт буде вирішений, то він не буде заважати роботі товариства.

Аграрному виробнику потрібно постійно проводити моніторинг

Єдиного державного реєстру судових рішень для виявлення позовів. Такі дії необхідно виконувати безперервно, не чекаючи посягання на врожай [3]. «Рейдери» можуть подати позови на сільськогосподарське товариство, щоб заволодіти продукцією. Тому, в таких випадках вирішувати спори за допомогою медіації не актуально.

Отже, спершу сільськогосподарським товариствам потрібно проаналізувати мету спору та вирішити чи актуальним буде його вирішення, скориставшись процедурою медіації. Оптимальним шляхом для вирішення спорів буде вказана процедура, оскільки вона не потребує значних затрат часу, який товариство зможе використати на розвиток.

Список використаних джерел:

1. Про медіацію: Закон України № 1875-IX від 16 листопада 2021 року. Верховна Рада України. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text>.
2. Бесарабов В.О. Пальцун І.М. Медіація як ефективний засіб вирішення корпоративних конфліктів. *Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 1. 2014. С. 88-96.
3. Деревянко Б.В., Туркот О. А. Про протидію збиранню чужого врожаю «рейдерами». *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. № 1 (1). 2021. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/10431>.

УДК 347.996

*Туркот О.А.
к.ю.н., в.о. доцента кафедри права,
Гілецька М.І.
здобувач вищої освіти*

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИМОГ ДО МЕДІАТОРА

Медіація є новим та актуальним шляхом врегулювання спорів у цілому світі, з недавніх часів використовується і в Україні та врегульована у законі. За допомогою процедури медіації врегульовувати спори можна ефективніше та значно простіше, ніж звертаючись до суду. Медіатор є незамінною особою при вирішенні господарських спорів зокрема. Тому, вимоги, які застосовують до медіатора є надзвичайно важливими. Оскільки, якщо спір буде врегульовувати високоосвічений медіатор, то справа буде належно розглянута та буде прийняте відповідне рішення, що надасть змогу підприємству розвиватися, не боячись укладати нові договори та не хвилюватись за виникнення нових спорів, оскільки їх можна буде врегулювати за допомогою медіації.

Інвестори бояться втратити свої вклади внаслідок «рейдерських» посягань, тому відмовляються від інвестування в українські компанії [1]. Проте, парламент приймає різні законодавчі акти для того, щоб захистити агропідприємства зокрема та інші суб'єкти господарювання.

Зокрема прийнято Закон України «Про медіацію» [2]. для врегулювання спорів без звернення до судових органів. Варто розглянути вимоги до медіаторів, які вказані у законі та надати пропозиції щодо їх вдосконалення.

У законодавстві визначено, що об'єднання медіаторів можуть встановлювати додаткові вимоги до медіаторів, зокрема щодо наявності спеціальної підготовки, віку тощо [2].

На нашу думку, варто у законодавстві чітко встановити вимоги щодо віку, а не надавати можливість це зробити об'єднанням медіаторів на власний розсуд. Таким чином, потрібно у законодавстві встановити, що медіаторами можуть бути особи у віці від 30 років до 65 років.

У законодавстві вказано, що медіатор може здійснювати діяльність, пройшовши базову та/або спеціалізовану підготовку та, отримавши сертифікат [2].

На нашу думку, у Законі України «Про медіацію» необхідно прописати вимогу щодо складання відповідного іспиту по завершенні базової та/або спеціалізованої підготовки.

Пропонуємо внести зміни до Закону України «Про медіацію», шляхом внесення у ст. 9 ч. 1.2 та викласти її у такій формі: «медіаторами можуть бути особи у віці від 30 до 65 років».

Також, необхідно внести зміни до ст. 10 Закону України «Про медіацію», шляхом внесення ч. 3.1, у якій зазначити, що медіатор по завершенні базової та/або спеціалізованої підготовки повинен скласти відповідний іспит.

О.М. Будяченко зазначає, що необхідно встановити спеціалізацію медіатора та навчати відповідних предметів при проходженні базової та/або спеціалізованої підготовки [3]. Необхідно погодитись, оскільки спеціалізація є важливою у роботі медіатора, навчання відповідних предметів теж піде на користь майбутнім спеціалістам.

Отже, медіація дуже швидко увійде в практику в Україні як новий шлях для врегулювання господарських спорів. Медіатор повинен бути інтелектуально розвиненим. Зокрема, потрібно встановити у Законі України «Про медіацію» положення щодо віку медіатора (від 30 до 65 років), а також внести положення щодо складання відповідного іспиту, після якого видають сертифікат. Вдосконалення вимог до медіаторів лише покращить уміння медіаторів та підвищить їх рівень.

Список використаних джерел:

1. Деревянко Б.В., Туркот О. А. Про протидію збиранню чужого врожаю «рейдерами». *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. № 1 (1). 2021. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/10431>.
2. Про медіацію: Закон України № 1875-IX від 16 листопада 2021 року. Верховна Рада України. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text>.
3. Будяченко О.М. Правове забезпечення медіації в Україні: перспективні напрями. *Legal Horizons*. 2021. №14(2). URL: 10.21272/legalhorizons.2021.i14.p118.

УДК 338.244.47

Хомяк Н. Л.

*д.е.н., доцент кафедри підприємництва і маркетингу,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк*

РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВИХ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах господарювання важливого значення набуває розвиток кластерів, який спрямований на створення нових робочих місць, розвиток виробничої та соціальної інфраструктури в регіонах, утворення об'єднань підприємств із замкненим циклом виробництва готової продукції, зниження собівартості й ціни сільськогосподарських та несільськогосподарських товарів, наданих послуг, підвищення якості вирощеної продукції [1, с. 181]. За допомогою впровадження інноваційних технологій у виробництво та можливостей виходу випущеної продукції не лише на регіональні ринки, а й світові, зростає конкурентоспроможність усіх учасників кластера.

Аналіз досвіду розвинутих країн світу свідчить, що найбільше кластерних структур формується в Данії, Великобританії, Канаді, Німеччині, Італії, США, Австрії. Наприклад, у Данії найбільш розповсюджені кластери з виробництва молочних продуктів, у Великобританії – із виробництва сільськогосподарської продукції й надання фінансових послуг, в Італії – із виробництва меблів, одягу [2]. Як бачимо, в розвинених країнах світу кластери формують у різних сферах економіки.

Оскільки в Україні сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку економіки, адже забезпечує населення продуктами харчування та промисловість сировиною, необхідно залучати світовий досвід функціонування кластерів для забезпечення конкурентоспроможності регіонів.

Ю. Носенко, О. Нечипоренко та Л. Сінельник також акцентують увагу на застосуванні світового досвіду в процесі забезпечення сталого розвитку аграрної сфери економіки України. Адже кластерні об'єднання, на їхню думку, стали поширеною формою кооперації і є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів та напрямів регіонального розвитку. В результаті на ринку конкуруватимуть уже не окремі підприємства, а галузеві комплекси,

які скорочуватимуть свої витрати завдяки спільній науково-технологічній кооперації [3].

При формуванні кластера в агропромисловому виробництві, на думку Ф. Вазинського та О. Молнара, доцільно виокремлювати пріоритетні напрями його розвитку, що сприятиме найповнішому використанню реальних і потенційних переваг регіону. Враховуючи наявні переваги, на їхню думку, такими галузями можуть стати зерновиробництво, вирощування олійних культур, овочівництво. Великий виробничий потенціал також становлять тваринницькі галузі – м'ясне та молочне скотарство, свинарство, птахівництво [4].

О. Федорчук, В. Петренко, А. Карнаушенко зазначають, що на ефективну діяльність кластерних підприємств великий вплив мають рівень майнової та господарської самостійності суб'єктів інтеграції, спосіб формування майнового контролю, механізм консолідації власності, модель господарського розрахунку в інтегрованих спільних підприємствах. А рівень збалансованості, пропорційності розвитку ланок виробничо-вартісного ланцюга, інституційно-господарське середовище впливає на міжгалузевий обмін ресурсів, капіталів, трудових ресурсів. Загалом розвиток інформаційних систем обліку, моніторингу інтеграційних процесів визначають моделі корпоративних або кластерних розподільних відносин на аграрних підприємствах з іноземними інвестиціями [5].

Співпраця бізнесу, влади і громади – основа розвитку будь-якого регіону, але в кластері вона більш розгалужена. І це дає змогу виграти всім. Завдяки об'єднанню зусиль в агропромислових кластерах можна досягнути зростання доходів сільського населення, зменшення рівня безробіття на сільських територіях, розвиток соціальної інфраструктури на селі, збільшення обсягів валової продукції, підвищення продуктивності праці, раціональне використання, охорону та відтворення природних ресурсів в цілому. Перехід на кластерну систему у сільському господарстві сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіонів та сільських територій й розвитку суміжних галузей.

Список використаних джерел:

1. Хомюк Н. Л. Диверсифікація розвитку сільських територій в умовах децентралізації: монографія. Луцьк: Вежа Друку, 2019. 320 с.
2. Хомюк Н. Л. Кластеризація як напрям диверсифікації розвитку

сільських територій в умовах децентралізації. *Вісник Сумського аграрного університету*. 2019. Вип. 2 (80). С. 75–80.

3. Носенко Ю.М., Нечипоренко О.М., Сінельник Л.М. Інноваційні агрокластери як форма інтеграції науково-освітньої діяльності та бізнесу. *Економіка АПК*. 2020. № 5 С. 77–86.

4. Важинський Ф. А., Молнар О. С. Кластеризація – фактор конкурентоспроможного виробничо-господарського потенціалу та ефективного розвитку сільських територій. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. Вип. 6 (104). С. 175–181.

5. Федорчук О.М., Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Агропромислові кластери: проблеми, переваги та перспективи. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. № 4(78). С 63–69.

УДК 361.115

Черевко І.В.

д.е.н., в.о. професора кафедри економіки,

Черевко Г.В.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Система фінансових важелів стимулювання природоохоронної діяльності у Польщі є багатоаспектною і диверсифікованою за джерелами формування необхідних коштів та напрямми їх використання і охоплює також сферу раціонального використання відходів різного характеру і походження [1]. Ефективність функціонування такої системи дає підстави для того, щоб зробити висновок про економічну і екологічну доцільність пошуку можливостей використання зазначеного досвіду в умовах України.

Серед сукупності зазначених важелів і джерел заслуговують на увагу різні види екологічних оплат, які включають: екологічні оплати за послуги; екологічні оплати, пов'язані із складуванням відходів; оплати, що стосуються різного виду продуктів та пакувальних матеріалів.

Екологічні оплати за послуги стосуються обов'язку власників нерухомості здійснювати вивіз нагромаджених на їх території комунальних відходів та рідких нечистот у випадку їх накопичення у безвідпливових ємкостях. Такі оплати є в такому випадку видом довідної частини відповідних фондів локального самоврядування і використовуються на охорону навколишнього природного середовища, зокрема - водних ресурсів, головним чином – шляхом організації надання зазначених послуг з вивезення окреслених відходів.

Оплати за складування відходів здійснюються за розміщення таких відходів на місцях їх складування. Рівень таких оплат залежить від виду відходів та їх обсягів, які утворюють 20 груп таких відходів поділом на підгрупи в залежності від характеру та місця їх утворення.

У випадку, якщо відходи змішуються, штраф за їх незаконне складування і зберігання накладається за видом відходів, ставка за

яким є найвища. Такий варіант розв'язання проблеми є ефективним, бо, з одного боку, значно спрощує алгоритм розрахунків та їх облік, з другого боку - стимулюють сегрегацію відходів за їх видами. За складування відходів з порушенням вимог, що стосуються видів та технології здійснення цього процесу, передбачені фінансові санкції у вигляді штрафів. Ставки такої фінансової кари за кожен добу складування відходів із зазначеними порушеннями становить 10% одиничної ставки платити за розміщення відходів на місці складування.

Передбачено також відповідні фінансові санкції за міжнародні переміщення відходів з порушенням відповідних вимог. Такі санкції можуть накладатись на тих, хто ці відходи відправляє, хто їх транспортує та хто їх одержує з врахуванням ступеня загрози від цих відходів та їх кількості, виду та характеру і джерела утворення.

Ставки продуктової екологічної оплати не є сталими – на початку кожного року ці ставки переглядаються і підвищуються у відповідності із динамікою середньорічного рівня цін товарів та споживчих послуг у порівнянні із такою динамікою за попередній рік. Такі оплати стосуються оплат за пакувальні матеріали (використовуються на рециклінг пакувальних відходів та екологічну просвіту на тему необхідності здійснення сегрегації відходів); оплат за відпрацьовані акумуляторні батареї різного типу (використовуються на рециклінг цих батарей та відповідну просвітницьку діяльність щодо необхідності селекції таких відходів); оплату за відпрацьовані шини до автомобільних коліс (використовуються на їх рециклінг та промоцію селективних способів нагромадження таких відходів); оплату за відповідні відпрацьовані мастильні матеріали (використовуються на регенерацію такого типу відходів і відповідну просвітницьку проєкологічну роботу щодо формування свідомості необхідності селективного збирання такого типу відходів).

Зазначені оплати мають незворотний характер, хоча існуюча система передбачає можливість здійснення і плати зворотного характеру, які можуть здійснюватись у депозитній формі.

Список використаних джерел:

1. Bartniczak B, Ptak M. *Finanse ochrony środowiska. Wybrane aspekty*. Wrocław: W-wo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. 2009. 156 s.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ АКТИВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

UDC 332:122

Dranus Liubov
Ph.D. in Economics, Associate Professor
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

CURRENT PROBLEMS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN UKRAINE

Rural territories occupy a special place in the socio-economic life of Ukraine. The importance of these territories make their development one of the main priorities of state policy of Ukraine, aimed at improving living standards of rural population, increasing the efficiency of the agro-industrial complex, improving the environment and the quality of human capital [1, p. 4].

At present, the problem of inconsistency between the level of development of Ukrainian rural areas and the world level remains unresolved. Numerous transformations in the agricultural sector have made it possible to increase the gross output of agricultural products, but this has not contributed to the socio-economic development of rural areas and improving the living standards of the rural population. Today, rural areas are in a catastrophic state: the state of natural resources and the ecological situation are deteriorating, engineering and social infrastructure, social services and living conditions have declined, human potential is declining, unemployment and poverty are rising, stimulating labor migration and youth emigration. from the village [2].

The financial and economic condition of rural areas should ensure the formation and development of all financial and economic areas of their operation, so in modern conditions, finding sources and attracting from them the financial resources needed for continuous reproduction of production and comprehensive development of rural areas is one of those tasks, which must be resolved by public authorities and local governments, business entities and directly by residents of rural areas.

Solving social problems is aimed at ensuring the social development of the village by attracting investment in rural infrastructure (education, medicine, services, culture, sports), increasing the volume of housing construction in rural areas, development of advisory programs and consulting services and more.

Demographic problems are related to the outflow of rural population

from rural areas, so measures need to be taken to improve the quality of life in rural areas. After all, because of dissatisfaction with living conditions, peasants who have at least some qualifications, flee to the city. Therefore, it is necessary to implement programs for the development of infrastructure, maintenance services and the involvement of skilled workers and managers.

Production and economic problems are related to the fact that rural areas are not only a place of agricultural production, but also a place of residence and income of the rural population. At present, alternatives to agriculture in these areas are insignificant, so the majority of the rural population has been and remains employed in agriculture, despite the low profitability and high complexity of this activity in Ukraine. Given the above, it is necessary to diversify different economic activities in rural areas in order to reduce poverty and provide the maximum possible population. To do this, start implementing effective regional and local strategies and programs for the development of non-agricultural economic activities based on available resource potential and existing needs in products and services of specific rural areas, introduce preferential taxation for start-ups in rural areas in case of innovative production, provision of socially necessary services or implementation of infrastructural provision of these territories [1, p.53].

The solution of organizational and managerial problems is designed to form effective management and control systems, as well as connections and relationships with them, is the creation of governing bodies, selection and placement of personnel. The quality of rural development also depends significantly on local government structures. Therefore, it is important to implement the best practices of local self-government for the development of local initiatives.

The current ecological condition of rural areas is associated with negative changes in biosphere ecosystems, a significant reduction in bioproductivity and biodiversity, depletion of soils and mineral resources while an unprecedented increase in pollution of all geospheres. All this borders on the destruction of human habitat. Rural residents are also facing this problem today, due to the lack of full-fledged waste collection and disposal points for both farmers and processing enterprises. Existing environmental problems need to be addressed urgently, especially those of anthropogenic origin, as they equally affect the environmental quality of life of the local community and the state of the environment [3].

Solving the existing obstacles in the recreational and tourist activities of

rural areas will ensure maximum satisfaction of the needs of both domestic and foreign tourists in recreation, green tourism, health, treatment, spiritual and physical development.

Problems of preserving the original national culture, folk traditions, customs, agricultural experience, protection of natural, historical and cultural monuments located in rural areas can be solved by implementing programs to support and enhance cultural heritage.

Scientists of the National Research Center "Institute of Agrarian Economics" see a way out of the depressed state of the agricultural economy through a comprehensive solution to rural development. Therefore, the strategic goal of economic and social policy in rural areas should be to ensure integrated, multifunctional development of rural areas, which would increase their role as a spatial basis not only for agricultural production but also for non-agricultural activities and favorable living environment. In this regard, it is extremely important to develop a program for the revival of the peasantry as the master of the land, the bearer of morals and national culture. Comprehensive consolidated combination of multifunctional structure of rural areas with the provision of systemic development is considered as one of the most important foundations of its effective functioning [4, p. 158].

Referens:

1. Borshchevskiy, V.V., Prytula, H.M., Krupin, V.Ye., Kulish, I.M (2011). Problemy ta perspektyvy rozvytku silskykh terytorii Ukrainy (na prykladi Karpatskoho rehionu): naukovo-analitychna dopovid. [Problems and prospects for the development of rural areas of Ukraine (on the example of the Carpathian region): scientific-analytical report]. NAN Ukrainy. Instytut rehionalnykh doslidzhen – NASU. Institute of regional researches. 60. (in Ukrainian)
2. Naherniuk D., Nepochatenko O. (2021). Problems and prospects o rural development in Ukraine. *Economy and society*, (27). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-37>
3. Dudziak, O. (2019), “The significance of ecology for the development of rural areas”, *Agrosvit*, vol. 6, pp. 55–58. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.6.55
4. Malik, M.Y., Pulim V.A. Kontseptualni zasady rozvytku silskykh terytorii. [Conceptual principles of rural development]. Retrieved from: <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/8/156.pdf>

UDC 331.1

Dranus Liubov
Ph.D. in Economics, Associate Professor
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
Pavlenko Yulia
health education bachelor, illuminating professional program
073 "Management"
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
Somar Alina
health education bachelor, illuminating professional program
073 "Management"
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

WAGES AS THE MAIN FACTOR MOTIVATING PRODUCTIVITY

One of the most important functions of management is to make employees want to act to the best of their ability. Therefore, the role of the leader is to arouse interest in the effectiveness of employees in their work. Staff motivation is the basis and ultimate measure of success of both the organization as a whole and the quality system.

To be successful, staff motivation must be applied at all levels of the organization's management and influence all types of organizational units: each employee, local teams of individual departments and the team of the entire organization.

It can be said that the concepts of motivation and efficiency in some ways are interrelated, as evidenced by both theory and practice. Today, staff motivation is a good and one of the best ways to improve the business and succeed.

Deep-rooted beliefs are usually the strongest motivating factors an enterprise can offer. The better the company motivates its employee, the better he will work. It is the internal motivation aimed at the independent desire to work and perform tasks set by the leader. This should bring satisfaction to employees.

This paper will explore aspects of motivation, motivation problems in the enterprise, as well as consider the main ways to motivate employees and analyze the motivation of staff of LLC "Sigmenta" and LLC "Nibulon" through wages.

Studies have shown that praise increases intrinsic motivation, as well as

positive feedback from employees. But all this should be done in moderation. If the company does this very often, and overdoes it, there is a high probability that the person will lose motivation and it will become uninteresting. Research also shows that external reward can sometimes contribute to a person's desire to master a new set of skills. Merits such as bonuses, benefits, merits, etc., can motivate people or provide tangible feedback.

According to reinforcement theory, if pay depends on productivity, it encourages employees to maintain a high level of effort. According to the theory of expectations, money will be motivated to the extent that employees perceive it as meeting their personal goals, and to the extent that they believe that their salary depends on performance criteria.

Material motivation brings material benefits to the employee, they can be expressed in monetary equivalents, material objects or services. Typically, this type of motivation is applied to a group of employees or to a single employee. The connection between the basic salary and motivation is quite clear: if a person likes the salary he receives and provides him with a comfortable lifestyle, then a strong motivation will continue this lifestyle and maintain or improve this monetary reward.

Many people will also feel that a high salary is a testament to their status and qualifications, along with any effort and hard work they have put into their work in the past. Personal motivations are also a big part of it - a higher salary allows you to afford more and better, and it's just human nature to want it.

In this paper the Theoretical bases of motivation the basic kinds of motivation and ii influence on the personnel of the enterprises have been defined. Motivation of employees is the key to the success of the organization. This is the level of dedication, drive and energy that employees bring to work every day. Without this, companies experience declining productivity, lower production levels, and it is likely that the company will not be able to achieve important goals.

An experiment and analysis of the performance indicators of Sigmanta LLC and Nibulon LLC were conducted. After conducting an analysis, it was stated that companies take care of their employees and motivate them with bonuses, as they say in their financial statements. NIBULON motivates future employees by creating good working conditions, actively maintains personnel reports and is in a satisfactory condition, taking into account the analyzed indicators as well as Sigmoid LLC. [1], [2].

Thus, we can conclude that the motivation of staff depends entirely on the activities of the enterprise. From ancient times the main motivational device was the salary, because every employee expects a good evaluation of their work, but it should be noted that psychological factors, awards, praise also play a significant role in the motivation process.

References:

1. Financial statements 2018-2020 Nibulon LLC [Electronic resource]. - Access mode <https://ltd-starobilskyi.nibulon.com/uploads/files/da>
2. Financial statements 2018-2020 LLC "Sigmanta" [Electronic resource]. - Access mode file: /// C: /Users/1/Downloads/2020_finance_report.pdf

UDC 336.71: 336.722.11

Dranus Valentyn

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Benuh Alina

health education bachelor, illuminating professional program

072 "Finance, banking on the right and insurance"

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

THE INFLUENCE OF PUBLIC TRUST ON THE ACTIVITIES OF BANKS IN UKRAINE

In the current conditions of economic development, the banking system of Ukraine is experiencing a number of problems. Economic, political, consequences of past crises - all this has a negative impact on the development of the financial sector, making it less efficient and vulnerable to unexpected changes.

One of the main problems hindering the development of the banking system is public trust. Banks operate for customers, because they invest in their storage, as well as receive loans. For the sake of their customer base, banks create a comfortable environment, and, as a result, make a profit. Therefore, public trust plays an important role and is a factor in the successful operation of each bank.

This opinion is supported by a number of scientists: M. Morochko, Y. Tikhan, O. Shchurevich, I. Stakhiv, O. Iskhakova and many others, who have significant experience in developing the theoretical and practical foundations of the institution of trust in the banking sector. At the same time this problem needs deeper research as the banking sector is not standing still, but is developing under the influence of new technologies, economic changes, which leads to constant supervision of public confidence.

Trust in the banking system arises from two sides: from the bank to customers and from customers to the bank that is the "key" to a successful financial transaction. Public trust in the bank increases its competitiveness, as it allows you to attract more resources from depositors, but it requires the bank to create a positive image to attract people [1].

In addition, trust in commercial banks generates interest rates. This is due to the fact that households invest their savings. This increases the

money supply, which reduces the rate and attracts more entrepreneurs to take credit to invest in their own business, increasing demand.

An important element in understanding trust in the banking sector is that it is trust in both ordinary commercial banks and the National Bank of Ukraine. The National Bank is a "bankers' bank" that oversees the activities of commercial banks, sets the discount rate and conducts monetary policy, maintaining Ukraine's financial stability. The National Bank of Ukraine policy provides an opportunity to ensure the transparency of commercial banks' operations reduces the volume of risky and unreliable transactions [1].

Table 1

TOP-5 most profitable and unprofitable banks in Ukraine
for January-July 2021 year

№	Bank	Profit, UAH billion	Bank	Loss, UAH million
1	PrivatBank	23.8	Bank «Land capital»	102.8
2	Raiffeisen Bank Aval	4.07	Pravex Bank	100.6
3	PUMB	3.5	Prominvestbank	59.5
4	Sberbank	3.4	Unex Bank	25.0
5	Universal Bank	2.8	BTA Bank	22.5

Source: formed by the author on the basis of the NBU [2]

In 2021, 63 of the 72 existing banks were profitable and 9 banks suffered losses. Indicators of Table 1 show that the largest population trusts PrivatBank, its profit is UAH 23.8 billion. Other commercial banks have significantly lower profits compared to PrivatBank. The largest losses were made by the Bank «Land capital» with a loss of almost UAH 103 million. The population did not trust this bank, did not invest there, which led to its insolvency in mid-August [4].

Thus, trust really plays a big role in the proper functioning of commercial banks. Without such an important element, most banks would cease operations. Therefore, we identify several criteria that affect public confidence in a bank:

political stability in the country;

economic stability;
the veracity of the information provided by the bank;
availability of information;
quality of service;
ratings of the regulator, mass media;
financial results of the bank, etc.

The population pays attention to such basic factors before becoming a client of a certain bank and entrusting its funds to it. It is better to trust those banks that have been stable for a long time [3, Art. 116].

In order to increase the level of trust in banks it is necessary to use marketing tools to attract the attention of potential customers, improve the skills of employees, provide maximum information.

Each client makes his choice about the banking institution. Cooperation will be ineffective if there is no mutual understanding, respect and trust. It should be noted that successful banking will be when the population trusts not only the banking system but also the state as a whole, because it protects the interests of depositors and creditors.

Thus, the level of public confidence is the key to the success, operation, development and high profitability of banks.

LITERATURE:

1. Щуревич О., Стахів І. Банківська система і банківські послуги. Підвищення довіри до банківської системи України. 2020. Ст. 24-35
2. National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>
3. Ісхакова О. М. Рівень суспільної довіри до банківської системи України. №20. 2017. Ст. 114-117
4. Financial Club. URL: <https://finclub.net/ua/news/nbu-onovivrenking-pributkovosti-bankiv.html>

UDC 336.77

Dranus Valentyn
Ph.D. in Economics, Associate Professor
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
Huzei Olexandra
health education bachelor, illuminating professional program
072 "Finance, banking on the right and insurance"
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

BANK LENDING TO THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINIAN ECONOMY

In today's world, agriculture is a very important sector in the economy of many countries. Thanks to the agricultural sector, the country's food security is ensured. "Today, the agricultural sector gives a growth point of almost 10% in 9 months. This is more than half of the country's foreign exchange earnings and the largest number of jobs. This is the only industry that in 2021 will record a growth point of more than 10%. And this is almost 20% of the country's GDP, "said the Minister of Agrarian Policy of Ukraine [5].

Significant financial resources are needed to support significant growth and development of the agricultural sector. Public funding is not always enough, so agriculture cannot be sustained in other ways without attracting financial resources. One of the sources of financial support for the agro-industrial complex is bank loans.

According to the National Bank of Ukraine, as of the end of 2021, there are 71 banking institutions in Ukraine, 33 banks with foreign capital, including 100 banks with 100% foreign capital [4].

However, there is currently a reduction in loans to non-financial corporations, including agro-industrial enterprises. The ratio of total loans to GDP decreased from 22.9% in 2020 to 18.9% in January-September 2021. Including - loans to non-financial corporations - from 17.5% to 14.2% [4].

This problem is currently quite relevant. It has a negative impact on Ukraine's agricultural sector. Due to the fact that the agro-industrial complex is a risky market, as it depends on seasonality, climatic features, the situation on the markets, a significant part of banks do not want to provide it with credit services. Many commercial banks still provide loans,

but only to proven customers who do not have debts, which is a positive trend in general. Some of them refuse to provide loans to newly established agricultural enterprises, thus hampering their development.

That is why in recent years, banks have been developing new types of financing for the agricultural sector, which are aimed at minimizing risks and creating optimal conditions for cooperation [1].

There are many ways to solve this problem, but the most effective and prioritized are: the development of sets of measures and mechanisms by both the state and banks, which will be aimed at developing cooperation between the banking and agricultural sectors of the economy. This includes the expansion of bank lending programs in the agricultural sector with the involvement of state support programs for agricultural producers, and lowering interest rates on agricultural loans [3].

It is also worth noting the increase in government allocations for cheaper loans, and an increase in lending to small and medium-sized agricultural enterprises that need support, especially at the beginning of their activities. This will not only improve the activities of many enterprises in the agricultural sector, but will also create excellent conditions for attracting investment in this area.

This opinion is supported by many scientists, namely: O. Chigrin, O. Ivakhnenko [1], Yu. Lupenko S. Andros [2], O. Tomilin, L. Dorogan-Pisarenko [3]. All of them have a significant amount of scientific work on the problems of bank lending to the agricultural sector of the economy in market conditions, ways to attract more investment in the agricultural sector. However, scientific developments related to the generalization and better analysis of international experience in the field of agro-industrial complex financing remain unfinished.

Thus, at the present stage of development of the agricultural sector in Ukraine there is a significant problem related to bank financing of agriculture. However, there are effective and efficient ways to overcome it, namely: the development of sets of measures and mechanisms by the state and banks, which will be aimed at developing cooperation between the banking and agricultural sectors of the economy. It is also important to expand bank lending programs in the agricultural sector and reduce interest rates on agricultural loans. Such changes will help improve the economic situation of the agricultural sector and create a favorable climate for investment.

LITERATURE:

1. O. Chigrin, O. Ivakhnenko. Bank lending to the agricultural sector of Ukraine. Electronic scientific periodical Galician economic journal, №3 (64) 2020. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu
2. Yu. Lupenko S. Andros. Bank lending to the agricultural sector of economy. Economic Bulletin of NTUU "KPI", 2019 - P. 1 - 12.
3. O. Tomilin, L. Dorogan-Pisarenko. Bank lending to the agricultural sector of the economy in market conditions. Scientific professional publication "Intellect XXI" №3 2020 - P. 112 - 116.
4. National Bank of Ukraine. Official site. URL: <https://bank.gov.ua> (date appeal: January 22, 2022)
5. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. URL: <https://minagro.gov.ua> (access date: 22.01.2022)

УДК 368:54

Dranus Valentyn
Ph.D. in Economics, Associate Professor
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
Tiagnybedina Yana
health education bachelor, illuminating professional program
072 "Finance, banking on the right and insurance"
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

PROBLEMS OF AGRICULTURAL INSURANCE AND WAYS TO SOLVE THEM

In a market economy, crop insurance is necessary to manage and prevent risks in the agricultural sector, while acting as an important factor in development. The largest share in Ukrainian exports belongs to agricultural products and food industry - 44.8% [1].

In many agricultural countries, insurance is a protection against the risk of crop loss, but in Ukraine, insurance in the agricultural sector is very poorly developed for several reasons: high cost of insurance, skepticism about insurance companies, lack of insurance culture, limited knowledge of farmers about insurance (especially applies to farmers), etc. In addition, the insurance companies themselves do not show any activity in the development of agricultural insurance in Ukraine and only a small number of them offer their clients agricultural risk insurance.

There are different ways to solve the causes of underdeveloped agricultural insurance in Ukraine. One of the priorities is to create a two-level system of crop insurance. The first level will cover insurance companies, agricultural producers and auxiliary infrastructure entities (insurance intermediaries, actuaries, emergency commissioners), and the second – associations of insurers, agricultural risk management agency (government agency to implement state policy on support for agricultural insurance) and the insurance bureau – the only association of insurers that will insure crops with state support [2].

This opinion is confirmed by scientists: T. Sinitsyna, O. Yatsukh, who have a large number of developments. Thus, it is the two-level system of agricultural insurance that will provide financial and informational support for agricultural producers and insurers, as well as promote the development of voluntary crop insurance with state participation. However, the problem

of underdeveloped infrastructure and imperfect regulatory framework and, as a result, the insignificant volume of insurance services, remained underdeveloped. After all, assistance to the mechanism of insurance of agricultural products from the south of the country is very important, which in turn will allow farmers and insurance companies to be confident in the reality of receiving subsidies and increase confidence in the government. The Agricultural Risk Management Agency will develop state support programs for agricultural insurance, maintain a register of insurers, manage and control the use of funds allocated for agricultural insurance subsidies, etc.

So, from the above we conclude that the role of insurance in agriculture is of great importance. In recent years, the state has taken many steps to meet agricultural producers and insurance companies in order to implement an effective system of insurance of agricultural products with state support and the development of the agricultural insurance market in Ukraine. In the system of crop insurance, the most effective is the stimulating form of state participation, which is based on the establishment of partnerships between the state and the private sector and the introduction of a two-level system of agricultural insurance. Despite the fact that agricultural insurance in Ukraine is not sufficiently developed, Ukraine has all the necessary opportunities and prospects for its development.

References:

1. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. URL: <https://minagro.gov.ua/ua>
2. Official site of AgroInsurance.com (portal on agricultural insurance) [Electronic re. source]. – Source access mode: <http://www.agro.insurance.com/ru/>.
3. T. V. Sinitsina. Crop harvest insurance system in Ukraine: vector of development / TV Sinitsina // Investments: practice and experience – 2011 – № 5 – P. 65–69
4. O. O. Yatsukh. Agoroinsurance market in Ukraine: state and prospects of development / OO Yatsukh // Economy and Society – 2016 – № 7 – P. 866–872

UDC 33 336.6

Dranus Valentyn
Ph.D. in Economics, Associate Professor
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
Tregubenko Vitaliy
health education bachelor, illuminating professional program
072 "Finance, banking on the right and insurance"
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

PROBLEMS OF FINANCING THE DEVELOPMENT OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN UKRAINE

Today, the agro-industrial complex is a very important part of the economy of the whole country. Ukraine is an industrial and agricultural country with a predominance of raw materials. Thus, the products of the agro-industrial complex accounted for 45.1% of Ukraine's merchandise exports in 2020 from I to IV group Ukrainian classification of goods of foreign economic activity.

Among them, the largest share was occupied by products of plant origin 24.2%. In 2021, according to data from January to November, the output of the agro-industrial complex was 39.9%, which is 5.2% less than the previous year. 80% of Ukraine's agricultural exports are raw materials [4].

Despite the fact that the agricultural sector is very important for the economy of Ukraine, its financing currently has many problems. First, the reduction of state funding. As of 2015, expenditures from the State Budget of Ukraine on agriculture amounted to UAH 4.7 billion or 0.8% of all expenditures. By 2018, there was a positive upward trend. As of 2018, the share of agricultural expenditures was 1.4% of the total. In 2020, the figure decreased to 1.12%. According to the State Statistics Service and the State Treasury Service, expenditures on the agricultural sector continue to decline [5].

Also, according to the Ministry of Agriculture of Ukraine [6], foreign direct investment in agriculture is a rather small share and has a negative trend. Currently, this is a significant problem, because without the financial support of the state and investment, many small businesses in the agricultural sector are closing. As of 2018, there were 50,504 enterprises in the agricultural sector in Ukraine. In 2019 and 2020, their number decreased. At the end of 2020, there were 49,452 enterprises [4].

There are many ways to solve this problem, but the most effective are direct funding from the state budget, creating an independent refinancing base for the successful development of agriculture and food production. Also, improving the current financial condition of agro-industrial enterprises by creating a state system of supervision over the implementation of their financial obligations to create new science-intensive industries and technologies [1].

Such changes will not only develop the agro-industrial sector, but will also lead to other changes. After all, the agro-industrial complex is a complex that is connected with other industries. Its expansion and improvement will have a positive impact on the development of mechanical engineering, in particular – the production of agricultural machinery, shipbuilding, development and construction of irrigation systems. It is also important to attract investments that will help modernize equipment and certain processes. As a result, it will accelerate economic growth (GDP) for the whole country.

This view is supported by many scientists, including L. Krupyak, I. Krupyak [1], O. Chyhryn, O. Ivakhnenko [2], L. Matrosova [3] and others, who have a lot of work on the problems of financing the agro-industrial complex, government regulation and support for agricultural innovation. But the measures to increase savings through capitalization of net income due to the introduction of state-owned and privatized investment controls remain unfinished.

So, now in Ukraine there is a very serious problem of financing the agro-industrial complex. However, there are effective tools and methods that can not only improve the situation of the agricultural sector in the country, but also accelerate the development of other industries related to agriculture. Priority is given to direct financing from the state budget, creation of an independent refinancing base for the successful development of agriculture and food production of the country, as well as attracting additional investments. Such changes will increase GDP and improve the state of the country's economy.

Literature:

1. L.B. Krupyak, I.Y. Croup. Problems of financing the development of the agro-industrial complex of Ukraine. Electronic scientific professional publication "Effective Economy" №11 2016. URL: www.economy.nayka.com.ua

2. O. Chigrin, O. Ivakhnenko. Bank lending to the agricultural sector of Ukraine. Electronic scientific periodical Galician ekonomik journal, №3 (64) 2020. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu

3. LM Matrosov. Problems of development of the agro-industrial complex of Ukraine as the direction to increase the competitiveness of the economy. Professional scientific publication "Economics and Management of the National Economy. Market Infrastructure "№ 42 2020. - P. 83 - 90.

4. State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (date appeal 23.01.2022)

5. State Treasury Service of Ukraine. URL: <https://www.treasury.gov.ua> (date appeal 24.01.2022)

6. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. URL: <https://minagro.gov.ua> (access date: 23.01.2022)

UDC 338.01

Dranus Valentyn
Ph.D. in Economics, Associate Professor
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
Yefymenko Kateryna
health education bachelor, illuminating professional program
072 "Finance, banking on the right and insurance"
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

THE ROLE OF POPULATION TRUST IN INSURANCE SERVICES IN UKRAINE

The development of the insurance market of Ukraine is accompanied by a large number of problems. Among them are the imperfection of state regulation, insufficient development and implementation of insurance innovations as part of everyday life and, of course, the presence of significant public distrust in insurance services. Insurance, in turn, is one of the important components of business development, trade and gives them confidence in the future, ie provides some stability, which determines the relevance of the problems that prevent the insurance market of Ukraine to reach a new level.

The problem of public distrust in insurance services is a priority and quite relevant and important to analyze, because insurance is aimed at providing services to people and providing compensation to the insured, and the directions of certain insurance products are quite abstract. Due to the lack of trust in the concept of "insurance", the population does not use these services so often, which significantly reduces the future development of the insurance market. Therefore, we can say that trust is one of the main factors in the long-term activities of insurance companies in Ukraine.

This opinion is supported by a number of scientists: E. Savelyev, O. Kuzmin, O. Bonetsky, T. Krychevska, V. Lagutin, S. Yuri, and others who have a significant amount of work in the field of prospects for insurance market development and the essence of public confidence as a factor its improvement. However, the issues of influencing the behavior of individuals as insurers and the level of their confidence in the insurance market of Ukraine remain unexplored.

According to the National Bank of Ukraine, the number of insurance companies has decreased by 113 over the past 5 years [2]. Such a stable

reduction of companies indicates a number of problems in the development of the insurance market in Ukraine. The growth rate of the number of insurance contracts in 2020 compared to 2019 decreased by 14.6% [2] and this is evidence that public distrust affects the inefficiency of the insurance market in Ukraine.

The level of public confidence plays a decisive role, because people do not want to use insurance services in their lives. The low level of trust has accompanied Ukrainians since Soviet times, when many received negative experiences due to the lack of any state guarantees and the prevalence of a fraudulent way of doing insurance business. Today, in the insurance market, there is still unfair practice of agents, which hinders the development of insurance culture and the creation of conditions that would ensure a high reputation of insurance [3, p. 17].

In general, Ukrainians do not trust insurance companies for the following reasons:

- a significant part of the population believes that they will be able to avoid

 - the need for insurance in their lives;

 - ukrainians are not sure about the reliability of the insurance system, because they have been facing fraud for a long time;

 - in Ukraine, the tariffs for the population are already so high, so it is unclear to people the need to pay someone else extra money for the family budget;

 - consumers of insurance services in Ukraine are insufficiently legally protected;

 - the population does not understand the need for an insurance policy, it is often quite difficult to obtain payment guarantees from insurance companies.

Considering the ways to solve this problem, we note that increasing the level of confidence of Ukrainians in insurance services is accompanied by the development of insurance culture. Therefore, in order to strengthen and strengthen the ties between the population and insurers, it is necessary to think first of all about raising the level of culture of the population in this area [4], which in turn requires the combined efforts of all insurance market participants. The development of insurance culture and financial literacy of insurance market participants, focusing on long-term and mutually beneficial relationships with customers, maintaining high quality and continuous improvement of insurance products - all these are promising

areas and challenges to be addressed in the Ukrainian insurance market in the near future.

The level of public confidence in insurers should be gradually increased through state supervision of the solvency and financial stability of insurers. The publication of insurance supervision reports, ratings of insurance companies, etc. in the mass media will have a positive effect on increasing public confidence.

Thus, today, a promising strategic guideline for insurance companies to increase public confidence should be to analyze the causes of distrust and ways to address them to provide Ukrainians with a level of insurance services that will not arouse suspicion and will satisfy them to the fullest. After all, only in this case it will be possible to bring the insurance market of Ukraine to a decent level of development and to realize all the benefits of insurance in the life of the population.

Literature:

1. Viryanska O.V. Assessment of investment privability. 2018. URL: <https://nau.edu.ua/site>
2. National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. “Problems and prospects of development of life insurance in Ukraine”, available at: <https://koninsurance.mnau.edu.ua/files/work/51.pdf> (Accessed 24 May 2019).
4. Tereshchenko TE, Karpushkina OS, Klokova LO Analysis of the level of public confidence in insurance services in Ukraine. Efficient economy. 2019. № 6. - URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7148>

UDC 338.1(477)

Skhidnytska H. V.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance*

Kovaliv V. M.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of
Management named after prof. Ye. Khraplyvyy*

Verzun A. A.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of
Management named after prof. Ye. Khraplyvyy
Lviv National Environmental University*

DIRECTIONS FOR IMPROVING THE PROCESS OF MANAGING THE FINANCIAL RESOURCES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Under the modern economic conditions the financial resources management is one of the key tasks for the subjects of the agrarian sphere in the adoption of effective managerial decisions. This problem is given special attention, as it is expedient for farms to provide, not only high indicators of solvency and profitability, but also the uninterrupted circulation of financial resources. So these factors are specific to the agrarian sector, and they determine the place of business entities in a market environment. On this basis, the agrarian enterprises in the formation and using the financial resources must perform various tasks because of the contradictions between solvency and profitability: on the one hand, they must increase the amount of financial resources to ensure sustainable solvency of the economy, on the other – they must ensure the efficiency of production and its competitiveness through their rational use.

The article deals with the goals and objectives of the optimization system of the financial resources of economic entities management, which will enable farms to form a single system of target indicators of profitability and solvency within this system and to build a system oriented towards profitability and solvency of economic valuation indicators.

It is proposed to optimize the process of cash flow management at the farms through the analysis of cash flows of the enterprise in the previous period, ensuring the effective control of the enterprise's cash flows and full and reliable accounting of cash flows of the enterprise with the formation

of necessary reporting, and also planning the cash flows of the enterprise in terms of their different meanings [1].

The constant control of the capital composition and structure as a priority area of the company financial stability is the basis of financial diagnostics. The relationship between financial indicators, due to the relationship between the balance sheet, determines that the change in one of the indicators entails a change in others, which allows, through redistribution of funds and sources of their formation to achieve improvement in the financial condition of the enterprise [2]). On this basis, it is expedient to carry out financial diagnostics of capital composition and structure in a single technological process.

The effectiveness of management decisions affects the final financial performance of business entities and increases the market value of enterprises and serves as the basis for the formation of a single system of target indicators of profitability, solvency and the capital composition and structure.

The schematic relationship between financial resources management on the basis of groups of goals of the capital composition and structure management is shown in the article.

The stage-by-stage financial diagnostics of the capital composition and structure in a single technological process is offered [3]. It should begin with the preparation of information necessary for diagnostics: standards, scheduled tasks and financial reporting. Subsequently, it is provided the selection of elements of balance or indicators, which do not meet the normative ratios and threshold values to a greater extent.

The next stage determines the factors that affect the first of the selected and located in the priority order of indicators and determines the admissibility of changes in the values of influential factors, and then the calculation of the absolute value of the selected factor for this indicator, in which the value of this indicator reaches the threshold. In accordance with the calculated value of the influence factor, it is made the the calculation of the remaining indicators, in the algorithm for calculating this factor is included.

Guided by the scientifically sound organization of the process of managing the financial resources of economic entities, its improvement is urgent and is one of the priority factors in improving the efficiency of financial activities of enterprises. Therefore, the management of financial resources on the basis of groups of management goals and objectives with

clearly defined criteria will ensure a high level of optimal management decisions [4]. We believe that the management of financial resources should be based on the developed long-term financial policy, which sets goals and priorities for each level of management and stage of development of agricultural production. The proposed system of diagnostics and optimization of financial resources management methods will allow businesses to strengthen their financial position and position in the market environment.

Referenses:

1. Avdey O. K. Management of financial resources of enterprises of machine-building complex. Economic Bulletin of Donbass. 2012. № 3(29). P. 149-153.
2. Blyzniuk O. P., Gorpynchenko A. P. Classification of sources of the financial resources of the enterprise formation. The Bulletin of the International Slavic University. 2012. № 2. P. 1-7.
3. Vorobjov Y. M. Financial resources management in agrarian enterprises: monograph. Simpheropol: National Academy of Environmental Protection and Resort Construction (NAEPRC), 2009. 137 p.
4. Skhidnytska H. V., Sodoma R. I. Optimization of the management process of financial resources of economic entities. Bulletin of Lviv National Agrarian University. 2018. № 25. P. 124-131.

УДК 633.35:

Андрушко О.М.

*к.с.-г.н., доцент кафедри генетики, селекції та захисту рослин
Львівський національний університет природокористування, м. Львів
Андрушко М.О.*

доктор філософії з агрономії, ТОВ «Фірма Ерідон», м. Львів

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ГОРОХУ В ЛІСОСТЕПУ ЗАХІДНОМУ

Крім агрономічного значення, як одного з найкращих попередників для зернових культур, горох забезпечує значну економічну ефективність [2, 3, 5]. Економічна ефективність залежить від впливу ґрунтово-кліматичних умов та елементів технології вирощування. Оптимізація технології вирощування дозволяє максимально реалізувати генетичний потенціал сорту. [1, 3, 4]

Постійне зростання цін на мінеральні добрива, засоби захисту рослин, паливе тощо призводить до збільшення витрат на вирощування та зменшення прибутку від реалізації зерна гороху. Тому важливо не лише досягнути високого рівня врожайності, але й одночасно отримати покращення показників економічної ефективності. Рентабельність вирощування гороху становить 42,5-74,6 % [3, 5].

Економічну ефективність розраховували користуючись загально прийнятою методикою. Витрати визначено за допомогою складеної технологічної карти. При розрахунку вартості продукції з 1 га враховували, що ринкова ціна 1 т зерна гороху становить 6000 грн (ціна станом на 01.12.2020 року). Вартість 1,1 млн/га, згідно технологічної карти, становить 5400 грн.

Вартість вирощеного зерна з 1 га коливалась в межах 24000 – 38580 грн і залежала від рівня врожайності. Досліджувались дев'ять варіантів внесення мінеральних добрив: 1. P_0K_0 – контроль; 2. P_0K_0 + Оптімайз Пульс; 3. $P_{60}K_{60}$; 4. $P_{60}K_{60} + N_{60}$; 5. $P_{60}K_{60} + S_{30}$; 6. $P_{60}K_{60} + N_{60} + S_{30}$; 7. $P_{60}K_{60} + Mg_{20} + S_{30}$; 8. $P_{60}K_{60} + N_{60} + Mg_{20} + S_{30}$; 9. $P_{60}K_{60} + N_{60} + Mg_{20} + S_{30}$ + Інтермаг бобові (2 л/га).

Згідно технологічної карти на варіанті 9. $P_{60}K_{60} + N_{60} + Mg_{20} + S_{30}$ + Інтер-маг бобові (2л/га), з нормою висіву 1,1 млн/га, у сорту Мадонна сума витрат спостерігалася найвищою і становила 18728 грн.

Найнижні витрати на 1 га були на першому і другому варіанті без внесення мінеральних добрив і становили, відповідно 11940 грн та 12290 грн.

Отже, на контролі сума витрат становить 11940 грн/га, а за максимальної системи удобрення $P_{60}K_{60} + N_{60} + Mg_{20} + S_{30}$ +Інтер-маг бобові (2л/га) зростає до 18728 грн/га, або на 6788 грн/га.

Аналіз собівартості показує, що найменша вартість 1т зерна (2626 грн) була на варіанті без добрив при використанні інокулянта (варіант 2). Внесення мінеральних добрив підвищує показник собівартості. Особливо зростає собівартість зерна на варіантах з внесенням $P_{60}K_{60}$ - до 3185 грн, та за внесення $P_{60}K_{60} + N_{60}$ - до 3189 грн. Лише за внесення всіх видів макродобрив вона зменшується до 3027 грн, а при включенні до системи живлення мікродобрив – до 2912 грн. Проте вона залишається вищою, ніж на варіанті без добрив з обробкою насіння бактеріальним добривом Оптімайз Пульс.

У структурі витрат на технологію найбільше припадає на мінеральні добрива та насіння, відповідно 6292 грн та 5640 грн (рис. 1.). Дещо менше витрачалось коштів на засоби захисту рослин та пальне.

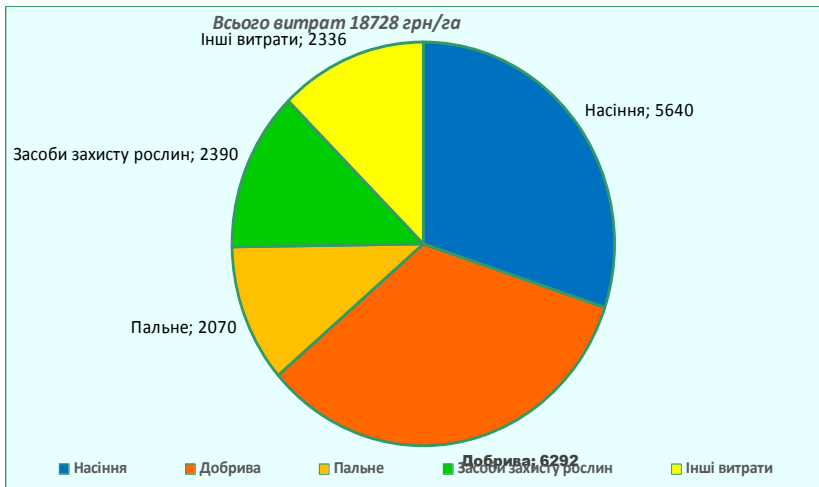

Рис. 1. Структура витрат при вирощуванні гороху сорту Мадонна за внесення $P_{60}K_{60} + N_{60} + Mg_{20} + S_{30}$ +Інтермаг бобові (2л/га) при нормі висіву 1,1 млн/га.

Тому важливо зв'ясувати доцільність використання певних видів мінеральних добрив, вияснити яка саме схема поєднання елементів живлення забезпечує найвищий прибуток

Найважливішим показником економічної ефективності є прибуток. Проведений аналіз показав, що економічна ефективність вирощування гороху характеризується позитивними результатами на всіх варіантах (рис. 2). Якщо на контролі цей показник був найменшим (12060 грн), то при використанні інокулянта підвищився до 15790 грн, або на 3730 грн з 1 га. Необхідно зазначити, що незважаючи на значні прирости зерна гороху під впливом добрив, внесення $P_{60}K_{60}$ спричинило зменшення прибутку з 15790 грн до 14410, тобто на 1380 грн, а від внесення додатково N_{60} – на 332 грн. Це пояснюється високою вартістю фосфорних, калійних і азотних мінеральних добрив.

Рис. 2. Рівень прибутку та врожайність залежно від елементів системи удобрення сорту Мадонна.

На варіанті з внесенням $P_{60}K_{60} + S_{30}$, незважаючи на зниження врожайності, прибуток зростає порівняно з варіантом $P_{60}K_{60} + N_{60}$ на 182 грн. Це пояснюється значно нищою ціною на сірчані добрива, порівняно з азотними.

На наступних варіантах внаслідок синергетичної взаємодії елементів живлення, віддача від внесених добрив зростає. Так, за внесення $P_{60}K_{60} + N_{60} + S_{30}$ прибуток збільшився до 16992 грн, що вище до контролю на 4932 грн. Необхідно зазначити що саме поєднання азотних та сірчаних добрив на фоні фосфорно-калійних дозволило перевищити рівень прибутку на варіанті без добрив з інокуляцією на 1202 грн. Ефективність внесення $P_{60}K_{60} + Mg_{20} + S_{30}$ без азоту падає і прибуток на цьому варіанті становить 15644 грн.

На варіанті з внесенням усіх досліджуваних макроелементів $P_{60}K_{60} + N_{60} + Mg_{20} + S_{30}$ прибуток становить 18192грн. Він перевищує варіант з інокуляцією на 2402 грн. Найвищий прибуток з 1 га одержано на варіанті з внесенням $P_{60}K_{60} + N_{60} + Mg_{20} + S_{30} +$ Інтермаг бобові (2 л/га) – 19852 грн. По відношенню до контролю приріст складає 7792 грн, а до варіанту з інокуляцією – 4062грн.

Рівень рентабельності вирощування гороху був високим і змінювався залежно від варіанту удобрення в межах від 88 % до 128 %.

Отже, внесення фосфорних і калійних добрив не окупується одержаним додатковим урожаєм порівняно до варіанту без добрив з інокуляцією. Доповнення фосфорно-калійного живлення азотом, сіркою, магнієм + сірка теж дає менший прибуток порівняно до варіанту без добрив з інокуляцією. Лише синергічна взаємодія азоту і сірки та всіх досліджуваних макроелементів забезпечує одержання найвищого прибутку. Унаслідок оптимізації системи живлення гороху, прибуток збільшився з 15790 грн до 19852 грн, або на 4062 грн.

Список використаних джерел:

1. Андрушко М. О., Лихочвор В. В. Особливості росту і розвитку гороху під впливом різних видів та норм мінеральних добрив. *Topical issues of the development of modern science*. Abstracts of the 4th International scientific and practical conference (11-13 december). Publishing House “ACCENT”. Sofia, Bulgaria. 2019. Pp. 962-972. URL: <http://sci-conf.com.ua>.
2. Жуйков О.Г., Лагутенко К.В. Горох посівний в Україні – стан, проблеми, перспективи. *Таврійський науковий вісник: землеробство, рослинництво, овочівництво та баштанництво*. Херсон. 2017. №98. С.65-70.

3. Іщенко В.А., Томашина Г.П., Темченко А.М. Поширеність гороху та ефективність елементів його вирощування в умовах північного Степу. Науковий збірник *Вісник Степу*. Кіровоград. 2013. Вип 10. С. 49-53.

4. Петриченко, В.Ф., Лихочвор В.В., Колісник С.І. та ін. Обґрунтування інтенсифікації виробництва зернобобових культур в Україні. *International academy journal WEB of SCHOLAR*. 2018. 6(24). Vol. 4. June 2018. 22-29.

5. Телекало Н.В. Конкуренентоспроможність технологій вирощування гороху посівного в умовах Лісостепу правобережного. *Таврійський науковий вісник*. Херсон. 2015. Випуск 90. С. 96-101.

УДК 332.1321

Апетик М.М.
здобувач вищої освіти Мн-4Із,
Нечепурна Н.Т.
здобувач вищої освіти Мн-4Із ,
Науковий керівник: Живко З.Б.
д.е.н., професор, професорка кафедри менеджменту
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

ЧИННИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сільськогосподарське підприємство - це самостійний господарюючий суб'єкт, діяльність якого має чітко визначений ризиковий характер. Звичайно, управлінські рішення з питань убезпечення та удосконалення результативності функціонування сільськогосподарських підприємств, що приймаються топ-менеджментом підприємств, завжди пов'язані з ризиком щодо їх виконання.

Ризик у сільськогосподарських підприємствах виникає на всіх стадіях господарського процесу (рис.1):

Рис. 1. Стадії виникнення ризику на с/г підприємствах

Одночасно слід пам'ятати, що сільське господарство, на відміну від інших галузей господарювання, має специфічні причини існування невизначеності – це наявність природних чинників, що впливають на

результати функціонування сільськогосподарських підприємств. Саме через це для забезпечення сільськогосподарських підприємств треба володіти інформацією про всю сукупність факторів, від яких залежить ефективність діяльності с/г підприємства.

Чинники економічної безпеки, за якими визначаємо рівень забезпечення підприємства за своїм походженням поділяються на зовнішні та внутрішні (рис.2).

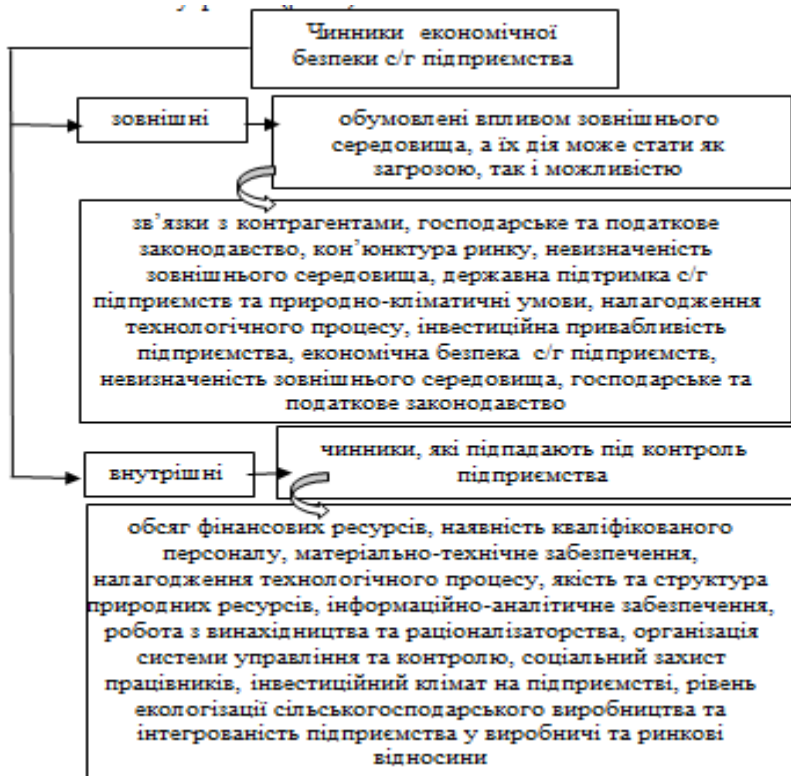

Рис. 2. Чинники економічної безпеки с/г підприємства

Сільськогосподарському підприємству необхідно постійно відстежувати зовнішні чинники та реагувати на них, оскільки чинити зворотного впливу на ці фактори підприємство не може.

Сьогодні більш основними загрозами економічній безпеці підприємств вважаються внутрішні чинники, які підпадають під

контроль підприємства. Фактори економічної безпеки можуть мати як негативний, так і позитивний вплив на діяльність підприємства. Чинники негативної дії є джерелом загроз, під якими розуміють сукупність умов і факторів, а також збіг обставин, що значно збільшують ризики життєдіяльності суб'єкта. Загрози обмежують або унеможливають реалізацію економічних інтересів, перешкоджають досягненню цілей підприємства, порушують його стійкий розвиток, призводять до припинення господарської діяльності.

Передбачення ризиків та загроз вчиняється на основі результатів моніторингу економічної безпеки сільськогосподарського підприємства з метою подальшої розробки та впровадження відповідних стратегічних, тактичних і оперативних управлінських заходів. Загрози, які непрогнозовані раніше, не можна попередити, і вони не підлягають прямому впливу.

Загрози, які за функціональною спрямованістю можна виділити (рис.3):

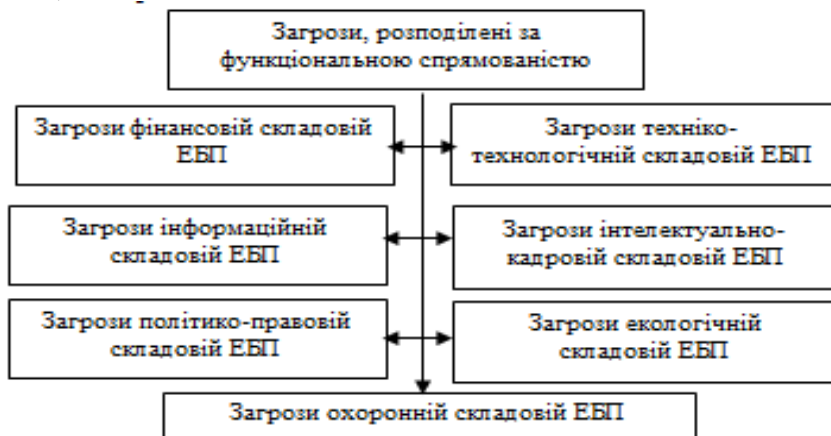

Рис. 3. Загрози, розподілені за функціональною спрямованістю

Негативними наслідками від неврахування загроз економічній безпеці сільськогосподарському підприємству є зниження рівня конкурентоспроможності на ринку, втрата постійних покупців виготовлених продуктів, фінансові збитки, недоотримання прибутків, зниження попиту на продукцію.

УДК 331.522

Бержанір А.Л.

*к. соц. н., доцент кафедри соціальних і правових дисциплін,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

РІВЕНЬ ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСОМ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ

У країнах з ринковою економікою існує розуміння того, що важливими є не тільки показники економічного та технологічного розвитку держави, але й духовно-моральний, освітній, інтелектуальний рівні громадян. Розвиток трудового і творчого потенціалу працівників, соціальна сфера загалом, таким чином, відіграють значну роль у вирішенні завдань поступального розвитку країни.

Розвиток соціальної інфраструктури, ефективності функціонування соціальних інститутів залежить від їх фінансового забезпечення. Реалізація різноманітних соціальних програм і проєктів відбувається як шляхом бюджетного фінансування, так і за допомогою надходження коштів від підприємницьких структур.

Як стверджує Г. В. Герасименко [1], за своїм призначенням соціальні інвестиції підприємств можуть мати внутрішній, зовнішній та універсальний характер. В якості універсальних соціальних інвестицій можна розглядати вкладення підприємств в розвиток та підтримку добросовісної ділової практики та етики ведення бізнесу. Якщо внутрішні соціальні інвестиції спрямовуються на розвиток та поліпшення якості життя співробітників компаній, то зовнішні – на розвиток місцевих громад, в тому числі – підтримку соціально незахищених груп або талановитої молоді, розвиток інститутів культури, мистецтва та спорту, соціальної інфраструктури, реалізацію освітніх проєктів та громадських ініціатив, захист навколишнього середовища тощо. Частина цих програм має виключно благодійницький характер, проте впродовж останнього часу всі більше компаній розглядають проєкти та програми в соціальній сфері як інвестиційні. На відміну від спонсорства та меценатства, які мають разовий та спонтанний характер, соціальні інвестиції є регулярними, стратегічними та плануються в бюджеті кампаній заздалегідь [1].

За сучасних умов розвитку економіки все більшої популярності набувають проекти, що передбачають використання нових механізмів фінансування, зокрема, мікрофінансування та імпакт-інвестиції. Імпакт-інвестування передбачає, по-перше, отримання прибутку, а по-друге, очікує позитивних соціальних змін, зокрема, на підтримку сталого розвитку сільського господарства, забезпечення доступності медичних послуг, доступності житла, розробку екологічно чистих технологій. Мета венчурної філантропії, передусім, у створенні соціального ефекту, а вже згодом й отримання прибутку, який може з'явитися в процесі реалізації проекту або діяльності організації. Зазначений вид фінансування відбувається, переважно, за рахунок прямих інвестицій або боргових цінних паперів з фіксованим доходом [2].

У нашій країні найбільшою мірою здійснюють фінансування соціальних програм великі українські компанії. Для них соціальна відповідальність стає важливою частиною їх діяльності, пов'язаної зі стійкістю бізнесу та управлінням нефінансовими ризиками. Ефективний бізнес зобов'язує мати кваліфікований і лояльний персонал, розвинуте соціальне середовище навколо підприємств, добрі стосунків із владою та місцевою громадою, гарну репутацію тощо.

Такі компанії разом із фінансовою підтримкою ініціатив благодійних організацій і фондів часто реалізують власні масштабні програми, наприклад, у сфері медицини, культури, освіти або екології. Так, Група ДТЕК реалізує проекти на національному, міжрегіональному та локальному рівнях, які дозволяють вирішувати завдання як загальні для всієї території, так і локальних спільнот. Цей підхід дозволяє найточніше враховувати потреби і таким чином знижувати соціальні ризики [3].

Табл. 1 ілюструє рівень соціальних інвестицій компанії протягом 2017–2020 рр. Проведений аналіз показує зменшення рівня фінансування програм соціального розвитку цією бізнесовою структурою у цьому періоді на 1156,6 млн. грн (у 2017 р. було профінансовано 2683,5 млн. грн, а у 2020 р. – лише 1567,9 млн. грн).

Необхідно відзначити, що таке зменшення відбулось за рахунок значного скорочення витрат коштів на охорону навколишнього середовища і вирішення екологічних проблем: якщо у 2017 р. ця стаття видатків становила 2133,3 млн. грн, то у 2020 р. – 742,7 млн.

грн, зменшившись на 1390,6 млн. грн.

Таблиця
Обсяги фінансування Групою ДТЕК соціальних програм
у 2017–2020 рр., млн. грн

Показники	2017	2018	2019	2020	Відхилення 2020 р. до 2017 р. (+, -)
Охорона довкілля, без урахування екологічного податку	2133,3	2607,3	1377,3	742,7	- 1390,6
Охорона праці та промислова безпека	478,3	517,1	556,3	573,8	95,5
Соціальне партнерство	45,5	172,6	169,3	159,7	114,2
Навчання співробітників	26,6	40,8	52,1	91,7	65,1
Всього	2683,5	3337,8	2155,0	1567,9	- 1156,6

Джерело: складено автором на основі [3; 4]

Існують проблеми, які гальмують розвиток фінансування вітчизняної соціальної сфери:

- відсутність з боку органів державної влади підтримки процесу соціального інвестування;
- недосконалість нормативно-правового забезпечення здійснення фінансових вкладень у розвиток соціальної сфери;
- недостатній рівень сформованості інфраструктури соціального інвестування;
- відсутність фондів соціального інвестування;
- відсутність стандартизованої форми нефінансових звітів корпорацій, що обмежує можливості порівняння їх діяльності [5].

Таким чином, в Україні з розвитком ринкової економіки компанії частину свого прибутку спрямовують на вирішення соціальних проблем. Участь бізнесу у фінансуванні різних проектів створює сприятливі умови для поліпшення соціального клімату у суспільстві та підвищення рівня і якості життя населення. Здійснення такої

політики підприємцями, у свою чергу, слугує ефективності їх інвестиційної діяльності і забезпеченню конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Герасименко Г. В. Соціальні інвестиції підприємств: проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2010. № 6. Т. 2. С. 130–133. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_6_2/130-133.pdf (дата звернення: 14.02.2022).

2. Вигівська І. М., Хоменко Г. Ю., Шумило К. В. Соціально-відповідальне інвестування: сутність, ризики та перспективи розвитку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. Вип. 3(38). С. 3–7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2017_3_3 (дата звернення: 14.01.2022).

3. ДТЕК. Інтегрований звіт 2020. Фінансові та нефінансові показники. URL: https://dtek.com/content/announces/pdf/dtek_ar_2020_ua_t4359_i6036.pdf (дата звернення: 16.02.2022).

4. Річні Звіти Енергетичного комплексу «ДТЕК». URL: https://dtek.com/investors_and_partners/reports/ (дата звернення: 17.02.2022).

5. Бержанір А. Л. Розвиток соціального інвестування в Україні. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки*: зб. наук. статей за матеріалами III Всеукр. наук.-прак. конф., м. Дніпро, 13–14 квіт. 2017 р. Дніпро: НМетАУ, 2017. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6999/1/Rozv_soc_invest.pdf (дата звернення: 17.02.2022).

УДК 336.719

*Боднар О.А.
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СПРАВІ

Одним із чинників, що сприяють розвитку банківської системи, є розробка та впровадження нових банківських технологій. Тим не менш, інновації в банківському бізнесі включають не тільки технічні розробки, а й впровадження нових форм бізнесу, методів роботи на ринку, нових товарів і послуг, нових фінансових інструментів, тобто всіх результатів і продуктів фінансового інжинірингу.

Аналіз опублікованих робіт з досліджуваної тематики вказує на те, що вони переважно вузько спрямовані: охоплюють застосування фінансової інженерії в роботі з цінними паперами або в роботі окремих суб'єктів господарювання [1].

Багато ключових моментів фінансового інжинірингу ще не вивчені. Отже, поки немає оцінки економічної ефективності фінансового інжинірингу в банківській справі, немає консенсусу щодо цілей, принципів, функцій фінансового інжинірингу та чітких рекомендацій щодо формулювання концепції фінансового інжинірингу, що свідчить про відсутність добре розробленої методологічної бази, розробки та впровадження продуктів фінансового інжинірингу в банківську практику.

Під технологією в процесі фінансового інжинірингу в банківській установі слід розуміти будь-який банківський продукт, операцію, процес, які можуть виникнути в процесі здійснення діяльності. За такого припущення доцільно розглянути взаємозв'язок фінансового інжинірингу та фінансового менеджменту, оскільки зниження ризику є однією з цілей фінансового менеджменту, через це методи фінансового менеджменту можуть розглядатися як методи фінансового інжинірингу.

Обидва поняття мають на увазі використання системи управління власним об'єктом. Цілі фінансового менеджменту поділяють на тактичні та стратегічні. Аналогічно можна сформулювати цілі

фінансового інжинірингу, оскільки їх можна розглядати залежно від результату, на який спрямований фінансовий інжиніринг. Метою фінансового менеджменту є: досягнення максимального прибутку; фінансове забезпечення діяльності та розвитку банківської установи акціонерами та кредиторами; управління ризиками; підвищення ефективності діяльності.

Суб'єктами фінансового менеджменту є фінансові служби банківської установи, а також її керівництво та фінансові менеджери. Ми бачимо відмінності між фінансовим інжинірингом та фінансовим менеджментом в тому, що фінансовий менеджмент є безперервним процесом, цілі якого взаємопов'язані та розширюються в часі, і їх необхідно скоригувати, щоб відобразити ситуацію та отриманий раніше результат. Цілі фінансового інжинірингу є остаточними, чітко визначеними, вони не можуть бути взаємопов'язаними. При цьому весь процес спрямований на досягнення однієї мети, на виконанні якої закінчується потреба у фінансовому інжинірингу. Можна стверджувати, що методи фінансового менеджменту можуть бути реалізовані в процесі фінансового інжинірингу.

Ми вважаємо, що такі явища, як ризики та прибутковість, не можуть бути предметом фінансового інжинірингу, оскільки вони керовані, виникають у процесі діяльності банку та супроводжують його діяльність. Фінансовий менеджмент має бути зосереджений на певному предметі, який можна модифікувати за своїми якісними характеристиками за допомогою інструментів фінансового інжинірингу. Ми пропонуємо використовувати банківські продукти та послуги як об'єкт фінансового інжинірингу.

Кінцевим результатом фінансового інжинірингу банківської установи ми пропонуємо розглядати банківський продукт (інноваційний або з новими властивостями) та організаційну структуру (нову або з певними змінами). Отриманий результат фінансового інжинірингу повинен відповідати конкретним інтересам контрагентів, акціонерів.

Сучасники визначають фінансовий інжиніринг як «вирішення завдань для підвищення ефективності фінансової діяльності та зниження фінансових ризиків шляхом не тільки розробки нових продуктів, а й шляхом ефективного використання різноманітних комбінацій існуючих фінансових інструментів для досягнення поставлених цілей в інтересах учасників фінансових відносин, а також

шляхом ефективного використання різноманітних комбінацій існуючих фінансових інструментів незалежно від організаційно-правової форми та сфери їх діяльності» [2] або як «процес, що адаптує існуючі фінансові інструменти та процеси та створює нові, щоб суб'єкти фінансового ринку могли найбільш ефективно адаптуватися до мінливого середовища» [3].

Згідно з аналізом літературних джерел, банківський інжиніринг розглядається або як похідна від фінансового інжинірингу, або як рівноцінний вид інжинірингу поряд з фінансовим інжинірингом.

На нашу думку, виділяючи окремо категорію «банківський інжиніринг», відокремлюючи його від фінансового інжинірингу, ми створюємо конкретну концепцію зі своєю унікальною структурою та складом.

Як показує аналіз банківської діяльності, нині банківські установи використовують фінансовий інжиніринг для оцінки ризиків, управління активами та пасивами, фінансового планування, оптимізації портфеля тощо. Тому для реального та стабільного зростання банківської галузі необхідний єдиний підхід, що стає можливим завдяки поєднанню методів фінансового інжинірингу з основними принципами та стратегіями банківського менеджменту. Отже, вітчизняним банківським установам необхідно активно впроваджувати результати фінансового інжинірингу в свою поточну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Saipnazarov Sh. Sh. Conceptual Bases of Financial Engineering in Banking / International Journal of Research in Management & Business Studies (IJRMBS 2019) Vol. 6 Issue 4 Oct. - Dec. 2019. P. 82-84. URL: <http://ijrmbs.com/vol6issue4/saipnazarov.pdf>.
2. Халатур С. М., Гончаренко О. В., Хомук Н. Д. Інструментарій фінансового інжинірингу для комплексної оцінки фінансового стану підприємств. Економіка та держава. 2022. № 1. С. 39–44. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.1.39.
3. Ivanova O.V. Banking engineering as a process of creating banking innovations // FES: Finance. Economy. Strategy. Series: Innovative Economics: The Human Dimension. VGTA. 2017. No 1. p. 21-25.

УДК 339.138

Бора Н.Ю.

*ст. викладач кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ DIGITAL МАРКЕТИНГУ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Сьогодні цифровий маркетинг являє собою ключовий напрям діяльності тих компаній, що прагнуть ефективно функціонувати на ринку страхових послуг та утримувати власні конкурентні позиції, а також вживати маркетингових заходів для приросту частки ринку страхових послуг. Значимість маркетингу як важливої складової управління компанією полягає в тому, що він дозволяє страховій компанії адаптуватися до змін ринку, досліджувати споживчий попит та потреби споживачів, проводити маркетингові дослідження на страховому ринку, утримувати конкурентні позиції у конкурентній боротьбі на основі сформованих конкурентних переваг. Тобто, маркетинг є філософією страхового бізнесу.

В умовах пандемії, ринок страхових послуг сьогодні перебував у напруженому стані та потребував трансформації. Внаслідок карантинних заходів попит на онлайн-сервіси та e-commerce підходи неспинно зросли, оскільки клієнти мінімізували кількість фізичних контактів із страховиками. За останні 5 років, а саме починаючи з 2017-го року, страховий ринок України почав застосовувати інструменти цифрового маркетингу (digital marketing). Приводом активного застосування digital marketing став початок пандемії та введення карантинних обмежень, перехід на дистанційні форми комунікації із споживачем, використовуючи телекомунікаційні технології, а також використання контекстної реклами.

На нашу думку, страховим компаніям сьогодні необхідно розвивати (формувати) нову або вдосконалювати існуючу систему діджитал просування, яка включатиме в себе наступні ключові елементи: пошукова оптимізація, контекстно-медійна система для таргетингу, мобільні додатки та реклама в них, направлена на цільову аудиторію, таргетинг та ремаркетинг, директ-маркетинг, е-мейл-маркетинг та SMM, використання чат-ботів на власних інформаційних ресурсах (офіційні веб-сторінки, телеграм канали,

соціальні медіа) з метою можливості миттєвої комунікації із постійним або новим клієнтом, формування ефективної воронки продаж та лідогенерації. Для цього доцільно використати Google Analytics, яка дозволить відстежити страховій компанії такі важливі показники, як: обсяг прямих відвідувань, органічний та платний трафік, обсяг залучених клієнтів із соціальних медіа, результати дірект маркетингу та ін. Актуальності набувають онлайн опитування із застосування ресурсу Google Form, а також застосуванням алгоритмів для аналізу та інтерпретації результатів із залученням елементів штучного інтелекту.

Також важливим інструментом інтерактивного маркетингу використовують просування та комунікації з клієнтами використовуючи такі канали комунікації як месенджери із використанням чат-боти (Viber, Telegram, FB messenger), з допомогою яких страхові компанії відправляють рекламний контент (промоції, спеціальні пропозиції, страхові пакети та страхові продукти) цільовій аудиторії.

Маркетингова компанія Кантар Україна за результатами проведених досліджень, стверджує, що найпопулярнішим месенджером в Україні являється Viber (обсяг охоплення становить близько 90% смартфонів). Даний месенджер диверсифікує увесь потік трафіку, що надсилається до споживачів - сервісний та рекламний. Як правило, до сервісних повідомлень відноситься повідомлення, що містять інформацію про доставку, операції за страховими платежами, інформація про нагадування за черговими страховими полісами; вартість сервісних повідомлень для страхової компанії дешевша, ніж рекламний трафік. Проте, сервісний трафік є дуже важливим для кінцевого споживача, оскільки він свідчить про високий рівень обслуговування та впливає на лояльність клієнта [4].

Рекламний трафік страхової компанії коштує дорожче, адже рівень конверсії на багато вищий. Рекламний трафік має інформаційний характер та виконує функцію стимулювання, тобто стимулює потенційного клієнта до купівлі, використовуючи опцію «купити в один клік».

Таким чином, задля успіху на страховому ринку, компанія повинна займатися певною модернізацією власних страхових продуктів та використанням інновацій, трансформацією бізнес-процесів з метою адаптації до потреб ринку. Але впровадження

якісних онлайн-сервісів вимагає значних інвестицій, тому далеко не всі страховики можуть їх собі дозволити. Допоміжним чинником для розвитку українського ринку страхування став Абсолютно новим страховим продуктом за попередні два роки став страховий поліс для покриття витрат на лікування COVID-19. Такі страхові поліси були обов'язковими при виїзді за кордон і користувалися досить високим попитом.

Якщо проаналізувати офіційні сайти провідних страхових компаній в Україні, то майже 80% пропонують страхові продукти онлайн, комунікують із клієнтами в соціальних медіа та побудували чітку систему медіа каналів, що забезпечують зростання обсягів продажу страхових продуктів, а також фізичну доставку страхових полісів до клієнта. Кількість укладених в Україні договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) в електронній формі у січні-червні 2020 року склало понад 1,3 мільйонів одиниць, що в 3,2 рази більше, ніж за аналогічний період 2019 року [2].

Не зважаючи на це, нині ринок страхування характеризується гострою конкуренцією, яку необхідно вивчати та досліджувати з допомогою такого маркетингового інструменту, як маркетингові дослідження. Конкуренція на ринку страхування є жорсткою, через велику кількість страхових компаній. Задля оцінки конкурентоспроможності страхових продуктів, необхідно:

1) провести аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища страхової компанії;

2) здійснити SWOT аналіз;

3) проаналізувати чинники, що мають вплив на компанію;

4) провести аудит страхового портфелю досліджуваної компанії.

На сьогоднішній день, сучасний страховий бізнес стрімко переходить в мережу Інтернет, що спонукає застосування специфічних та нових інструментів маркетингу, які б активно привертати увагу споживачів на електронні ресурси організацій (підприємств чи установ). Але, для ефективного функціонування та отримання прибутків підприємства та компанії повинні займатися просуванням власних сайтів, відслідковувати сучасні тренди щодо комунікації із споживачами, відстежувати їх потреби та надавати послуги найзручнішим для них способом. Розвиток технологій та суспільства спонукає маркетологів використовувати інструменти

інтерактивного та цифрового маркетингу, застосовувати свою творчість та креативність.

За цих умов, виник абсолютно новий напрям в сучасному маркетингу - інтернет-маркетинг, який дозволяє представникам бізнесу глобалізувати власну діяльність та виходити на міжнародні ринки, пропонуючи власні продукти, в тому числі і послуги. Однак, здебільшого вибір та застосування наявного інструментарію інтернет-маркетингу відбувається безсистемно, що не дозволяє використати всі їх можливості, досягти цілей підприємства та одержати, за рахунок формування їх оптимального набору, синергетичний ефект.

Задля утримання конкурентних позицій на ринку страхування, страхові компанії повинні сформувавши чітку маркетингову стратегію, що базується на застосуванні маркетингового інструментарію умовах діджиталізації та новітніх методів реалізації власних продуктів:

– Просування страхових продуктів через соціальні мережі із застосуванням такого потужного маркетингового інструменту як СММ- маркетинг. Social Media Marketing - маркетинг у соціальних медіа, комплекс дій та заходів, спрямованих на просування бізнесу, бренду та особистості в соціальних медіа, де можна відслідкувати цільову аудиторію в залежності від інтересів, захоплень, віку споживачів, створити співтовариство і інформувати відвідувачів про різні новинки.

– Кросс-продажі: новітній підхід у просуванні страхових продуктів. Тобто, клієнт звертається за договором страхування по одному виду (наприклад, страхування авто). В ході оформлення договору - менеджер з продажів може запропонувати за зниженою ціною договір по іншому виду страхування.

– Діджиталізація - надання мобільного сервісу клієнту, установлення мобільних додатків онлайн у смартфоні клієнта. Таким чином, в момент настання страхового випадку, застрахована особа цілодобово має можливість повідомити про страховий випадок онлайн у смс-інформуванні та контролювати хід його справи та нарахування виплати при настанні страхового випадку.

– Рекламна розсилка пропозицій по страхуванню з короткою презентацією Компанії на електронні адреси.

– Розробка нових страхових продуктів, які актуальні саме у умови сьогодення. Наприклад, оперативна розробка продукту Страхування нерезидентів на випадок захворювання COVID-19 з страховим

покриттям на території країни, кордон якої він перетинає. Даний вид обов'язкового страхування у рамках жорсткого карантину офіційно було запроваджено Законодавством України. Страхіві компанії швидко адаптувалися до змін в законодавстві та за кілька днів розробили новий продукт з покриттям, яке вимагається законодавством.

– Розміщення рекламних брошур/плакатів у місцях великого скупчення людей. В ході цього, підбирається рекламна продукція саме тих страхових продуктів, які можуть зацікавити цільову аудиторію (навчальні заклади - страхування школярів/вчителів; медичні заклади - медичне страхування; підприємства - страхування майна та працівників; автосалони - КАСКО, автоцивілка, тощо)

– Тендерні онлайн-майданчики. Слідкування за виставленням тендерних пропозицій по напрямку Страхування, опрацювання інформації та подання пропозиції із дотриманням вимог тендеру.

– Агентські продажі (агентська мережа). Через агентську сітку здійснюються продажі здебільшого обов'язкових видів страхування.

– Акційні пропозиції та програма лояльності для постійних клієнтів.

– E-mail маркетинг та SMS-маркетинг – дозволяє становити двосторонній зв'язок між підприємцем і споживачем дуже ефективно за допомогою e-mail. Кожному клієнту індивідуально приходять електронні повідомлення про компанії, діяльності фірми, нові страхові продукти. Витрати на таку рекламу мінімальні, за допомогою зворотного зв'язку можна відстежувати реакцію користувачів [1].

Можемо дійти наступного висновку: для досягнення успіху у власній діяльності, страхова компанія повинна активно використовувати інтерактивні інструменти комунікації (інструменти взаємодії), що є складовою маркетингового забезпечення компанії. За умов посиленої конкуренції та насиченого конкурентного середовища, на ринку страхування саме комунікаційна політика може стати ключовим елементом успіху будь-якої страхової компанії, адже страховий бізнес це специфічна сфера діяльності, і від того наскільки проінформовані клієнти про компанію, про її продукти, здатність адаптуватися до потреб ринку та запитів споживача, конкурентні переваги - залежить її успіх на конкретному ринку.

Список використаних джерел:

1. Виноградова О., Дрокіна Н. Інноваційні маркетингові інструменти просування продукції в інтернеті. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2020. - №1. с.210-213. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201196>
2. Ілляшенко С. М., Іванова Т. Є. Інструменти та методи просування продукції в Internet: аналітичний огляд. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2015. № 3. С. 20-32. URL: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2015_3_20_32.pdf
3. Котлер Ф. Маркетинг от А до Я: 80 концепций, которые должен знать каждый менеджер; пер. с англ. 3-е изд. Москва : Альпина Паблишер, 2011.
4. Жиленко Д. Як змінилося користування мобільними застосунками за 5 років: соцмережі та месенджери. URL: <https://tns-ua.com/news/yak-zminilosya-koristuvannya-mobilnimi-zastosunkami-za-5-rokiv-sotsmerezhi-ta-mesendzheri>.

УДК 336.025

*Боришуляк Н. С.
викладач соціальних дисциплін,
Кузь А.
студентка II курсу групи О 21б,
Відокремлений структурний підрозділ
Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський*

ФІНАНSOVA ГРАМОТНІСТЬ – ЩЛЯХ ДО УСПІХУ

Кожен з нас хоче досягти успіху у житті та бути заможною людиною. Чому ж не у всіх це виходить? Для досягнення успіху часто не вистачає фінансової грамотності. Зростання матеріальних статків у значній мірі залежить від того, наскільки розумно людина використовує ресурси та розпоряджається грошима[1, с. 231].

У зв'язку з глобалізацією, фінансові ринки у світі стають все більш складними, з'являються нові фінансові продукти та послуги. Як наслідок, люди часто не підготовлені до вирішення сучасних фінансових завдань. Актуальність питань низького рівня фінансової грамотності населення особливо зросла в останні десятиліття, коли значно загострилися проблеми відсутності заощаджень, нездатності вживати ефективних заходів, спрямованих на захист власного добробуту. Саме тому пріоритетним стає формування знань про фінанси у повсякденному житті родини, місцевої громади, українського суспільства.

Здійснення заходів щодо інформування громадськості про підвищення рівня фінансової грамотності населення та функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб – законодавчо закріплені функції Фонду гарантування вкладів. Адже фінансова грамотність є одним з основних компонентів системи захисту прав споживачів, що сприяє забезпеченню фінансової стабільності та зростанню добробуту громадян [3, с. 21].

Фонд гарантування вкладів регулярно проводить заходи, спрямовані на підвищення фінансової грамотності українців. Зокрема, проходять заходи у рамках Всесвітнього тижня грошей – Global Money Week, проводяться навчальні лекції, семінари та тренінги.

Населення ефективніше та розсудливіше користується фінансовими послугами, якщо знає, як вони можуть допомогти в управлінні особистими фінансами та примноженні статків.

У сучасному світі фінансова грамотність має величезне значення. Однак багато хто досі не розуміє, що це таке. Тому вивчення питання слід починати саме з визначення.

Фінансова грамотність – це багаж знань і навичок, які формують правильне ставлення до особистих грошей і дозволяють людині приймати вигідні для себе рішення. Поняття застосовується як по відношенню до окремого громадянина, так і для оцінки рівня розвитку суспільства.

Здавалося б, у чому важливість і навіщо потрібна фінансова грамотність, що цьому питанню приділяється так багато уваги. Як би банально це не звучало, але чим вищий рівень обізнаності населення у фінансових питаннях, тим вищий рівень розвитку економіки і добробуту суспільства в цілому[2, с. 16].

Фінансова грамотність потрібна кожній людині щоб ефективно користуватися грошима й швидко досягати нових рівнів матеріального добробуту та у вирішенні таких задач, як планування сімейного бюджету, грамотне управління власними ресурсами, створення джерел пасивного доходу, управління витратами, розумне користування банківськими послугами, забезпечення майбутнього для дітей та достойної пенсії.

Фінансово обізнані громадяни ухвалюють відповідальні фінансові рішення і почуваються захищеними, адже піклуються про особистий фінансовий добробут і фінансову незалежність на кожному етапі життя, завчасно формують фінансову подушку безпеки на випадок криз та форс-мажорних ситуацій.

Крім того, завдяки належному рівню фінансової грамотності люди будуть приймати більш свідомі рішення про те, яким чином розпорядитися своїми родинними фінансами, як скористатися тими чи іншими можливостями, які надає фінансовий сектор. Все це, з одного боку, дасть можливість розвиватися банківській системі, небанківським установам, реальному сектору економіки, а з другого боку – це створюватиме можливості для зростання добробуту родин. Фінансова грамотність – прямий шлях до успіху і самодостатності! [3, с. 35].

«Ми починаємо користуватися грошима з самого дитинства і далі

поглинаємось в складний фінансовий світ. Спершу ми користуємось готівковими коштами, потім – банківськими картками, згодом нам стають доступні довготермінові кредити, ми купуємо житло, ще пізніше починаємо замислюватись над пенсією. І впродовж усіх цих етапів нас ніхто не вчить... У результаті, ми думаємо, що вміємо користуватися фінансами, а насправді, ми вміємо дуже швидко їх витратити, трішки гірше заробляти, а ще гірше планувати в довготерміновій перспективі.

Якщо ми дивимось на перспективу, то речі, які знаходяться далеко від нас, видаються маленькими. Якщо ми думаємо про ту ж таки пенсію, то нам здається, що вона десь дуже далеко, тому проблема видається маленькою, але з наближенням зростає. І коли ми не маємо жодних заощаджень, то проблема видається нам такою, яку взагалі не можна вирішити. І все через те, що ми не вміємо заощаджувати. Нам потрібно навчитися правильно думати про гроші, тому що ми схильні думати про них у контексті витрат, які нам потрібні сьогодні. А насправді потрібно думати в довготерміновій перспективі. Треба навчитися розрізняти потреби і бажання, тобто те, що ми хочемо від того, що нам справді потрібно.

Є три прості речі, які треба робити: планувати витрати незалежно від рівня доходів, записувати свої витрати, і контролювати виконання плану. Якщо звертатися до молоді, то слід вчити англійську і шукати в інтернеті безкоштовні ресурси, на яких можна навчитися правильно користуватися грошима та здобувати фінансову грамотність. Є дуже багато освітніх платформ, таких як «Courséga», український ресурс «Prometheus». Нам часто кажуть, що треба порівнювати себе з іншими країнами. Як на мене, то слід порівнювати себе з собою вчорашнім. Ми знаємо як робити правильно, тому треба так робити [4, с. 34].

Хочу застерегти батьків, які мають маленьких дітей, що треба позбутися споживчих кредитів. Також батькам треба навчити дітей горизонту планувань: давати кишенькові гроші не тільки на поточний день, а на тиждень, потім на місяць, на квартал і навіть на рік. Нехай ваша дитина до моменту закінчення школи навчиться розпоряджатися своїм бюджетом».

У зв'язку з відсутністю спеціалізованих навчальних закладів доведеться самостійно осягати основи фінансової грамотності. Тільки в тому випадку, якщо людина сама захоче змінити своє життя, вона досягне успіху. В першу чергу доведеться міняти внутрішні

стереотипи і звички.

Для придбання нових знань доведеться черпати інформацію з різних джерел. Цілком можливо, доведеться вкласти кошти в проходження курсів і тренінгів. Фахівці допоможуть зробити правильні висновки і розробити новий підхід до особистих фінансів.

Список використаних джерел:

1. Ломачинська І. А. Фінансова грамотність як основа оптимізації фінансової поведінки в умовах глобальної трансформації. Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2011. Т. 16 (Випуск 20). С. 116–124.
2. Столярова А. А., Шахназарян Г. Э. Анализ мировой практики развития финансового образования и повышения финансовой грамотности населения. Финансы и кредит. 2010. № 34 (418). С. 72–78.
3. Слав'янська Н., Незнамова А. Підвищення фінансової грамотності: комерційний проект чи державна необхідність? Вісник НБУ, 2013. Квітень. С. 31–35.
4. Смовженко Т.С. Фінансова грамотність населення та її вплив на розвиток економіки України. Регіональна економіка. 2021. №2. С. 34-42.

УДК 658:338.5:631.11

Василина О.Р.

к.е.н., доцент кафедри економіки,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Конкурентоспроможність аграрних підприємств залежить від природних умов, наявності постійних ризиків, рівня трудових витрат та залежність від світових цін на окремі види сільськогосподарської продукції. Це вимагає постійного удосконалення системи управління підприємствами. Найважливішим показником, що впливає на ефективність виробничо-господарської діяльності аграрного підприємства чи його структурних підрозділів, є собівартість сільськогосподарської продукції, яка відображає поточні витрати, пов'язані з її виробництвом та реалізацією.

Управління витратами є інструментом, що забезпечує високий економічний результат аграрному підприємству, та спонукає до пошуку напрямів його удосконалення. Значний внесок у дослідження проблем управління витратами окремого підприємства внесли такі вчені, як Андрійчук В.Г., Друрі К., Ентоні Р., Карпова Т.П., Ковальчук М.І., Нелеп В.М., Столярова О.О., Чернецька О.В. та інші. [2].

Суттєво підвищити конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства можна через управління його витратами. Слід врахувати, що витрати вкрай рідко розглядають як системний об'єкт управління, а рішення у цій сфері зазвичай приймаються поспіхом і необґрунтовано, здебільшого як реакція на зміни умов господарювання під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Підприємство можна вважати конкурентоспроможним, якщо воно має низькі витрати виробництва та отримує високі прибутки, які дозволяють здійснювати розширене відтворення, покращувати рівень технічної оснащеності, підвищувати економічну ефективність та якість продукції, а також удосконалювати систему збуту. В результаті конкурентоспроможність такого підприємства підвищується, що сприяє збільшенню його частки на ринку.

Розрахунок собівартості продукції здійснюється в такій послідовності: а) розподіляються між окремими об'єктами планування та обліку витрати з утримання необоротних активів; б) визначається собівартість робіт та послуг допоміжних виробництв; в) розподіляються загальні витрати: на зрошення та осушення земель, включаючи витрати на утримання меліоративних споруд, на вапнування та гіпсування ґрунтів та на утримання полезахисних смуг; г) списується частина витрат бджільництва на сільськогосподарські культури, що запилюються; д) списуються з витрат основного виробництва суми надзвичайних втрат; е) розподіляються бригадні, фермські, цехові та загальновиробничі витрати; є) визначається загальна сума виробничих витрат за об'єктами обліку; ж) визначається собівартість продукції рослинництва; з) визначається собівартість продукції підсобних промислових виробництв з переробки рослинницької продукції; і) розподіляються витрати з утримання кормоцехів; ї) визначається собівартість продукції тваринництва; й) визначається собівартість продукції інших промислових виробництв; к) визначається собівартість товарної продукції рослинництва [1, с.382].

Традиційно визначення собівартості одиниці продукції здійснюється за допомогою таких методів як пряме віднесення витрат на відповідні види продукції; вилучення із загальної суми витрат побічної продукції, вираженої у грошовій формі; розподіл витрат між видами продукції пропорційно до кількісного значення однієї з головних ознак, спільної для всіх видів одержаної продукції; коефіцієнтний метод; пропорційний метод та комбінований метод. Але використання вищеназваних методів не є достатнім. Управління витратами аграрного підприємства не слід зводити тільки до обліку та зниженню витрат на виробництво, а необхідно урахувати й необхідність поширення цієї задачі на всі елементи управління.

Визначити шляхи більш ефективного використання коштів і зниження собівартості продукції можна лише на основі розробки механізму управління витратами.

Зниження ціни споживання продукції є одним з головних факторів, що впливає на конкурентоспроможність продукції. Зниження ціни без втрат прибутку для підприємства можливе за умови зменшення витрат виробництва продукції. В аграрному секторі є значна кількість проблем, пов'язаних зі зниженням собівартості продукції, які

послаблюють конкурентні позиції вітчизняних сільськогосподарських товарів і не дають можливості конкурувати з іноземними. Однією з таких проблем є недостатність техніко-технологічного забезпечення виробництва та обробки сільськогосподарської продукції. [4].

Джерелом оновлення та модернізації старого обладнання можуть стати інвестиції в дану галузь. За оцінками фахівців, потреби сільського господарства в інвестиційних ресурсах задовольняються лише на 30-40%. Особливу потребу в інвестиціях відчують фермерські господарства, які складають близько 70% загальної кількості сільськогосподарських підприємств. Для того, щоб ефективно управляти витратами на сільськогосподарських підприємствах, потрібно вирішити наступні основні завдання, такі, як: планування собівартості, облік витрат та визначення собівартості сільськогосподарської продукції, калькулювання собівартості одиниці продукції, визначення напрямів та реалізація заходів щодо зниження собівартості продукції. [3].

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
2. Зниження витрат виробництва – важлива умова підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції http://confcontact.com/2013_03_15/48_Shcherbakov.htm
3. Довжик, О. О. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості і рентабельності сільськогосподарських підприємств. Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. Том 23. № 2. С. 37-44. – ISSN 1993-0259.
4. Леонов Я.В., Герасименко Ю.С., Система управління витратами як фактор підвищення конкурентоспроможності Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2010. № 1 (3). Том 2 175-183

УДК 336.02 : 338.431.6

*Власюк С.А.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Сільське господарство України належить до систем життєзабезпечення суспільства, оскільки воно формує продовольчий ресурс суспільства, а стан ресурсу визначає національну та економічну безпеку країни. Крім того, сільське господарство є основною сферою розвитку сільських територій, забезпечуючи зайнятість сільського населення, рівень життя, вектор демографічних процесів і, зрештою, відтворення сільського суспільства.

Різні фінансові інструменти відповідають різним потребам у сільському господарстві. Фінансові інструменти залежать від рівня досконалості фінансової системи в кожній країні та готовності фінансистів ризикувати на цьому конкретному ринку. Програми регулювання також відіграють ключову роль у відповіді на фінансові потреби. Крім місцевих фінансових установ, фінансові рішення також надають іноземні банки, банки розвитку, уряди та навіть суб'єкти, які потребують фінансової допомоги.

Добре функціонуючий сільськогосподарський сектор потребує відповідної інфраструктури, таких як: дорожні мережі для зв'язку віддалених сільських територій з ринками; зрошувальної техніки для зменшення залежності фермерів від погодних умов; сховищ для захисту врожаю від погоди та шкідників; телекомунікації для забезпечення ефективної торгівлі, водопостачання та енергетики тощо. Однак сільська інфраструктура як в Україні, так і в усьому світі недофінансується.

Різноманітна система фінансування сільського господарства дозволяє широкому колу суб'єктів бути інвесторами. Різні ризики та інструменти покриваються різними суб'єктами ринку. Фермери та дрібні підприємці – відіграють найважливішу роль і є першим рівнем, діючи переважно в рамках неформального сектору (наприклад, системи заощаджень громади), але також у складніших організаціях,

таких як ощадно-кредитні кооперативи та спілки або схеми взаємних гарантій кредитування. Кооперативи та кредитні спілки відіграють важливу роль у сільському господарстві як установи-члени самодопомоги. Більшість фінансів приватного сектору традиційно надходять від місцевих комерційних банків, іноземних філій, банків та страхових компаній.

Традиційно широкомасштабна інфраструктура сільського господарства в основному фінансувалася державним сектором. Однак уряди все частіше експериментують з різними варіантами для фінансування інфраструктури, в тому числі шляхом залучення активної участі партнерів із приватного сектору та фінансових установ.

Моделі державно-приватного партнерства (в яких приватний сектор поділяє проєктні ризики з державним сектором у проєктах) варіюються від проєктів, що фінансуються донорами, до проєктів, що фінансуються повністю приватним сектором [1].

Договірні угоди включають договори про надання послуг, контракти на управління, угоди про оренду, концесії, інвестиційні моделі побудови та експлуатації або, в деяких випадках, загальне володіння приватним партнером певною інфраструктурою. Фінансування цих інфраструктурних проєктів здійснюється у формі заборгованості, власного капіталу та інших механізмів зменшення ризику і може бути частиною фінансування з боку банків, інституційних інвесторів, банків розвитку, офіційної допомоги в розвитку та урядів [2].

Окрім приватних джерел фінансування, уряди різних країн виступають важливими джерелами фінансування сільського господарства. Державне фінансування може бути зосереджене на конкретних суб'єктах, таких як дрібні фермери або підприємства; з окремих питань, таких як охорона навколишнього середовища та органічне сільське господарство; або на певних географічних місцях. Інші перспективні державні ініціативи включають створення фінансових установ у сільському господарстві, нормативні акти яких зазвичай визначаються центральними банками. Наприклад, Аграрний банк Гани, Банк розвитку сільського господарства в Непалі, Banco Agrícola de República Dominicana та Bank Pertanian Malaysia є державними банками, які виконують функції основних фінансистів у своїх країнах. Вони в основному контролюються іншими державними

установами, такими як міністерства сільського господарства або фінансів.

Державне втручання у фінансування сільського господарства часто спрямоване на управління ризиками у цьому секторі. Це включає:

1. Підтримка фермерів у формі виплати відшкодувань, зменшення внесків на соціальне страхування та звільнення від сплати податків під час кризових періодів у секторі або субсидування приватних страхових схем. Наприклад, Ізраїль покриває частину страхових внесків виробників, а в Бразилії *Garantía Saфра* була створена як програма допомоги при стихійних лихах, яка компенсує дрібним фермерам виробничі втрати внаслідок погодних та інших подій.

2. Створення фондів кредитних гарантій або підтримка схем кредитних гарантій, пропонованих приватними установами за допомогою зустрічних гарантій. Мексиканський *Fideicomisos Instituidos en Relación con la Agricultura (FIRA)*, Індійський фонд гарантування кредитів для мікро- та малих підприємств (*CGTMSE*) та Нігерійське сільське господарство Фонд кредитних гарантій є одним із найдавніших у світі фондів гарантування сільського господарства.

У випадку, коли управління ризиками залишається за фермером, уряди все ще можуть підтримати, надаючи сектору інформацію про потенційні ризики [3].

Ретельний аналіз сучасних тенденцій в аграрному секторі України показав, що агробізнес наразі (крім великих сільськогосподарських виробників) функціонує в умовах постійної та сильної нестачі коштів. Незважаючи на те, що реалізація комплексу заходів, передбачених Єдиною інтегрованою стратегією розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки (Верховна Рада України, 2016 р.), сприяла певним позитивним змінам у цій галузі, рівень капітальних вкладень в аграрний сектор не дозволяють повною мірою продемонструвати наявний ресурсний потенціал галузі. Ось чому ефективне функціонування Стратегії вимагає формування та розвитку конкретних механізмів фінансової підтримки.

За даними Державної служби статистики обсяги капітальних інвестицій у сільськогосподарський сектор за 2020 рік становили 36,44 млрд грн, що на 34% менше ніж за 2019 рік [18]. (рис. 1).

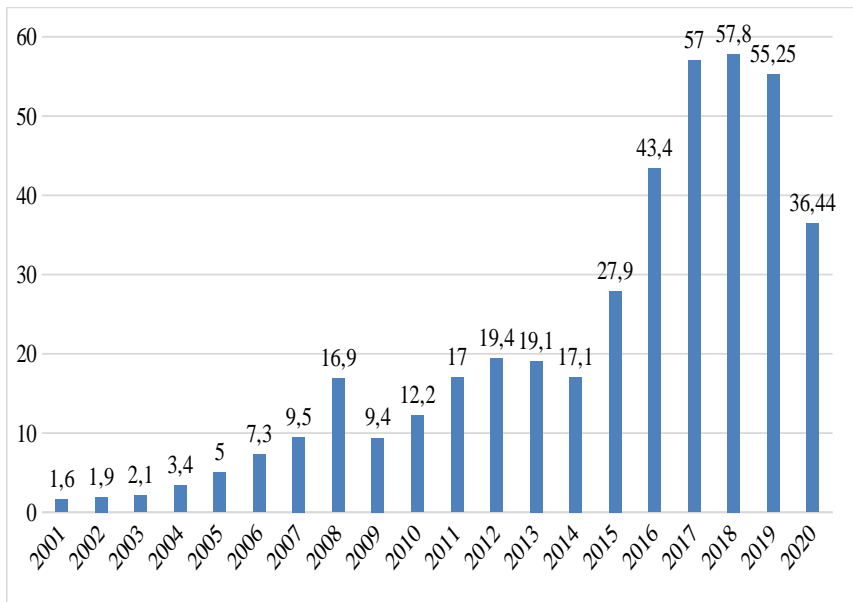

Рис. 1. Обсяги капітальних інвестицій у сільськогосподарський сектор за 2001-2020 рр. (млрд грн) [4]

Варто зазначити, що порівняно з 2001 роком обсяги капітальних інвестицій зросли від 1,6 млрд грн до 36,44 млрд грн у 2020 році. Також ми бачимо негативну статистику за останні два роки. У 2018 обсяг капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки склав 57,8 мільярди гривень, у 2019 цей показник знизився до 55,25 млрд грн, а за 2020 рік опустився до 36,44 млрд грн. Але цьому зниженню є логічне пояснення – пандемія вірусу COVID-19.

Модернізація національної аграрної політики має велике значення в цьому процесі. Для того, щоб мінімізувати негативні наслідки діяльності агробізнесу в Україні, необхідно вжити ефективних заходів для припинення спаду інвестицій та створення привабливого інвестиційного клімату в галузі, а також для покращення умов фінансування малого та середнього бізнесу. На наш погляд, доцільно продовжити строки кредитування до 20-30 років, відновити рівень довіри до більшості українських агрокомпаній до іноземних акцій ринків, для подальшого розвитку національного фондового ринку, лізингу та створення спеціалізованих кредитних установ.

Список використаних джерел:

1. Food and Agriculture Organization Power-point presentation. Using the Value Chain in Financing Agriculture. URL: <http://www.cica.ws/pdf/marrakech/I-Calvin%20Miller-%20Value%20Chain%20IFAD.pdf>
2. Bond, D. L., Platz, D., & Magnusson, M. (2012, May). Financing small-scale infrastructure investments in developing countries. DESA Working Paper No. 114 (ST/ESA/2012/DWP/114). URL: http://www.un.org/esa/desa/papers/2012/wp114_2012.pdf
3. OECD (2019), Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2019, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/39bfe6f3-en>
4. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 332.012.

Галанець В. В.

*к. держ. упр., доцент, доцент кафедри адміністративного та
фінансового менеджменту,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів*

ДЕРЖАВНІ ЗАХОДИ ПІДТРИМКИ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вторгнення Росії в Україну максимально відчутно позначилось на світових ринках продовольства, зокрема зросли міжнародні ціни на пшеницю, кукурудзу та рослинні олії. Це може призвести до найглибшої продовольчої кризи в сучасній історії людства.

Індекс продовольчих цін згідно FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН) у березні становив у середньому 159,3 пункту, що на 12,6 % більше, ніж у лютому, коли він уже досяг найвищого рівня з моменту заснування в 1990 р. [1]

Індекс відображає щомісячні зміни цін на кошик продовольчих товарів, що зазвичай торгуються. Ціни березня 2022р. були на 33,6% вищими, ніж у березні попереднього року. Що стосується індексу цін на зернові - він у березні зріс на 17,1%. [1]

Пшениця є ключовим товаром для забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Україна експортує близько 10% усієї пшениці та 16% усієї кукурудзи у світі.

Через російське вторгнення в Україну аграрії не можуть вчасно засіяти зерно. Сільськогосподарські угіддя в місцях бойових дій потребують розмінування.

На сьогоднішній день озимі культури в Україні посіяні та перебувають в хорошому стані, але через воєнні дії у більшості регіонів неможливо буде здійснити своєчасне весняне підживлення, а це спричинить зниження врожайності.

Обмеження поставок палива та мінеральних добрив ускладнює ведення сільського господарства в інших відносно безпечніших регіонах. Сівба ярих культур (кукурудза, фуражний ячмінь, соняшник) розпочнеться незабаром за нормальних умов. Однак нестача посівного матеріалу, палива та добрив призведе до значного скорочення виробництва та експорту. [2]

Половина зерна, яке закуповує Світова продовольча програма ООН для близько 120 мільйонів людей, які недоїдають щодня, надходила саме з України.

Купувати в Україні було вигідно та логістично зручно, поки росія не заблокувала українські порти та не замінувала ледве не половину Чорного моря.

Експорт зерна з України припинено, що в свою чергу загрожує дефіцитом продовольства у світі.

Існує загроза, що світові ринки недоотримають близько 60 млн. т пшениці, 38 млн. т кукурудзи та 10,5 млн. т ячменю, тобто, обсяги світового експорту зерна різко скоротяться. Від поставок зерна з України залежать понад 400 млн. людей у світі. [2]

В умовах війни неминучим є дефіцит виробництва та експорту. Суттєве підвищення світових цін на зерно вже розпочалося, ціна пшениці зросла на 26%, або майже на 85 доларів за тону. У середньостроковій же перспективі припинення експорту з України може призвести у 2022 році до зростання цін на світовому ринку на понад 30%. Поступово починає розгортатися глобальна гуманітарна криза. Сотням мільйонів людей країн-імпортерів зерна з низьким рівнем доходу загрожує нестача продовольства.

Аби не допустити продовольчої кризи та підтримати аграріїв під час посівної, український уряд затвердив зміни щодо надання фінансової державної підтримки. Загальна потреба в коштах для проведення таких робіт становить близько 100 млрд грн. [3]. Міністерство аграрної політики та продовольства України співпрацює з Всесвітньою продовольчою програмою ООН.

Спільні дії України й світу щодо недопущення загострення продовольчої кризи потребують розблокування українських портів та шляхів судноплавства, аби забезпечити логістичні зв'язки поставок с/г продукції. Щоб стабілізувати ситуацію, важливо забезпечити логістику поставок аграрної продукції з України – через розблоковані порти та альтернативні шляхи. Крім того, малі та середні українські фермерські господарства й агропідприємства, які відіграють велику роль у забезпеченні національної та світової продовольчої безпеки, також потребують невідкладної допомоги.

Вже зараз Всесвітня продовольча програма ООН розгорнула масштабну гуманітарну допомогу, зокрема, налагоджено контакти з хлібозаводами, борошномельними підприємствами та підприємствами

харчової промисловості в Україні для закупівлі товарів у критичних регіонах. Йдеться про близько 40 тис. т продовольчих товарів. Відкрито сім складських приміщень у Києві, Львові, Дніпрі, Вінниці, Чернівцях, Одесі та Кропивницькому. [4]

Державна підтримка бізнесу реалізується зокрема в рамках Програми релокації бізнесу під патронатом Міністерства економіки України [5]. Програма передбачає відновлення економіки держави за рахунок переміщення підприємств з територій, що наближені або знаходяться у зоні бойових дій, у безпечні регіони Західної України.

До програми може долучитися будь-яке підприємство, здійснивши повну або часткову релокацію своїх потужностей. Програма поширюється на регіони, що постраждали від бойових дій.

Усі заявки на переміщення розглядаються оперативно. Тривалість розгляду від 1 до 3 днів для підприємств, що мають першочергове значення для оборонного комплексу, життєдіяльності населення та підтримки економіки у воєнний час. Щодо інших підприємств (не пріоритетних) – заявки можуть розглядатися до 5 днів.

Після ухвалення позитивного рішення про переміщення, підприємство отримує пакет державної підтримки, що включає в себе наступні опції: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту.

Ймовірно, що існуюча дотепер економічна модель буде зруйнована. Необхідно використовувати фактор росії як фактор для реорганізації економіки України.

Список використаних джерел:

1. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO). URL: <https://www.fao.org/>
2. Київська школа економіки. URL: : <https://kse.ua/ua/>
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>
4. Всесвітня продовольча програма ООН. URL: <https://www.wfp.org/>
5. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua>

УДК 336.711

*Галтман Т.В.
викладач обліково-економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії
Горохівський коледж ЛНУП, м. Горохів*

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ефективний розвиток економіки кожної країни неможливо забезпечити без стабільної фінансової системи, в структурі якої важливе місце займає банківська система. Завдяки функціонуванню банківського сектору реалізуються грошові відносини між суб'єктами економіки, відбувається переміщення фінансових ресурсів від інвесторів до позичальників, розвиваються сучасні інформаційні технології, які забезпечують оперативність розрахунків між господарськими суб'єктами.

Стабільне функціонування банківської системи є одним із основних завдань Національного банку України, яке в умовах воєнного стану набуває особливого значення. Методи ринкового регулювання, які він зазвичай використовує для управління банківською сферою доповнюються значними адміністративними обмеженнями, без яких в умовах ведення бойових дій, пошкодження інфраструктури, значного скорочення ділової активності економічних суб'єктів, панічних настроїв населення, на жаль, не обійтись.

Як показує світова практика, воєнні дії на території країни є досить важким випробуванням для банківської системи. Дуже часто банківські установи не витримують тиску військових реалій та починають втрачати фінансову стійкість, що в кінцевому результаті призводить до банкрутства.

Українська банківська сфера взяла на себе перший удар воєнного випробування у 2014 році, який хоча й не був таким масштабним як сьогодні, але доволі неочікуваним та загрозливим, враховуючи наслідки фінансової кризи 2008 року.

Національний банк України за період 2014-2021 років провів багато необхідних заходів, які забезпечили виведення з ринку неплатоспроможних банків, його стабілізацію та підвищення фінансової стійкості. За ці роки вдалося накопичити значні

золотовалютні резерви, які є важливим чинником стримування негативних інфляційних явищ та панічних настроїв на міжбанківському валютному ринку. Станом на 01 квітня 2022 року міжнародні резерви України перевищили 28 млрд. дол. США, що на 87% більше аналогічного показника 2014 року.

В умовах широкомасштабної збройної агресії та запровадження воєнного стану в Україні першочергового значення набуває забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської і фінансової системи країни, а також максимальне забезпечення потреб оборони України, безперебійного функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури. [3]

Центральний банк відкрив спеціальний рахунок для збору коштів на потреби армії і за період з 24 лютого до 15 квітня з цього рахунку перерахував 14,96 млрд. грн.

Крім того, Національний банк підтримує ліквідність банківської системи через механізм рефінансування, що дозволяє утримувати фінансову стабільність. Обсяги такої підтримки зараз, за різними оцінками, знаходяться в межах 55-60 млрд. грн. У свою чергу банки пом'якшили умови для клієнтів-резидентів України. Більшість банків оголосили «кредитні канікули», зокрема пролонгацію повернення кредитів, скасування штрафів за прострочення (в рамках виконання закону на період воєнного часу) та деякі інші пом'якшення. [4]

Аналізуючи ресурси комерційних банків України, слід зазначити, що на 01.04.2022 р. у порівнянні із 24.02.2022 р. депозити населення у гривні зросли на 19%, в іноземній валюті зменшилися на 2%. Кошти юридичних осіб у національній валюті за цей період зменшилися на 4%, у доларах США на 8%. Отже можна зробити висновок, що суттєвого відпливу депозитів із банківської системи не відбулося.

Для недопущення зменшення ресурсної бази представники НБУ разом із парламентарями за дорученням президента розробили закон про гарантію 100% вкладів населення та фізичних осіб-підприємців у воєнний час, який було схвалено 01.04.2022 року. Він також передбачає збільшення гарантованої суми за такими вкладами до 600000 грн. через три місяці після припинення чи скасування дії воєнного стану. [1]

Для підтримання державних фінансів з початку війни Національний банк України і банківська система переказали до бюджету близько 48,7 млрд. грн. прибутку:

- 19 млрд. грн. – частка переказаного Нацбанком прибутку до розподілу,

- 29,7 млрд. грн. – сплачені авансом дивіденди державних банків за 2021 рік. [5]

На час воєнного стану Верховна Рада дозволила НБУ прямо фінансувати державний бюджет та підприємства. Станом на 15 квітня 2022 року портфель військових ОВДП у власності Національного банку становив 40 млрд. грн. Після завершення дії воєнного стану НБУ планує повернутися до режиму інфляційного таргетування та звичайних умов функціонування фінансової системи України.

Незважаючи на загрозові військові дії система електронних платежів з перших днів вторгнення працює в штатному режимі, представниками НБУ проводиться роз'яснювальна робота з населенням щодо надання переваги безготівковим розрахункам порівняно з готівковими з точки зору безпеки.

Національний банк як регулятор запровадив низку заходів, які спрямовані на підтримку стабільної роботи банківської та фінансової системи, зокрема вони пом'якшують окремі нормативи банківського нагляду та спрощують процедури функціонування банків та небанківських установ в умовах воєнного стану.[2]

Аналізуючи монетарну політику слід зазначити, що НБУ вимушено запровадив адміністративні обмеження, зокрема на валютному ринку. Фіксація Нацбанком валютного курсу забезпечує розуміння ситуації для населення та стримування девальвації гривні, й відповідно знижує інфляційні очікування.

Для фінансової підтримки громадян України, які внаслідок воєнних дій виїхали за кордон, Національний банк запровадив відповідні регулятивні зміни. Він продає безготівкову іноземну валюту за готівкову гривню центральним банкам країн, де перебувають українські громадяни, аби фінансові установи цих країн могли проводити валютнообмінні операції з гривнею, а також для запобігання втратам нашого населення від обмінних операцій.[4]

Регулятор банківської системи України активно співпрацює з урядом щодо сприяння залучення фінансових ресурсів міжнародних організацій та країн-партнерів з метою підтримки економіки держави та зміцнення її обороноздатності.

Отже, незважаючи на військові дії на території країни, дуже складну макроекономічну, гуманітарну ситуацію, банківська система працює

безперервно та забезпечує функціонування фінансового сектору. Такого результату вдалося досягнути завдяки своєчасному впровадженню Національним банком України антикризових заходів щодо підтримки фінансової системи України в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 01.04.2022 р. № 2180-IX [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text>
2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління НБУ від 24.02.2022р. №18 [Електронний ресурс]. // Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/Resolution_24022022_18_kp.pdf
3. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану: Рішення Ради НБУ від 15.04.2022 р. [Електронний ресурс]. // Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf
4. Петрик О. Як Національний банк допомагає здобувати перемогу [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <https://voxukraine.org/yak-natsionalnyj-bank-dopomagaye-zdobuvaty-peremogu/>
5. Вінокуров Я., Денков Д. Голова НБУ Кирило Шевченко: Економіка почала пристосовуватися до війни [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/8/685423/>

УДК 336.71

*Гладинець Н. Ю.
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево
Гладинець В. І.
здобувач ОС «Бакалавр»,
НУ Львівська політехніка, м. Львів*

ВПЛИВ ВАЛЮТНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Відкритість вітчизняної економіки та її адаптація до світового економічного простору зумовлюють необхідність формування сучасних підходів до формування валютної політики та механізму валютного регулювання. Одним із важливих напрямів удосконалення валютної політики є необхідність запровадження поетапної лібералізації валютного регулювання, що сприятиме припливу іноземного капіталу з економічно розвинутих країн світу.

Згідно з дорожньою картою валютної лібералізації та Концепцією нового валютного регулювання [1; 2], НБУ протягом останніх років вніс суттєві корективи у сферу валютного регулювання: було скасовано або пом'якшено тимчасові обмеження, запроваджені у період кризи 2014–2015 рр. [3]. Незважаючи на запроваджені заходи валютної лібералізації, певні тимчасові обмеження, які були запроваджені у 2014 р., частково зберігаються і надалі. Невизначеність термінів їх дії є одним із ризиків для суб'єктів валютного ринку.

Оновлена система валютного законодавства забезпечує понад 30 валютних послаблень та підтверджує курс України до валютної лібералізації.

Зважаючи на вплив валютної лібералізації на економічний розвиток країни, НБУ потрібно визначати напрям валютного регулювання на підставі моніторингу макроекономічних індикаторів. Розглянемо вплив валютної лібералізації на найважливіші макроекономічні показники. Динаміка валютного курсу є одним із основних факторів розвитку економіки та валютного ринку.

Основним об'єктом валютного регулювання являється валютний курс, динаміка якого наведена на рис.1. Від величини валютного

курсу залежать багато економічних показників. До прикладу, зміна валютного курсу впливає на рівень цін, ставки за кредитами тощо. Особливо помітно це при високому рівні інфляції. За високого рівня інфляції рівень цін досить швидко зростає та зумовлює конвертацію внутрішніх цін у валюті. Результатом може стати доларизація економіки та зростання девальваційний тиск на національну грошову одиницю.

Спадаючу динаміку курсу національної валюти пов'язують з надмірною емісією. В Україні найчастіше це спричинено фінансуванням НБУ бюджетного дефіциту уряду.

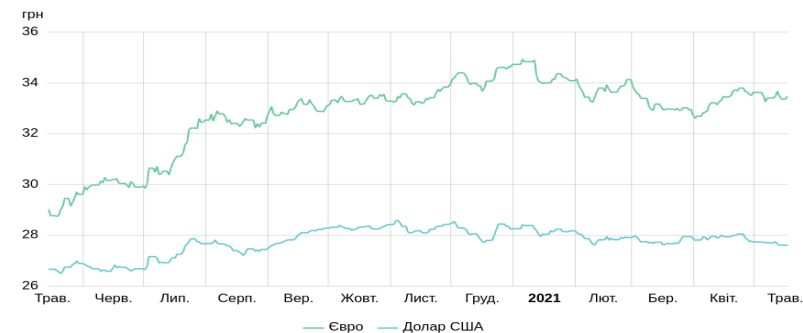

Рис. 1. Динаміка офіційного курсу гривні до долара США та євро (побудовано за даними [4])

Надмірне зростання грошової бази за умови падіння виробництва може призвести до підвищення цін, активізувати попит на більш стійкі іноземні валюти та призвести до падіння курсу національної валюти. Зокрема, вплив надмірної емісії неодноразово проявлявся у кризові періоди під час значних девальваційних коливань гривні. Емісія впливає на обмінний курс і рівень цін. Водночас існує тісний зв'язок між девальвацією та інфляцією, який відображений на рис. 2.

Питання проведення валютної лібералізації в Україні є надзвичайно важливим та актуальним. Лібералізація валютного регулювання, звісно, є позитивним процесом, проте може мати і негативний ефект. Тому вона має бути виваженою та контрольованою з боку держави, оскільки під час загострення кризових явищ проведення лібералізації тільки погіршуватиме стан реального сектору вітчизняної економіки.

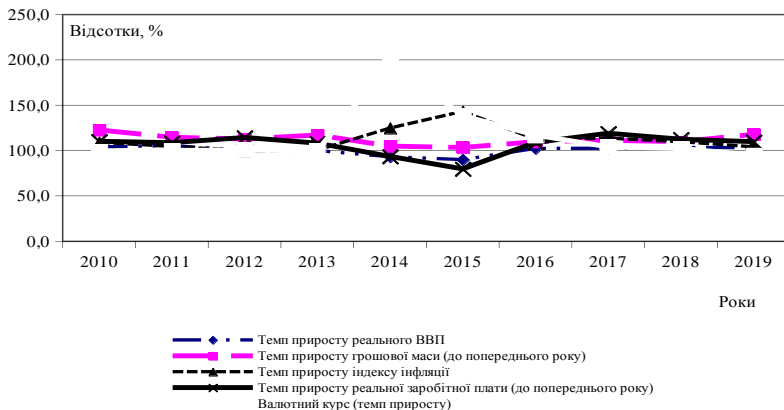

Рис. 2. Динаміка економічних показників, грошової маси та валютного курсу у 2010-2019 рр. (побудовано за даними [4; 5])

Аналіз діяльності Національного банку України на валютному ринку за останні роки показав, що НБУ суттєво змінив систему валютного регулювання, здійснивши лібералізацію валютної політики. Валютна політика, яку наразі реалізує НБУ, спрямована на лібералізацію валютного регулювання та передбачає значні пом'якшення для фізичних та юридичних осіб під час здійснення валютних операцій. Вказані послаблення сприятимуть економічному розвитку нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Дорожня карта Національного банку України з переходу до інфляційного таргетування (IT). URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=28704716>.
2. Чурій О. Концепція нового валютного регулювання. 2016. 13 с. URL: https://ukrfinforum.com/images/presentations/UFF_Presentation_OC_huriy_2Panel.pdf.
3. Чурій О. Лібералізація валютного регулювання. 2016. 10 с. URL: https://ukrfinforum.com/images/presentations/UFF_Presentation_OC_huriy_2Panel.pdf.
4. Офіційне інтернет-представництво НБУ. URL: <http://bank.gov.ua>.
5. Індекси споживчих цін на товари та послуги у 2019 році. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ct/is_c/isc_u/isc2019gr_u.html.

УДК 336.012.23:330.34

*Грицаєнко М. І.
к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

КРАУДФАНДИНГ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Процеси глобалізації та інтеграції, посилення конкуренції впливають на всі сфери діяльності постіндустріального суспільства та зумовлюють необхідність подальшого інноваційного розвитку економіки країни. Вважаємо, що «з урахуванням різних аспектів стратифікації національної економіки її розвиток – це послідовний процес якісних перетворень її елементів внаслідок змін їхніх кількісних характеристик, метою цих перетворень є підвищення якості життя населення країни» [2, с. 112]. Одночасно підтримуємо думку авторів, які підкреслюють місце малого підприємництва в економіці України [1].

Безумовно, «детермінантом суспільного розвитку та ефективного споживання ресурсів є соціальний капітал» [4, с. 131]. На підставі опрацювання наукових джерел нами сформульовано «... власне визначення соціального капіталу як сукупності здатних приносити дохід зв'язків та соціально-економічних відносин, які виникають у певній соціальній мережі на основі існуючих норм та довіри» [5, с. 192]. Підкреслюємо роль створення та використання соціального капіталу як одного із головних факторів імплементації засад соціальної відповідальності в корпоративну і бізнес-стратегію підприємства [3, с. 131].

В умовах інформаційної трансформації економіки посилюється вплив соціального капіталу на форми реалізації економічних процесів, поширюються форми економічної взаємодії, які ґрунтуються на об'єднанні та спільному використанні ресурсів. Яскравим прикладом такої взаємодії є краудфандинг, який дозволяє акумулювати кошти значної кількості агентів для реалізації інноваційно-інвестиційних проектів та підтримки стартапів.

Суб'єктами краудфандингу є донори (інвестори), інтернет-платформи (посередники), а також безпосередньо реципієнти – суб'єкти, які на краудфандингових платформах розміщують необхідну інформацію про власний проєкт, який може бути комерційним, соціальним, політичним тощо. Драйверами економічної взаємодії між суб'єктами краудфандингу виступають головні елементи соціального капіталу – норми, довіра та відповідні соціальні мережі (рис.).

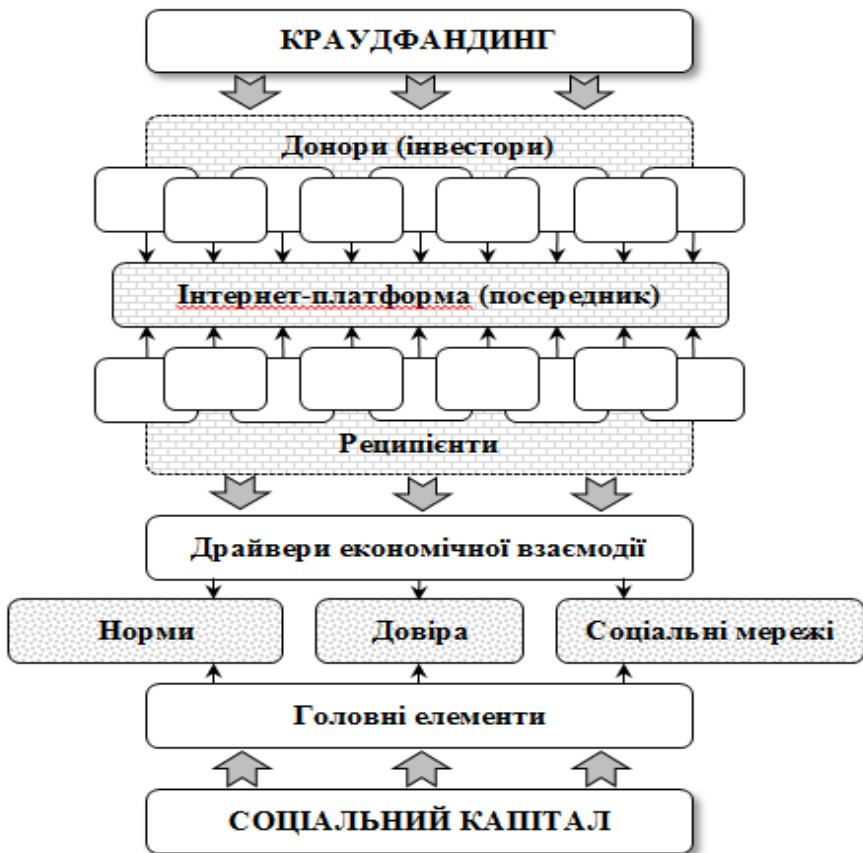

Рис. 1. Механізм зв'язку краудфандингу та соціального капіталу
Джерело: побудовано автором

Краудфандинг дозволяє більш ефективно використовувати соціальний капітал його суб'єктів, а також соціальних мереж, до яких

вони належать. Це відбувається внаслідок значного скорочення трансакційних витрат.

Вважаємо, що краудфандинг є інноваційним інструментом стимулювання діяльності малого й середнього бізнесу, а також підприємницької діяльності в цілому, що актуалізує наукові дослідження стосовно реалізації відповідних законодавчих, інформаційно-технологічних та соціально-економічних умов для подальшого створення та розвитку краудфандингових інтернет-платформ, а також державного регулювання краудфандингової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Zbarsky V. K., Trusova N. V., Sokil O. H., Pochernina N. V., Hrytsaienko M. I. Social and Economic Determinants for the Development of Resource Potential of Small Forms of Agrarian Production in Ukraine. *Industrial Engineering & Management Systems*, 2020. Vol 19, No 1. Pp. 133–142.
2. Грицаєнко М. І. Соціальний капітал як драйвер багаторівневого розвитку національної економіки. *Підприємництво: соціально-економічне та інституціональне забезпечення розвитку*: монографія. / Л.О. Андреева, Л.О. Болтянська, М.І. Грицаєнко та ін. Мелітополь: Люкс, 2021. С. 107–163.
3. Грицаєнко М. І. Формування соціальної відповідальності в економічному механізмі реалізації соціального капіталу підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. Вип. 7–8 (280–281). С. 130–142.
4. Димчек Р., Шпикуляк О., Грицаєнко М., Саковська О., Грицаєнко Г. Соціальний капітал аграрної сфери: індикатори виміру умов формування та результатів використання. *Agricultural and Resource Economics*, 2021. Vol. 7, No. 4. Pp. 115–137..
5. Шпикуляк О. Г., Грицаєнко М. І. Інтелектуальна модель соціального капіталу: концепти інституціоналізації. *Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки*: монографія / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Мамчур В. А., Грицаєнко М.І. та ін.]; за ред. М. Й. Маліка. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. С. 186–196.

УДК 336.717

Грицина Оксана
кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Львівський національний університет природокористування,
м. Дубляни

ФІНАНSOVA ІНКЛЮЗІЯ В УКРАЇНІ

Сучасні наукові дослідження стосовно фінансової культури свідчать, що частина населення багатьох країн світу, в тому числі і України, не володіє достатнім рівнем фінансових знань, які в подальшому сприяли б прийняттю важливих рішень. Фінансова грамотність є потрібною не лише тим, хто володіє значними коштами, - вона значно важливіша для тих, у кого невеликий запас фінансової міцності. За даними Світового банку, близько 31 відсотка дорослого населення світу на сьогодні не мають банківського рахунка. Серед них 2/3 вважають, що ключовими причинами цього є брак грошей, недовіра до банків, віддаленість від них і т.д.[5] Тому провідні міжнародні організації визначають фінансову інклюзію однією з цілей власної діяльності. OECD/INFE визначає фінансову інклюзію як процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їх використання у суспільстві через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю. За даними Світового банку, понад 100 країн світу мають розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії. Національний банк України визначив фінансову інклюзію однією із стратегічних цілей.

Економічний зміст фінансової інклюзивності як індикатора доступності фінансових послуг для населення досліджували Л.В.Бережна, О.І.Снитюк, А.І.Шкляр, Л.А.Дудинець. Під фінансовою інклюзією (доступністю) розуміють повноцінний доступ до базового набору фінансових послуг всього населення країни, малого та середнього бізнесу. У сучасній економічній літературі доступність до фінансових послуг розглядається як стимул для економічного зростання і скорочення нерівності доходів населення. У річному звіті НБУ за 2019 р. наголошено, що « фінансова інклюзія-це створення умов для залучення населення та бізнесу до користування

різноманітними фінансовими послугами» [3] Фінансова інклюзія допомагає здійснювати фінансове планування, вирішувати довгострокові завдання і дає можливість впоратися з непередбачуваними ситуаціями, пов'язаними з власними зобов'язаннями та платоспроможністю. Будучи відповідальними, фінансово обізнаними особами, споживачі більше схильні користуватися широким спектром фінансових послуг, такими як розрахунки та заощадження, кредитування та страхування, започаткування та розвиток бізнесу, інвестування в освіту та охорону здоров'я, управління ризиками, що суттєво поліпшує загальну якість їх життя.

Україна зробила перші кроки в розбудові платіжно-кредитних послуг, фінансової грамотності та фінансової доступності ще в 1996 р. шляхом започаткування спільних з міжнародними картковими платіжними системами проектів емісії платіжних карток, впровадження зарплатних, пенсійних проектів, розвитку мережі прийому безготівкових платежів та прийняття відповідних законодавчих та нормативно-правових актів. Проте значна частина громадян продовжують отримувати пенсії готівкою і не застосовують цифрові платіжні інструменти (рахунки, інтернет-банкінг, інтернет-комерцію, безготівкову оплату комунальних послуг тощо). В період 2014-2021 рр. в Україні спостерігається інтенсивне впровадження інноваційних платіжних інструментів (цифрових карток, мобільних гаманців, безконтактних платежів тощо) та сервісів, впровадження платіжними системами та міжнародними компаніями проектів MasterPass, Visa Checkout, G-PAY, Apple Pay.

Для забезпечення подальшого реформування та розвитку фінансового сектору України була прийнята Стратегія фінансового сектору України до 2025 року, яка визначає фінансову інклюзію як один із важливих напрямів, окреслює необхідність стимулювання фінансової доступності, розвитку платіжної інфраструктури для здійснення безготівкових операцій, у тому числі у сільській місцевості та у віддалених територіях.

Рівень фінансової доступності в Україні залишається значно нижче європейського рівня. Результати дослідження свідчать про те, що незважаючи на наявність у 63% респондентів рахунків у фінансових установах, 53% опитаних продовжують оплачувати комунальні послуги готівкою. Лише 22%

респондентів здійснюють позики через банківські установи або користуються кредитними картками, кошти на депозитах зберігають лише 12% українців, тоді як готівку нагромаджують 52 % Ми вважаємо, що це пов'язано із наступними чинниками: наявністю соціальних бар'єрів; віддаленістю від адміністративних центрів, важкодоступністю та малонаселеністю сільських територій; значними фінансовими обмеженнями; стереотипними поведінковими реакціями сільських жителів; недостатнім рівнем фінансової грамотності та культури жителів. Розвиток фінансової доступності та можливості участі сільських жителів як учасників фінансового ринку різні, як в контексті інвестування, так і проведення розрахунків та платежів. При недостатньому рівні фінансової усвідомленості і грамотності населення та бізнесових структур це може привести до посилення розриву в рівні та якості життя на сільських територіях.

Отже, розвиток фінансової доступності та інклюзії для жителів села і сільських територій є необхідною умовою підвищення їх добробуту, якості життя, включення в формальну економіку, розвитку експортної діяльності. Робота над підвищенням рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності є довгостроковою, тому вимагає координації та взаємодії різних стейкхолдерів та партнерів для досягнення поставлених цілей. Світовий досвід показує, що створення умов для вільного доступу всіх верств населення до фінансових продуктів і послуг в цілому сприятиме підвищенню доходів громадян та розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Ануфрієва К.В., Шкляр А.І. Фінансова інклюзія як чинник соціоекономічного розвитку. Український соціум. 2019, № 3 (70). С. 59-77. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/59_77_No370_2019_ukr.pdf
2. Грубер К. В. Доступ населення до фінансових послуг як складова фінансової інклюзії: еволюція та оцінка у вітчизняних реаліях // Збірник наукових праць. Історія нар. господарства та економічної думки України / ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2020. № 53. С. 407-409.

3. Річний звіт Національного банку України за 2019 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2019-rik>

4. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою // Хвиля: [Веб-сайт]. Київ, 2021. URL: <https://hvylya.net/analytics/economics/ukraina-2030e-kraina-z-rozvinutoju-cifrovoju-ekonomikoju.html> (дата звернення: 26.03.2021).

5. UFA2020 Overview: Universal Financial Access by 2020 / The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/brief/achieving-universal-financial-access-by-2020>

УДК 336

Жидовська Н.М.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Державна підтримка аграрного сектору та проведення посівної кампанії є критично важливими завданнями для України сьогодні. Тому, для малих та середніх аграрних виробників, Кабінет міністрів запровадив додаткову фінансову підтримку (кредитування).

Відповідно до постанови «Про внесення змін до деяких актів Кабінету міністрів України щодо забезпечення кредитної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам», кредитна підтримка виключно малим та середнім аграрним виробникам з оборотом не більше €20 млн в рік, що є еквівалентом підприємства, яке обробляє до 10 тис. га. Зокрема: [3]

- Максимальна сума кредиту, на який поширюється компенсація відсоткової ставки становить 50 млн грн.
- Позики надаються для здійснення сільськогосподарської діяльності (посівної) на період дії воєнного стану.
- Термін кредиту становить пів року.
- Пропонується компенсація відсоткової ставки за залученими кредитами.
- Максимальний розмір державної гарантії за портфельними кредитами до 80%

До програми долучилися чотири найбільші державні українські банки: АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «ОЩАДБАНК», АТ «УКРЕКСІМБАНК» та АБ «УКРГАЗБАНК», які в березні провели кредитування аграріїв на загальну суму 1 млрд грн. Загалом від початку 2022 року аграрії прокредитувалися на суму понад 3 млрд грн (табл.).

Кредитні програми ПриватБанку, які беруть участь у програмах компенсації наступні: [2]

- «КУБ» під заставу - до 5 млн грн, з державною гарантією на 80% від суми кредиту, без додаткового забезпечення.

Таблиця

Динаміка кредитування аграрного сектору в період з 1.01 по 31.03.2022 року [1]

Назва банку	Січень, млн грн	Лютий, млн грн	Березень, млн грн
АТ «ПриватБанк»	205	178	643
АТ «ОЩАДБАНК»	179	273	132
АБ «УКРГАЗБАНК»	708	573	118
АТ «Укрексімбанк»	76	56	12
Загалом:	1168	1080	905

Кредитування аграріїв українськими банками в період з 1.01 по 31.03.2022 року подано на рис.

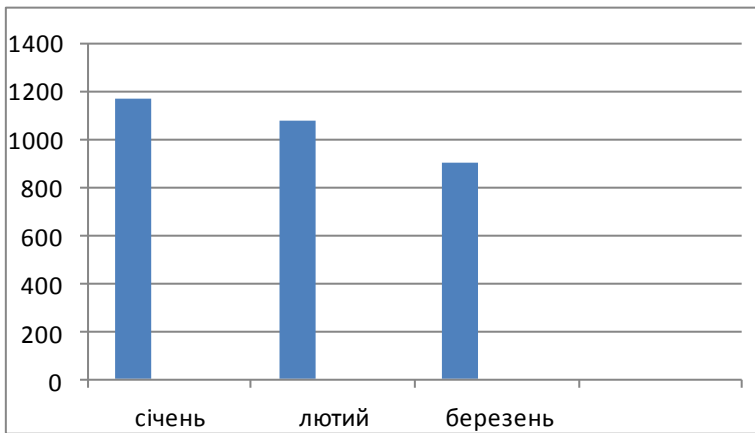

Рис. 1. Кредитування аграріїв українськими банками в період з 1.01 по 31.03.2022 року.

- «Агросезон» - до 5 млн грн (80% від суми без додаткового забезпечення); понад 5 млн грн (із забезпеченням 20% від суми кредиту зі стандартними коефіцієнтами покриття заставою).

Укргазбанк та Ощадбанк в рамках державного кредитування пропонують: [4]

- кредит під 0% річних строком до 6 місяців, максимальна сума кредиту до 50 млн грн;
- до 100 млн грн під забезпечення державною гарантією в розмірі 80% від суми кредиту без додаткової застави.

Зауважимо, що саме Укргазбанк профінансував першого аграрія в рамках нової програми держпідтримки, яку запровадив Кабмін у військовий час. Першим позичальником став агровиробник з Рівненщини, який займається вирощуванням зернових та технічних культур на площах понад 3000 га.

Укрексімбанк посідає одне з провідних місць на ринку кредитування підприємств усіх галузей економіки, в тому числі і аграрного сектору. Враховуючи перспективи розвитку аграрного сектору в цілому, а також те, що малий та середній бізнес є основою розвитку цього сегменту економіки та має найбільші перспективи розвитку, банк пропонує:

- агрокредит «Інвестиційний»;
- агрокредит «Сільгосптехніка»;
- агрокредит «Оборотний».

Як бачимо, банківські установи продовжують надавати фінансову підтримку, насамперед концентруючись на кредитах сільськогосподарським підприємствам.

В свою чергу, підтримка держави портфельними гарантіями дає можливість банкам надавати в повному обсязі недостатнє для агросектору фінансування на проведення посівної кампанії там, де це можливо, навіть в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Майже 1 млрд грн кредитів видали банки аграріям під час першого місяця війни. URL: https://news.dtkr.ua/finance/bank-system/75648?utm_source=gravitec&utm_medium=Push&utm_campaign=news_05042022
2. ПриватБанк – учасник державної програми підтримки клієнтів агробізнесу. URL: <https://privatbank.ua/business/resheniya-agrobiznesu>
3. Уряд хоче підтримати аграріїв під час війни за допомогою кредитів. URL: <https://latifundist.com/novosti/58506-uryad-hoche-pidtrimati-agrariyiv-pid-chas-vijni-za-dopomogoyu-kreditiv>
4. <https://opendatabot.ua/analytics/war-agro-credits>

УДК 657

Ковценюк Г.В.
викладач фінансово-економічних дисциплін,
Чернівецький кооперативних фаховий коледж економіки і права,
м. Чернівці

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Одним з найважливіших факторів економічного зростання країни на шляху глобалізації та інтеграції є активна діяльність підприємств мотивацією для яких виступає фіскальне стимулювання.

Максимальний прибуток, який є метою діяльності більшості підприємств, можливий лише за умови існування оптимальної системи оподаткування прибутку.

Податок на прибуток є одним з головних бюджетоформуючих податків та важливим інструментом для регулювання і стимулювання бізнесу, поживлення інвестиційної та інноваційної діяльності.

Завдяки податку на прибуток підприємств можна впливати на прийняття багатьох рішень, а саме: вибір правової форми організації бізнесу, спрямування прибутку на споживання чи нагромадження, вибір джерел фінансування інвестицій, розподіл ресурсів між сферами господарської діяльності, галузями й територіями, розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту, темпи економічного зростання тощо.

Податок на прибуток має досить широку соціальну підтримку внаслідок того, що дає можливість державі коректувати розподіл прибутків, виходячи з критерію справедливості. У підприємства оподатковується не первинний капітал, а його приріст, тобто прибуток, що не перешкоджає подальшому розвитку бізнесу та не підриває основи соціального добробуту [1].

Відповідно до Податкового кодексу України, податок на прибуток підприємств - це прямий загальнодержавний податок, об'єктом оподаткування якого виступає прибуток із джерелом походження з України та за її межами, що визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів

фінансової звітності, на різниці, які визначені відповідними положеннями Податкового кодексу [2].

В структурі доходів зведеного та державного бюджетів України податок на прибуток поступається тільки податку на додану вартість та податку на доходи фізичних осіб. Податок на прибуток підприємств в Україні має багато спільних рис з податком на прибуток корпорацій в зарубіжних країнах. Його надходження в доходах бюджетів зарубіжних країн становлять незначну частину, однак, не дивлячись на це, податок на прибуток корпорацій виконує важливу роль економічного регулятора. Регулююча функція податку на прибуток проявляється в оптимізації податкових ставок та різного роду податкових пільгах, при чому ефективність останніх безпосередньо залежить від способу надання та відповідного контролю [3].

Варто зазначити, що надмірне податкове навантаження на платника податку на прибуток є головним мотиватором для пошуку законних способів оптимізації оподаткування, які впливають на розвиток тіньового сектора та збільшення корупційних проявів.

Досліджуючи законодавство України щодо питань оподаткування прибутку, можна відмітити певні історичні аспекти в трансформуванні об'єкта оподаткування починаючи з часів незалежності держави.

У 1991 році податок на прибуток стягувався з прибутку, у 1992 році – з валового доходу, у 1993 році – в I кварталі з прибутку, а починаючи з II кварталу та у 1994 році – з валового доходу, з 1995 року знову з прибутку.

Окрім того, відбулися значні коливання ставки податку, найвища з яких була у 1991 році - 35%, яка поступово знижувалася державою і з 2014 року становить 18%.

Серед проблем сучасної податкової системи є те, що податок на прибуток підприємства використовується для подолання дефіциту бюджету шляхом вилучення доходів господарюючих суб'єктів, а не використовується, як інструмент стимулювання інвестиційно-інноваційної активності підприємств.

Сучасні підприємства орієнтовані на отримання максимального прибутку, що відображає інтереси підприємців-інвесторів. Прибуток є не лише результатом діяльності підприємства, а інструментом і механізмом для розвитку діяльності суб'єкта господарювання та задоволення інтересів його учасників. Прибуток в бухгалтерській звітності – це узагальнений результативний показник, який багато в

чому впливає на оцінку стану справ економічного суб'єкта зацікавленими користувачами. Тому процес розрахунку оподатковуваного прибутку займає важливе місце в діяльності будь-якого підприємства, оскільки від правильності його визначення, повноти і своєчасності перерахування до бюджету відповідних коштів залежить його діяльність в майбутньому.

Таким чином, податок на прибуток є важливим елементом бюджету, проте сьогодні в Україні потрібно реформувати механізм справляння даного податку спрямовуючи його від фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств. Складність цього процесу посилюється передусім тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, яка характеризується дефіцитом централізованих фондів фінансових ресурсів. З огляду на викладене вище, необхідні структурні зміни в підході до оподаткування прибутку підприємств, що сприятиме справедливості, чіткості та прозорості взаємовідносин між державою та підприємствами впливаючи на економічне зростання та процвітання України.

Список використаних джерел:

1. Податкова система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.]; за ред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – С.162.
2. Податковий кодекс України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Дубовик О.Ю., Генна Л.О. Реалізація регулюючої функції податку на прибуток в Україні. Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2015. № 3(223). С. 65–77.

УДК 355.45

*Козут В.А.
аспірант*

Національний університет «Львівська Політехніка», м. Львів

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗМІНА КОНТЕНТ-СТРАТЕГІЇ ІТ КОМПАНІЙ В LINKEDIN У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Соціальна відповідальність бізнесу — відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, за тих, на кого безпосередньо чи опосередковано ці рішення впливають. Соціальна відповідальність — це концепція, що заохочує компанії враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив діяльності компанії на споживачів, стейкхолдерів, працівників, громади та довкілля в усіх аспектах своєї діяльності.[1] Після повномасштабного вторгнення, українські ІТ компанії вели активну кампанію по евакуації своїх працівників із гарячих точок, до більш безпечних зон. Окрім цього компанії активно жертвували та жертвують гроші у різні фонди на підтримку ЗСУ та інші напрямки: SoftServe виділила 12 млн грн на підтримку ЗСУ; Sigma Software — понад 10 млн грн[2], Luxoft DXС Technology Company — 10 млн грн. Попри бойові дії по всій території України, бізнес у сфері ІТ продовжує працювати, створювати робочі місця, приносити гроші до бюджету країни.

Попри воєнний стан у країні ІТ-компанії продовжують вести свою маркетингову діяльність у соціальних мережах. У компаній все ще присутні дописи типу: вакансій, новин, анонсів подій, інформаційних статей, репостів та іншого. Звісно ж, що війна в країні впливає і на контент стратегії SMM спеціалістів, тому риторика компаній у соціальних мереж зазнала змін. Проаналізувавши контент найбільші компанії-розробники України [3], як от: EPAM, SoftServe, GlobalLogic, Luxoft, Ciklum, NIX Solutions та ELEKS у LinkedIn можна виділити основні зміни у контент-стратегіях. Так компанії відкрито і не боячись говорять та доносять інформацію про війну, висловлюють свою позицію та розповідають про те як вони допомагають Україні та як докладаються до цього їхні працівники. Серед усіх публікації, які стосуються російсько-Української війни можна виділити найбільш часті які стосуються наступних тем: про важливість збереження

робочих місць, виплати ЗП та податків державі; надана фінансова допомога компанії; вакансії для тих хто втратив роботу, волонтерська діяльність, подяка за міжнародну підтримку (старлінк), інтерв'ю топ-менеджменту стосовно поточних подій, репости про підтримку (як від працівників, так і партнерів компанії).

Окрім інформаційного наповнення публікацій, зазнали змін також і візуальні елементи. Компанії стали більш відкритими до живого контенту та публікують «не красиві» з точки зору SMM фотографії. На це могли вплинути такі фактори як втрата відповідального за напрям роботи працівника та недоцільність створення постановочних фотографій, щоб не бути критично сприйнятими суспільством.

Проте не усі компанії дотримуються того, про що говорять у соціальних мережах. Так, компанія Luxoft, попри заяву CEO Дмитра Лощинина, що вона покидає російський ринок — продовжує наймати працівників з росії виставляючи вакансії у соціальній мережі LinkedIn. Варто також зазначити, що у 2014 році генеральний директор заявляв, що Luxoft «не є російською компанією. Це глобальна компанія з головним офісом у швейцарському Цузі»[4]. На даний момент не відомо, чи зазнала компанія репутаційних втрат через невідповідність своїх слів та дій.

Війна змінила ІТ-ринок і є такі випадки, коли у деяких компаній в очікування нових проєктів цілі команди. А така історія є вбивчою, адже компанії не можуть це оплачувати. Замовлення скоротилися, проєкти на паузі або закрилися[5]. Попри такі обставини, компанії враховують поточні потреби та інтереси українського суспільства й продовжує допомагати як своїм працівникам так й Україні загалом. Велику частину такої діяльності ІТ-компанії продовжують висвітлювати у соціальних мережах, зокрема у LinkedIn.

Список використаних джерел:

1. Корпоративна соціальна відповідальність [Електронний ресурс] // Вікіпедія — вільна енциклопедія. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/36SVTST>

2. Ліцкевич О. Українське айти під час війни. Як компанії продовжують роботу, попри все [Електронний ресурс] / Ольга Ліцкевич // LIGA.Tech. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://tech.liga.net/ua/ukraine/article/ukrainskoe-ayti-vo-vremya-voynu-kak-kompanii-prodoljayut-rabotu-nesmotrya-ni-na-chto>

3. Рейтинг найбільших ІТ-компаній України [Електронний ресурс] // Вікіпедія — вільна енциклопедія. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/3K4GxJi>.

4. Один із найбільших ІТ-роботодавців Luxoft йде з російського ринку. Свого часу компанію заснували росіяни [Електронний ресурс] // Forbes. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/3J3NjOf>

5. Як українські ІТ-компанії наймають на роботу під час війни [Електронний ресурс] // LIGA.Tech. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://tech.liga.net/ua/ukraine/article/kak-ukrainskie-it-kompanii-nanimayut-na-rabotu-vo-vremya-voynu>

УДК 336.57

*Колодій А. В.
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ГРЕЦІЇ: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Одним з важливих напрямів пріоритетного розвитку Греції виступає реформування системи соціального страхування. Основна мета полягає в удосконаленні пенсійної реформи проведеної у 2016 р., а також стосується вирішення питання щодо встановлення більш тісних зв'язків між отримуваними виплатами та сплачуваними внесками.

У ході реформи системи соціального страхування парламентом Греції було прийнято Закон 4670/2020 від 27.02. 2020 р. особливістю якого є те, що багато положень викладених у ньому мають зворотню силу. В основу даного закону також було закладено створення єдиної цифрової організації та виконання рішень Державної ради стосовно низки неконституційних аспектів пенсійної реформи 2016 року.

Серед основних заходів, які спричинили важливі зміни у системі соціального страхування Греції варто виокремити наступні:

- інтеграція з 1 березня 2020 р. Єдиного агентства з додаткового соціального страхування та одноразових виплат (ЕТЕАЕР) до Єдиного агентства соціального страхування (ЕФКА). Останнє перейменовано в «цифрове національне агентство соціального страхування» (e-ЕФКА).

- цифровізація всіх послуг, які надає e-ЕФКА, таких як: видача довідок, заявки на пільги та пенсії тощо.

- запровадження нової системи соціальних внесків для фрілансерів, фермерів і самозайнятих осіб. З 2020 р. внески для них більше не прив'язуються до їх задекларованого доходу.

- зміна категорій соціальних внесків для допоміжних пенсій та одноразової допомоги самозайнятим особам. Вони можуть вибрати одну з трьох категорій внесків; розмір внеску на додаткову пенсію для самозайнятих раніше осіб становив 7% мінімальної зарплати та 4% мінімальної зарплати для одноразової допомоги. Участь у системі додаткового пенсійного забезпечення для самозайнятих осіб, фрілансерів та фермерів є добровільною.

- з 1 червня 2020 р. ставки соціального внеску для зайнятих

знижуються на 0,9 процентного пункту у зв'язку зі зменшенням соціальних внесків на допомогу по безробіттю.

- застосування із ретроактивною дією з жовтня 2019 р. нових вищих річних ставок заміщення для розрахунку пенсії за кожен рік внесків від 31 до 40 років. Збільшення нових річних коефіцієнтів заміщення коливається від 0,56 до 0,91 процентного пункту.

- застосування, що має зворотну силу з жовтня 2019 р., нових нижчих річних ставок заміщення (-1,5 відсоткових пунктів) для розрахунку пенсії за кожен рік після 40 років внесків.

- зменшення розміру пенсії з 60% до 30% загального пенсійного доходу (національна пенсія, пенсія із внесків та допоміжна пенсія) для пенсіонерів, які поєднують доходи від пенсії з доходами від роботи.

- скасування ст. 96 Закону 4387/2016, яка передбачала перерахунок допоміжних пенсій для тих пенсіонерів, які отримали загальний пенсійний дохід понад 1300 євро на місяць. Це положення спричинило значне скорочення рівня допоміжних пенсій, а отже, і загальних доходів пенсіонерів.

- скасування додаткової пенсії, відомої як «13-та пенсія», запровадженої у травні 2019 р. Законом 4611/2019. Ця додаткова пенсія повинна була виплачуватися один раз на рік і відповідала 30-100% поточної пенсії (найвищий відсоток застосовувався до пенсій нижче 500 євро на місяць, найнижчий до пенсій вище 1000 євро на місяць) [3].

Важливою складовою системи соціального страхування Греції виступає її пенсійна система. Так, грецька державна пенсійна система складається із: основного пенсійного забезпечення, яке здійснюється в обов'язковому порядку для найманих працівників, самозайнятих осіб, моряків та працівників сільського господарства; допоміжного пенсійного забезпечення, у якому бере участь значна частина застрахованих. Також додаткові виплати надаються окремим професіям, наприклад: одноразові виплати (державним службовцям, військовослужбовцям, інженерам, юристам тощо) та дивіденди; допомог, що виплачуються в залежності від рівня отриманого доходу. Вони поділяються на: допомоги для незастрахованих осіб похилого віку та надання грантів соціальної солідарності (EKAS, які були скасовані у 2020 р.) [1].

Головною схемою соціального страхування, яка забезпечує основні, допоміжні пенсії та одноразові виплати, виступає e-EFKA. Незастрахованим особам похилого віку виплати з урахуванням

УДК 657

Красота О. Г.
к.е.н., доцент, доцент кафедри
гуманітарних і соціальних дисциплін,
Красота І. І.
ЗВО ступеня «Магістр»,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ФАКТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Податковий контроль, здійснюється у конкретних формах, які мають обов'язкове законодавче закріплення. Форма податкового контролю – це сукупність конкретних організаційно-процесуальних заходів, які здійснюються уповноваженими суб'єктами в процесі контрольної діяльності. На думку Т. Ю. Курбатова, податкова перевірка – це регламентована нормативними правовими актами про податки і збори форма податкового контролю, яка складається з проведеного податковим органом комплексу заходів з перевірки правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати (перерахування) податків і зборів, що проводиться за ініціативою податкового органу або платника та передбачає можливість оскарження її результатів в установленому законом порядку. [1]

Фактична перевірка (ст. 80) здійснюється без попередження платника податків (особи). [2]

Фактична перевірка може проводитися на підставі рішення керівника органу податкової служби, оформленого наказом, копія якого вручається платнику податків під розписку до початку проведення такої перевірки, та за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- у разі коли за результатами перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про можливі порушення платником податків законодавства щодо виробництва та обігу підакцизних товарів, здійснення платником податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності патентів, ліцензій, свідоцтв про державну реєстрацію та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на органи державної податкової служби, та виникає необхідність перевірки таких фактів;

- у разі отримання в установленому законодавством порядку інформації від державних органів, яка свідчить про можливі порушення платником податків законодавства зокрема, щодо здійснення платниками податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності патентів, ліцензій, свідоцтв про державну реєстрацію та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на органи державної податкової служби, виробництва та обігу підакцизних товарів;

- письмового звернення покупця (споживача) про порушення платником податків порядку проведення розрахункових операцій, касових операцій, патентування або ліцензування;

- неподання суб'єктом господарювання в установлений законом строк обов'язкової звітності про використання реєстраторів розрахункових операцій, розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, подання їх із нульовими показниками;

- отримання інформації про порушення законодавства в частині виробництва, обліку, зберігання та транспортування спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів та цільового використання спирту платниками податків;

- у разі виявлення за результатами попередньої перевірки порушення законодавства з питань, що підлягають фактичній перевірці згідно її визначення.

- у разі отримання в інформації про використання праці найманих осіб без належного оформлення трудових відносин та виплати роботодавцями доходів у вигляді заробітної плати без сплати податків до бюджету, а також здійснення фізичною особою підприємницької діяльності без державної реєстрації.

Фактична перевірка, що здійснюється за результатами попередньої перевірки, може бути проведена одноразово протягом 12 місяців з дати складання акта попередньої перевірки.

Перед початком фактичної перевірки, з питань дотримання порядку здійснення розрахункових операцій та ведення касових операцій, посадовими особами податкових органів може бути проведена контрольна розрахункова операція.

Під час проведення фактичної перевірки в частині дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), в тому числі тим, яким встановлено випробування, перевіряється

наявність належного оформлення трудових відносин, з'ясовуються питання щодо ведення обліку роботи, виконаної працівником, обліку витрат на оплату праці, відомості про оплату праці працівника. Для з'ясування факту належного оформлення трудових відносин з працівником, який здійснює трудову діяльність, можуть використовуватися документи, що посвідчують особу, або інші документи, які дають змогу її ідентифікувати (посадове посвідчення, посвідчення водія, санітарна книжка тощо).

Фактична перевірка проводиться двома і більше посадовими особами органу державної податкової служби у присутності посадових осіб платника та/або особи, що фактично здійснює розрахункові операції.

Під час проведення перевірки посадовими особами, які здійснюють таку перевірку, може проводитися хронометраж господарських операцій. За результатами хронометражу складається довідка, яка підписується посадовими особами органу державної податкової служби та посадовими особами платника податків та/або особами, що фактично здійснюють господарські операції.

Список використаних джерел:

1. Головбук <http://www.golovbukh.ua/article/95-qqq-15-m8-28-08-2015-zarplatn-perevrki-vidi-stroki-ta-umovi-dopusku>
2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 груд. 2010 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

УДК 657

Красота О. Г.
к. е. н., доцент, доцент кафедри гуманітарних
і соціальних дисциплін,
Красота І. І.
ЗВО ступеня «Магістр»,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ДОКУМЕНТАЛЬНА ПОЗАПЛАНОВА ПЕРЕВІРКА ЯК СПОСІБ ПОСИЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Право на проведення документальної позапланової перевірки платника надається лише у випадку, коли йому до початку проведення зазначеної перевірки вручено під розписку копію наказу про проведення документальної позапланової перевірки.

Документальна позапланова виїзна перевірка здійснюється за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- за наслідками перевірок інших платників податків або отримання податкової інформації виявлено факти, що свідчать про можливі порушення платником податків законодавства, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту;

- платником не подано в строк податкову декларацію або розрахунки;

- платником подано податковому органу уточнюючий розрахунок з відповідного податку за період, який перевірявся органом державної податкової служби;

- у податкових деклараціях виявлено недостовірність даних, якщо платник не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на письмовий запит податкового органу протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту;

- платником подано заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення, в яких вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки або скасування прийнятого за її результатами податкового повідомлення-рішення у разі, коли платник податків посилається на

обставини, що не були досліджені під час перевірки, та об'єктивний їх розгляд неможливий без проведення перевірки. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали предметом оскарження;

- розпочато процедуру реорганізації юридичної особи (крім перетворення), порушено провадження у справі про визнання банкрутом платника податків або подано заяву про зняття з обліку платника податків;

- платником подано декларацію, в якій заявлено до відшкодування з бюджету податок на додану вартість з від'ємним значенням з податку на додану вартість, яке становить більше 100 тис. гривень. Така перевірка проводиться виключно щодо законності декларування заявленого до відшкодування з бюджету ПДВ;

- щодо платника податку подано скаргу про ненадання таким платником податків податкової накладної покупцю або про порушення правил заповнення податкової накладної у разі ненадання таким платником податків пояснень та документального підтвердження;

- отримано постанову суду про призначення перевірки або постанову органу дізнання, слідчого, прокурора, винесену ними відповідно до закону у кримінальних справах;

- податковим органом вищого рівня здійснено перевірку документів обов'язкової звітності платника або матеріалів документальної перевірки, проведеної контролюючим органом нижчого рівня, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання платником податків вимог законодавства.

- у разі отримання інформації про ухилення податковим агентом від оподаткування виплаченої (нарахованої) найманим особам (у тому числі без документального оформлення) заробітної плати, пасивних доходів, додаткових благ, інших виплат та відшкодувань, що підлягають оподаткуванню, у тому числі внаслідок неукладення платником податків трудових договорів з найманими особами згідно із законом, а також здійснення особою господарської діяльності без державної реєстрації. Така перевірка проводиться виключно з питань, що стали підставою для проведення такої перевірки.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 груд. 2010 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

УДК 361.115

*Кушка П. А.
аспірант,*

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У галузі сільського господарства соціально відповідальна діяльність ще не набула широкого поширення через інституційні неузгодження. При цьому розвиток сільськогосподарських підприємств не може бути цілком відірваний від соціального розвитку сільських територій – місця де розміщене господарство. Таким чином сільське господарство і село фактично є одним цілим. Тому держава усіляко повинна сприяти зміні умов забезпечення соціального розвитку та підвищенню мотивації керівників сільськогосподарських підприємств розвивати соціально відповідальний агробізнес та фінансувати програми соціального розвитку села.

Господарська діяльність сільськогосподарських підприємств є статутною, а соціально відповідальна діяльність залежить від мотивації засновників агробізнесу щодо підтримки соціальних та інших проєктів, які не входять до статутних компетенцій сільськогосподарського товаровиробника. Сільськогосподарські підприємства, які здійснюють вищі соціально спрямовані витрати у сфері свого господарювання є соціально відповідальнішими.

Існує декілька методологічних підходів до оцінки соціальної відповідальності на мікрорівні: оцінювання відбувається на основі фінансової та соціальної звітності, індексними, рейтинговими, якісними і кількісними методами. Підходи до оцінювання рівня соціальної відповідальності підприємства можна розрізнити за кількісними та якісними оцінками. В свою чергу методи кількісної оцінки поділяються на: оцінку рівня соціальних інвестицій та розрахунок показників соціальної відповідальності. Дослідження якісних параметрів передбачає складання соціальних рейтингів та соціальні (нефінансові) звіти [1, с. 93].

Соціально відповідальна діяльність сільськогосподарських підприємств одночасно є результативною ознакою та культурою

поведінки підприємців. Вона полягає у бажанні сільськогосподарського товаровиробника за певних умов та можливостей підтримувати реалізацію соціальних проєктів. Соціально відповідальна діяльність сільськогосподарських підприємств є стратегічним чинником збалансування соціальних та економічних інтересів сільських жителів, чинником сталого розвитку сільських територій [2]. Водночас соціально відповідальна діяльність не є прерогативою розвитку сільськогосподарських підприємств. Все ж таки основною ціллю сільськогосподарських підприємств як суб'єктів агробізнесу є максимізація прибутку для забезпечення безперервної діяльності.

Перелік показників для оцінки рівня соціально відповідальної діяльності сільськогосподарських підприємств першочергово залежить від їхнього статусу. Передусім доцільно застосовувати економічні параметри соціальної результативності сільськогосподарської діяльності, зокрема рівень оплати праці, витрат на соціальні заходи. Оцінка цих показників продемонструє ступінь соціальної орієнтованості господарської діяльності сільськогосподарського підприємства. До соціальних критеріїв ідентифікації соціально відповідальної діяльності віднесемо зацікавленість керівника підприємства у розбудові сільської території та формуванні соціально ефективних внутрігосподарських відносин на підприємстві.

Комбінація методів кількісного та якісного аналізу найкращим чином допомагає оцінити ефективність соціальної діяльності. Використання якісних методів дає можливість у повній мірі оцінити інтереси і потреби представників соціальної групи. Сільськогосподарське підприємство формує соціально відповідальну діяльність забезпеченням зайнятості селян, гідним рівнем оплати праці, спрямуванням коштів у розвиток соціальної інфраструктури на сільських територіях.

Список використаних джерел:

1. Куцик В.І., Мойсеєнко І.В. Методичні основи оцінювання соціальної відповідальності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2018. № 3. С. 92–99.
2. Пушкар М.С., Голінач Л.І. Соціальна відповідальність бізнесу: теорія і практика: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2018. 215 с.

УКД: 657.01:005

Левандівський О.Т.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів,

Мастило Н.В.

здобувач вищої освіти, групи ОО-12,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення необхідного обсягу фінансових ресурсів є вирішальним для успішного функціонування будь-якого бізнесу. Фінансові ресурси підприємства дозволяють здійснювати виробництво, інвестиції, забезпечувати готівкові і безготівкові розрахунки, формувати спеціальні фонди економічного стимулювання, виконувати зобов'язання перед фінансово-кредитною системою країни, підрядниками та працівниками тощо.

Ресурси є однією з фундаментальних концепцій фінансів бізнесу. Їх особливість проявляється в тому, що вони завжди мають розподільчий характер, а також приймають участь у формуванні і використанні різних видів прибутків і накопичень господарських одиниць у сфері матеріального виробництва, держави та учасників невиробничої сфери [1, с. 158].

Доцільно припустити, що під фінансовими ресурсами слід розуміти сукупність усіх грошових коштів та їх еквівалентів, якими підприємство на даний момент часу володіє через свою основну, фінансову та інвестиційну діяльність. Джерелами формування коштів підприємства є власні кошти та кошти, що надходять з різних джерел. Основними складовими фінансових ресурсів підприємства є: дохід, прибуток, амортизація, статутний капітал, кредиторська заборгованість, короткострокові банківські кредити.

Головна мета будь-якого бізнесу – досягнення позитивного кінцевого результату для подальшого ефективного розвитку.

Як відомо, прибуток надходить від реалізації (продажу) готової продукції, надання послуг підприємством, купівлі-продажу іноземної валюти. Це сума, на яку дохід перевищує пов'язані з цим витрати. Збиток – це зворотній зв'язок між доходами та витратами, тобто негативний фінансовий результат, коли витрати перевищують дохід.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» не дає чіткого поняття «фінансові результати», але розглядає невід’ємні його складові – доходи та витрати. Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов’язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників), а витрати – зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов’язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [2].

Господарська діяльність підприємства нерозривно пов’язана з фінансовою діяльністю. Підприємство самостійно фінансує свої витрати відповідно до бізнес-планів, має наявні фінансові ресурси та вигідно інвестує їх у виробництво. До видів економічної діяльності належать:

- оперативна діяльність, де важливо оцінити здатність підприємства накопичувати ресурси для підтримки економічного процесу;

- інвестиційна діяльність;

- процес спрямування коштів на інвестиції.

Вона також показує, наскільки майбутні виробничі потужності зможуть підтримувати поточний рівень операцій та забезпечувати цільові рівні рентабельності та ліквідності; фінансову діяльність; інформувати про грошові потоки фінансового характеру. Фінансова діяльність, як невід’ємна частина господарської діяльності, має на меті забезпечення припливу та відтоку грошових ресурсів, розрахунків, досягнення відповідних пропорцій власного та позикового капіталу, а також їх найбільш ефективного використання. До фінансової діяльності суб’єктів господарювання належать грошове та інше фінансове посередництво, страхування, а також допоміжна фінансово-страхова діяльність [3].

Тому, виходячи з принципів фінансового менеджменту, слід виходити з того, що фінансова діяльність відображає формування власних коштів підприємства, його доходів, залучення позикових коштів для фінансування господарської діяльності, розподіл прибутку, отриманого від його діяльності, та використання їх у розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Яременко В.Г., Салманов Н.М. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018. Вип. 19(3). С. 158–162.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.01.2013 р. № 73. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. (дата звернення: 30.03.2020).

УДК 657.01:005

Лежук Г.В.

д.е.н. професор, професор кафедри обліку і оподаткування,

Мороз А.В.

здобувач вищої освіти, група ОО-11,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ЗА МІСЦЯМИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ ТА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Центр відповідальності – це частина організації, що найчастіше всього представлена відокремленим структурним підрозділом, який управляється менеджером, що відповідає за певний бізнес-процес чи господарську діяльність підприємства, та генеровані цією діяльністю доходи, витрати, ресурси та фінансові результати [1].

Управління витратами здійснюється за допомогою людської діяльності. Тому особи, які займаються управлінням, повинні нести відповідальність за виникнення певних видів витрат. Зрештою при визначенні центрів витрат, до вашої уваги, кожне підприємство здійснюючи випуск продукції, надання послуг, веде цей процес в організаційну структуру.

В найбільш загальному розумінні центр відповідальності представляє собою структурний підрозділ в середині організації, що здійснює певний набір господарських операцій, очолюється конкретною особою, що приймає управлінські рішення та несе за них відповідальність. В Україні ідея управлінського обліку за центрами відповідальності отримала свій розвиток як відповідь на потребу покращення внутрішньо фірмового управління [1].

В обліковій системі формується адекватна та достовірна управлінським потребам інформація про виробничі витрати підприємства. Саме організація обліку витрат за центрами відповідальності є одним із основних підходів до побудови ефективної системи управління витрат.

На основі сформованих центрів відповідальності встановлюють місця виникнення витрат. Місце виникнення витрат можна розглядати як первинний елемент, підтип відповідного центру відповідальності. Однак, встановлювати місця виникнення витрат доцільно, якщо вони є

самостійними елементами системи внутрішнього контролю підприємства [2].

Місце, де понесені витрати, є місцем, де витрати фактично виникають. До витрат належать цехи, бригади тощо і є об'єктами обліку витрат виробництва для контролю та управління вартістю виробничих ресурсів. Шляхом поділу обліку витрат між продуктами не підходять для контролю за витратами та регулювання ними, тому що технологічний процес може складатись із різних етапів, за кожен з яких відповідає окрема особа.

Найважливішим елементом управлінського обліку за “центрами відповідальності” є можливість організувати нормування, планування та власне облік витрат виробництва з метою управління та контролю. В результаті чого, виникає посилена увага, власне до об'єктів такого обліку – “місць виникнення” витрат. Прикладом “місця виникнення” витрат може бути робоче місце робітника, технічний відділ, бухгалтерія тощо. Проте, на великих виробничих підприємствах, з метою спрощення управління, контролю та обліку, виникає доцільність узагальнення “місць виникнення” витрат у “центри виникнення” витрат. Зокрема, прикладом “центру виникнення” витрат на хлібокомбінатах можуть бути: кондитерський цех, хлібобулочний цех, тощо, які у свою чергу формуються з “місць виникнення” [3].

Я вважаю що основним елементом системи управління витратами є контроль за ходом виробництва, а також облік доходів і витрат, які виникають на кожному етапі виробничо-господарської діяльності.

У свою чергу управління витратами є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства. Під управлінням витратами розуміється вплив на них для поліпшення показників діяльності організації, а також для досягнення ефективності виробництва. Для того щоб грамотно управляти витратами на підприємстві необхідно дотримуватися ряду принципів, які спрямовані на створення економічної бази, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства. Під принципами управління витратами розуміються загальні правила і рекомендації, які необхідно враховувати і приймати в практичній діяльності на всіх рівнях підприємства [3].

Так би мовити основною метою створення системи управління на основі центру відповідальності і центрів витрат є розподіл відповідальності між нижчим менеджментом, отримання інформації

про центри корпоративної відповідальності, аналіз і моніторинг результатів, досягнутих кожним центром витрат, і внесення відповідних коригувань.

Створення системи обліку за місцями виникнення та центрами відповідальності вимагає певних витрат пов'язаних із: зміною структури підприємства; підбором професійного персоналу для організації та ведення такого обліку; автоматизацією інформаційного забезпечення обліку, контролю, аналізу. Крім цього, методологічне забезпечення впровадження такої системи обліку, на нашу думку, повинно бути узагальнене на законодавчому рівні, шляхом розроблення методичних рекомендацій щодо застосування методу обліку за “місцями виникнення” та “центрами відповідальності” в системі управлінського обліку [4].

Отже, на мою думку бухгалтерський облік центру відповідальності дозволяє контролювати витрати та результати на різних рівнях управління, оцінювати роботу окремих керівників і відділів та визначати ціни між ними. Це дозволить аналізувати та контролювати діяльності структурних підрозділів підприємства та підвищувати ефективність прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Мірошніченко О., Винниченко Н., Андрєєва Н. (2021). Розвиток обліку за центрами відповідальності в системі управління підприємством. *Економіка та суспільство*, (27). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-17> (дата звернення 18.02.2022).
2. Богачова А.В. Передумови створення центрів відповідальності за формування собівартості на промислових підприємствах. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 1. С. 10-12. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2017_1_5. 9 (дата звернення 18.02.2022).
3. Назаренко Т. П., Франчук І. Б., Вітер С. А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 83–89. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.7.83 (дата звернення 18.02.2022).
4. Іванечко П.М. Облік витрат за “місцями виникнення” та за “центрами відповідальності” як основа побудови управлінського обліку витрат. Галицький економічний вісник. 2009. № 2. С. 139-143

УДК 336.67

*Лизак М.П.
асистент кафедри менеджменту ім. проф. С.В. Храпливого
Львівський національний університет природокористування,
м. Дубляни*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проведення об'єктивного дослідження та отримання достовірних результатів потребує формування його адекватного науково-методичного базису здобуття, систематизації та опрацювання експериментально-інформаційних даних. Цей базис, з однієї сторони, визначається стратегічними цілями та параметрами доступної ресурсної підтримки організації дослідницького процесу (наявний бюджет, програмне забезпечення, інтелектуально-кадровий потенціал тощо), а з іншої – особливостями та галузевою специфікою безпосереднього об'єкту дослідження. Науково-методичні засади дослідницького процесу агрегуються з сукупності методів, способів, технологій та прийомів наукового пізнання цільової проблеми та розробки адекватних пропозицій щодо її вирішення.

Достовірність та об'єктивність даних, отриманих за результатами проведення дослідницьких процедур визначаються такими передумовами, як комплексність та надійність аналізованих статистичних даних, функціональний інструментарій організації наукового дослідження, адекватний категорійний апарат опрацювання та верифікації достовірності інформаційних даних, здатність дослідника вільно володіти сучасними методами наукового пізнання [1, с. 92]. Адекватний науково-методичний базис дослідження, що спроможний гарантувати отримання достовірних його результатів відзначається такими структурно-функціональними характеристиками: 1) системність, логічність та послідовність використання науково-методичного апарату опрацювання експериментальних даних, що дозволяє формалізувати цілісну структуру дослідження; 2) простота, доступність та зручність використання прийнятих науково-методичних положень різними суб'єктами дослідницького процесу; 3) спроможність верифікації

вхідної інформації на кожному з етапів її опрацювання з метою забезпечення можливості отримання об'єктивних висновків і встановлення істотних взаємозв'язків й взаємозалежностей між досліджуваними виробничо-господарськими процесами; 4) можливість не лише кількісного аналізування параметрів розвитку цільових явищ й процесів, але й їх якісного оцінювання, особливо у випадках обмеженості доступу до отримання офіційних статистичних даних або ж їх цілковитої відсутності; 5) спроможність моделювати комплексний набір альтернативних варіантів розвитку подій та прийняття управлінських рішень на випадок настання різноманітних ситуацій, як оптимістичного, так і песимістичного характеру.

Науковий метод – це впорядкована сукупність способів впливу на об'єкт, відповідно до конкретного етапу дослідження, використання технічних прийомів й проведення операцій з теоретичним і практичним матеріалом у визначеній послідовності. Своєю чергою, методичний апарат агрегується з принципів організації та проведення наукового дослідження; методів здійснення наукового дослідження та способів визначення стратегічних параметрів його розвитку; наукового апарату, який формується на основі понятійно-категорійного базису дослідження [2, с. 39-40]. У сфері організації та проведення наукових досліджень М. Білуха виділяє два рівні пізнання: перший – теоретичний, що орієнтований на висунення наукової гіпотези та формування ймовірнісних припущень розвитку стратегічних параметрів досліджуваного об'єкта; другий – емпіричний, який базується на спостереженні та дослідженні конкретних явищ, організації спеціальних експериментів, а також класифікації та опису результатів дослідження з подальшим впровадження їх у практичну діяльність [3, с. 40]. Очевидно що стратегічною метою проведення наукового дослідження є всебічне, достовірне вивчення структури досліджуваного об'єкту, ідентифікація його характеристик й взаємозв'язків на основі розроблених у науці принципів і методів пізнання, а також одержання корисних для діяльності людини результатів, що можуть бути впровадженні у виробничо-господарську діяльність і спроможні формувати корисний соціально-економічний ефект [4 с. 71].

Список використаних джерел:

1. Тринько Р. І. Методика економічних досліджень. Львів : Укр.

технології, 1999. 356 с.

2. Крисоватий А. І., Панасюк В. М., Гавришко Н. В. Методологія, методика та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. Тернопіль. ТОВ «Лілея». 2005. 150 с.

3. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : підручник. К. : Вища школа, 1997. 271 с.

4. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.

УДК 336.64

*Малій О.Г.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Інноваційний шлях розвитку в сучасних умовах може забезпечити як окремим підприємствам так і країнам в цілому значної переваги на ринку та посилити їх конкурентні переваги.

Так, на міжнародному рівні Україна представлена у рейтингах, які оцінюють її інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність, це - Global Innovation Index (Глобальний індекс інновацій), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Індекс готовності до передових технологій (A Frontier Technologies Readiness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard - EIS) та ін. Сильними сторонами України визнано знансєві та технологічні результати, інноваційні зв'язки, людський капітал і дослідження, можливості привабливання талантів, ринкові та нормативні можливості на ринку праці, інституції, креативність, проникнення високих технологій, навички. Найслабшими інноваційними аспектами в Україні визнано політичне середовище, розвиток інвестицій та фінансової інфраструктури.

У Доповіді ЮНКТАД про технології та інновації 2021 р. представлено «Індекс готовності до передових технологій», що формується з п'яти складових: впровадження, кадри, дослідження та розробки, використання в промисловості та доступ до фінансів. Україна має низький рейтинг за рівнем інфраструктури ІКТ та доступністю приватних компаній до кредитів. Досить високий рейтинг за такими складовими як рівень освіченості населення та дослідницької активності [5]. Однак поточна ситуація поряд із зниженням бюджетного фінансування освіти та науки може знищити цю перевагу нашої країни.

Так за даними Держстатистики, кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий

ступінь в Україні протягом останнього десятиріччя скоротився більше ніж у 2 рази (із 182484 осіб у 2010 році до 78860 осіб у 2020 році) [1]. Частка кількості інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств тільки за період 2016-2020 роки скоротилась з 28,1 % до 8,5% [1].

Обсяг витрат на виконання досліджень за рахунок усіх джерел у 2020 році становив 17022,42 млн. грн. Наукоємність валового внутрішнього продукту (витрати на наукові дослідження та науково-технічні розробки за всіма джерелами у відсотках до валового внутрішнього продукту) у 2020 році становила лише 0,41 відсотка [4]. Тобто показник наукоємності валового внутрішнього продукту, який у 1991 році складав 1,8% зазнав катастрофічного падіння [2]. Вітчизняна наукоємність ВВП вп'ятеро менше середнього значення цього показника за країнами ЄС [4].

Однією з головних причин незадовільної інноваційної активності вітчизняних підприємств є дефіцит фінансових ресурсів. Основним джерелом фінансового забезпечення інновацій є власні фінансові ресурси підприємств, частка яких у загальній структурі джерел фінансування є незмінно високою. Так у джерелах фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств у 2020 році власні кошти у відсотках до загального обсягу витрат на інновації склали 85,4%, кошти державного бюджету - 1,9%, кошти інвесторів-нерезидентів - 0,9%, кошти інших джерел - 11,8% [1].

У розвинутій економіці банки є активними суб'єктами інноваційної діяльності, однак поточна ситуація свідчить, що банківські кредити лише умовно можна розглядати як джерело фінансового забезпечення інноваційних проектів. Кредитування інновацій пов'язано зі значними кредитними ризиками, що виходять з невизначеності результатів впровадження інноваційних розробок та окупності витрат [2].

Альтернативним джерелом фінансового забезпечення інновацій можна розглядати фінансування через такі інструменти, як венчурні фонди, фірми-технопарки, технополіси, бізнес-ангели тощо, які на пільгових засадах забезпечують впровадження інновацій.

Венчурний капітал є особливою формою капіталу. Інвестори, беручи участь у фінансуванні, фактично виступають як замовники майбутніх нововведень, якщо вони виявляються успішними – як співвласники новоутвореної фірми. В Україні венчурні фонди створені за рахунок іноземного капіталу і фінансують здебільшого

традиційні процеси або невеликі продуктові інновації. Головними недоліками використання венчурного капіталу є високий ризик, відсутність гарантованого успіху, можливість втрати контролю над бізнесом та передача його венчурному інвестору.

Бізнес-ангели – приватні інвестори, що вкладають гроші в інноваційні проекти (стартапи) на етапі створення підприємства в обмін на повернення вкладень та долю в капіталі. «Ангели», як правило, вкладають свої власні кошти на відміну від венчурних капіталістів, які управляють грошима третіх осіб, об'єднаними у венчурні фонди. Однак, вітчизняні інвестори, нажаль, шукають більш прибуткові сфери вкладання свого капіталу за кордоном. Дедалі частіше українці оформлюють дозволи на вивезення валюти для купівлі цінних паперів світових компаній. У 2020 році за даними НБУ, фізичні особи перерахували за кордон близько 274 млн євро, а за перші 8 місяців 2021 р. - 427 млн. євро [3].

Активізувати інноваційну діяльність можливо шляхом розвитку дієвої державної політики стимулювання наукових досліджень, державно-приватного партнерства, запровадження ефективних механізмів пільгового кредитування, податкових механізмів стимулювання науково-інноваційної діяльності, забезпечення правового захисту інвестицій, покращення інвестиційної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Малій О.Г. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки*. 2018. Вип. 193. С. 247-256.
3. Національний банк України. Веб-сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науковоаналітична записка [Електронний ресурс] / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда, Т.К.Кваша та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.
5. UNCTAD, TECHNOLOGY AND INNOVATION REPORT 2021 CATCHING TECHNOLOGICAL WAVES: Innovation with equity. Pages 137-138.

УДК 330.142.22:330.341.1

Мацьків Г.В.

*к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ДІАГНОСТИКА БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток інноваційної діяльності на рівні окремого підприємства має включати створення цілісної системи фінансового забезпечення такої діяльності. Сучасна модель інноваційного розвитку суб'єкта господарювання потребує масштабних фінансових вкладень, які неможливо реалізувати без достатнього банківського кредитування [1,с.55]. Динаміка кредитування інноваційної діяльності на підприємствах України за 2011-2020рр. відображена на рис.

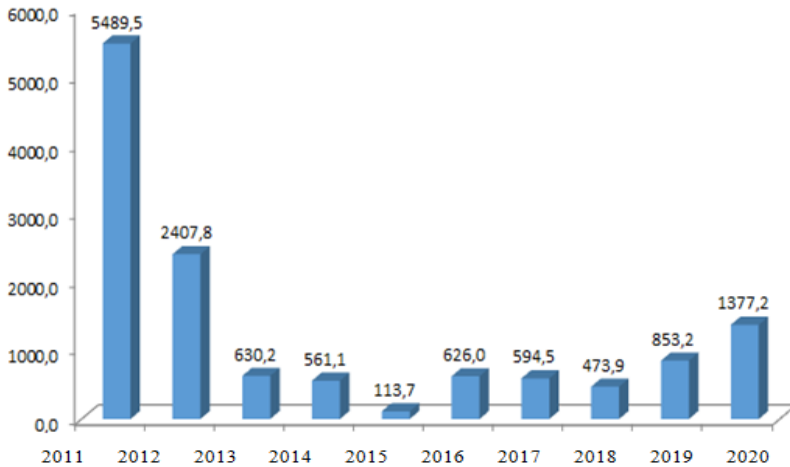

Рис. Кредитування інноваційної діяльності в підприємствах України за період 2011–2020 рр., млн грн.*

*Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України [3]

За останні десять років, як свідчать дані рис., спостерігається коливання значення показників банківського кредитування. Різке

падіння кредитування у більш ніж 48 разів протягом 2011-2015рр. з 5489,5 млн. грн. у 2011р. до 113,7 млн. грн. у 2015р. повністю виключило кредити із джерел фінансування інноваційної діяльності. Протягом наступних п'ять років (2016 – 2020 рр.) можна простежати позитивну динаміку щодо зростання банківського кредитування, при цьому його обсяги значно відстають від докризових показників. Так, у 2020р. обсяг наданих кредитів на інноваційну діяльність становив 1377,2 млн грн, що у 2,2 рази більше, ніж у 2016 році і у 4,0 рази менше, ніж 2011р. Зменшення кредитування інновацій для підприємств на пряму позначилося на зниженні частки даного показника в структурі джерел фінансування інноваційної діяльності. Так, частка кредитування в загальному обсязі фінансування інноваційної діяльності скоротилася з 38,3% у 2011р. до 0,8% у 2015р. і пожвавлення обсягів залучених кредитів призвело до зростання показника до 9,6% у 2020р. [3].

Кредити вітчизняних банків спрямовувались, переважно, на фінансування поточної діяльності підприємств, а не на інноваційний розвиток. У 2020 році діяльність банків зосереджувалася на трьох напрямках: споживчому кредитуванні, позиках малому та середньому бізнесу, також іпотечі [1].

Діагностика банківського кредитування інноваційного розвитку підприємств дозволяє виокремити наступні ключові проблеми його активізації: повільні темпи інноваційних перетворень реального сектору економіки; правова, політична та економічна нестабільність; незахищеність прав кредиторів; низька ефективність бізнесу; відсутність належної інфраструктури інноваційного ринку та інші [2].

Певні гальмуючі чинники активізації банківського кредитування інноваційного розвитку підприємств спостерігаються і у банківському секторі: низький рівень капіталізації; обмеженість інвестиційного кредитування короткостроковою ресурсною базою; відносно низька дохідність інвестиційних кредитів та підвищена ризикованість; складність оцінки платоспроможності позичальника та кредитних ризиків інноваційних проектів; відсутність у більшості банків ефективних механізмів та інструментів управління ризиками та інші. Ключовим стримуючим чинником вважаємо високі відсоткові ставки.

При цьому, зважаючи на підвищені ризики інноваційного розвитку підприємств, при розробці основних параметрів банківського кредиту доцільно: визначити частку власних коштів підприємства в

загальному обсязі фінансування інновацій на рівні не нижче 40–50%; збільшити вартість кредитних ресурсів банку на обсяг премії за ризик впровадження інновацій; підвищити вимоги до якості діагностики кредитоспроможності підприємств; окреслити можливості забезпечення зобов'язань підприємства порукою кредитоспроможних клієнтів банку; визначити індикатори для забезпечення якості моніторингу інноваційних проектів тощо [4].

Отже, найважливішою передумовою ефективної реалізації інноваційних процесів виступає відповідне фінансово-кредитне забезпечення цієї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2015. 172 с.

2. Дехтяр Н. А., Пігуль Н.Г., Люта О. В. Механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. Вип. 7 Ч. 5. С. 9–13.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.04.2022).

4. Куценко Т. Н. Зарубіжний досвід створення системи фінансування інновацій. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 2. С. 123–129.

УДК 657:631.6

*Муха І.О.
аспірантка 1 року навчання (денної форми)
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник: Тесьлович Людмила Сергіївна
к.е.н., старший науковий співробітник відділу обліку та
оподаткування
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ*

АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ БІЗНЕС – ПРОЦЕСІВ

Розвиток господарської діяльності аграрних підприємств в сучасних умовах пов'язаний із урахуванням багатьох факторів, серед яких найбільш впливовими можна вважати непередбачувану зміну в зовнішньому оточенні, банкрутство торговельних партн

ерів, зниження конкурентоспроможності, катаклізми і, як наслідок, зменшення попиту на продукцію та інші фактори. Без постійного моніторингу змін, що відбуваються навколо підприємства та без контролю над реалізацією стратегії розвитку аграрних підприємств стає неможливим упровадження заходів із удосконалення управління фінансово-господарською, економічною діяльністю в цілому та вдосконалення операційної діяльності, зокрема, у частині формування ефективної системи управління бізнес-процесами, діловою активністю з урахуванням потенційних можливостей [2].

Бізнес-процеси підприємств – це набір пов'язаних між собою дій і функцій, які необхідні для виробництва певного результату, що має цінність для зовнішнього або внутрішнього споживача. Всі бізнес-процеси можна розділити на три види: основні (операційні), керуючі та підтримуючі або допоміжні бізнес-процеси. Щоб виділити та активізувати бізнес-процеси аграрного сектору економіки потрібен аудит. Аудит допомагає виявити і усунути слабкі місця господарської діяльності підприємства.

Аудит бізнес-процесів – це комплексний аналіз основних показників продуктивності діяльності підприємств, а також принципів, за якими вона працює. Аудит дозволяє знайти можливості для вдосконалення усіх аспектів роботи аграрного сектору. За його підсумками розробляється план оптимізація та стратегія розвитку підприємств.

Аудит бізнес-процесів аграрного сектору включає аналіз бізнес-процесів по основним підсистемам управління підприємством:

1. Аналіз управління виробництвом.
2. Аналіз управління інвестиціями (розвиток).
3. Аналіз управління постачанням.
4. Управління збутом і маркетингом.
5. Оцінка ефективності корпоративної комерційної політики. [4].

Для сільськогосподарського сектору є характерним переважаючі бізнес-процесів виробничого характеру, тому основним критерієм декомпозиції бізнес-процесів повинен бути критерій- галузь / продукт. Основні (виробничі) бізнес-процеси в рослинництві включають в себе обробка культур, на яких спеціалізується підприємство, а в тваринництві процеси розведення худоби, птиці, риби, бджіл і т. ін. До допоміжних бізнес-процесів підприємств сільського господарства належать: ремонт та обслуговування техніки, зберігання і доопрацювання продукції, агрохімічне обслуговування, ветеринарне і зоотехнічне обслуговування, обслуговування технологічного обладнання, транспортне обслуговування.

У сільськогосподарських підприємствах доцільно використовувати також технологію безперервного вдосконалення бізнес-процесів ВРІ, яка спрямована на оптимізацію організації виробництва та управління шляхом постійного якісного вдосконалення бізнес-процесів за рахунок забезпечення повноти й точності їх реалізації, а також автоматизації функцій управління. Необхідність удосконалення управління бізнес-процесами викликана динамічно мінливими умовами зовнішнього середовища, тому доцільно своєчасно проводити аудиторську перевірку для здійснювати коригувальні та запобіжні дії щодо ліквідації або зменшення впливу негативних факторів, а також згладжування впливу циклічних коливань зовнішнього середовища[3].

До методів управління бізнес-процесами сільськогосподарських підприємств належать: - безперервне вдосконалення - детальний і системний розгляд процесу з метою пошуку можливих шляхів його вдосконалення або, якщо необхідно, кардинального перепроєктування за результатами виявлених потреб при проведенні аудиту.

Методи ВРІ СРІ TQM; - методика швидкого аналізу рішення FAST - концентрує увагу на певному процесі в ході одно-або дводенної наради групи з вдосконалення процесу для визначення способів

поліпшення цього процесу протягом наступних 90 днів; - реінжиніринг BPR - радикальне перепроєктування бізнес-процесів для досягнення поліпшення ключових показників результативності, зокрема витрат, якості, оперативності; - бенчмаркінг - порівняльний аналіз господарських процесів сільськогосподарського підприємства з еталонними процесами підприємств, що виконують однакові або схожі процеси, але краще функціонують з метою поліпшення поточної діяльності; - гринфілд - аналіз та винесення рішень на основі подання бізнес процесу як щойно створеного, тобто з чистого аркуша. Удосконалення бізнес-процесів на сільськогосподарських підприємствах дозволяє сформувати цілий блок стратегічних переваг і забезпечити більш високий рівень конкурентоздатності. Проте все це буде можливим лише при наявності комплексного, систематичного аудит-аналізу бізнес-процесів із використанням усього апарату методик і прийомів, які дозволять виявити слабкі і сильні сторони діяльності аграрного підприємства[1].

Аудит стратегії підприємства – це не обговорення доцільності ухвалених оптимального рішення. Це спеціальна методика, яка дає можливість оцінити ресурсну забезпеченість і реалізувати заявлені плани, дозволяє зробити процеси прозорими для спостереження, а значить – контрольованими і керованими.

Список використаних джерел:

1. Васюта В.Б., Кулага М.О. Оцінка ефективності господарської діяльності підприємства та розроблення заходів щодо її підвищення. *Modern Economics*. 2019. № 15 (2019). С. 41—48.
2. Післякризовий розвиток економіки України: засади стратегії модернізації / [Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська, Я. В. Бережний та ін.]. – К. : НІСД, 2012.
3. Гуменюк М.М. Економічний механізм забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ПАТ «Випол», 2016. 196 с.
4. Вдовенко Л.О., Мараховська Т.М., Черненко О.С. Фінансове забезпечення діяльності малого і середнього бізнесу в аграрній сфері економіки. *Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет*. 2015. Т. 21. № 1. С. 225–230.

УДК 338:012

Павлов К.В.

*д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк
Чорний Р.С.*

*Директор Нововолинського навчально-наукового інституту
економіки та менеджменту,*

*Західноукраїнський національний університет. м. Тернопіль
Коваль М.О.*

*аспірант 1 року навчання кафедри економіки та
природокористування,*

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF PROCESSES OF REGULATION OF EMPLOYMENT CENTERS OF THE POPULATION OF THE VOLYN REGION

The state employs the population living in Volyn through an active socio-economic policy to meet its needs involuntary choice of activity, stimulating the creation of new jobs and business development. Employment is the activity of citizens related to the satisfaction of personal and social needs and, as a rule, brings them income in cash or some other form. The right of a citizen to work, which includes the opportunity to earn a living by work he freely chooses or to which he willingly agrees, is established by the Constitution of Ukraine.

Legal, economic, and organizational bases of employment of the population of Ukraine and its protection against unemployment and a social guarantee from the state in the realization by citizens of the right to work are defined by the Law of Ukraine "About employment of the population". Citizens of Ukraine are free to choose activities that are not prohibited by law, including those not related to paid work and professional performance, place of work following their abilities.

According to the current legislation, the state guarantees to the able-bodied population of working age in Ukraine, in particular, voluntary work, choice or change of profession and type of activity; protection against unjustified refusal to hire and illegal dismissal, as well as assistance in keeping a job; free assistance in selecting suitable work and employment; payment of severance pay to employees who have lost their permanent job

at enterprises, institutions and organizations, in cases and under the conditions provided by applicable law; free training of unemployed in new professions; payment of unemployment benefits to the unemployed in the prescribed manner.

It should be noted that the state provides additional guarantees for the employment of non-disabled citizens of working age who need social protection and are not able to compete on an equal footing in the labor market, in particular, women who have children under the age of six; single mothers with children under the age of fourteen or children with disabilities; young people who have completed or terminated their studies in secondary schools, vocational or higher education institutions, have resigned from military or alternative (non-military) service and who have been given their first job.

If it is impossible to provide a suitable job for the unemployed, they may be offered retraining or advanced training. In the absence of practical work, the state employment service grants citizens the status of unemployed on their applications from the eighth day after registration at the employment center at the place of residence as job seekers. Citizens are registered upon presentation of a passport and employment record book and, if necessary, a military ID, educational document, or documents that replace them. All unemployed citizens who want to work and employed citizens who wish to change their profession or place of work, work part-time or in their free time, can apply to the state employment service for employment assistance. Employment services are provided free of charge by the state employment service. Citizens who have applied to the state employment service as job seekers have the right to free vocational guidance, consultation, training, retraining, receiving relevant information to choose the type of activity, profession, place of work, mode of work.

According to the current legislation, vocational training and retraining of persons registered with the employment service as job seekers, unemployed, can be carried out in the following cases: inability to find a suitable job due to lack of the necessary professional qualifications; the need to change capabilities due to the lack of work that corresponds to the professional skills of the citizen; loss of ability to perform work in the previous profession; the need to select a suitable job for a disabled person, including the condition of employment at home, following the recommendations of MSEC, available qualifications and taking into account his wishes; job search for the first time and lack of profession.

Vocational training, advanced training, and retraining of citizens are organized by the state employment service in its direction in educational institutions, enterprises, institutions, and organizations following the concluded agreements or in specially created educational institutions of the state employment service at the expense of the Fund of Compulsory State Social unemployment insurance of Ukraine. At the same time, it should be noted that the state creates conditions for unemployed citizens to resume their employment and provides them with the following types of compensation: providing unique guarantees to employees, released from enterprises, institutions, organizations; payment of material assistance during the period of professional training, retraining or advanced training; payment of unemployment benefits in the prescribed manner. The amount and conditions of providing material support in unemployment are determined by the Law of Ukraine "On Compulsory State Social Insurance in Case of Unemployment".

Summarizing all the above, we can conclude that the state creates conditions for effective employment and prevention of unemployment in the Volyn region.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про зайнятість населення». URL: <https://minjust.gov.ua/>.
2. Павлов К. В., Павлова О.М., Козлов В.А. Правове регулювання та управління процесом поведження з твердими побутовими відходами в Україні. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. №1(17). С. 76-85.
3. Павлов К.В. Нормативно-правові основи конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості. Науковий вісник Херсонського державного Університету. Серія «Економічні науки». Вип. 23, Ч.2. 2017. С. 148-150.
4. Павлов К.В. Правові засади та нормативне забезпечення конкуренції на ринку житлової нерухомості. Інфраструктура ринку. 2017. №13. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/13-2017>.
5. Павлов К.В., Павлова О.М., Коротя М.І. Регулювання діяльності регіональних газорозподільних підприємств України: монографія. Луцьк: СПІД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2020. 256 с.

УДК 338:012

Павлова О.М.
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки
та природокористування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк
Матійчук Л.П.
к.е.н., професор, доцент кафедри комп'ютерних наук,
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
м. Тернопіль
Новосад О.В.
к.е.н. докторант кафедри економіки та природокористування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ESSENCE AND FUNDAMENTALS OF ENERGY SECURITY FORMATION IN UKRAINE

The current realities of world development clearly show that the primary reserves and deposits of energy resources are exhaustible, which ultimately threatens the scarce consequences of energy resources needed to ensure living standards and update energy security of all countries and Ukraine in particular. Energy diversification, development of new sources of energy resources, implementation of energy efficiency policy, innovative technological modernization, development of science-intensive industries, and transformation of the country's energy system are the priority areas of energy security [4].

Stable and advanced development of national-territorial and structural complexes is a consequent response to compliance with energy security principles and norms. The post-industrial type of economic system today requires more and more energy resources. The reproductive livelihood of the economic system as a whole directly depends not only on the supply of energy resources but also on the conditions of access to their use.

Disparities that characterize the immeasurable growth process of human needs to the factors of their application of classical economic theory are considered in the laws and concepts of scientists. For example, the objective law of growth of needs reflects the continuous growth of mass and diversity of consumer values due to the development of productive forces. This leads to a change in production capacity and the emergence of new and new needs. At the same time, factors of production (labor, natural,

entrepreneurial, and capital resources) are insufficient to meet the ever-growing needs of the population in the international division of labor, specialization, and the formation of cross-border markets [7].

Complementing this law is the original Law of Rarity, which arises due to the contradictions between unlimited needs and limited production resources [1].

In 1806, the English economist Thomas Malthus published *The Experience of the Law of Population: Experiences of Past and Future Impacts on Human Happiness*, exploring our prospects for eliminating and mitigating its damage. The scientist was convinced that population growth doubles every quarter of a century under mild conditions, i.e., it grows exponentially, while food due to limited resources will thrive only in arithmetic progression, which will inevitably lead to poverty, hunger, and social cataclysms [7].

Another natural phenomenon in economics is the "Jevons paradox," which has an effect when technological progress requires an increase in its consumption. The scientist associated innovative technological innovations with increasing the efficiency of using resources in the form of coal in various industries. We are talking about inversely proportional dependence, which increases efficiency, cost assessment of the resource, which stimulates the growth of demand and at the same time accelerates economic growth. This natural dependence should be applied to energy-saving and efficiency [6].

This explains the essence of both categories. Energy saving is an organizational, scientific, practical, or other activity of economic entities aimed at the rational use and cost-effective consumption of primary and secondary energy other natural and energy resources in economical service due to technical, regulatory, and organizational economic instruments.

Energy efficiency is the activity of entities to improve equipment, technological process, energy use per unit of product produced. Quantitative and qualitative methods evaluate it. This state can be achieved by implementing organizational and technical measures [3].

It would be appropriate to define this category and the ratio of the beneficial effect from energy resources to the cost of energy consequences resulting from this [2].

The energy efficiency factor is crucial for the development of all sectors of the economy without exception, especially given the technological gap that has arisen due to the destruction of technical infrastructure and not

only between Ukraine and the leading countries.

The dynamism of global and Ukrainian economic systems results from scientific and technological progress and widespread use of modern high-tech products, which puts on the agenda a balanced energy strategy for an immediate response, improving methods and tools to improve energy efficiency to ensure energy efficiency security. The lack of standard approaches to the assessment and methods of measuring energy efficiency, the unpredictability of different scenarios of the energy efficiency model as an integral factor of energy security, the energy-intensive production process of almost all sectors of the economy actualizes our research [5].

Many theoretical and practical kinds of research are devoted to theoretical and methodological issues of energy efficiency.

Of politicians and economists in many countries. Systematization of energy-efficient models increases this indicator in various economic spheres associated with sustainable economic development and social standards, a symbiosis of state and market energy security measures. This is explained by the generally accepted stereotypes that have prevailed in our country since 1991 regarding the political preferences to achieve an excellent state of energy security, primarily by ensuring the balance of the nation's fuel and energy complex.

In summary, it should be noted that energy efficiency is a managerial and economic category that integrates the effects of the socio-economic activity of enterprises and covers all stages of the whole cycle: active demand of enterprises and the population for energy resources-effect of energy consumption-economic and social resonance.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А.С. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічних знань: навч. посібник. Київ. Вища школа. 1998. 544 с.
2. Дармограй В.І. Методологія стратегічного планування комплексного соціально-економічного розвитку регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. економ. наук: спец. 08.05.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Київ. 2007. 20 с.
3. Дзядикевич Ю., Гевко Р., Буряк М. та ін. Енергетичний менеджмент: підручник. Тернопіль. Підручники та посібники. 2014. 336 с.
4. Микитенко В.В. Енергоефективність промислового виробництва: монографія. Київ. Об'єднаний інститут економіки НАН України. 2004. 282 с.
5. Микитенко В.В. Інноваційна модель аналізу та прогнозу ефективності

галузей та технологій. Проблеми науки. 2002. №4. С. 37-41.

6. Стрішенець О.М. Товарне виробництво та торгівля в Україні (друга половина XVII-кінець XVIII ст.): монографія. Чернівці. Місто. 2009. С.304.

7. Стрішенець О.М., Ліщук В.І., Єлісеєва Л.В. Економічна теорія: навч. посібник. для студ. вищ. учб. закладів. Луцьк. СНУ імені Лесі Українки. 2014. 240 с.

УДК 330.15 : 502

Печенюк А.П.
к.е.н., доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Мушеник І.М.
к.е.н., доцент кафедри математики, інформатики
та академічного письма,
ЗВО «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ОБЛІКОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ

Вирішення локальних та глобальних питань продовольчої безпеки, збалансування негативного впливу на навколишнє природне середовище вимагає перегляду парадигми аграрного виробництва в частині забезпечення цілей сталого розвитку. Тривалий час екосистемні послуги, отримані від природного середовища, не враховувалися в економічній оцінці виробничих процесів і кінцевому продукті. Це призвело до нераціонального використання та забруднення земель, скорочення площ лісів, скорочення посівів медоносів, нераціонального використання водних ресурсів, значного зменшення біорізноманіття та інших негативних наслідків господарської діяльності.

Екосистемні послуги можна згрупувати в такі основні напрямки: забезпечення (їжа, вода, ліс тощо); регулювання та контроль (контроль росту рослин шляхом запилення, боротьба з повеннями, контроль вуглецю тощо); допоміжні послуги (кругообіг води, фотосинтез і кругообіг поживних речовин між організмами та ґрунтом) та культурні послуги (відпочинок, культура, мистецтво тощо). Часто ці функції залишаються невидимими і ризикують бути недостатньо забезпеченими, якщо не визначити їх внесок у кінцевий продукт.

Ряд наукових досліджень стверджують, що монетизація природних послуг сприятиме кращому управлінню природними ресурсами.

Варто відзначити, що сучасне сільське господарство розглядає лише вузький спектр агроекосистемних послуг, а саме продовольство та промислову сировину. В той час, його можна розширити за рахунок

підтримки та покращення інших важливих послуг екосистем, таких як регулювання клімату, охорона вод та збереження біорізноманіття, які є важливими для життя людини та соціального добробуту.

Однак у сучасних умовах перед концепцією екосистемних послуг існує ряд викликів. По-перше, це відсутність керованої системи; друга проблема полягає в необхідності оцінки взаємозв'язків між показниками екосистемних послуг з урахуванням невизначеності екологічних процесів. Третя проблема – обмежене розуміння природи зв'язків екосистем та відсутність загальної статистичної бази.

Питання обліку та економічної оцінки екосистемних послуг призводить до широких дискусій щодо необхідності визначення їх остаточної вартості та подальшої диверсифікації в контексті аграрного сектору [1].

Облік екосистем – це нова галузь, яка інтегрує біофізичні дані та використовує їх для відстеження змін в екосистемах та зв'язків економічної чи іншої діяльності людини.

Статистична комісія ООН заохочує використання експериментального обліку екосистем (СЕЕО) міжнародними та регіональними агенціями і країнами, які бажають працювати у цій сфері.

На думку С. М. Белінської [2], в системі бухгалтерського обліку основні складові екосистем аграрних підприємств можна поділити на: екосистемні активи, що надають екосистемні послуги; потоки екосистемних послуг та кінцеві екосистемні (екологічні) товари; групи користувачів екосистемних послуг (типи бенефіціарів).

Бухгалтерський облік таких господарських операцій можна узагальнити за трьома процесами, а саме: процесом надходження екосистемних активів; процесом їх використання в аграрному виробництві; процесом реалізації сільськогосподарської продукції з врахуванням тих заходів, які вплинули на стан екосистеми [2].

Запровадження нових видів діяльності, пов'язаних з екосистемними послугами, можна пов'язати з інноваційною складовою сільськогосподарського підприємства. Для цього потрібен чіткий організаційний алгоритм. У таблиці 1 опишемо основні етапи впровадження нових видів діяльності для аграрного сектору в контексті можливого формування напрямку екосистемних послуг.

Таблиця 1. Організаційні етапи впровадження нових видів діяльності

Назва етапу	Назва нормативно-правого акту	Опис дій
1. Отримання ліцензії	стаття 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII; частина 2 статті 2 цього Закону (перелік видів господарської діяльності)	Визначення потреби в отриманні ліцензії
2. Одержання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 № 2707-XII.	Необхідність отримання дозволу зумовлена експлуатацією стаціонарних об'єктів, що забруднюють атмосферне повітря
2.2. Дозвіл на спеціальне використання водних ресурсів	статті 49 Водного кодексу України; Порядок видачі дозволів на спеціальне водокористування, затверджений постановою КМУ від 13.03.2002 № 321.	
2.3. Дозвіл на користування надрами	ст. 19 Кодексу про надра; ст. 21 Кодексу про надра; стаття 16 Кодексу про надра та Порядок надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженим постановою КМУ від 30.05.2011 № 615.	У випадку, якщо господарська діяльність пов'язана з використанням надр. Наприклад, дозвіл потрібен для видобування підземних вод
2.4. Дозвіл на здійснення операцій у сфері поводження з відходами	п. «с» ст. 17 Закону України «Про відходи» від 05.03.1998 № 187/98-ВР; пункт 8 Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, затверджений постановою КМУ від 31.08.1998 № 1360; Лист ДРС від 09.08.2018 № 8029/0/20-18	Отримується коли показник загального утворення відходів перевищуватиме 1000, в тоннах.
Відповідність КВЕД новому виду діяльності	ст. 19, 43, 44 Господарського кодексу України; п. 298.2 Податкового кодексу України;	Для уникнення непорозумінь, варто реєструвати коди КВЕД на всі види діяльності, які здійснює чи планує здійснювати підприємство

Джерело: складено авторами на основі: [3; 4]

Ці організаційні етапи характеризують загальні аспекти. Здійснюючи новий вид діяльності, сільгоспвиробник повинен враховувати особливості майбутнього бізнесу та самостійно визначити доцільність представлених у дослідженні етапів.

Список використаних джерел:

1. Pecheniuk A., Borkovska V., Pecheniuk A. and Mushenyk I. Ecosystem Services to Support the Diversification of Agricultural Production. *Grassroots Journal of Natural Resources*, № 5(1), 2022. С. 73-87. Doi: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.050106>
2. Белінська С.М. . Землі сільськогосподарського призначення як екосистемні активи: напрями відображення в системі бухгалтерського обліку відповідно до світових економічних тенденцій розвитку екосистем. *Ефективна економіка*. №2, 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.85 00
3. Андрушко Р.П., Гнатишин Л.Б., Печенюк А.П. Актуальні питання обліку витрат на якість сільськогосподарської продукції та інноваційні рішення. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку АПК: колективна монографія / за заг. ред. Л. Б. Гнатишин*. Львів: Сполом, 2021. 232 с. 84-98
4. Швець О., Шара О. Як організувати новий вид діяльності для сільськогосподарського підприємства. *Головбух Агро*. №18, 2021. URL: <https://agro.mcfr.ua/>

УДК 331.108

*Пилипенко Катерина
д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава
Радіонова Анастасія
магістр соціології, керівник відділу комунікації та розвитку,
Європейський гуманітарний університету, м. Вільнюс*

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ: ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

Фундаментальне значення управління персоналом в умовах сучасних трансформацій обумовлює ініційований нами пошук його ролі в концептуалізації існуючих напрямів управління. Адже не можна виокремити управління персоналом, елімінуючи факти існування цілої типології управління, тому на першому етапі охарактеризуємо її загальнонаукову структуру, у якій і визначимо місце обраної сфери дослідження.

На нашу думку, сутність управління персоналом реалізується у трьох напрямках:

1) управління персоналом як економічне явище – це сукупність відносин між людьми, що проявляються в цілеспрямованому формальному чи неформальному, прямому чи опосередкованому впливі управлінців на підлеглих, їх взаємодії та взаємозв'язку у процесі спільної діяльності, орієнтованої на досягнення результату;

2) управління персоналом як економічна наука вивчає базові принципи, закони та закономірності, цілі та функції, школи та методи управління, які дозволяють керівникам максимально ефективно організовувати діяльність персоналу підприємства і використовувати фізичний, інтелектуальний, творчий потенціал працівників для найбільш повного і якісного досягнення цілей організації та персональних трудових мотивів працівників;

3) управління персоналом як економічний процес – це цілеспрямована сукупність логічно обґрунтованих та взаємопов'язаних дій, що спрямовані на практичне вирішення наступного комплексу проблем: підбір персоналу за чисельністю, структурою та кваліфікацією; активізація персоналу через мотивуючі

фактори; координація персоналу через структурування завдань; розподіл персоналу; створення ієрархії; вироблення показників і норм продуктивності праці, складання планів; зміна структури та адаптація персоналу.

В узагальненому вигляді типова система мотивації персоналу включає в себе такі групи мотиваційних чинників як: матеріальна, трудова та статусна мотивація. Кожна група мотиваційних чинників включає в себе ряд підгруп, які зображено на рис.[1, с. 50, 2].

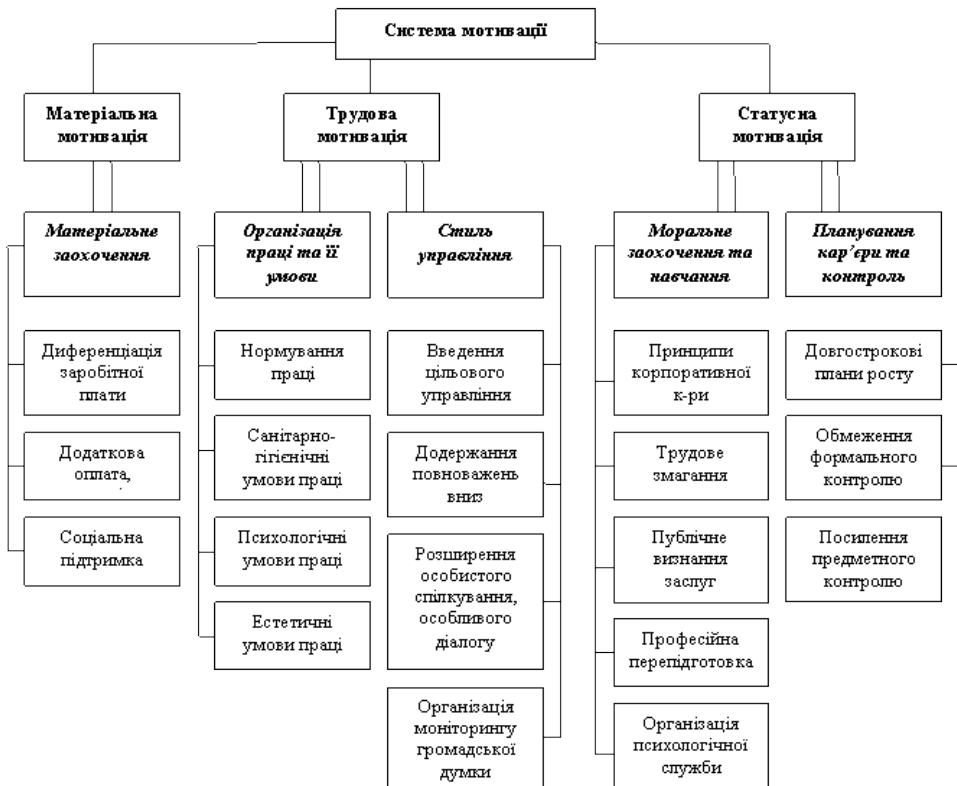

Рис. Система мотивації персоналу

На практиці, на підприємствах застосовують розмаїття факторів, які можуть впливати на мотиви поведінки працівників і позитивно, і негативно. В їхньому складі можна виділити дві укрупнені групи – економічні і соціальні фактори.

Економічні фактори є базою, фундаментом при створенні внутрішньогосподарського механізму мотивації праці. У той же час первинність економічних мотивів завжди пов'язана з мотивами соціальними. Більше того, коли основні матеріальні потреби задоволені, діяльність людей все більше визначається соціальними мотивами.

Західні компанії, зокрема в німецькі, до соціальних факторів, які зазвичай враховуються, належать такі:

- пенсійне страхування;
- страхування по безробіттю;
- страхування на випадок хвороби;
- загальні відрахування, які використовуються на пільгове харчування працівників,
- оплати на комунальні послуги, медичне забезпечення, допомога родині, організація дозвілля.

Ці фактори вимагають обов'язкових і чималих витрат, які покриваються частково з прибутку, а частково (перші три) входять у витрати фірми і сприяють більш успішній діяльності її працівників.

Соціальні фактори, що використовуються в механізмі мотивації праці, повинні бути орієнтовані на інтереси працівників. Вони повинні:

- приводити у відповідність бажання працівників з цілями підприємства, тобто формувати внутрішньокорпоративну мету;
- сприяти ідентифікації працівників зі своїм підприємством;
- підвищувати продуктивність праці, підтримувати його інтенсивність і бажання співробітників працювати;
- соціально розвивати працівників, сприяти підвищенню їх соціального статусу;
- заохочувати ініціативу працівників при вирішенні їхніх власних проблем і проблем підприємства;
- покращувати мікроклімат на підприємстві;
- формувати у працівників і громадськості позитивну думку про підприємство, тобто зміцнювати діловий імідж підприємства.

Соціальні фактори мотивації праці слід віднести по своїй значущості до числа пріоритетних оскільки людина, що здійснює трудову діяльність, – істота суспільна і серед собі подібних не обмежується виключно задоволенням матеріальних (фізичних) потреб. Тому підвищення соціальної значущості праці в сучасному

суспільстві прямо пов'язане з розвитком демократії та самоврядування як у суспільстві, так і на виробництві.

Правильно організована система мотивації допомагає суттєво підвищувати ефективність роботи персоналу, нарощувати обсяги продажу, покращувати виробничий процес і рівень обслуговування клієнтів, без особливо великих матеріальних витрат підприємства. Це пояснюється тим, що коли працівник виконує свої посадові обов'язки із задоволенням і його цілі саморозвитку включають розвиток підприємства загалом, то його коефіцієнт корисної дії зростає в рази. Натомість відсутність мотивації, як правило, призводить до втрати підприємством цінних працівників і в критичних випадках може спричинити припинення його діяльності. Крім того, невдоволені працівники негативно впливають на ділову репутацію підприємства.

Список використаних джерел:

1. Колот А.М. Мотивація персоналу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2002. – 337 с.
2. Пилипенко К.А., Киворучко А.Є. Актуальні питання розрахунків з працівниками: в контексті міжнародного та вітчизняного досвіду. Розвиток підприємницької діяльності в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: Збір. матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Херсон, 18-19 квітня, 2019р.). Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. С. 136-138.
3. Пилипенко К. А. Контроль розрахункових операцій із соціального страхування та економічна безпека бюджетних установ і підприємств. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування: колективна монографія / за заг. ред. проф. В.Я. Плаксінка. Полтава : Астроя, 2018. С. 253-266.
4. Кулик В.А., Пилипенко К.А. Вітчизняний та міжнародний досвід обліку ділової репутації підприємства. Теоретичні та практичні засади розвитку економіки, обліку, фінансів, менеджменту та права: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / за ред. Макаренка А. П., Меліхової Т. О. Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 250 с. С. 80-83.

УДК 33(477):616-036.21 «2019-..»

Прокопишин Оксана
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування,
м. Львів
Чілочі Рафаел
доцент, декан факультету економічного інжинірингу та бізнесу,
Технічний університет Молдови, м. Кишинів

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

З метою не допустити поширення хвороби COVID-19 було впроваджено карантинні обмеження, у результаті чого інституційне стримування економічного розвитку та його наслідки досліджували науковці й фахівці різних сфер діяльності, щоб подолати негативні наслідки «насильницького» державного втручання в соціально-економічні процеси та сформувати прогнози і розробити систему заходів для цього.

Увесь світ змінився внаслідок пандемії COVID-19. Не стала винятком і Україна. Запровадження в країні режиму карантину спричинило обмеження пересування, самоізоляцію. Через це найбільш негативних наслідків зазнали такі внутрішньо-орієнтовані галузі, як транспорт (насамперед авіаційний), зовнішній і внутрішній туризм, певні послуги (розваги, організація харчування, мистецтво, спорт, відпочинок).

Експортно-орієнтовані галузі економіки, зокрема такі, як машинобудування, металургія, також відчули негативні наслідки через падіння на світових ринках цін і попиту внаслідок пандемії і спричиненого нею сповільнення розвитку світової економіки.

Суттєвий спад споживчої активності населення й відповідне сповільнення динаміки економічного розвитку має і вторинні ефекти, які загалом відчутно впливають, зокрема, на промислових виробників непродовольчих товарів і роздрібну торгівлю останніми, та на такі сфери, як фінансова діяльність, операції з нерухомим майном тощо.

Скорочення попиту з боку країн – світових лідерів, а саме зміна під впливом пандемії кон'юнктури зовнішнього ринку безпосередньо вплинуло на діяльність добувних галузей у всьому світі, а не лише в Україні. Отже, саме це, а не якісь особливі внутрішні проблеми,

спричинило суттєве падіння добувної, а також частини переробних галузей (і передусім металургії, де падіння становило 11,7% за січень–жовтень 2020 р.). До проблем переробних галузей, створених під впливом світової паузи під час карантину, також слід додати перебої і логістичні проблеми з постачанням проміжної продукції, необхідної для виробництва [1].

Анкетне опитування, проведене серед молоді, передбачало питання: скільки часу Україна потребуватиме, щоб відновити втрачений під час першої хвилі пандемії COVID-19 потенціал? На думку молоді, для цього буде потрібно від двох до трьох років. Натомість експерти вважають, що на це Україні знадобиться 1-2 роки.

Узагальнюючи відповіді молоді на запропоновані питання, можна виокремити такі основні думки:

- Україна повинна не так прагнути до відновлення допандемічних показників, як намагатися рухатися далі, при цьому вносячи до цільових орієнтирів необхідні корективи та застосовуючи в щоденному житті певні обмеження й використовуючи їх з власною користю;

- до пандемії COVID-19 Україна активно реформувала законодавчу базу й мала для цього певні матеріальні ресурси та достатньо стійкий міжнародний імідж. Унаслідок пандемії ці ресурси майже вичерпалися, а недотримання громадянами карантинних норм і відсутність належного контролю за цим з боку держави призвели до недовіри Європейського Союзу до України як потенційного його члена;

- через активну фіскалізацію малого й середнього бізнесу в Україні, а також враховуючи той факт, що ще до пандемії спостерігалось падіння ВВП країни, що свідчило про неефективність фіскальної політики, Україна не в змозі буде відновити свій потенціал менш ніж за три роки.

Пандемія спричинила ефект снігової кулі: унаслідок закриття підприємств на карантин почав закриватися малий і середній бізнес, а це призвело до скорочення платоспроможного попиту, а отже, подальшого банкрутства малих підприємств. І виправити це у найкоротші терміни практично неможливо.

За наслідками досліджень МВФ, падіння ВВП становить 7,70 % що дорівнює 50–54 млрд дол. За прогнозами незалежних аналітичних компаній, для повернення до «докарантинного» рівня економічного

розвитку Україні потрібно від одного до двох років за умови усунення ризику наступних хвиль зараження. Ці дані дещо оптимістичні, оскільки не враховують втраченого потенціалу розвитку економіки та чинник обмежень, які ще не були зняті зі сфер обслуговування тощо. Враховуючи рівень розвитку країни, її економічну політику та втрачений потенціал розвитку під час карантину, можна дійти висновку, що для відновлення економіки та її виходу на перспективний рівень країні знадобиться від двох до трьох років з ефективною економічною політикою, створенням механізмів її реалізації та контролем виконання поставлених завдань [2].

У межах сьогоденної техноекономічної парадигми світ починає переорієнтовуватися на деглобалізацію, тобто наступас новий трансформаційний етап.

Для того щоб стабілізувати соціально-економічну ситуацію в Україні, доцільно розробити комплекс стабілізаційних, зокрема антикризових, заходів, які спрямовуватимуться на соціальну підтримку населення, сприятимуть розвитку малого і середнього бізнесу; будуть націлені на боротьбу з корупцією; сприятимуть удосконаленню податкової, кредитної, митної політики; підвищенню ефективності державного управління; реформуванню пріоритетних для країни сфер; збільшенню фінансування наукових досліджень, орієнтації на інновації, поширення й популяризацію цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Економічна правда. Наслідки епідемії COVID-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. URL: https://www.kas.de/documents/270026/8703904/UKR+2020+covid-19_economics_ukraine.pdf/4a72dec7-da37-2fcf-82d0-115ad77adfd9?version=1.0&t=1609238304559.
2. УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/9231/file/UNICEF%20Ukraine%20Concensus%20COVID%20Youth%202020%20ukr.pdf>.

УДК 657

*Пугаченко О.Б.
к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ

Сучасні економічні умови господарювання тісно пов'язані з ринковими перетвореннями; стрімкий розвиток науки і техніки, постійне посилення конкуренції, обмеженість ресурсів у макроекономічному розумінні викликають необхідність формування державної політики раціонального використання матеріальних ресурсів. Одним із ключових питань на цьому етапі є пошук шляхів оптимізації процесу матеріального забезпечення на рівні окремих підприємств.

У розв'язанні згаданих проблем головне місце займає система управління в цілому та її функцій – планування, обліку, економічного аналізу, регулювання і стимулювання зокрема. При цьому реалізація перерахованих функцій практично неможлива без ще однієї з провідних функцій управління – контролю, інтеграційні можливості якого протягом останнього часу дедалі збільшуються.

Управління процесами матеріального забезпечення має в колі впливу три групи економічних об'єктів, це: власне процеси матеріального забезпечення; ресурси, що мають форму запасів; витрати, які виникають у зв'язку зі здійсненням процесів [1, с. 53]. Для того, щоб цілеспрямовано управляти процесами цієї складної і динамічної сфери діяльності підприємства, потрібно, насамперед, мати оперативну, необхідну й достатню інформацію про операції із запасами.

Коло обов'язків і процедур служби матеріального забезпечення, виходячи з доцільності поєднання в ній оперативно-господарських та інформаційно-управлінських функцій планування, обліку, контролю, аналізу, регулювання, передбачає: встановлення разом з іншими відділами обґрунтованих диференційованих норм запасів матеріальних ресурсів і доведення їх до відома працівників складів; планування потреби в матеріальних ресурсах із номенклатури та

обсягів, достатніх для забезпечення безперервної роботи підприємства; складання замовлень і специфікацій на ресурси; здійснення оперативної діяльності з питань придбання, зберігання та видачі матеріальних ресурсів відповідним підрозділам підприємства; ведення оперативного та поточного обліку процесів і запасів; здійснення оперативного і поточного контролю на усіх стадіях процесу матеріального забезпечення; проведення економічного аналізу і розробка та реалізація заходів з більш раціонального використання матеріальних ресурсів [2, с. 7-8].

У процесі матеріального забезпечення запасами у частині їх контролю передбачається виконання таких основних завдань: організація оперативного контролю на закупівельному етапі; організація оперативного контролю на етапі зберігання запасів; організація нагляду, інвентаризацій і систематичного контролю на всіх етапах процесу матеріального забезпечення тощо.

Оперативна діяльність із питань надходження запасів передбачає: аналіз можливостей постачальників кожного виду запасів; дослідження зв'язків із ними; переддоговірні переговори (телефонні переговори, ділове листування, надсилання зразків, пробний запуск запропонованих матеріальних ресурсів, лабораторні дослідження з метою перевірки відповідності фактичної якості запасів, якості вказаній у документах); формування умов контрактів на постачання ресурсів (спосіб закупівлі, базові умови постачання, ціни закупівлі, можливі знижки і бонуси, фінансові умови контрактів тощо); підписання договорів.

Організація оперативного контролю – це комплекс цілеспрямованих заходів, впорядкованих за характером здійснення і термінами проведення, що відповідає поточній господарській ситуації та потребам управління на кожен момент [3, с. 163].

Організація оперативного контролю на закупівельному етапі процесу матеріального забезпечення передбачає контроль за фактичним надходженням та порядком оприбуткування запасів.

Організація оперативного контролю у секторі зберігання і руху передбачає контроль за надходженням безпосередньо на склади, станом, порядком збереження та витратами матеріальних ресурсів у підрозділах підприємства згідно з призначенням. Контроль за безпекою та порядком охорони праці також здійснює важливий вплив на організацію збереження і схоронності запасів.

Організація нагляду, інвентаризацій і систематичного контролю на всіх етапах процесу матеріального забезпечення передбачає контроль за надходженням, станом, порядком збереження та витратами запасів у підрозділах підприємства згідно з призначенням. Усе це забезпечує раціональне використання запасів і є одним із ключових аспектів організації процесу матеріального забезпечення.

Ми підтримуємо думку, що оперативний контролер має забезпечити тісну співпрацю з різними структурними підрозділами підприємства, одержувати від них інформацію про виконання позмінних, добових планових завдань, контролювати виконання плану виробництва продукції у визначені терміни, аналізувати інформацію та подавати звіти керівнику про виконання запланованого та надходження готової продукції за минулу добу [4, с. 124].

Щодо кожного з вказаних завдань організації контролю операцій із запасами (на закупівельному етапі; на етапі зберігання запасів; організація нагляду, інвентаризацій і систематичного контролю на всіх етапах процесу матеріального забезпечення), необхідно розробити низку заходів для забезпечення поетапного їх виконання, потім на цій основі скласти схему організації процесу матеріального забезпечення й визначити у ній місце і роль кожної функції управління – планування, обліку, контролю, економічного аналізу, регулювання, стимулювання.

Список використаних джерел:

1. Внутрішній контроль процесів матеріального забезпечення в системі управління підприємством : Монографія / Т.В. Фоміна, О.Б. Пугаченко ; за редакцією Г.М. Давидова. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 200 с.
2. Пугаченко О.Б. Облік процесів матеріального забезпечення в системі управління хлібопекарними підприємствами : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Одеса, 2008. 17 с.
3. Мельник К.П. Наукові підходи до організації контрольно-управлінської діяльності підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 1 (06). С. 160-164.
4. Старенька О.М. Організація оперативного контролю в системі внутрішнього контролю на підприємствах. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 58 (2). С. 121-126.

УДК 336.14

Рубай О.В

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КАЗНАЧЕЙСТВА В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим завданням державного казначейства з метою забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та життєвонеобхідних потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану. Тому офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші центральні органи виконавчої влади змушені приймають низку швидких, ефективних, оперативних рішень щоб вирішувати назрілі завдання. Окрім того, важливим є забезпечення належного та безперервного функціонування, зокрема, органів влади та місцевого самоврядування. Наразі існує чітка потреба у прискоренні прийняття управлінських рішень в умовах війни, забезпечення безперервності функціонування влади і комунального сектора економіки на усіх рівнях.

Незважаючи на надскладну ситуацію в країні, більшість розпорядників бюджетних коштів продовжують працювати і Державна казначейська служба України є одним із найактивніших учасників управління загальнодержавними та регіональними фінансовими ресурсами. Управління фінансовими ресурсами в процесі виконання бюджетів, і особливо, що стосується забезпечення своєчасного та ефективного виконання бюджету як за доходами, так і за видатками - одна із найбільш складних та водночас актуальних проблем сьогодення.

Державне казначейство організовує свою діяльність відповідно до Положення про Державну казначейську службу України (ДКС) та реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів і бухгалтерського обліку виконання бюджетів [1]. Становлення та розвиток Державної казначейської служби України були досить складними і тернистими, проте досягли значимих успіхів. Головним призначенням ДКС є сприяння оптимальному фінансовому

управлінню державними ресурсами та забезпечення своєчасного надходження необхідних ресурсів органам місцевого самоврядування для успішного функціонування та вирішення нагальних проблем на місцях.

Значиму роль казначейство відіграє у вирішенні проблем обмеженості фінансових ресурсів і відсутності ефективних механізмів управління ними у процесі касового виконання державного бюджету, які стають чинником нераціональних запозичень для покриття касових розривів; втрат від невикористання тимчасово вільних державних фінансових ресурсів; відсутності оперативності, прозорості та контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, своєчасністю надходження учасникам бюджетного процесу державних коштів. Система казначейства є тим головним фінансовим інститутом держави, завдяки якому суттєвих змін зазнав процес управління видатками державного бюджету [2, с. 6].

Запровадження казначейського обслуговування бюджетних коштів внесло суттєві новації та якісно нові підходи до управління фінансовими ресурсами як на державному так і на місцевому рівнях. Опираючись на світовий досвід та вітчизняну практику можна сказати, що найкращий результат в управлінні державними фінансовими ресурсами забезпечує використання казначейської системи касового виконання бюджетів.

Переведення на казначейське обслуговування державного та місцевого бюджетів було, без сумніву, правильним кроком і мало позитивний результат [3, с. 235].

Основним завданням постало управління наявними фінансовими ресурсами акумульованими в місцевих бюджетах, тобто виконання функцій і завдань казначейського обслуговування бюджету та подальший вибір рівноважних станів вхідних та вихідних потоків фінансових ресурсів. Запровадження казначейського обслуговування бюджетних коштів зобов'язане забезпечити високий рівень цільового використання бюджетних коштів в майбутньому, оскільки і доходи і видатки бюджету відобразатимуться на єдиному казначейському рахунку, а не з банківських рахунків, відкритих у різних банках.

Переваги казначейського обслуговування переконливо свідчать про те, що він є ефективним і доцільним, оскільки сприяє: зарахуванню надходжень до бюджетів всіх рівнів вчасно і в повному обсязі; забезпечує достовірною інформацією про надходження коштів

органам державного управління та місцевого самоврядування; сприяє здійсненню ефективного та своєчасного перерозподілу бюджетних ресурсів для реалізації задач соціальної політики, державних програм і розрахунків за зобов'язаннями; сприяє прозорості бюджетного процесу на місцях та ефективності використання бюджетних коштів; використовує новітні прийоми і методи державного фінансового контролю в системі казначейства.

Усі ресурси держави повинні працювати максимально ефективно з дотриманням принципу наявності мінімально необхідної суми залишків коштів на рахунках Державного казначейства. З цієї точки зору найбільш прийнятним є використання ЄКР, який дозволяє оптимізувати процес управління державними коштами.

Отже, в сучасних умовах воєнного стану, Державна казначейська служба України відіграє важливу роль в забезпеченні стабільності національної бюджетної системи, фінансової безпеки та стабільності стану економіки країни.

Список використаних джерел

1. Положення про Державну казначейську службу України затверджено указом Президента України від 13.04.2011 року №460/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4602011-13032>.
2. Система казначейства: управління фінансовими ресурсами: монографія / Е. І. Курганська, Т. Б. Кублікова. Одеса: ОНЕУ, 2015. 323 с.
3. Стоян В. І., Даневич О. С., Мац М. Й. Казначейська система: підручник. 3-тє вид. змін. і доп. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 868 с.

УДК 336.77

Савчук О.Я.
викладач вищої категорії,
Івано-Франківський коледж ЛНУП, м. Івано-Франківськ

ФІНАНСОВІ-КРЕДИТНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес залишається одним із найбільш впливових секторів економіки і водночас, як показує досвід, дає можливість вирішувати серйозні проблеми соціально-економічного та політичного напрямку. В умовах євроінтеграції малий бізнес є найбільш дієвим інструментом зростання обсягів національного виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг першої необхідності, вирішує першочергові проблеми зайнятості та належного рівня життя і розвитку суспільства.

Динамічність розвитку малого підприємництва на території України зумовлена низкою причин організаційно-економічного характеру.

1. Відбувається значний вплив суттєвих організаційно-технологічних змін, у результаті яких відбулася трансформація співвідношення між великомасштабними та малими виробництвами, зокрема слід виділити процеси диверсифікації, модернізації виробництва, реструктуризації, приватизації, раціоналізації структури зайнятості.

2. Останніми роками сформувалася нова схема розподілу праці, пов'язана з динамізмом ринкового середовища, явищами глобалізації, розвитком інформаційно-комунікаційного середовища тощо. Особливості заснування малих підприємств дають змогу швидше заповнювати вільні ніші на ринку, які не викликають інтерес у керівників великих корпорацій.

3. Розвиток конкуренції на ринку дозволив суб'єктам малого підприємництва в повному обсязі використати свої інноваційно-технологічні переваги [3, с. 125].

Аналіз структури джерел формування фінансових ресурсів малих підприємств в Україні демонструє невисокий рівень залученого капіталу. Так, в структурі капіталу вітчизняних малих підприємств власні джерела становлять понад 60%, за рахунок банківського кредитування забезпечується не більше 16%, державне фінансування

становить лише 6%.

За деякими оцінками потреби малого бізнесу в запозичених коштах забезпечуються лише на 17–20%. Питома вага кредитів, наданих суб'єктам малого підприємництва, в загальному кредитному портфелі комерційних банків протягом останніх десяти-п'ятнадцяти років не перевищувала 14%, а рівень мікrokредитування, який фактично є основним зовнішнім джерелом фінансування суб'єктів малого підприємництва, значно менший. Водночас можна відзначити, що покращенню фінансування малого підприємництва сприяє залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій, а саме Європейського Банку Реконструкції та Розвитку (EBRD), Світового банку (WB), Німецької кредитної установи для відбудови (KfW), Німецько-Українського Фонду, Агентства США з Міжнародного Розвитку, які реалізують спеціальні програми та відкривають кредитні лінії вітчизняним банкам [2, с. 540].

У рейтингу найкращих умов надання кредиту на розвиток бізнесу в нашій країні на першому місці – «АльфаБанк». Це український комерційний банк з міжнародним капіталом, що входить у компанію ABN Holdings SA і який пропонує кредити під 13,86 % річних терміном до 3 років. На другому місці знаходиться «Кредобанк» разом із державним «ПриватБанком» – 14,85 % до 5 років. Серед вітчизняних фінансових установ слід також виділити «Ощадбанк» – 15,07 % річних строком до 3 років, «Укргазбанк» – 16,15 % до 5 років та «Конкорд Банк» – 22,79 % до 3 років [4].

Аналіз кредитної пропозиції різних банків України засвідчив значну варіацію процентних ставок – від 13,86 % до 22,79 %. Для вітчизняного бізнесу такі кредити залишаються дорогими. У європейських країнах ці ставки суттєво відрізняються і становлять не більше 3 %, що значно сприяє розвитку малого підприємництва і забезпечує ефективність ринкової економіки.

Варто зазначити, що політика кредитування малого бізнесу в Україні повинна бути складовою стратегії розвитку цього сектора та містити державну підтримку на всіх стадіях життєвого циклу, сприяти обізнаності підприємців щодо можливостей формування фінансових ресурсів з різноманітних джерел з метою їх диверсифікації та отриманню консультаційної допомоги тощо [1, с. 9].

Альтернативними банківському кредитуванню та фінансуванню міжнародних організацій джерелами формування фінансових ресурсів

для розвитку малого бізнесу є інструменти небанківських фінансово-кредитних установ.

Одним зі шляхів розв'язання проблеми залучення фінансових ресурсів є лізинг, який є, з одного боку, формою кредитування, а з іншого боку, певним видом інвестиційного фінансування. Так, сьогодні середні лізингові ставки становлять 10–13% річних в іноземній валюті та 16–18% у гривні. Факторами, що стримують розвиток лізингової галузі в Україні, є брак внутрішнього та іноземного капіталу, відсутність спеціальних державних мотивуючих програм для малого та середнього підприємництва та застаріле законодавство, яке регулює лізингові операції в Україні.

Ще одним інструментом фінансового механізму фінансово-кредитного забезпечення розвитку малого підприємництва є факторинг. Ринок факторингових послуг в Україні є відносно молодим (діє з 2001 р.) та перебуває на стадії формування, тому такий вид фінансування малого підприємництва, як кредити факторингових компаній у вигляді викупу дебіторської заборгованості, в нашій державі не є популярним. Форфейтинг та краудфандинг, поширені, як правило, у фінансуванні малого бізнесу в розвинених країнах.

Отже, підтримка малого бізнесу має здійснюватись за допомогою таких фінансово-кредитних інструментів як: пільгове оподаткування, створення фондів розвитку МСБ, розвиток системи мікрокредитування, венчурне та експортне кредитування, фінансовий лізинг та франчайзинг тощо.

Список використаних джерел:

1. Алфімова А.С. Напрями активізації процесу банківського кредитування малого бізнесу. Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2020. №10. С. 7-10
2. Дідур С.В., Крот Л.М. Управління формуванням фінансових ресурсів малого бізнесу. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 6 (17). С. 538-541
3. Міца В.В. Малий бізнес як суб'єкт економічної системи регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Випуск 20, частина 2. С. 123-126
4. Рейтинг банківських послуг: «Bankchart». URL: <https://bankchart.com.ua/>

УДК 332.1

*Синюра-Ростун Н.Р.
к.е.н., науковий співробітник відділу просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього
НАН України», м. Львів*

ЛОКАЛЬНИЙ РОЗВИТОК У СТИМУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прийняття закону про «локалізацію» [1] у грудні 2021 р. було покликане стимулювати розвиток вітчизняного машинобудування вводячи особливий режим закупівлі продукції машинобудування державними структурами на відкритих тендерах. Законом затверджено перелік товарів (вартістю понад 200 тис грн) при закупівлі яких на відкритих онлайн майданчиках обов'язковим стає врахування ступеня локалізації виробництва який у 2022 р. повинен складати не менше 10% із поступовим зростанням щороку на 5% (до 40% у 2028 р.). Під закон про публічні закупівлі підпадають комунальні, державні органи, підприємства і компанії, в яких державі належить більше 50%.

Закон викликав неоднозначну реакцію, оскільки, з однієї сторони повинен стимулювати розвиток українського машинобудування, але з іншої існує загроза зниження якості предметів закупівлі через відсутність конкуренції. Дія закону не поширюється на товари, вироблені в країнах, з якими Україна уклала договори про доступ до держзакупівель – у державах Євросоюзу (Угода про асоціацію), США та низці інших країн (угода СОТ про державні закупівлі). Обмеження на закупівлю продукції машинобудування поширюватиметься на Туреччину, Росію, Білорусь – держави, з якими не укладено договори про державні закупівлі.

Локалізація є поширеним протекціоніським заходом у багатьох країнах світу. Наприклад [2], у США з 2019 р. більше 65% компонентів рухомого складу машин виробляються в країні, у 2020 р. частка локалізації зростає до 70%, задіяними стають галузі з виробництва чавуну, сталі, комунального транспорту, рухомого складу залізничних вагонів. У Китаї поширена практика реалізації державного замовлення у форматі державно-приватного партнерства, що виключає можливість участі іноземних компаній, крім того,

передбачено обов'язкове залучення малого та середнього підприємництва (не менше 30%). Законом «Про державні закупівлі» в Туреччині (з 2012 р.) передбачено 15% цінової переваги для учасників тендерів при закупівлі товарів та послуг, коли орієнтовні витрати нижчі порогових значень участь у закупівлях можуть брати тільки вітчизняні учасники.

Серед переваг локалізації виробництва найчастіше відзначають зменшення залежності економіки від зовнішніх впливів (зростання внутрішнього виробництва та зменшення імпортозалежності), підтримку місцевого виробника (збільшення рівня зайнятості та податкових надходжень до місцевих бюджетів), зростання ВВП тощо. Крім того, до переваг закупівлі продукції локального виробника є дешевше сервісне обслуговування, оскільки часто економія, яку отримують при покупці дешевшої техніки, обертається дорогим сервісним обслуговуванням, що лягає на платників податків або кінцевих споживачів.

Законодавче врегулювання заходів по локалізації дає можливість створити умови для захисту місцевих виробників від демпінгу та недобросовісної конкуренції. Наприклад, Туреччина [3] дає дотації своїй компанії, яка виготовляє компресорне обладнання, у розмірі 38% від ціни продукції на експорт, що дозволяє за певний період часу (2-3 роки) знищити локального виробника та захопити місцевий ринок збуту. Агресивно поводяться також виробники з Узбекистану, Таджикистану та Казахстану. Крім того, закон про локалізацію стимулюватиме закордонних виробників, зосереджувати свої виробничі потужності в Україні, що даватиме змогу безперешкодно брати участь у тендерах.

Закон про «локалізацію», за умов успішної реалізації, повинен був стимулювати роботу 430 вітчизняних підприємств у секторах громадського пасажирського транспорту, комунальної та дорожньої спеціальної техніки, залізничного транспорту, енергетичного та електротехнічного машинобудування та суміжних підприємств, що розташовані в усіх регіонах України (рис.), що також надасть додатковий поштовх для розвитку індустріальних регіонів.

Окремі заходи із підтримки та популяризації місцевого товаровиробника застосовувалися регіональними органами влади, однак вони здебільшого спрямовані на маркетингову та промоційну підтримку («Купуй львівське» [5] проводиться щорічно починаючи з

2009 р., частина витрат за участь у виставці покривається за рахунок місцевого бюджету).

Рис. Кількість підприємств що будуть задіяні у процесі виробництва, од.*

*Складено за даними [4].

Війна, яка розпочалася в Україні 24 лютого 2022 р. та тотальне знищення промислових підприємств та інфраструктури у низці регіонів України, спонукатиме по новому оцінювати та використовувати переваги локалізації для відновлення економіки після закінчення військових дій.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про внесення змін до Закону України “Про публічні закупівлі” щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-IX#Text>.
2. Локалізація в світі. URL: <https://localization.fru.ua/>.
3. Що думають реальні промисловці про вимогу до локалізації та ситуація у галузі. URL: <https://localization.fru.ua/engineering/situatsiya-u-galuzi>
4. Мапа локалізації в Україні. URL: <https://localization.fru.ua/>.
5. Львівський товаровиробник. Львівська міська рада. <https://cityadm.lviv.ua/>.

УДК 658.011

Сиротюк Г. В.
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах сьогодення економічна ситуація в країні зумовлює використання сільськогосподарськими підприємствами нових підходів і методів управління, які зможуть забезпечити їх конкурентоспроможність на ринку. Особлива роль відводиться розробці стратегії розвитку підприємства, суть якої полягає у висвітленні певних злагоджених дій та спроможності реагування на мінливість зовнішнього середовища.

Прогнозування ринкових тенденцій та оцінка їх впливу на діяльність підприємства мають виконуватися за допомогою максимально простих інструментів, які заощаджують час на прийняття рішень, а побудована в результаті стратегія розвитку має бути максимально обґрунтованою, враховувати різні альтернативні можливості і сприяти досягненню головних цілей підприємства.

Стратегія – це злагоджене поєднання можливостей, компетенцій, ресурсів, цінностей та прагнень, які підприємство намагається досягти в майбутньому [1, с.452].

Потреба підприємства у стратегічному плануванні виникає в процесі економічного розвитку підприємства. Вміння швидко реагувати на постійні зміни ситуації та здатність правильно втілювати в життя стратегію розвитку дозволить забезпечити сільськогосподарським підприємствам досягнення стратегічних цілей та конкурентних переваг.

Низка науковців у своїх напрацюваннях розглядають стратегію як довгостроковий напрямок, а не план дій, а точніше напрям подальшої поведінки підприємства в середовищі, в якому воно функціонує.

Поділяємо думку науковців, які розглядають стратегію розвитку підприємства як цілісну сукупність стратегічних рішень, які взаємопов'язані між собою і визначають головні напрямки діяльності підприємства, його цілі і завдання у довготерміновій перспективі [2].

Здійснюючи вибір стратегічного розвитку підприємству потрібно

враховувати низку чинників: природно-кліматичні умови підприємства, економічну і політичну ситуацію в країні, потенціал підприємства, технологію виробництва, стан ринку, можливості конкурентів, потреби споживачів тощо (рис. 1).

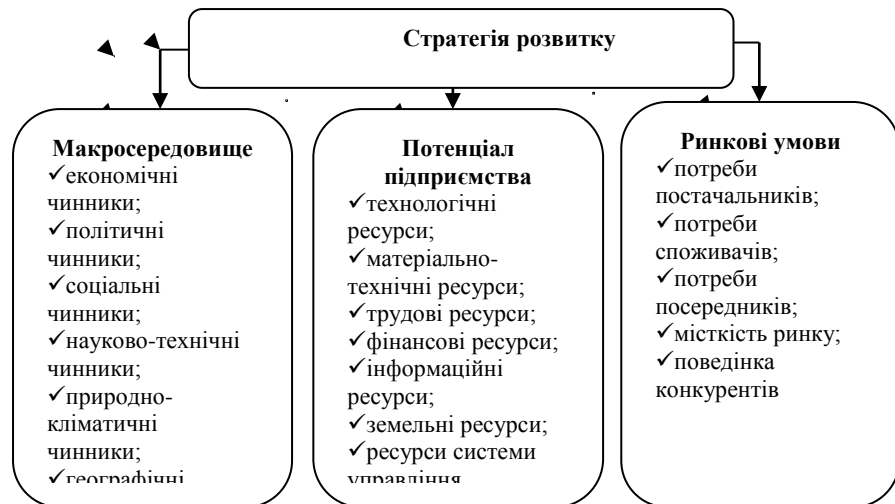

Рисунок Чинники, які впливають на формування стратегії сільськогосподарського підприємства

Проте, при формуванні стратегії розвитку сільськогосподарського підприємства, майже нереально врахувати всі перераховані чинники. Розробка стратегії потребує обґрунтування поставлених цілей та завдань, застосування певних знань, умінь та навичок при прийманні управлінських рішень на перспективу. Виходячи з цього, формування стратегії розвитку підприємства доцільно розпочинати насамперед з аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища.

Визначення стратегічних планів розвитку сільськогосподарського підприємства має ґрунтуватися на характеристиці змін, які трапляються у зовнішньому середовищі, проведенні оцінки стратегічних позицій досліджуваного підприємства, а також його сильних та слабких сторін.

Нині використовується багато різних інструментів розроблення стратегії. Одним з них є SWOT-аналіз, який допомагає визначити не лише можливості та загрози зовнішнього середовища

сільськогосподарського підприємств, а й виявити вплив можливостей і загроз на результативність діяльності підприємства (табл.).

Таблиця SWOT-аналіз сільськогосподарського підприємства

Сильні сторони	Слабкі сторони
Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови Вигідне географічне розташування Вирощування високоякісних сортів рослин Розведення тварин високої продуктивності Широкий асортимент продукції Сприятливий мікроклімат Потенціал розвитку галузі	Недостатньо розвинена матеріально-технічна база Слабо налагоджена цінова, маркетингова та збутова політика Недостатня державна підтримка Незначний досвід здійснення ЗЕД Наявність некваліфікованої робочої сили Недостатнє надходження інвестицій
Можливості	Загрози
Зміцнення матеріально-технічної бази Вдосконалення технології виробництва Збільшення доходів Виробництво екологічно-чистої продукції Розширення ринків збуту Виробництво нішевих культур Залучення іноземних інвесторів Ефективне ведення ЗЕД	Втрата позицій на ринках збуту Висока конкуренція Втрата якості продукції при транспортуванні Недостатня кількість каналів реалізації продукції Проблеми при сертифікації та стандартизації продукції

Проведення SWOT-аналізу має досить вагомe значення для виконання стратегічного планування на сільськогосподарському підприємстві, так як методика даного аналізу є ефективним і доступним засобом оцінки стану діяльності підприємства.

Отже, ті підприємства, в яких розроблена ефективна стратегія розвитку, завжди мають можливість поводитись послідовно і системно у своєму бізнесі, що дозволяє їм досягти поставленої мети.

Список використаних джерел:

1. Максименко Д. В. Стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С.451-454 URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/88.pdf>.
2. Кадирус І. Г., Донських А. С., Терещенко В. А. Формування стратегії розвитку аграрного підприємства. *Ефективна економіка*. №7. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/66.

УДК 631.1.005

Смолінський В.Б.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ФІНАНСОВІ ПРОБЛЕМИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день в аграрному секторі України досить гострою є проблема оновлення та розвитку матеріально-технічних засобів, у вирішенні якої важливе місце займає формування ринку техніки та надання сільгоспвиробникам сервісних послуг. Вирішення цих питань стримується важким фінансовим станом сільськогосподарських товаровиробників, їхньою низькою платоспроможністю, відсутністю довгострокового системного кредитного забезпечення аграрного виробництва.

Підвищення ефективності управління діяльністю аграрних підприємств обмежується рядом чинників, зокрема умовами соціального та політичного середовища, рівнем кваліфікації та внутрішнім опором реструктуризації господарств. Тому інвестування аграрних товаровиробників залишаються досить ризиковою справою, а аграрний сектор – інвестиційно непривабливим.

Низький рівень відтворення та поновлення основних виробничих засобів сільського господарства порівняно з національною економікою України, у тому числі без достатньої державної підтримки, незацікавленість самих власників – все це призвело до погіршення загального стану матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств, особливо малих та середніх форм господарювання.

Відсутність дієвої практики переоцінки основних засобів сільського господарства позначилося на показниках результативності аграрного виробництва, хоча у Законі України "Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу" зазначено, що реальна ринкова вартість технічних засобів для агропромислового комплексу визначається на основі централізованої систематичної переоцінки [1].

У найближчі роки негативна тенденція розвитку вітчизняного машинобудування не зміниться і аграрії все ж таки віддаватимуть

перевагу саме закупівлям сільськогосподарської техніки 3 та 4 покоління за кордоном [2]. Водночас, українські компанії можуть мати свою незаповнену нішу ринку – виробництво мотоблоків, мінітракторів, іншої сільськогосподарської техніки для малого та середнього бізнесу на селі.

В Україні аграрна політика не повинна нехтувати інтересами жодної групи виробників, особливо господарств населення, що вирощують понад 30% сільськогосподарських угідь. Особисті селянські господарства варті державної уваги, як і фермерські господарства [3].

Досвід початківців і підприємців, що вже діють, показав, що 75% їх на перше місце серед інших проблем ставлять дефіцит фінансів. Власних капіталів у більшості немає, банківські кредити даються з високою процентною ставкою, а інших доступних джерел фінансової підтримки аграрних підприємств в Україні не існує. Приватні добродійні фонди відсутні, союзи і асоціації підприємців не мають в своєму розпорядженні засобів для кредитування.

У зв'язку із цим державне регулювання розвитку аграрних підприємств як базова функція державного управління повинне створити оптимальні умови для їх ефективного функціонування, спонукати їх до розширеного відтворення, забезпечуючи таким чином розвиток народного господарства України. Важливою складовою такого регулювання має стати система його державної підтримки.

Таким чином, подальше відтворення та поновлення основних виробничих засобів сільського господарства потребує суттєвих змін з огляду на значну нестачу власних коштів аграрних підприємств. У зв'язку із цим виникає необхідність пошуку ефективних напрямків державної політики до розв'язання проблеми їх підтримки на загальнодержавному та регіональному рівнях та покращенню їх фінансового становища загалом.

Безумовно, тут не йдеться про прямі вкладення коштів з Державного та місцевих бюджетів у статутні фонди або надання підприємствам бюджетних дотацій. Але стимулювання суб'єктів ринкової інфраструктури (банки, лізингові компанії, венчурні фонди, кредитні спілки тощо) мати справу з аграрними підприємствами, формування сприятливої податкової політики в державі, сприяння розвитку альтернативних схем фінансування, а також вдосконалення законодавства, яке регулює сферу надання фінансових послуг та

форми співпраці малого та великого бізнесу, являються, на наш погляд, пріоритетними напрямками державної політики. Якщо підприємцям полегшити доступ до фінансових ресурсів, то режим їх функціонування якісно зміниться, і деякі завдання державної програми підтримки аграрних підприємств вирішаться автоматично.

Державне регулювання особистих селянських господарств як сектора економіки передбачає свідоме формування державними структурами правових, економічних та організаційних умов розвитку особистих господарств, а також створення стимулів, використання матеріальних та фінансових ресурсів, що залучаються на пільгових засадах або безоплатно. Їх слід включити до програм лізингу, допомагати придбавати техніку за програмами часткової компенсації та пільгового кредитування.

Розвиток матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств у сучасних економічних умовах неможливо забезпечити без значної державної підтримки. Держава має збільшувати фінансову підтримку аграріям на оновлення зношеної техніки та використання технологій. Необхідно переорієнтувати адресність державної підтримки щодо оновлення основних засобів на сільськогосподарських товаровиробників, насамперед малих форм господарювання. Надання державної допомоги вітчизняним виробникам сільськогосподарського машинобудування дозволить відновити та зміцнити платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників, що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність вироблених в Україні технічних засобів.

Список використаних джерел:

1. Закон України „Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу” від 07.02.2002р. № 3023. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3023-14.
2. Методичні рекомендації щодо обґрунтування нормативної потреби основних засобів на виробництво сільськогосподарської продукції / Г.М. Підлісецький, М.І. Герун, О.В. Вишневецька. К.: ННЦ ІАЕ, 2013. 52с.
3. Підлісецький Г.М. Удосконалення переоцінки основних засобів аграрного сектора у системі їх відтворення. Економіка АПК. 2010. №12. С. 41-47.

УДК 361.115

Черевко Г.В.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,

Вовк І.В.

зав. кафедри фізичного виховання,

здобувач рівня PhD кафедри економіки,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Функція персоналу є однією з основ діяльності кожного сучасного підприємства. Це пов'язано з роллю, яку людський капітал відіграє сьогодні в організаціях. Люди є чинником стратегічного значення у формуванні конкурентної переваги сучасних компаній. Це пов'язано з унікальністю, складністю копіювання та – особливо бажаною в сучасному турбулентному середовищі – гнучкістю людського ресурсу. В епоху електронної економіки людина своїми знаннями та здібностями визначає розвиток чи занепад організації.

Основи теорії людського капіталу були сформульовані Т.В. Шульцом на рубежі 1950-1960-х років [1, с.37]. У 1970-х роках його як економічну категорію всебічно розробив Г.С. Беккер [1, с.37].

Поняття «людський капітал» можна розглядати на різних еталонних рівнях, оскільки ми маємо справу з людським капіталом у різних соціальних чи організаційно-виробничих групах. У макроекономічному плані людський капітал визначається як ресурс знань, навичок, здоров'я та життєвої енергії, що міститься в суспільстві, який може бути джерелом переваг даної країни над іншими.

На рівні організації він сприймається як ключовий компонент інтелектуального капіталу, що включає: знання, навички, досвід співробітників і керівників підприємства, які, підкріплені творчістю, створюють механізм, що керує процесами розвитку в організації. Він створюється в результаті синергії індивідуального та командного людського капіталу.

С. Доманський визначає людський капітал на індивідуальному рівні як генетично детермінований потенціал, що включає: знання, навички, здоров'я, сили та життєву енергію, що містяться в людині,

яку можна збільшити завдяки інвестиціям [2, с.95]. Це також специфічні риси, іманентні працівнику - інтелект, креативність, здатність до навчання та мотивація діяти і обмінюватися знаннями, що визначає його схильність до роботи та адаптації до змін, що відбуваються довкола нього. Цей набір ознак і властивостей, представлених людьми, має конкретну цінність і є джерелом майбутнього доходу як для працівника, тобто власника людського капіталу, так і для організації, яка його наймає. У такому розумінні людський капітал властивий даній конкретній людині.

Нині людський капітал визначається як сукупність знань, умінь і кваліфікацій, а також стан здоров'я, що визначає здатність працювати, адаптуватися до змін та творчість. Багатовимірність і складність внутрішньої структури людського капіталу підтверджується визначеннями, що розрізняють його численні компоненти: інтелектуальний, моральний, психологічний і фізичний.

Людський капітал, на відміну від реального та фінансового капіталу, не може бути предметом торгівельних трансакцій на ринку і не може змінити свого власника, що суттєво обмежує можливість його вільного обігу та прийняття рішення про спосіб управління ним. Неможливість відокремити цей капітал від людини є основою його унікальності та складності копіювання. Отже, як визначальний фактор конкурентної переваги, він є рідкісним товаром. Унікальність людського капіталу, порівняно з іншими ресурсами підприємства, сприймається, серед іншого, за тим, що він може примножити свою вартість.

Інші ресурси підприємства збільшують свою вартість лише в результаті їх належного використання людиною. Вплив на людський капітал призводить до змін у його стані, серед яких можна виділити: позитивні зміни, наслідком яких є кількісний та якісний розвиток людського капіталу, його краще пристосування до очікувань, удосконалення структури його елементів; негативні зміни, які призводять до знецінення людського капіталу, зменшення його сукупного ресурсу, формування його невідповідної структури або появи невідповідних елементів [3, с.292-293].

Тобто, виходячи із таким чином визначеної структури людського капіталу, цей ресурс може збільшитися в результаті широко зрозумілої освіти, підвищення рівня кваліфікації та покращення

здоров'я працівників. Однак існують явища, що можуть викликати протилежний процес, який ми називаємо знеціненням людського капіталу – його депреціацію, що може мати місце внаслідок зниження мотивації працівника до праці, творчості, саморозвитку і підвищення кваліфікації і може набувати різних форм – економічної, моральної, інтелектуальної, біологічної (фізичної) тощо. Знецінення людського капіталу у будь-якій його формі в результаті природних адаптаційних процесів, викликаних безперервним розвитком потреб, виробництва і технологій, стає причиною безробіття, у тому числі його найтяжчої форми - тривалого безробіття. Тобто, втрати людського капіталу породжують безробіття. Особливо важливе, навіть ключове значення в цьому плані має погіршення стану людського здоров'я, яке в зазначеній сукупності чинників депреціації людського капіталу відіграє чи не найважливішу роль, хоча також не є остаточним чинником, оскільки своєю чергою залежить також від цілої низки чинників. І тоді в гру входять фінансово-економічні аспекти проблеми людського капіталу, оскільки його якісне покращення і на цій основі – кількісне збільшення потребують додаткових коштів, ефективність використання яких у такому напрямку визначити є досить проблематично, оскільки вона може мати дуже суб'єктивний характер і залежати від індивідуальної віддачі кожного власника.

Особливо коштоємкими в цьому плані є витрати, пов'язані із збереженням та покращенням або регенерацією стану здоров'я працівників, яке є ключовим у дії всіх інших чинників якості і обсягу людського капіталу на всіх його рівнях, в першу чергу – на рівні окремої конкретної людини. Тому основним фінансово-економічним важелем формування і розвитку людського капіталу кожного підприємства повинна стати оздоровча активність цього підприємства.

Список використаних джерел:

1. Bieszk-Stolorz В. *Ocena stopnia deprecjacji kapitalu ludzkiego z wykorzystaniem nieliniowych modeli regresji.* Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. W-wo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. 2015. Nr 385. S.37-44.
2. Domański S.R.. *Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy.* PWN. Warszawa.1993. 293 s.
3. Kowalski T. *Zmiany w kapitale ludzkim a działania jednostek samorządu terytorialnego.* PWSZ IPiA. Studia Lubuskie. 2010. 22 с.

УДК 361.115

Черевко І.В.

д.е.н., в.о. професора кафедри економіки,

Черевко Г.В.

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Сучасна ситуація у навколишньому середовищі є вкрай загрозливою для людства, що змушує інтенсифікувати пошуки можливих шляхів її покращення. Труднощі у вирішенні зазначеної проблеми полягають в тому, що основними забруднювачами навколишнього середовища є підприємства, основною метою функціонування яких є одержання прибутку, а витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів, в принципі не мають інвестиційно-прибуткового характеру, за винятком хіюа що випадків, коли основною метою функціонування підприємства є охорона природного середовища та покращення екологічної ситуації на комерційних засадах. Тому в цілому змусити чи заохотити підприємства до здійснення природоохоронної діяльності є досить важко. І тому фінансово-економічні аспекти стимулювання підприємств до здійснення ними природоохоронної діяльності хоча б у частині зменшення інтенсивності забруднення навколишнього природного середовища завжди є актуальними, причому зазначена актуальність зростає в міру підвищення рівня його забруднення, яким супроводжується в цілому науково-технічний прогрес на нашій планеті як об'єктивний елемент процесу глобалізації.

В цьому плані корисним може бути вже апробований на практиці досвід Польщі у сфері фінансування охорони середовища. Екологічні штрафи і оплати в цій країні застосовуються у сфері охорони повітря, води, ефективного і безпечного використання відходів, раціональної експлуатації родовищ корисних копалин, охорони сільськогосподарських та лісових ґрунтів, дерев та кущів. Вагомим джерелом фінансування і стимулювання раціонального використання природних ресурсів у Польщі є також спеціальні цільові фонди, зокрема Фонди охорони середовища і водного господарства, Фонд

охорони сільськогосподарських угідь, Лісовий фонд, кошти з яких мають визначене цільове застосування у відповідності із призначенням цих фондів. Не менш важливе значення для формування фінансової бази для охорони навколишнього середовища в Польщі мають фінансові кошти з допоміжних джерел фондів Європейського Союзу. Серед них на особливу увагу заслуговують фундація ЕкоФонд та кошти, передбачені на зазначені цілі в рамках ШППС – Швейцарсько-Польської Програми Співпраці. Використання фінансових ресурсів із зазначених джерел здійснюється для підтримки реалізації проектів, скерованих на покращення охорони навколишнього природного середовища та екологізацію функціонування підприємств. Такі проекти стосуються розбудови інфраструктури охорони та покращення стану навколишнього природного середовища з метою підвищення рівня життя населення в умовах інтенсифікації економічного розвитку, а також збереження та примноження біорізноманіття, покращення функціонування екосистем на засадах зрівноваженого розвитку, енергозбереження та екологізації енергетичних систем. Причому дофінансування реалізації подібних проектів з зазначених джерел може сягати і 60% [1, 143 с.].

Отже, проведений аналіз досвіду Польщі у фінансуванні охорони середовища дозволяє виділити у цій сфері чотири основних елементи: оплати та штрафи, які формують польську систему охорони середовища; цільові фонди, з яких фінансуються напрями реалізації завдань у сфері охорони навколишнього середовища в Польщі; допоміжні джерела фінансування охорони навколишнього середовища; інші закордонні джерела такого фінансування.

Польська система фінансування заходів з охорони навколишнього середовища, яка використовує кошти, сформовані головним чином із штрафних оплат за завдану середовищу шкоду, також не є ідеальною, оскільки, все-таки, переважно має реактивний характер, хоча в результаті співпраці із іншими країнами, зокрема із Швейцарією, та врахування їх досвіду, зокрема американського, цей характер має тенденцію до поступової трансформації у більш ефективний – проактивний.

Список використаних джерел:

1. Bartniczak B, Ptak M. *Finance ochrony środowiska. Wybrane aspekty*. Wrocław: W-wo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. 009. 156 s.

УДК 336.226.44

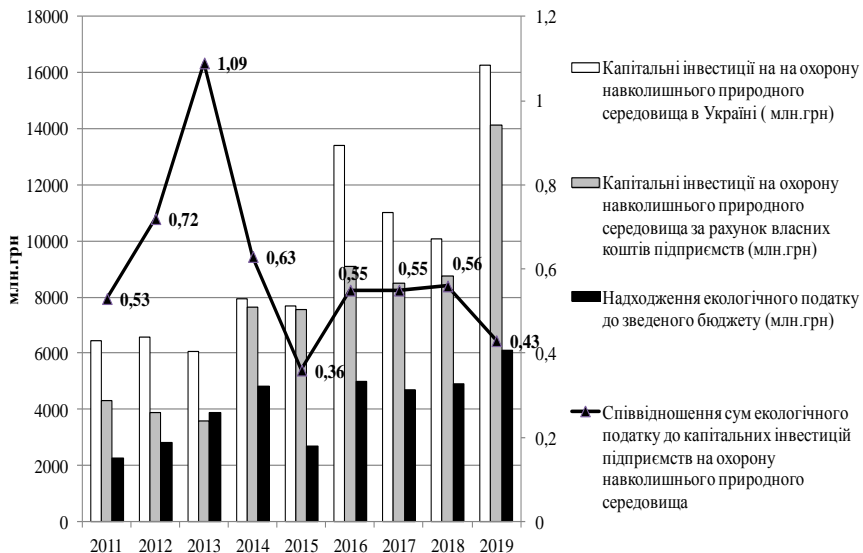
Ярошевич Н.Б.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ІНДИКАТОР ДІЇ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ

Попри постійне зростання ставок екологічного податку, рівень захисту навколишнього природного середовища в Україні є невисокий – за екологічною складовою сталого розвитку Україна у 2020 році посідає 109 місце зі 180 країн світу [1]. Фінансова мотивація забруднювачів в Україні до зниження викидів, скидів та розміщення відходів є недостатньою, про що свідчить динаміка капітальних інвестицій в охорону навколишнього природного середовища.

За умови дії стимулюючої функції екологічного податку, зростання ставок податку повинно мотивувати підприємства до модернізації виробництва, а отже до збільшення капітальних інвестицій, що зменшить забруднення навколишнього природного середовища, а відтак, і суми екологічного податку до сплати. В Україні спостерігається постійне зростання як капітальних так і поточних витрат підприємств охорону навколишнього природного середовища та постійне зростання ставок екологічного податку, проте між динаміками їх росту не спостерігається прямого зв'язку (рис.).

Зростання надходжень екологічного податку у 2012 році на 24% супроводжується зменшенням капітальних інвестицій на 9%. У 2013 році зростання надходжень екологічного податку на 39% (у 2013 р. ставки екологічного податку за викиди стаціонарними джерелами забруднювальних речовин зросли у 3,6 рази, за використання палива – у 3,9 рази, за скидання забруднювальних речовин – у 4,8 рази, за зберігання відходів – у 8,1 разів), супроводжується зменшенням капітальних інвестицій на 8%. У 2014 році зростання надходжень екологічного податку на 24% супроводжується зростанням капітальних інвестицій на 112%. Значне зменшення надходжень екологічного податку у 2015 році на 44%, супроводжується незначним зменшенням капітальних інвестицій на 1%. Значне зростання надходжень екологічного податку у 2016 році на 85%, супроводжується зростанням капітальних інвестицій на 20%.

Побудовано за матеріалами [2;3]

Рис. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища в Україні, надходження екологічного податку до зведеного бюджету та співвідношення сум екологічного податку до капітальних інвестицій підприємств на охорону навколишнього природного середовища за 2011-2019рр.

Зростання у 2017 році деяких ставок на 11,2%, супроводжувалося зменшення надходжень економічного податку на 6%. Значне зростання у 2019 році розміру ставки податку на викиди CO₂ майже у 25 разів спричинило зростання надходжень екологічного податку на 24%, при одночасному прирості капітальних інвестицій на 61,4%.

Індикатором дії стимулюючої функції екологічного податку можна вважати зниження відношення суми, яку підприємства витрачають на сплату екологічного податку (надходження екологічного податку до зведеного бюджету) до обсягів капітальних інвестицій підприємств на охорону навколишнього природного середовища. Темпи приросту капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища повинні перевищувати темпи приросту надходжень екологічного податку до зведеного бюджету, тоді відношення надходжень екологічного податку до капітальних інвестицій підприємств буде зменшуватись. В такому випадку можна

стверджувати, що екологічний податок виконує стимулюючу функцію.

Загалом в Україні спостерігається зменшення обсягу забруднюючих речовин, які викидаються у атмосферне повітря стаціонарними джерелами та зменшення скидів забруднених зворотних вод у водні об'єкти, як і загального обсягу скинутих во [4]. Проте тенденція до зниження викидів і скидів викликана не дією стимулюючої функції екологічного оподаткування (модернізацією виробництва та впровадження екологічних технологій), а зменшенням ділової активності – динаміка кількості підприємств, які здійснюють викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря, як і кількості підприємств, які здійснюють скиди забруднених вод у поверхневі водні об'єкти в Україні також є спадною [4]. Об'єкти екологічного податку в натуральному вимірі зменшуються, тобто зменшується база оподаткування екологічним податком. При цьому, обсяги надходжень від екологічного податку (крім 2015 року) збільшуються (протягом останніх 10 років більш ніж в два рази). В Україні не спостерігається постійного зниження показника відношення надходжень екологічного податку у зведений бюджет до обсягів капітальних інвестицій підприємств на охорону навколишнього природного середовища [5], а отже екологічний податок не виконує в достатній мірі стимулюючу функцію.

Список використаних джерел:

1. Environmental Performance Index (2020) URL: <https://epi.yale.edu/epi-country-report/UKR>
2. Звітність / Державна казначейська служба URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
3. Довкілля України. Статистичний збірник / Державна служба статистики (2020) URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_dov_zb.htm
4. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ, Фундація «Відкрите суспільство». 2017. 105 с.
5. Yaroshevych, N.B., Gutyj, B.V., Hrymak, O.Ya., Kushnir, L.P., Kalaitan, T.V., Kondrat, I.Y., Shevchuk, O.O. (2021). The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(1), 350-359. doi:10.15421/2021_5

РОЗДІЛ 3

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

UDC 657:004.415.2

Mironchuk Z.P.

Assistant professor department of Accounting and Taxation, Lviv

Andrushko R.P.

Assistant professor department of Accounting and Taxation, Lviv

Kolach S.M.

Assistant professor department of Economy,

Lviv National University of Nature Management t. Lviv

PROBLEMS OF ACCOUNTING POLICY FORMATION AND WAYS TO SOLVE THEM

Formation and development of socially - oriented market economy in our country is impossible without proper organization of accounting. One of the most important issues in the organization of accounting at each company is the formation of accounting policies. The formation of accounting policies at the enterprise is influenced by a number of factors: the form of ownership (the obligation to prepare reports and keep accounts in accordance with international standards); type of activity (only those elements of the accounting policy that correspond to a certain enterprise should be covered); organizational structure of management (availability of consolidated financial statements); scale of activity, presence of subsidiaries and separate divisions; forms of settlements with buyers and suppliers (affect the amount of profit); taxation system; automated system (affects the form of accounting) [1].

Analysis of the practice of formation and application of accounting policy in enterprises allowed us to establish that today the process of its formation is given insufficient attention by employees of accounting and financial services, and by the owners and administration of the enterprise. Therefore, recently the issues of documenting the accounting policy at the enterprise have become relevant. In order for companies to effectively use accounting policies in their activities, it is necessary to make adjustments to the regulatory framework: to harmonize the requirements of certain regulations; to reveal in more detail in normative documents the essence, peculiarities of application, advantages and disadvantages of certain elements of accounting policy; pay considerable attention to the use of automated accounting, document flow charts, job descriptions; establish strict requirements for the content, procedure for drafting and approving,

deadlines and procedure for amending the Order on Accounting Policy. Creating an accounting policy at the company is a time-consuming and responsible process, as the company will work for many years and will reflect its assets and liabilities in accordance with the accounting policy developed by it. This requires a more balanced approach to its development. However, today there is an increasing formal approach to compiling financial statements in accordance with the general requirements of PSBO and external users. This situation is influenced by both the lack of sufficient practical experience of management in market conditions and insufficient legislative regulation of this issue [3]. The company can identify one of two options for accounting policies: - to reflect separate questions on each tax which is paid by the enterprise, in the corresponding sections of the uniform order on accounting tax policy; - draw up a separate accounting policy for each tax and approve them as appendices to the order on accounting policy for tax purposes.

In our opinion, the main problems that arise in the formation of accounting policies of the enterprise in Ukraine include: - current accounting and tax legislation, which is based on the principles, techniques and methods of accounting, is imperfect in many respects; - in the formation of the accounting policy of the enterprise by managers and accountants there is a risk factor, as the decision is made under the influence of subjective judgment; - the inability through the mechanism of accounting policies of the enterprise to address issues that are not directly within their competence and regulated by regulations.

Moreover, accounting policy is an important and integral part of the company's internal control system for the preparation of financial and tax reporting, without which it will not be possible to create an effective business. We believe that for each company should be divided into three components of the Order on Accounting Policy, namely: 1) methodological, containing provisions governing the methodology of accounting; 2) methodical, which should consist of methods of accounting, which describe the order of reflection of financial and economic transactions; 3) organizational, which describes the organization of the accounting system. Another important problem is the lack of a single regulatory document regarding the accounting policy of the enterprise. Thus, certain issues of accounting policy are regulated by the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" [2], National Regulation (Standard) of Accounting 1 "General Requirements for

Financial Reporting", Regulation (Standard) of Accounting 6 "Correction of Errors and changes in financial statements ", Letter of the Ministry of Finance of Ukraine" On Accounting Policy ". Given Ukraine's policy to improve the methodology and organization of enterprise accounting, it would be appropriate to approve a separate Regulation (standard) of accounting "Accounting Policy".

In order for the accounting policy to be effective, the process of determining it must be preceded by the following stages: analysis of the achieved financial condition of the organization; formulation of its main tactical goals; analysis of changes in the regulatory framework; identification of the main problematic issues in accounting, related to the unregulated legislation on certain issues, and the development of ways to prevent violations [4]. Based on the analysis of the research, it can be concluded that today domestic companies should develop an accounting policy aimed at maximum convergence with the principles of international standards and financial reporting. It is necessary to take into account the specifics of economic activity of the enterprise and apply a systematic approach. Thus, accounting policy is an important tool for the organization of accounting and financial reporting in the enterprise.

Therefore, it is necessary to pre-analyze the combinations of possible accounting policies that will allow the company to effectively conduct its business. Formation of accounting policy - a complex process that requires the head of organizational, technical, human resources; after all, this process does not end after the approval of the order on accounting policy, and continues until the termination of the enterprise itself.

References:

1. Boychuk T. Formation of accounting policy of the enterprise: purpose, construction and scope / Boychuk T. // Economic analysis. 2010 Vip. 6. P. 36-38.
2. On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine of 16.07.1999. № 996-XIV. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Vasilieva LM Principles of accounting policy formation / Vasilieva LM, Bondarchuk NV, Pavlova GE // Innovative economy: All-Ukrainian scientific and production journal. 2013. № 2. P. 322-324.
4. Rozhelyuk VM Ways to solve problems of formation of accounting policy of the enterprise. Innovative economy. 2009. № 3 P. 79-83.

UDC 657.1.012

Mironchuk Z.P.

Tsitska N.E.

*Assistant professor department of Accounting and Taxation, Lviv
National University of Nature Management t. Lviv*

TRANSFORMATION OF ACCOUNTING IN THE DIGITAL ECONOMY

theoretically and practically, is also undergoing significant changes, which involve innovative processes of creation, storage and transmission of information. The direct impact on the speed and quality of these processes has development of digital technologies. However, it should be noted that the methodology and tools of accounting do not always correspond to modern realities, due to which there are number problems associated with the implementation of digital solutions.

Digitalization - an approach to the use of digital resources in the work of the organization. It means redefining technologies and business processes to improve the working environment of employees, interaction with customers and other participants in the modern enterprise. Digitization increases a company's productivity and is a top priority for business leaders and IT organizations around the world.

However, most industries tend not to make full use of digitalisation. In the accounting industry, the digital transition process is expected to grow faster. That is why accounting firms will change their direction of business from analog to digital. The tools used by companies include the cloud, as well as analytical, social and mobile tools.

Cloud accounting is the transfer of specialized accounting software, individual applications, financial accounting programs (for example, "BAS: Accounting"), reporting (as M.E.Doc), "client bank" applications in the cloud to remote servers. You can also bring to the cloud other programs necessary for the work (CRM, ERP-systems, corporate mail), documents, archives, additional files and more. Digital companies are more efficient than analog ones. Employees working in innovative companies have more skills and abilities to use digital data processing methods. Creating a single database that will be stored in one place will make it easier to manage accounting and save time. An additional advantage of digitalization is remote communication, which makes work more efficient and allows you to advise customers at a distance.

Digitization of accounting is as: revolutionary innovation, through which new and better solutions developed for a convenient work process; destructive innovation.

Digital accounting is a digital accounting process that transmits financial information using digital methods and tools. These tools help to make more flexible accounting in their daily processes. With each passing year, digital accounting opportunities are becoming more recognized, popular and integrated. Digital accounting does not exclude importance of

accounting procedures and does not exclude the role accountant. Digital accounting, by contrast, when using the Internet as a tool assesses a professional in the field of accounting.

Blockchain is a digital register in which transactions are recorded in chronological order and can be viewed by anyone with access. Over the last decade, popularity of blockchain technologies has grown significantly, changing not only the economic environment but also defining new approaches to business management. The transition to a financial system with a significant blockchain element opens up many opportunities for the accounting profession, where auditor skills will be focused more on top-level issues. The methodological basis of the study includes theory of accounting and auditing, as well as the principles of blockchain technologies in terms of their application in finance.

Blockchain principles applicable to accounting:

1. Decentralization (all data is stored in all);
2. Accessibility and transparency (data are available to all participants in the private blockchain under access rights);
3. Trustless (there is no need for participants to trust each other);
4. Security (changes to the private blockchain cannot be added from the outside);
5. Irreversibility (irreversibility of the transaction, impossibility of change);
6. Consensus (data added by participants are checked by the system).

References:

1. Ukraine 2030E is a country with a developed digital economy. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
2. Sokolenko L.F. Development of digitization processes as a prerequisite for the transformation of organizational and methodological principles of accounting. Economics, management and administration. 2019. № 4 (90). Pp. 167-175.
3. Rogova N.V. Transformation of policies, tools and technologies of accounting and taxation in a digital economy. Financial space. 2020. №. 2 (38). Pp. 103-116.
4. Mazina O.I., Oliynyk V.S. Digitalization as the most important tool for the development of accounting and reporting. URL: <https://www.internauka.com/uploads/public/15916561676404.pdf>.

УДК 657.01:005

Андрейчук Р.В.
викладач-методист ВСП «Надвірнянський фаховий коледж НТУ»,
Андрейчук Л.М.
викладач-методист ВСП «Надвірнянський фаховий коледж НТУ»,
м. Надвірна
Корж Н.А.
здобувач вищої освіти, група ОО-12,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Інвестиційна привабливість підприємства – рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки [1].

Основним завданням підприємства є підвищення інвестиційної привабливості, а саме заохочення інвестора вкладати кошти в проєкт, тому дефініція поняття «інвестиційна привабливість» має велике значення при активізації інвестиційного процесу, а більш повне його розуміння дасть змогу прискорити процес залучення іноземних інвестицій в українські підприємства.

Оскільки інвестиції прив'язані не тільки до конкретних підприємств, а й до регіонів, галузей і країн, то інвестору при прийнятті рішення необхідно мати інформацію про їх інвестиційну привабливість. Тому інвестиційна привабливість розглядається на різних рівнях:

- макrorівні – інвестиційна привабливість країни;
- мезорівні – інвестиційна привабливість регіону, інвестиційна привабливість галузі;
- мікрорівні – інвестиційна привабливість підприємства [2].

Інвестиційна привабливість регіону – це сукупна характеристика певного регіонального простору з погляду інвестиційного клімату, аналізу рейтингового місця регіону в економіці країни, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, рівня перспективності розвитку

регіону, рівня державної підтримки в регіоні, значимості впливу адміністративних бар'єрів, можливостей залучення фінансових ресурсів, що істотно впливають на формування прибутковості засобів, які вкладаються, та інвестиційних ризиків [3].

Попри те, що підприємство займає головне місце в інвестиційному процесі, так як саме воно є прямим об'єктом вкладення інвестицій, такий вплив є обоюстороннім, так як території і галузі, володіючи власною інвестиційною привабливістю, також залежать від інвестиційної привабливості підприємств, що входять в дану галузь на певній географічній території.

Інвестиційна привабливість має певні критерії оцінки ефективності капіталовкладень в різні об'єкти при наявності альтернативних варіантів розміщення ресурсів. Внаслідок чого інвестиційна привабливість підприємства може розглядатися як вкладення в нього тимчасово вільних грошових коштів. На даний час вже сформувалися необхідні інструменти фінансування діяльності підприємств. Найбільш відомими способами залучення інвестицій є: кредити; кошти інвестора; формування інвестицій через додаткові внески засновників.

Варто виділити, що оцінку інвестиційної привабливості підприємства доцільно проводити, покладаючись на результатах фінансового аналізу. Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою фінансової звітності. Основою здійснення фінансового аналізу, є аналіз фінансового стану. Фінансовий аналіз за показниками звітності потрібно здійснювати у такому розрізі: аналіз ліквідності підприємства, платоспроможність аналізу ліквідності підприємства, фінансової стійкості, ділової та ринкової активності та ін.

Узагальнюючи дослідження, доцільно наголосити, що оцінка інвестиційної привабливості повинна відповідати вимогам:

- використовувати показники фінансового аналізу, що ґрунтується на фінансовій звітності;
- використовувати інформацію щодо оцінки результативності та ефективності діяльності підприємства та його фінансового стану (напрями аналізу та показники аналізу обумовлюються метою дослідження та завданнями її досягнення) [4].

Отже, таким чином, з усього вище сказаного можна зробити висновок про те, що існує багато підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Кожний підхід має свої переваги та

недоліки. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства включає: визначення факторів, що впливають на інвестиційну привабливість.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій» від 23.02.1998р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>
2. Сілова Я.В. Конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість підприємств. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" = International scientific journal "Internauka" : зб. наук. пр. / гол. ред. Д. І. Коваленко. Київ : Фінансова Рада України, 2019. № 13 (75). С. 28-32.
3. Лещук Г.В. Інвестиційна привабливість як домінанта розвитку інфраструктури регіону. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2017. Вип. 23(2). С. 144-147.
4. Рзаєва Т.Г. Фінансовий аналіз інвестиційної привабливості підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2021. № 5, т. 1. С. 270-273.

УДК 657.01:005

*Баланюк І.Ф.
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Герин Ю.А., Грицюк О.Р.
здобувачі вищої освіти, група ОО-11,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

У результаті реструктуризації національної економіки в Україні (1990-2010 рр.) створено нові організаційно-правові форми господарювання. В основі реформованих підприємств переважно лежить приватна власність на засоби виробництва і колективна форма господарювання. Успішне функціонування підприємств у ринкових умовах, які характеризуються конкурентним середовищем, може забезпечуватися ефективним управлінням менеджерів різних рівнів: від керівників структурних підрозділів; працівників апарату управління; до керівника суб'єкта господарювання.

Важливим фактором, який забезпечує прибуткову діяльність підприємств є його інформаційне забезпечення. Управління підприємством здійснюється за умови передавання інформації між її керуючою і керованою системами. Така інформація подається як накази, розпорядження, повідомлення, вказівки, звіти від суб'єкта управління до об'єкта, і за каналами зворотних зв'язків – знову в керуючу підсистему. Збирання, узагальнення, систематизація, збереження певних відомостей про стан об'єкта управління необхідні для того, щоб здійснювати керівництво ним.

Основним джерелом інформаційного забезпечення на підприємствах виступає бухгалтерський облік, організацію якого забезпечує облікова політика. Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-ХІУ термін “облікова політика” означає “сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності” [1]. Облікова політика виступає обов'язковим елементом фінансового обліку та фінансової звітності.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" передбачено, що у підприємстві: самостійно, відповідно до установчих документів, визначається облікова політика; відповідальність за організацію бухгалтерського обліку несе власник, або посадова особа, яка здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів; обирають одну з таких форм бухгалтерського обліку: введення обліку бухгалтером, або створення бухгалтерської служби; використання послуг з обліку підприємця, який функціонує без створення юридичної особи; ведення обліку на умовах договору централізованою бухгалтерією, підприємством, самозайнятою особою, які функціонують у сфері бухгалтерського обліку або аудиторській діяльності; ведення бухгалтерського обліку власником чи керівником підприємства [1].

Нормативним документом передбачено, що облікова політика підприємства може змінюватися: коли змінюються вимоги статуту підприємства; відповідно до вимог органу, який затверджує положення (стандарт) бухгалтерського обліку; зміни, які забезпечать більш достовірне і повне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства [2].

Облікова політика на підприємстві розробляється стосовно: фінансової звітності; податкових відносин; управлінського обліку.

У підприємстві на формування облікової політики можуть впливати основні фактори:

- форма власності (державна, приватна, комунальна);
- приналежність підприємства до галузевої структури;
- кількість працівників підприємства;
- обсяги виробництва продукції, надання послуг;
- податкова політика та система оподаткування;
- прогнози розвитку підприємства;
- матеріально-технічна база, програмне забезпечення;
- кваліфікація облікових працівників їх матеріальне стимулювання.

Розпорядчим документом, що регламентує облікову політику підприємства може бути: наказ керівника; розпорядження власника; наказ про облікову політику. Законодавчого регулювання, а також єдиної думки серед науковців та практиків, щодо структури розпорядчого документа про облікову політику – не існує.

Алгоритм документальної розробки облікової політики на

підприємстві охоплює: затвердження комісії для оформлення облікової політики; підготовка проекту розпорядчого документу з облікової політики; складання додатків до положення чи наказу; підпис наказу керівником, затвердження положення про облікову політику; ознайомлення з розпорядчими документами з облікової політики працівників підприємства, які повинні його виконувати.

Орієнтовний зміст документа з облікової політики може включати: преамбулу; основну частину, а) організація роботи бухгалтерії, б) методологічні засади організації обліку, в) організаційно-технічні засади організації обліку; внесення змін до облікової політики; додатки.

Формування облікової політики на підприємстві вимагає професійної роботи спеціалістів та витрати коштів. Практично розробкою облікової політики займаються працівники облікової служби підприємства. Разом з цим виникають проблеми з розробкою облікової політики у підприємствах. Головними причинами незадовільної роботи з організації обліку виступають: не високопрофесійний кадровий склад служби бухгалтерів, переважно малих підприємств; незацікавленість працівників обліку, оскільки збільшується вид облікових робіт, які не мають можливості впливати обліковими інструментами на ефективну діяльність підприємства.

Облікова політика з одного боку є сукупністю методик, які забезпечують формування звітності підприємства, а з іншого боку знаряддям управління. Облікова політика повинна своєчасно та в повному обсязі забезпечити необхідною інформацією при управлінні суб'єктом господарювання у конкурентному середовищі. Також потрібно врахувати вплив облікової політики на результати функціонування суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Дата звернення 17.01.2022).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6. Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kodeksy.com.ua/ka/buh/psbu/6.htm> (Дата звернення 17.01.2022).

УДК 657.01:005

*Баланюк І.Ф.
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і
оподаткування,
Однойко А.В., Данилюк Т.В.
здобувачі вищої освіти, група ОО-11,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Завдяки тому, що відбувається глобалізація економічних процесів, у сучасних підприємств розповсюдженою є проблема конкурентоспроможності та ефективності функціонування на вітчизняному та міжнародному ринках. Недостатній обсяг якісної внутрішньої облікової інформації негативно впливає на діяльність підприємства. Керівники не завжди володіють інформацією в повному обсязі, не мають до неї швидкого доступу і, як наслідок, не можуть оперативно вирішувати проблемні питання, що виникають на підприємстві.

Сучасні підприємства націлені не лише на збільшення прибутку, мінімізацію виробничих витрат, стабільність персоналу, а й на налагодження співпраці між усіма підрозділами, що забезпечують діяльність підприємства, за допомогою управлінського обліку. Однак значна кількість підприємств не зацікавлені у веденні управлінського обліку, бо, в силу своєї не обізнаності, вбачають в цьому лише витрати, які є недоцільними та важливо необхідними для досягнення значних результатів.

Слід зауважити, що управлінський облік є важливим елементом системи управління підприємством, який дає можливість оперативно приймати управлінські рішення, контролювати ключові моменти основної діяльності, спостерігати за динамікою змін фінансових показників, у тому числі за доходами та витратами, та на основі них визначати подальшу тактику та стратегію на коротко- та довгострокову перспективу [1].

Тактика управлінського обліку – це заходи, спрямовані на організацію, облік, контроль, мотивацію, аналіз, а також регулювання

раніше прийнятих рішень і, як наслідок, понесення відповідальності за їх виконання. Щодо стратегії управлінського обліку, то це процедури планування, аналізу, прогнозування, а також координування управлінських рішень по забезпеченню перспективи ефективності розвитку підприємства [1].

Можна зазначити, що головною метою управлінського обліку є формування взаємозв'язків між керівниками та їх підлеглими задля підвищення продуктивності праці, виключення суперечок щодо виконання посадових обов'язків та оперативного виконання поставлених завдань. Саме тому можна стверджувати, що управлінський облік є важливим для роботи підприємства, а в подальшому і формуванні його прибутковості.

Прибуток підприємства є основним чинником економічного і соціального розвитку. Це підтверджується тим, що прибуток є джерелом самофінансування, стимулювання соціального та економічного розвитку підприємства і матеріального заохочення персоналу. Прибуток можна вважати оціночним показником, основним джерелом власного капіталу підприємств, а саме джерелом розширення виробництва і забезпечення інших потреб фірми [2].

Здатність приносити достатній дохід для відшкодування втрат і формування прибутку підприємства визначає успішне функціонування підприємства на ринку того чи іншого товару. Обсяг реалізації, величина прибутку та рівень прибутковості залежать від діяльності підприємства.

Для узагальнення інформації про формування і використання фінансових результатів господарської діяльності підприємства використовується рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Фінансовий результат визначають на рахунку 79 «Фінансові результати». Після чого прибуток списують в кредит рахунку 441 «Прибуток нерозподілений», а збиток – в дебет рахунку 442 «Непокриті збитки» [2].

Від багатьох чинників залежить формування прибутку, які мають додатній або від'ємний вплив на величину прибутку підприємства. Усі фактори, від яких залежить рентабельність, поділяють на зовнішні та внутрішні. Загальноекономічні, ринкові та інші фактори можна віднести до зовнішніх, а до внутрішніх факторів – віднести виробничі, інвестиційні та фінансові фактори. При обчисленні прибутку підприємства доцільно обрахувати доходи й витрати виробництва.

Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок власників) [3].

Під час обрахунку бухгалтерського прибутку, наприкінці звітного періоду, враховують всі доходи, які підприємство отримало за увесь звітний період. Доходи підприємства прийнято оцінювати за цінами обміну продукції чи послуг підприємства. Грошовим еквівалентом цієї ціни є кошти, що мають бути отримані в наслідок операції з продажу.

Витрати – є зменшенням економічних вигод, що подані у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення капіталу підприємства. Загалом прийнято вважати, що витратами на продукцію – є собівартість, яка складається на момент виготовлення, і вона не має перевищувати витрати на придбання відповідної продукції з ринку.

Прибуток підприємства є результирующим фінансовим показником, який унеможливує його безпосереднє використання, як об'єкта управління і змушує формувати важелі впливу на розмір прибутку через управління факторами його формування та використання. Управління прибутком на етапі його формування, управління доходами суб'єкта господарювання, управління затратами суб'єкта господарювання, управління прибутком на етапі його використання є складовими системи управління прибутком [3].

Аудит як одна із форм фінансового контролю створена для оцінки діяльності господарюючого суб'єкта за даними бухгалтерського обліку, а також надання аудиторських послуг, консультацій з питань бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, фінансової звітності, оподаткування, інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності [4].

Можливість формування висновків аудитора щодо складених фінансових звітів суттєвим аспектам, згідно з визначеною концептуальною основою фінансової звітності, є головною метою аудиту фінансових результатів. Організація аудиту поділяється на 4 етапи: організаційний; підготовчий; технологічний; заключний. У ході організаційного етапу аудитор ознайомлюється із замовленням клієнта для визначення трудомісткості та оцінки аудиторського ризику, відправляє лист-зобов'язання, укладає договір на проведення аудиту.

На підготовчому етапі відбувається формування аудиторської

групи, обговорення та прийняття рішення щодо доєднання сторонніх спеціалістів за потреби, створення загального плану та стратегії, розроблення графіку та програми аудиту.

У процесі технологічного етапу спеціалістом визначається хронологічний порядок виконання сформованих прийомів аудиту фінансових показників підприємства. В ході даного етапу план аудиту може зазнавати правок.

Заключний етап включає в себе перевірку достовірності розрахунку фінансового результату та фінансової звітності за звітний період, коректність нарахування податку на прибуток та вчасність його сплати до бюджету. Завершення аудиторської перевірки фінансових результатів припадає на аналіз показників звіту про сукупний дохід з метою виявлення ділянок, де аудиторський ризик є найвищим, що вказує на можливі помилки в обліку та звітності або можливі випадки шахрайства [4].

Отже, для того, щоб забезпечувати прибуткову підприємницьку діяльність доцільно вести управлінський облік, детально проводити аналіз роботи суб'єкта господарювання, здійснювати аудиторські перевірки з метою запобігання збиткових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Косташ Т.В., Шелюжак І.Г. Формування системи управлінського обліку на підприємстві [Електронний ресурс]. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2021/80.pdf. (дата звернення 15.02.2022).
2. Колісник О.П., Томша А.О. Особливості формування та розподіл прибутку підприємства [Електронний ресурс] 2021. URL: <file:///C:/Users/A/Downloads/242D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-230-1-10-20210426.pdf> (дата звернення 15.02.2022).
3. Циган Р.М., Савченко О.С. Проблеми формування прибутку підприємства в бухгалтерському обліку [Електронний ресурс] 2022. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/problemi-formuvannya-pributku-pidприємства-v-buhgalterskomu-obliku.html> (дата звернення 15.02.2022).
4. Гуцалюк В. Сутність та особливості організації аудиту фінансових результатів [Електронний ресурс] 2021. URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/24032021/5/4.pdf> (дата звернення 15.02.2022).

УДК 657.37

*Василішин С.І.
д.е.н., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

НЕФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ

Цілі сталого розвитку, задекларовані ООН у 2016 р., визнані як основоположні у 170 країнах світу [1], орієнтовані на подолання наслідків кліматичних змін, демократичне управління, подолання бідності та економічної нерівності. Вони ставлять нові виклики перед побудовою політики сталого розвитку на рівні конкретних держав та в світі загалом.

Водночас, в умовах невизначеності параметрів соціально-економічного розвитку та досягнення цілей сталого розвитку відповідно зростає роль формування прозорості бізнес-середовища. Більше того, увага до цілей сталого розвитку як ніколи актуальна у процесі долаття наслідків безпрецедентної глобальної економічної кризи, спричиненої коронавірусною хворобою COVID-19.

Саме на іститут бухгалтерського обліку, який сприяє досягненню довіри та керованості у суспільстві покладено важливу місію щодо прозорого представлення фінансових та нефінансових показників у звітах компаній, головним чином, тих, що становлять вагомий вплив та суспільний інтерес і відповідальні перед наступними поколіннями та державою за наслідки своєї діяльності.

Ключові параметри нефінансових звітів компаній визначені Директивою ЄС 2014/95/EU щодо розкриття нефінансової інформації про різноманітність, згідно якої великі підприємства на всій території ЄС, які представляють інтерес для суспільства, в яких на дату складання балансу значення такого критерію, як середня кількість працюючих протягом фінансового року, досягає 500 осіб, мають включити у звіт про управління інформацію нефінансового характеру, яка повинна розкривати в обсязі, необхідному для розуміння розвитку даного підприємства, його функціонування [2].

Найкращі світові практики нефінансової звітності втілюють у собі стандарти GRI, які допомагають оцінити позитивні чи негативні наслідки та внесок бізнесу у досягнення цілей сталого розвитку [3].

Наслідком процесу євроінтеграції українського законодавства у сфері економічної діяльності та приєднання до глобального договору досягнення цілей сталого розвитку ООН є конвергенція національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності міжнародних вимог. Тому у 2017 р. було внесено зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», згідно яких Звіт про управління подається разом з фінансовою звітністю та консолідованою фінансовою звітністю. При цьому, від подання звіту про управління звільняються мікропідприємства та малі підприємства. Середні підприємства мають право не відображати у звіті про управління нефінансову інформацію [4].

Таким чином, великі та середні підприємства (більшість з них, як правило, становлять суспільний інтерес), починаючи із 2018 р. подають Звіт з управління, при цьому розкриваючи нефінансові показники. Проте, згідно з експертними даними, нині тільки незначна частка компаній серед найкрупніших платників податків в Україні публікує нефінансові звіти сталого розвитку, окрім регламентованого Звіту з управління.

Мова йде про те, що окрім Звіту з управління нефінансова інформація може розкриватися в інших форматах, техніка та технології підготовки яких передбачена міжнародними рамковими підходами до інтегрованої звітності [5] та Ініціативами з глобальної звітності згідно згаданих нами вище стандартів GRI [3] (рис.).

Серед основних параметрів нефінансових звітів є розкриття інформації про:

- 1) екологічні питання;
- 2) соціальні та службові аспекти (корпоративна соціальна відповідальність);
- 3) повагу до прав людини;
- 4) проблеми боротьби з корупцією та хабарництвом;
- 5) представлення членів у раді директорів.

Зазначимо, що серед основних вигод максимально прозорого та достовірного представлення нефінансової інформації для бізнесу є розбудова системи соціальної відповідальності та підвищення рівня довіри до нього з боку як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів; засвідчення відповідальності та прозорості компанії перед суспільством; прояв готовності компанії змінюватися та виходити на нові ринки;

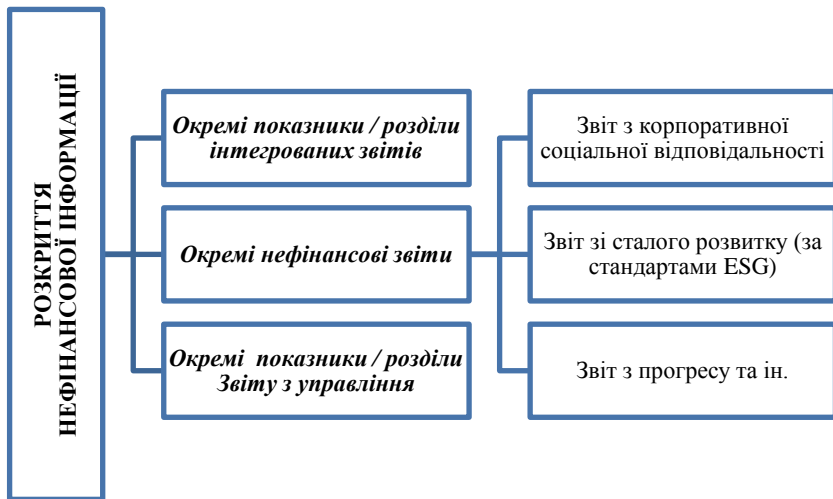

Рис. Формати розкриття нефінансової інформації за міжнародними та національним підходами

Джерело: систематизовано автором на основі [2-5].

зміцнення репутації та ділових відносин з контрагентами та інвесторами. Наголосимо, що ці вигоди в разі перевищують певну трудомісткість та суб'єктивізм процедур підготовки та представлення нефінансових звітів.

Оскільки аграрне виробництво прямо впливає на екологічний стан наколишнього середовища та формує зайнятість сільського населення, імплементація засад сталого розвитку в агробізнесі є запорукою сталого розвитку сільських територій, на яких він провадиться. Велику роль в досягненні цієї мети відіграє розвиток екологічно та соціально відповідального бізнесу та забезпечення його прозорості через розкриття нефінансової інформації, у якій зацікавлені ключові стейкхолдери.

Вважаємо, що Україна знаходиться лише на початку тривалого та перспективного шляху трансформації системи національної звітності, а наявні приклади відповідального агробізнесу в Україні вже сьогодні демонструють кращі практики сталого розвитку.

Тому сьогодні на топ-менеджмент та бухгалтерів провідних аграрних підприємств держави покладено велику відповідальність у

розширенні переліку показників нефінансової інформації та формування драйверів сталого розвитку нашої держави. При цьому, на нашу думку, коло суб'єктів розкриття нефінансової інформації не має обмежуватися великими та середніми підприємствами, а має поступово розширюватися.

Список використаних джерел:

1. Глобальні цілі сталого розвитку. Офіційний сайт ООН в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення 04.04.2022).
2. DIRECTIVE 2014/95/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN> (дата звернення 03.04.2022).
3. GRI Standards. URL: <https://www.globalreporting.org/standards/download-the-standards/> (дата звернення 03.04.2022).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 04.04.2022).
5. The International Integrated Reporting Framework. URL: <https://www.integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/> (дата звернення 04.04.2022).

УДК 657.01:005

Василюк М.М.

д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,

Семчук Х.І.

здобувач вищої освіти, група ОО-11,

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Запаси – це продукти, придбані або вироблені компанією, які потребують подальшої обробки. Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», під запасами розуміють активи, які: утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

Запаси відіграють центральну роль у ефективній діяльності підприємства. Правильне та раціональне використання товарно-матеріальних цінностей дозволить знизити витрати на виготовлення продукту, що в свою чергу знизить ціну, тим самим збільшивши прибуток підприємства. Оскільки розвиток компанії передбачає наявність певної кількості та якості виробничих ресурсів, для кожного підприємства особливе практичне значення має обґрунтований аналіз їх використання.

Запаси є важливою частиною забезпечення матеріальними ресурсами виробництва і споживчого попиту. Для ефективного функціонування підприємства запаси повинні бути оптимальними, оскільки їх масове нагромадження призводить до тривалого заморожування коштів, зниження ліквідності, збільшення витрат на обслуговування, а їх відсутність – до простоїв, незадоволених клієнтів, а отже, зниження конкурентних переваг [2].

Досягнення ефективного використання запасів можливе при правильній організації їх обліку та внутрішньому контролю над їх використанням та рухом.

Основними завданнями господарського контролю запасів є: визначення правильності та економічної доцільності їх придбання, оприбуткування, зберігання, споживання та використання у процесі виробництва; контроль стану зберігання матеріальних ресурсів, виявлення їх наявності, виявлення нестачі та надлишків; виявити матеріали, які не використовуються; майно, сировину та матеріали, які є зайвими, непотрібними та непридатними для бізнесу, визначити суму та винуватця збитків; перевірити стан бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, достовірність інформації про наявність активів.

Контроль запасів має здійснюватися відповідно до таких принципів:

завозити потрібно тільки ті матеріали, які використовуються у виробничому процесі;

розмір запасу кожного виду сировини повинен враховувати середній виробничий запас, включаючи поточний попит, підготовчий та гарантійний запас;

зберігати запаси за сучасними ресурсозберігаючими технологіями; встановлення єдиного принципу запуску сировини у виробничий процес за методом середньої ціни [3].

Аудит – один із способів контролю операцій із запасами. Його проводять за двома напрямками: перевірка фактичної наявності запасів шляхом інвентаризації та перевірка їх правильності оцінки у бухгалтерському обліку та звітності. Інвентаризація – це перевірка наявності й стану предмета шляхом огляду, розрахунку, зважування тощо. Це метод контролю, який використовується для перевірки та обліку наявності, стану та оцінки активів, власного капіталу та зобов'язань компанії, забезпечення точності даних бухгалтерського обліку та звітності, контролю за збереженням майна [4]. Інвентаризація матеріальних запасів проводиться згідно з Положенням про інвентаризацію активів і зобов'язань за № 879 від 02.09.2014 (зі змінами та доповненнями).

За результатами інвентаризації складається протокол, де показано стан складського господарства, результати інвентаризації, пропозиції про залік нестач та залишків при пересортуванні, списування нестач у межах норм природного убутку, а також понаднормативних нестач і втрат від псування цінностей, запропоновані заходи щоб запобігти майбутнім нестачам і збиткам [5, с. 255].

Отже, проблеми обліку та контролю використання виробничих запасів у виробничих процесах є досить важливими та актуальними аспектами сьогодення, оскільки усунення цих проблем значно підвищить ефективність бізнесу. Неналежна організація наявності та руху виробничих запасів може погіршити фінансові результати, тому необхідно вдосконалювати організацію обліку запасів та оптимізувати їх наявність. Своєчасний аналіз стану виробничих запасів і відстеження тенденцій їх зміни, дозволить компанії підтримувати стабільне виробництво.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»
Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення
12.02.2022).
2. Рабоконь Ю.С., Томчук О.Ф. Аналіз ефективності використання
запасів на підприємстві. Фінанси, облік, банки. 2019. № 1 (24). С. 76-
86.
3. Демченко Т.А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями
його вдосконалення на підприємстві / Т. А. Демченко, Л. А. Чвортко //
Науковий журнал «Економічні горизонти». 2017. № 1(2). С. 48–56.
URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/8093> (дата звернення
12.02.2022).
4. Смалій Ю.О., Бенчак В.І., Польова Т.В. Удосконалення обліку
та контролю наявності та руху виробничих запасів на
підприємстві. Ефективна економіка. 2019. № 10. URL:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7360> (дата звернення
12.02.2022).
5. Фінансовий облік: навчальний посібник: [для студентів
економічних спеціальностей закладів вищої освіти] / за ред.
І.Ф. Баланюка, Н.І. Пилипів, Т.М. Гнатюка та колективу авторів.
Електронне видання. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 650 с.

УДК 657 15. (047.2/3)

Василюк М.М.

д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,

Снятинська В.М.

здобувач вищої освіти освітнього рівня «бакалавр»,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м.Івано-Франківськ

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ПРОЦЕСІВ ДІЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Торгівля є важливою сферою підприємницької діяльності, що забезпечує функцію доведення товару від виробника до безпосереднього споживача. Розвиток ринкових відносин, впровадження різноманітних форм власності, охоплення приватизацією різних галузей висувають дедалі нові вимоги до бухгалтерського обліку як основного засобу контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств.

Бухгалтерський облік на підприємствах роздрібної торгівлі має свої особливості в порівнянні з обліком інших видів діяльності, зокрема в частині організаційних засад. Тому необхідно привернути увагу до організації бухгалтерського обліку реалізації товарів підприємств роздрібної торгівлі з метою забезпечення користувачів повною, достовірною та об'єктивною інформацією про фінансовий стан підприємства та результати його діяльності.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку торговельного підприємства інформації про товари і розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», згідно з яким «товари – це матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством / установою з метою подальшого продажу» [1].

Вагомий внесок у розвиток теорії, методології та організації обліку на підприємствах роздрібної торгівлі зробили праці таких вчених-економістів, як: І. В. Височин, Н. П. Люхіна, М. М. Матюха, Л. М. Стиренко, та інші. Проте, аспекти обліку недостатньо досліджені.

Одним із перших і найважливіших етапів виробничої діяльності підприємства є процес постачання як набір функціональних операцій,

які забезпечують наявність у підприємства необхідних товарів і робочих матеріалів для поточної статутної діяльності. Для зростання оперативності обробки та оформлення інформації важливого значення набуває автоматизація обліку, завдяки якій зникає потреба у паперових носіях інформації, зменшується час потрібний на документування, тобто цей процес стає прогресивнішим; здійснюється постійний персоніфікований контроль за поточною дебіторською заборгованістю; зменшуються витрати на облік підприємства; максимально скорочується процес обробки бухгалтерських документів (після створення облікової фази проводки формуються автоматично) [2, с. 26].

Важливим для ефективного управління роздрібною торгівлею, є наявність точної інформації про товари та напрями їх реалізації, що формується обліковою системою підприємства. Запорукою створення ефективної та точної системи обліку реалізації товарів є чітке розуміння економічної сутності торговельної діяльності та операцій з продажу товарів загалом.

Процес реалізації товарів характеризується наявністю жорсткої конкуренції. Перш за все, це конкуренція у плануванні асортименту і розробці нових зразків, слід також відзначити конкуренцію цін, за якими товари пропонуються на ринку. Однак, найбільш проблематичним на сьогодні на підприємствах роздрібною торгівлі є облік товарів. У цьому сенсі не можна не погодитися з тим, що облік реалізації товарів є ключовою складовою бухгалтерського обліку, адже він контролює коректність та об'єктивність одного з основних показників комерційної діяльності компанії – доходу та обсягу роздрібного товарообігу [3, с. 9]. При цьому завдання організації системи обліку товарів на підприємствах роздрібною торгівлі полягають у оптимальному функціонуванні системи обліку, що створює умови для формування облікової, контрольної і аналітичної інформації в оптимальному режимі [4, с. 299].

Відзначимо, невід'ємною частиною процесу управління діяльністю підприємств торгівлі є аналіз. Виступаючи однією з основних функцій управління, аналіз охоплює усі сторони діяльності й встановлює вплив умов, за яких така діяльність здійснюється найбільш результативно. Саме завдяки високому рівню аналітичної роботи можна точно визначити необхідні умови, особливості, проблеми та перспективи розвитку підприємств торгівлі.

З огляду на це бачимо, що для формування цілісної облікової системи яка повністю відповідає інформаційним потребам та вимогам користувачів для ефективного управління збутом товарів, необхідно враховувати господарську діяльність комерційних підприємств та організаційну структуру бухгалтерського обліку. Організація обліку реалізації товарів на підприємствах роздрібної торгівлі повинна забезпечувати: виконання плану товарообігу, підготовку інформації, необхідної для керування всіма службами підприємства, правильність списання товарних витрат; дотримання інструкцій проведення інвентаризацій, своєчасне виявлення і відображення в обліку їх результатів. Удосконалення системи управління підприємством можна звести до вживання нових методів розв'язування управлінських завдань, перерозподілу функцій і завдань у керуючій системі, створення інформаційної системи.

Отже, ефективність процесу товароруку значною мірою залежить від якісної організації системи управління товарними запасами роздрібного торгового підприємства, а якісна і належна організація обліку на підприємствах роздрібної торгівлі повинна проводитись у тісному взаємозв'язку із динамічністю змін ринкового механізму, необхідністю раціональності облікової роботи в умовах обмеженої чисельності персоналу й наявних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20 жовтня 1999 р. № 246, втратив чинність [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
2. Алексеева Н. Ю. Автоматизація облікового процесу на підприємствах роздрібної торгівлі: проблеми та шляхи оптимізації. Ефективна економіка. 2010. № 12. С. 25-30.
3. Тростяньська К. М., Ротченкова І. Г. Облік реалізації товарів на підприємствах роздрібної торгівлі : практичні аспекти та вдосконалення. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. 2018. № 1. С. 7-14.
4. Чабанюк О.М. Облік товарів у системі управління підприємств роздрібної торгівлі / О.М. Чабанюк, Н.О. Юганович // Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.3. С. 297–301.

УДК 657.92

Вовк І.В.

*зав. кафедри фізичного виховання,
здобувач рівня PhD кафедри економіки,
Черевко Г.В.*

*д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ефективний розвиток людського капіталу – це своєрідна гра на випередження, за якої людина набуває знання і навички, які не просто відповідають сучасним потребам суспільства та економіки, але й випереджають їх і лише за такої умови можливий як інтелектуальний чи технічних прогрес у суспільстві, так і збереження конкурентоздатності країни у світі, але наразі людський капітал формує 70% національного багатства розвинутих країн і тільки 30% - національного багатства України, тому European Innovation Scoreboard відносить Україну до групи «повільних інноваторів» [2].

Ще сотні років тому А. Сміт відзначив значення людського капіталу в роботі «Багатство націй»: «Людина, яка отримала освіту в результаті своєї важкої праці та витратила значну кількість часу для певного заняття, що вимагає надзвичайної спритності та майстерності, можна порівняти з дорогою машиною». Машини – це дорогі активи. Люди ж володіють здібностями та знаннями, які можна порівняти з дуже дорогою машиною, й їх слід порівнювати та розглядати як актив. Більшість компаній не могла досягти своїх цілей без розумової потужності своєї робочої сили [1, с.405]. Загальна закономірність розвитку сучасної науки дедалі більшою мірою супроводжується об'єднанням зусиль і концентрацією досліджень на проблемі людини, що, з позиції економічної науки, зумовлює перехід до “людського” виміру життя суспільства, переміщення індивіда як виробника і споживача в центр соціально-економічної системи, тому економісти у тій чи іншій мірі завжди намагалися пізнати таємницю творчої сили людини, виявити її найхарактерніші якості та властивості, оцінити, виміряти й дати їм кількісну та якісну інтерпретацію, оскільки для забезпечення ефективної діяльності підприємств в сучасних умовах

необхідно забезпечувати формування інформації про кількісні та якісні характеристики наявного людського капіталу, що зумовлює необхідність опрацювання проблем пошуку можливостей його адекватного бухгалтерського відображення [3, с. 104]. Включення людського капіталу до складу групи об'єктів бухгалтерського обліку на основі його вартісної оцінки є досить проблематичним, оскільки на більшості українських підприємств він не піддається вартісному вимірюванню, і, відповідно, не знаходить відображення в обліку, що не дозволяє забезпечити актуальні і постійно зростаючі потреби підвищення ефективності функціонування цих підприємств та управління ними [4, с. 252].

Складність включення людського капіталу до активів підприємства обумовлюється природою і суттю цього виду капіталу. С. Доманський визначає людський капітал на індивідуальному рівні як генетично детермінований потенціал, що включає: знання, навички, здоров'я, сили та життєву енергію, що містяться в людині, яку можна збільшити завдяки інвестиціям [6, с.95]. Основна проблема полягає у складності розробки методології здійснення вартісної оцінки власне зазначених елементів людського капіталу.

Основоположник концепції людського капіталу Е. Фламхольц уважав, що бухгалтерська інформація про людський ресурс є необхідною для прийняття важливих стратегічних рішень і ці дані мають використовуватися під час оцінки альтернативних інвестиційних можливостей, а звичайний підхід не визнає інвестицій такого роду, але нині в Україні не існує навіть загальноприйнятого єдиного та затвердженого на державному рівні тлумачення поняття «людський капітал», що ще більш ускладнює трактування цієї категорії в обліковому аспекті, у зв'язку із чим є підстави погодитись із підходом Дж. Кеннінга, за яким основний критерій для визначення належності даного об'єкта до активів підприємства носить скоріш економічний характер, аніж юридичний, що узгоджується з принципом бухгалтерського обліку «превалювання сутності над формою», згідно з яким операції й інші події слід відображати відповідно до їх економічної реальності, а не тільки за їх юридичної формою [1, с.404].

Економічний підхід до людської поведінки набув поширення завдяки двом нобелівським лауреатам - Т. Шульцу і Г. Беккеру, які у науковий обіг ввели поняття "людський капітал" як сукупність

якостей, навичок, здібностей і знань людини, які використовуються ним у виробничих (для отримання доходу) чи споживчих цілях. Цей капітал називається *людським, бо втілений в особистості людини*; він є капіталом, тому що служить джерелом або майбутніх доходів, або майбутнього споживання, або і того, і іншого разом [1, с.405].

Дискусії про необхідність відображення інформації про людські ресурси у звітності підприємств тривають уже півстоліття, людський капітал давно вважається найважливішим фактором розвитку сучасної економіки країн, проте в Україні так і не знаходить свого відображення у системі традиційного бухгалтерського обліку, наслідком чого є те, що не всі факти сучасної господарської діяльності підприємств підлягають реєстрації, що не тільки порушує принцип об'єктивності бухгалтерського обліку, а й значно знижує конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість підприємств на вітчизняному і світовому ринках, тому існує гостра необхідність виділення такого нового об'єкта обліку, як «людський капітал» [1, с.405].

Список використаних джерел:

1. Бурденко І.М., Гололобова Н.В. Людський капітал як об'єкт бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. Випуск 4 (15). С.403-408.
2. *Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі. Якою має бути стратегія України*. 2021. <https://uifuture.org/publications/vazhlyvist-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-u-suchasnomu-sviti-yakoju-maye-butyu-strategiya-ukrayiny/>.
3. Корольок Н. М. Історичні аспекти бухгалтерського обліку людського капіталу. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2006. Випуск 4 (38). С. 104-111.
4. Корольок Н.М. Людський капітал як об'єкт бухгалтерської методології. *Актуальні проблеми економіки. Науковий економічний журнал Національної академії управління*. 2009. №7(97). С. 252-260.
5. *Поняття і види людського капіталу*. 2020. https://stud.com.ua/24495/ekonomika/lyudskiy_kapital.
6. Domański S.R.. *Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy*. PWN. Warszawa.1993. 293 s.

УДК 657.471.12

*Герчанівська С. В.
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри обліку і аудиту,
Мирончик О.
здобувач вищої освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування»,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут», м. Бережани*

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Заробітна плата, як економічна категорія, є складною і багатофункціональною. Вона відображає взаємодію різних суб'єктів економічних відносин і являє собою складне та динамічне явище. З огляду на це вона виступає формою соціального компромісу, що поєднує суперечливі інтереси працівників і роботодавців. Саме для цього потрібна ефективна, науково-обґрунтована організація заробітної плати. Розрахунок оплати праці є дуже відповідальною роботою, яку треба виконати за короткий термін між наданням інформації та виплатою працівнику. Організація та облік розрахунків з оплати праці впливає на ефективність діяльності підприємства, а найважливішу роль відіграє мотиваційний фактор. Збалансування результатів праці і є результатом ефективної організації оплати праці. Облік оплати праці працівників в сучасних умовах потребує удосконалення. Існує необхідність створення ефективної системи розрахунків.

Облік заробітної плати має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці та повному використанню робочого часу. Від правильно поставленого обліку оплати праці залежить рівень витрат підприємства, якість, правдивість, справедливість, повнота і своєчасність розрахунків з персоналом з оплати праці [1].

Первинні документи суб'єкта господарювання повинні відображати достовірну інформацію про чисельність, відпрацьований час та виробіток робітників. І саме первинні документи, в яких визначається виробіток робітників, доплати, на сьогодні потребують аналізу,

доопрацювання та уточнення, з метою отримання корисної та зрозумілої інформації для аналітичного обліку заробітної плати. Річ у тому, що на практиці, суб'єкти господарювання при нарахуванні індивідуальної заробітної плати використовують безліч доплат задля матеріального заохочення, які доцільно було б переглянути та визначити основні, щоб зменшити їх кількість. Це також позначиться на аналітичному обліку, зменшиться кількість розрахунків та відповідно помилок у них [3].

Важливим питанням удосконалення бухгалтерського обліку оплати праці є вдосконалення чинної моделі аналітичного обліку, оскільки дані аналітичного обліку відіграють важливу роль, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг виробленої продукції кожним працівником, фонд заробітної плати і його структуру. Реформування бухгалтерського обліку заробітної плати шляхом удосконалення чинної моделі аналітичного обліку знаходить своє відображення в працях багатьох вітчизняних науковців.

Для накопичення та систематизації інформації за видами витрат на оплату праці з метою її достовірного та повного облікового відображення, аналізу їх динаміки та структури, систематичного контролю за їх формуванням вважаємо доцільним застосовувати рівні аналітичного обліку, запропоновані І.В. Саух, для облікового відображення витрат на оплату праці: 661.1 «Продуктивні затрати фонду основної заробітної плати»; 661.2 «Продуктивні затрати фонду додаткової заробітної плати»; 661.3 «Непродуктивні витрати фонду основної заробітної плати»; 661.4 «Непродуктивні витрати фонду додаткової заробітної плати»; для облікового відображення інших виплат працівникам – 663.1 «Непродуктивні витрати заохочувального та компенсаційного характеру»; 663.2 «Непродуктивні витрати, що не належать до фонду оплати праці» [4].

Щодо облікової політики, яка повинна не змінюватися відповідно до принципу послідовності, то у ній необхідно зазначати про створення резерву на відпустки, резерву виплат під час звільнення та резерву виплат після закінчення трудової діяльності. Однак останні два резерви для підприємства будуть формувати податкові різниці під час розрахунку податку на прибуток.

Удосконалення системи розрахунків з оплати праці на підприємстві залежить від інформаційного забезпечення

управлінського персоналу достовірними, повними та оперативними даними щодо таких операцій. Метою складання внутрішньої звітності є надання оперативної інформації про певні аспекти діяльності підприємства, яка необхідна управлінському персоналу для прийняття управлінських рішень. Тому в наукових літературних джерелах внутрішня і управлінська звітність використовуються як ідентичні поняття. Зміст, форма, види та періодичність подання такої звітності визначаються безпосередньо на кожному підприємстві відповідно до їх галузевої специфіки та організаційно-виробничої структури.

Отже, бухгалтерська внутрішня звітність – основне джерело інформації, яка необхідна управлінському персоналу для ефективного управління діяльністю підприємства. З цього можна зробити висновок, що основною причиною розвитку та формування системи внутрішньої звітності є потреба керівництва підприємства в оперативній інформації.

Форми та терміни подання внутрішньої звітності в частині витрат на оплату праці законодавчо не закріплені, тому на підприємстві дане питання повинно врегульовуватися в межах наказу про облікову політику.

У свою чергу, Г.Ю. Касьянова та С.Н. Колесников систему внутрішньої звітності визначають як один із найскладніших і найважливіших елементів управлінського обліку, що дозволяє керівництву підприємства з одного боку, зрозуміти межі своїх можливостей в отриманні необхідних показників та виконавців, а також можливостей інформаційної та технічної служб, а з іншого боку – отримати ці дані оформлені належним чином, тобто у вигляді, в якому їх зручно використовувати для прийняття управлінських рішень [2]. Своєчасне та оперативне подання внутрішньої звітності в розрізі центрів відповідальності та центрів виникнення витрат на оплату праці дасть змогу впливати на оптимізацію собівартості продукції (робіт, послуг).

Працівники підприємств, крім заробітної плати і премій, одержують доплати і надбавки, що обчислюються на базі встановлених їм тарифних ставок (окладів). Переважна більшість компенсаційних і стимулюючих доплат і надбавок визначається підприємствами самостійно і виплачується в межах наявних коштів. Розміри й умови виплат обумовлюються в колективних договорах. Доплата може нараховуватися за суміщення професій (посад); за

виконання обов'язків відсутнього працівника, фахівцям за високі досягнення в праці і високий рівень кваліфікації; доплати, пов'язані з особливим характером виконуваної роботи (сезонністю, віддаленістю) і виплачувані за багатозмінний режим роботи; доплати за інтенсивність праці робітникам на конвеєрах, потокових і автоматичних лініях; за роботу в нічний час, за роботу з важкими (шкідливими) умовами праці.

Система внутрішньої звітності про стан витрат на оплату праці покликана забезпечити інформаційні інтереси сторін соціально-трудових відносин та здійснювати контроль за продуктивними і непродуктивними витратами праці та надавати інформацію управлінському персоналу для прийняття рішень

Отже, важливою передумовою ефективного управління підприємством є належним чином організований процес формування внутрішньої звітності, яка формується на основі загальних принципів, що забезпечить одержання оперативної та якісної інформації, посилить контрольну функцію обліку.

Отже, для більш ефективної організації системи обліку операцій із заробітної плати на підприємстві, на нашу думку, необхідно:

1) обирати найдосконаліші методи та форми ведення бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці. Обов'язково навести інформацію про це в Наказі про облікову політику підприємства. Заздалегідь розрахувати найбільш ефективну форму та систему оплати праці, виходячи зі специфіки підприємства, яка б сприяла підвищенню продуктивності праці обраних методів

2) розробити чіткий поділ обов'язків працівників бухгалтерії. Бажано для розрахунків з оплати праці виділити окремого працівника з огляду на те, що заробітна плата – один із найскладніших аспектів бухгалтерського обліку, який найчастіше змінюється і потребує постійного моніторингу законодавчої бази;

3) виходячи з великої кількості первинних документів з обліку розрахунків з оплати праці, розробити графік документообігу на підприємстві, в якому обов'язково зазначити строки складання документів та відповідальних осіб. Цей захід дасть змогу оптимізувати час на обробку вхідної інформації та скоротити час для прийняття рішень із питань заробітної плати.

Комп'ютеризація обліку розрахунків за оплатою праці дозволить розв'язати проблему не тільки удосконалення форми бухгалтерського

обліку, а й своєчасності погашення боргів, пов'язаних з виплатою заробітної плати.

Список використаних джерел:

1. Демченко А. В. Реформи ринку праці під час карантинних заходів у зв'язку з поширенням COVID-19 в Україні. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Миколаїв, 23–24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 17–20.

2. Каткова Н. В., Маслова К. В. Особливості обліку оплати праці в сучасних умовах та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. С. 762-767. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/126.pdf (дата звернення 06.04.2022)

3. Подмешальська Ю. В., Панченко А. М. Удосконалення організації обліку заробітної плати. *Інвестиції : практика та досвід*. 2020. № 1. С. 58-63. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2020/11.pdf (дата звернення 8.04.2022)

4. Сіренко Н. М., Щербина Ю. О., Юрченко О. Г. Удосконалення організації розрахунків з оплати праці в сільськогосподарських підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 15. С. 352-355. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/72.pdf> (дата звернення 8.04.2022)

УДК 657.1

Гладченко Марина
освітньо-професійна програма Облік і оподаткування спеціальності
071 Облік і оподаткування, СВО «Бакалавр»,
Науковий керівник: Пилипенко Катерина
д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА БУДІВНИЦТВО

Актуальність теми дослідження. У процесі господарсько-фінансової діяльності кожне підприємство має здійснювати витрати і за відповідних умов отримувати доходи. Проблема традиційно полягає в тому, що підприємство всіма доступними для цього методами і способами намагається мінімізувати витрати та максимізувати доходи.

Будівництво як вид підприємницької діяльності в сучасних умовах – одна з найпоширеніших та прибуткових галузей економіки. Важливу роль в управлінні витратами й доходами підприємств відіграють облік: фінансовий і управлінський та економічний контроль. Перший має забезпечити вичерпну і структуризовану інформацію про те, хто, коли, де та з якою метою здійснив витрати, а контроль – перевірку достатності, доцільності, своєчасності та законності здійснених підприємством виробничих і невиробничих витрат.

У будівництві розрізняють прямі і непрямі витрати, витрати від звичайної діяльності які, в свою чергу, поділяються на операційні, фінансові та інвестиційні, і витрати надзвичайної діяльності. Також розрізняють ще основні і накладні витрати.

Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

В Україні сформована чотирирівнева система нормативного регулювання бухгалтерського обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції:

1) Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність

в Україні» від 16.07.1999р. №996 [1].

2) спеціалізовані стандарти, в залежності від застосовуваної підприємством концепції обліку: Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО) або Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ), зокрема НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності, НП(С)БО 15 «Доходи», НП(С)БО 16 «Витрати»;

3) методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в різних галузях. Зокрема:

– Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. №373 «Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості» [2];

– Наказ Міністерства транспорту України від 05.02.2001р. №65 «Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті» [3];

– Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 31.12.2010 р. №573 «Про затвердження нової редакції Методичних рекомендацій з формування собівартості будівельно-монтажних робіт» [4];

4) облікова політика і внутрішні нормативні документи, що розробляються підприємством.

Якщо не порівнювати витрати та результати діяльності підприємства, ми не зможемо оцінити ефективність роботи підприємства. Без такого порівняння виникають непоправні помилки при виборі економічної політики підприємства, прийнятті важливих управлінських рішень, вибору видів підприємницької діяльності, визначенні оптимальних обсягів і структури випуску продукції (робіт, послуг), а також цін на продукцію, (роботи, послуги). У системі розвитку підприємства в умовах значних економічних обмежень підвищення фінансового результату безпосередньо пов'язано зі зниженням витрат.

Аналіз витрат вимагає для свого проведення різної інформації і по-різному розставлених акцентів. Будь-яке підприємство має більш-менш складну організаційну структуру. Якщо на підприємстві є кілька будівельних об'єктів, склад витрат по цих об'єктах може істотно відрізнятися. У цьому випадку вивчення структури витрат має проводитися на рівні всього підприємства та по окремих об'єктах. Також в обліку витрат в будівництві важливу роль відіграє вибраний

підприємством метод обліку витрат.

Метод обліку витрат залежить від організації будівельного виробництва, технологічних особливостей в будівництві, виду робіт, що виконуються, а головне - від визначення фактичної собівартості будівельно-монтажних робіт.

Отже, будівництво як вид підприємницької діяльності в сучасних умовах – одна з найпоширеніших та прибуткових галузей економіки. У будівництві розрізняють прямі і непрямі витрати, витрати від звичайної діяльності які, в свою чергу, поділяються на операційні, фінансові та інвестиційні, і витрати надзвичайної діяльності. Також розрізняють ще основні і накладні витрати.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. №373 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN30532.html

3. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті: Наказ Міністерства транспорту України від 05.02.2001 р. №65 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN2565.html

4. Про затвердження нової редакції Методичних рекомендацій з формування собівартості будівельно-монтажних робіт: Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 31.12.2010 р. №573 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8251/8252/462124/>

УДК 657.1

Гнатишин Л. Б.

*д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

Гуменюк І.Л.

*к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування
ім. С. Юрія, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський*

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільськогосподарські підприємства для зміни бізнес-моделі дедалі частіше застосовують цифровізацію. Використання цього інструмента забезпечує формування нових доходів та можливості для створення нового типу ланцюгів вартості. Цифровізація та багато нових технологій, які розвиваються дуже високими темпами, є руйнівними, тобто вони революційно змінюють сталі протягом певного часу технологічні процеси та ланцюги формування вартості [1, с. 30].

Макроекономічні тренди, зокрем зростання чисельності населення та зміни клімату, активізація експорту сільськогосподарської продукції, потреба у врахуванні ефективності використання ресурсів та впливу їх на здоров'я людей, зниження технологічних витрат сприяють просуванню цифрових технологій в аграрний сектор. Цифрові технології у сільськогосподарському виробництві сприяють у підвищенні продуктивності праці, дозволяють долати зростаючі проблеми, зокрема такі як «екстремальна» погода, мінливі ціни на сільськогосподарську продукцію, зміни у поведінці споживачів, стихійні лиха, хвороби рослин та тварин тощо.

Цифровізація виробничих та управлінських процесів сільськогосподарських підприємств висуває нові вимоги перед системою бухгалтерського обліку. Форма та технічні параметри системи бухгалтерського обліку повинні чітко відповідати характеристикам цифровізації діяльності. Відтак, неприйнятним є ручний формат формування бухгалтерської документації, у тому числі первинних документів у відділках сільськогосподарського підприємства, які можуть розташовуватись на віддаленій периферії від

центральної бухгалтерії сільськогосподарського підприємства. Автоматизація бухгалтерського обліку є частиною системи цифровізації діяльності сільськогосподарського підприємства. Це об'єктивний процес, який є основою створення високоорганізованого середовища, що має об'єднувати інформаційне, телекомунікаційне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі, бази даних знань, інші засоби інформації. Такий підхід забезпечить якісно новий рівень первинного та аналітичного обліку діяльності сільськогосподарських підприємств.

Організація автоматизованого обліку у сільськогосподарських підприємствах передбачає альтернативні варіанти. Залежно від розмірів сільськогосподарського підприємства, спеціалізації, контенту фінансової і статистичної звітності кожен сільськогосподарський товаровиробник обирає той варіант автоматизації облікового процесу, який найбільше задовольняє вище перелічені потреби.

Серед нових програмних продуктів вітчизняного виробництва для автоматизації обліку сільськогосподарських та фермерських господарств доцільно виділити конфігурацію «С/г підприємство» фірми «Байт». Перевагами та функціональними можливостями програми є [2]: ведення обліку на основі введення первинних документів та ручних проведення; ведення банківських та касових операцій, складського обліку, заробітної плати, виробництва та послуг, податкового обліку; автоматичний розрахунок фінансового результату, закриття звітних періодів; формування звітів: обігово-сальдова відомість, обігово-сальдові відомості по рахунках, обіговий баланс, шахматка, головна книга (Баланс Ф-1, Звіт про фінансові результати Ф-2, Фінансовий звіт Ф-1м, Ф-2м), звітні форми (Звіт з праці, Звіт про обсяг реалізованих послуг); генерування статистичної звітності; повна адаптованість під українське законодавство, своєчасне оновлення через Інтернет; ув'язка з системами Клієнт-банк; експортування даних в програми Медок, iFin, Соната, Єдине вікно.

Список використаних джерел:

1. Руденко М.В. Вплив цифрових технологій на аграрне виробництво: методичний аспект. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Економіка і управління*. 2019. № 6. Т. 30. С. 30-37.
2. <https://sites.google.com/view/kriptombfclid=IwAR36rpN7UXhJXM A Q10ufeNWED2Ovh7AYPJeZbsuoDrutDQCyM89YerQK14k>

УДК:657.01:005

Гнатюк Т.М.

к.е.н., доцент, заступник декана економічного факультету,

Шпільчак В.В.

здобувач вищої освіти, група ОО-11,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ефективність управління економікою залежить передусім від якості одержаної інформації, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність сучасних підприємств. У цьому зв'язку зростає роль бухгалтерського обліку та звітності всіх підприємств незалежно від форм власності і виду діяльності. Дані бухгалтерського обліку дозволяють дати таку комплексну оцінку діяльності підприємства і організації. Джерелом такої інформації є фінансова звітність [1, с. 154]. Саме фінансовий облік формує умови для ефективної діяльності виробництва. Без його організації продуктивність господарської діяльності виробництва є неможливою.

Фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства. Три основні звіти – це баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів [2].

Фінансова звітність має відповідати деяким вимогам, із точки зору гарантування управлінської діяльності: гарантувати оцінку ходу рентабельності установи; містити дані, що необхідні для забезпечення управлінських рішень в інвестиційній політиці; охоплювати дані для оцінки стану підприємства на ринку; оцінювати наявні ресурси підприємств, включаючи зміни, що відбуваються в них.

Суб'єктами організації бухгалтерського обліку є власник фірми або встановлений ним орган, який управляє фірмою дотримуючись установчих та інших розпорядних документів. Бере участь у цьому також головний бухгалтер фірми. Бухгалтерська служба, головою якої є головний бухгалтер, є учасниками ведення обліку.

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського

обліку, складання та подання фінансової звітності. Облікова політика підприємства висвітлюється в Наказі про облікову політику, де фіксуються основні положення керівника підприємства [3].

Наказ про облікову політику – внутрішній нормативний документ з організації та порядку ведення обліку на підприємстві, який містить сукупність способів та процедур організації і ведення обліку, що використовуються з метою підготовки, складання та подання фінансової звітності. На відміну від форм організації бухгалтерського обліку, які можуть змінюватися на підприємстві щороку, облікова політика розробляється та затверджується на підприємстві на тривалу перспективу і змінюється тільки у випадках, установлених П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [4]. Роль цього документу є великою. Однак поширеною проблемою є те, що підприємства не надають належної уваги до формування наказу. На багатьох фірмах навіть не існує такого документу. Наслідком цього є негативний ефект на процес ведення обліку та діяльність фірми на ринку.

Отже, бухгалтерський облік має надзвичайно важливу роль у ефективному функціонуванні підприємства в умовах ринку. Головною метою власників підприємств, бухгалтерів є покращувати ефективність роботи фірми за допомогою знань у сфері бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та оцінки господарської діяльності.

Фінансовий облік є тим самим джерелом успіху діяльності організації. Саме завдяки дотриманню всіх принципів та вимог фінансової звітності, установка цією інформацією підвищуватиме продуктивність виробництва.

Ключовим моментом організації фінансового обліку є облікова політика, яка охоплює сукупність способів його ведення для складання фінансової звітності. Впровадження облікової політики та грамотність її підготовки дає можливість обрати ефективний шлях ведення обліку, знизити фінансові ризики та забезпечити в подальшому здобуття фінансових результатів.

Список використаних джерел:

1. Артеменко Д.М. Удосконалення фінансової звітності підприємств як важливого інструмента при оцінці цілісного майнового комплексу. Формування ринкових

відносин в Україні. 2014. № 5. С. 154-159.

2. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 16.02.2022 р.).

3. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку. [Електронний ресурс]: зб. матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції; 17 квітня 2019 р. – Київ : КНЕУ, 2019. 690с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Economic_Department/zzzzzbirnukmater5552019/ZBD086D0A0NIK_5_VSTUD_KO NF_2019.pdf#page=670 (дата звернення: 16.02.2022 р.).

4. Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2021 р.)] / відп. ред. О.М. Павлова, К.В. Павлов, Л.В. Шостак, А.М. Лялюк Луцьк, 2021. 565 с. URL:<http://dspace.ksau.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/5961/Пристемський%20О.С.pdf> (дата звернення: 16.02.2022 р.).

УДК 657:378

Горошанська О.О.

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,

Кащена Н.Б.

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування,

Державний біотехнологічний університет, м. Харків

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПЛАТНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Основним джерелом власних надходжень закладів вищої освіти є кошти, одержані як плата за освітні послуги. Встановлення вартості платної освітньої послуги має здійснюватись на базі економічно обґрунтованих витрат, пов'язаних з її наданням.

Вивчення існуючих нормативних документів що регламентують порядок формування вартості освітніх послуг, свідчить про відсутність чітких рекомендацій щодо цього питання. Зокрема, чинний Порядок надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами [1], регламентує тільки орієнтовний перелік витрат, що мають включатися до вартості освітніх послуг, і не розкриває порядок визначення окремих елементів витрат у розрахунку на одного здобувача освітньої послуги.

Складовими вартості витрат на надання освітньої послуги є:

- 1) витрати на оплату праці працівників;
- 2) нарахування на оплату праці відповідно до законодавства;
- 3) безпосередні витрати та оплата послуг інших організацій (витрати на комунальні послуги, оренду приміщень та обладнання тощо);
- 4) капітальні витрати (не більше 10% від вартості платної освітньої послуги);
- 5) індексація заробітної плати, інші витрати відповідно до чинного законодавства.

Цілком зрозуміло, що простого переліку витрат, що мають включатися до вартості освітніх послуг, мало для того, щоб вирішити проблему формування вартості окремо взятого освітнього напряму [2, с. 98]. Об'єктами калькулювання можуть бути вартість навчання здобувачів вищої освіти, проведення тренінгів (семінарів,

курсів підвищення кваліфікації), прийому кандидатських іспитів, підготовки слухачів на підготовчих відділеннях тощо.

При розрахунку собівартості надання освітніх послуг дуже важливим є питання формування номенклатури прямих і непрямих витрат, вибору методу калькулювання, бази розподілу непрямих витрат та організації аналітичного обліку витрат за центрами їх виникнення. Віднесення витрат до прямих або непрямих буде залежати від особливостей діяльності навчального закладу, проте має ґрунтуватися на принципі економічної доцільності. Розподіл непрямих витрат може здійснюватись як на основі єдиної бази розподілу, так і на основі індивідуально підібраних баз розподілу для кожної статті.

До витрат на здійснення освітньої послуги, які можна вважати прямими, тобто пов'язаними з певним освітнім напрямом, слід відносити такі статті:

– витрати на оплату праці безпосередньо залученого до надання освітньої послуги науково-педагогічного персоналу та навчально-допоміжного персоналу випускових кафедр (оплата за посадовими окладами, інші визначені відповідними нормативно-правовими актами доплати і надбавки) та пов'язані з ними нарахування;

– матеріальні витрати, які безпосередньо стосуються собівартості окремого освітнього напрямку (сировина, матеріали, інвентар, інструменти, запасні частини, спецодяг, пальне тощо);

– витрати на оплату послуг сторонніх організацій, які мають безпосередній зв'язок з окремим напрямом (оренда приміщень та рухомого майна, передплата періодичних видань професійного спрямування тощо) та інші.

Непрямі витрати стосуються одночасно деяких або усіх напрямів освіти, а саме: витрати на оплату праці науково-педагогічного персоналу, який залучено до викладання на декількох освітніх напрямках одночасно; витрати на оплату праці та нарахування адміністративно-управлінського, навчально-допоміжного персоналу невикладацьких кафедр та іншого персоналу; матеріальні витрати, які неможливо віднести безпосередньо до собівартості окремого освітнього напрямку; витрати на утримання допоміжних господарств (котельня, автомобільне господарство, зелене господарство, ремонтне господарство тощо); витрати на оплату комунальних послуг.

Перважна більшість вищих навчальних закладів здійснюють надання освітніх послуг одночасно за декількома гуманітарними та технічними напрямками, а отже, у складі їх витрат переважають витрати, які підлягають розподілу. Вважаємо, що вибір бази розподілу має обиратися індивідуально для згрупованих однорідних статей непрямих витрат. Основним критерієм вибору бази розподілу витрат має бути наявність зв'язку між реально спожитими ресурсами та непрямими витратами, що розподіляються на об'єкт калькулювання.

Розподіл витрат на оплату праці науково-педагогічного персоналу, який залучено до викладання на декількох освітніх напрямках одночасно та персоналу невипускових кафедр між здобувачами вищої освіти різних спеціальностей може бути здійснено пропорційно кількості годин навчального навантаження за певною спеціальністю [3, с. 98]. Витрати на оплату праці адміністративно-управлінського та іншого допоміжного персоналу слід визначати у розрахунку на 1 годину аудиторних занять на одного користувача освітніх послуг. Базою розподілу матеріальних витрат, які неможливо віднести безпосередньо до собівартості окремого освітнього напрямку, витрат на оплату комунальних послуг, витрат на утримання допоміжних господарств може бути загальна сума годин навчального навантаження.

Основою об'єктивності отриманих результатів має стати відповідна організація обліку витрат на надання освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження порядків надання платних послуг державними та комунальними навчальними закладами: Наказ М-в освіти і науки України, Економіки України, Фінансів України від 23 жовт. 2010 року № 736/902/758. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1196-10>.

2. Коцкулич Т.Я. Калькулювання собівартості платних освітніх послуг у закладах вищої освіти як передумова формування економічно обгрунтованої вартості. *Європейський вектор економічного розвитку*, 2019. № 1 (26). С. 6-105.

3. Атамас П.Й, Атамас О.П. Методичні підходи до визначення собівартості освітніх послуг у ВНЗ недержавної форми власності. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 46. С. 95-100. URL: <http://dSPACE.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/5084>

УДК 657.22

*Гуменюк О.Ю.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
Науковий керівник: Вольська А.О.
к.е.н., доцент,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої
освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський*

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Управління економічними процесами, що здійснюються підприємствами під час проведення фінансово-господарської діяльності, неможливе без створення інформаційних умов функціонування системи, забезпечення необхідною інформацією, включення в систему засобів пошуку, зберігання, накопичення, передачі, обробки інформації та формування інформаційної бази даних. Підприємства, які не мають змогу автоматизувати всі ці процеси в рамках єдиної системи, втрачають можливість використання стратегічного обліку та аналізу. Система обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства дає змогу відстежувати та досягати виконання планів щодо виробництва та збуту продукції, відповідати фактичних витрат нормативним, забезпечувати ефективне використання основних засобів та предметів праці, зростання продуктивності праці, підвищення результативності всіх фінансово-економічних показників [1, с. 8]. Через це актуальною залишається розробка моделі обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства.

Вагомий внесок у розгляді даної проблематики запровадили Савицька Г.В., Мних Є.В., Парасій-Вергуненко І.М., Галушка З.І., Кіндрацька Г. І., Пилипенко А. А., Бланк І.А., Соколов Я.В. та інші.

Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління представлено багатограною системою стратегічного обліку й аналізу, що систематизує інформацію для обґрунтування координації напрямів стратегічного розвитку підприємства, системної оцінки ефективності реалізації оперативних-тактичних і стратегічних управлінських рішень.

Інформаційно-аналітичне забезпечення системи стратегічного управління – це поєднання всієї використовуваної в ній інформації, специфічних засобів і методів її аналітичної обробки, а також діяльності фахівців із її ефективного вдосконалення та використання. З цього випливають такі основні функції обліково-аналітичного забезпечення формування стратегії розвитку підприємства, як: інформаційна (забезпечення системи управління інформацією про діяльність підприємства внутрішніх і зовнішніх користувачів), облікова (відображення фактів господарської діяльності підприємств) та аналітична (здійснення на підставі первинних аналітичних даних аналізу діяльності підприємства).

Завдання організації обліково-аналітичного забезпечення формування стратегії розвитку підприємства полягає у визначенні оптимальної послідовності виконуваних інформаційних функцій: оптимізації використання інформаційних ресурсів і інформаційного супроводу логістичних процесів; організації оперативного моніторингу і поглибленого аналізу динаміки показників розвитку; зменшенні негативних проявів асиметрії надходження інформації; забезпеченні багатоваріантного прогнозування показників розвитку та підтримці прийняття рішень; розробці багаторівневої номенклатури даних, формуванні єдиного інформаційного простору та системи нормативно-довідкової інформації; стимулюванні розвитку інформаційної інфраструктури; формуванні систем забезпечення обміну цільовою інформацією та підсистеми попередньої аналітичної обробки даних; упровадженні елементів системи менеджменту знань і бази даних ситуаційного управління; підтримці гнучкості виробничих процесів через забезпечення інформаційної прозорості й узгодженості рішень; плануванні розвитку та вдосконаленні обліково-аналітичної системи; автоматизації збору і збереженні даних щодо соціально-економічного розвитку підприємства; усуненні інформаційних бар'єрів у взаємодії між підрозділами підприємства; розвитку потенційних можливостей взаємного обміну даними в реальному часі між підприємством та контрагентами.

Система обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку має на меті формування якісної обліково-аналітичної інформації для прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень, які дозволять максимізувати отримані прибутки та досягнути поставлених цілей. Рябенко Л.М. визначає наступні концептуальні

підходи до побудови обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління: мета -формування та передача обліково-аналітичної інформації для розробки і прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень у діяльності підприємств; суб'єкт-апарат управління та центри відповідальності; об'єкт-діяльність підприємства; предмет-процес управління стратегічним розвитком підприємства; функції-облікова, аналітична, контрольна, планова; завдання-надання інформаційної підтримки у прийнятті стратегічних управлінських рішень, аналіз, оцінка та контроль виконання стратегічних рішень, обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку підприємства; складові- підсистеми обліку, контролю, аналізу та планування; інформаційне забезпечення-сукупність засобів отримання пошуку, збереження, накопичення, обробки та передачі інформації, створення банків облікових та необлікових даних, формування системи ІТ щодо інформаційних потоків для формування управлінської діяльності [2, с. 210-211].

Отже, головна мета розробки моделі обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства – спрощення інформаційних потоків всередині системи, її полегшення, усунення малоефективних її елементів. Важливою метою реалізації концептуальних підходів до розробки моделі є використання всіх можливостей як всередині, так і ззовні підприємства.

Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного розвитку підприємства – це така система, що базується на даних бухгалтерського обліку, враховує отриману аналітичну інформацію, яка надходить до нього відповідно до здійснених господарських операцій, дозволяє контролювати всі господарські операції, за рахунок чого допомагає досягати головної мети та стратегії розвитку.

Список використаних джерел:

1. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : збірник наукових праць. Львів : Львівська політехніка, 2012. С. 8-11.
2. Рябенко Л.М. Особливості обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №12. С. 207-212.

УДК 361.115

*Долінська М.О.
викладач обліково-економічних дисциплін,
Горохівський коледж ЛНУП, м. Горохів*

РОЛЬ СТАТИСТИКИ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Незалежно від рівня та стадії розвитку суспільства, характеру політичної системи, статистика завжди була і є необхідним та ефективним інструментом управління життєдіяльністю як держави у цілому, так і її окремих суб'єктів. Роль статистики в бізнесі ще більше зростає в сучасних умовах розвитку країни, коли підприємці вимушені приймати управлінські рішення в нестандартних умовах, не маючи повної та достовірної інформації не лише стосовно зовнішнього середовища, а й щодо внутрішніх бізнес-процесів.

Методи статистики дозволяють провести аналіз досягнень аграрного ринку, розглянути сильні та слабкі сторони; вони є тим допоміжним засобом, що сприяє розробленню програм розвитку галузей, впровадженню інновацій, проведення інвестиційної політики.

Крім того, статистика є тим інструментом, який дозволяє досліджувати інфляційні процеси в державі, аналізувати стан фінансових і товарних ринків, конкурентоспроможність підприємств і галузей економіки, продукції та послуг, правильно оцінювати результати виробничо-фінансової діяльності корпорацій і фірм, виявляти внутрішньовиробничі резерви.

В умовах ринкової економіки, глобальних впливів міжнародних конкурентів та обмежених фінансових ресурсів діяльності одним із актуальних і першочергових питань галузевого розвитку є визначення та підтримка найбільш ефективних форм підприємництва. Особливу актуальність ці питання мають у сільському господарстві – галузі, яка визначає продовольчу безпеку країни.

Незважаючи на існування цілої низки публікацій, присвячених проблемам ефективності у сільському господарстві, практично відсутні дослідження, присвячені розробці так званого інформаційного поля комплексної статистичної оцінки та аналізу ефективності сільськогосподарської діяльності.[1]

Показниками, які можуть бути використані у статистичному

вивченні та аналізі економічної ефективності суб'єктів сільськогосподарської діяльності є:

1. Показники ресурсної ефективності: земельних ресурсів, біологічних активів, людських ресурсів, матеріальних і фінансових активів:

- Загальна ефективність використання земельних ресурсів (*валова продукція у сільському господарстві у розрахунку на 100 га угідь; виручка від реалізації продукції у розрахунку на одиницю площі с/г угідь*);

- Урожайність культур (*валовий збір культури у розрахунку на 1 га посівної площі*);

- Продуктивність тварин і птиці (*валове виробництво у розрахунку на одиницю обліку біологічного активу (надій молока, настриг вовни тощо)*);

- Ефективність використання людських ресурсів: продуктивність праці (*виручка від реалізації продукції у розрахунку на одного зайнятого працівника; валовий збір культур у розрахунку на одного зайнятого працівника; валове виробництво у розрахунку на одного зайнятого працівника*);

- Ефективність використання матеріальних і фінансових активів: капіталовіддача (*валова продукція у сільському господарстві (у тому числі рослинництві та тваринництві) у розрахунку на одну гривню матеріальних активів (основних засобів зокрема); валова продукція сільського господарства у розрахунку на одну гривню активів (у тому числі рослинництві та тваринництві)*);

2. Показники ефективності витрат:

- Ефективність операційних витрат (*Операційні витрати на 1 гривню реалізованої продукції*).

3. Показники рентабельності:

- Рентабельність продукції (*Валовий прибуток у розрахунку на одну гривню собівартості виробництва сільськогосподарської продукції (за видами продукції та галузями)*);

- Рентабельність операційної діяльності (*Фінансовий результат від операційної діяльності у розрахунку на одну гривню витрат операційної діяльності*).

В даний час в міжнародній статистиці для характеристики рівня і динаміки економічної ефективності застосовується велика кількість показників, які можна об'єднати в такі групи:

- показники рентабельності виробництва та продукції;
- показники ефективності витрат праці;
- показники ефективності витрат матеріальних і фінансових ресурсів;
- показники ефективності капіталовкладень.

Більшість з цих показників можуть бути розраховані як на рівні економіки, так і на рівні галузей, секторів та окремих підприємств.

В якості результату на рівні економіки виступають валовий випуск, валовий внутрішній (національний) продукт, національний дохід, валові заощадження (накопичення). На рівні галузей, секторів та окремих підприємств результатами діяльності служать валовий випуск, валова додана вартість, валовий і чистий прибуток.

Сьогодні агропромисловий комплекс України розглядається як пріоритетний сектор національної економіки та потужний драйвер майбутнього економічного зростання нашої держави. Саме він має забезпечити підвищення конкурентоспроможності української економіки на основі використання конкурентних переваг з урахуванням сучасних аспектів інноваційної та інвестиційної діяльності. [3]. Ми живемо в світі цифр, сьогодні необхідно більше статистичної інформації, ніж будь-коли. Це стосується всіх галузей науки, виробництва, охорони здоров'я, державної політики, особливо у період воєнного стану - скрізь потрібно аналізувати дані і приймати виважені рішення. Сьогодні роль статистики ще більше зростає. Саме статистичні методи допомагають здійснювати аналіз доступної інформації і розробляти на її основі обґрунтовані тактичні та стратегічні рішення.

Список використаних джерел:

1. Кобилинська Т. В. Статистична оцінка впливу структурних факторів на господарську діяльність сільськогосподарських підприємств, ISSN 2519-1853 СТАТИСТИКА УКРАЇНИ, 2017, № 2 с.27
2. Сільське господарство України . 2020: стат . зб . / Державна служба статистики України, http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ17_u.htm
3. Халатур С.М. Інституціональні детермінанти формування стратегії економічного розвитку сільського господарства України. Бізнес Інформ. 2017. № 5. С. 119–123

УДК 349.22

Дуда Г.Б.

к.е.н., викладач вищої категорії

*ВСП «Тлумацький фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування», м. Тлумач*

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Щоб стабілізувати економіку країни, забезпечити критично важливі потреби громадян та війська, й усунути проблеми кадрового голоду, у цей нелегкий час кожній людині потрібно докладати значно більше зусиль, ніж за звичайних умов.

Це вимагає суттєвого перегляду системи організації трудових відносин в умовах воєнного стану. Водночас необхідно мінімізувати всі трудові спори та захистити право працівників на працю та відпочинок, враховуючи передбачені Конституцією обмеження прав людини та громадянина на період воєнного стану.

Саме тому, 24.03.2022р. набув чинності Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [3]. Цей нормативно-правовий акт визначає особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності та галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, у період дії воєнного стану.

Роботодавець може укласти з новими працівниками строкові трудові договори у період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника для усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили.

Роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (крім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії), якщо така робота не протипоказана працівникові за станом здоров'я, лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що становлять або можуть становити загрозу життю чи нормальним життєвим умовам людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою.

Нормальна тривалість робочого часу працівників у період воєнного стану не може перевищувати 60 годин на тиждень [3].

Для працівників, яким відповідно до законодавства встановлюється скорочена тривалість робочого часу, тривалість робочого часу не може перевищувати 50 годин на тиждень.

П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється роботодавцем за рішенням військового командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення).

Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) визначається роботодавцем.

Заробітна плата виплачується працівнику на умовах, визначених трудовим договором. Роботодавець повинен вживати всіх можливих заходів для забезпечення реалізації права працівників на своєчасне отримання заробітної плати.

Роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання щодо строків оплати праці, якщо доведе, що це порушення сталося внаслідок ведення бойових дій або дії інших обставин непереборної сили.

Звільнення роботодавця від відповідальності за несвоєчасну оплату праці не звільняє його від обов'язку виплати заробітної плати.

У разі неможливості своєчасної виплати заробітної плати внаслідок ведення бойових дій строк виплати заробітної плати може бути від термінований до моменту відновлення діяльності підприємства.

У період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарні дні [3].

У період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику в наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури.

Призупинення дії трудового договору – це тимчасове звільнення роботодавця від обов'язку забезпечувати працівника роботою і тимчасове звільнення працівника від обов'язку виконувати роботу за укладеним трудовим договором. Призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин.

Дія трудового договору може призупинятися у зв'язку з військовою агресією проти України, що виключає можливість виконання ним роботи.

Відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам на час призупинення дії трудового договору у повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію.

В межах своєї діяльності професійні спілки повинні максимально сприяти забезпеченню обороноздатності держави та забезпечувати громадський контроль за мінімальними трудовими гарантіями, передбаченими цим Законом.

Отже, на даний час при вирішенні питань кадрового забезпечення та трудових відносин потрібно керуватися Конституцією України та законами України, які регламентують такі правовідносини, враховуючи на період дії режиму воєнного стану відповідні положення Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
2. Закон України “Про відпустки” від 15.11.96 р. № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Закон України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану” від 15.03.2022 р. №2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
4. Порядок обчислення середньої заробітної плати, затверджений постановою КМУ від 08.02.95 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF#Text>

УДК 657

*Єрмолаєва М. В.
к. е. н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Підводячи підсумки господарської діяльності підприємства, бухгалтерська служба узагальнює інформацію про одержані у звітному періоді доходи та понесені витрати. При цьому керуються принципами, затвердженими НП(С)БО 15 «Дохід» щодо отриманих доходів та НП(С)БО 16 «Витрати» щодо понесених витрат. Різниця між сумою доходів звітного періоду і сумою витрат цього ж періоду визначає фінансовий результат діяльності у вигляді прибутку або збитку.

Виробництво продукції сільського господарства має свої особливості, пов'язані з використанням специфічних технологій, природньо-кліматичними умовами виробництва, тривалістю операційного періоду. Відповідно до цього методика облікового відображення одержаних доходів і понесених витрат повинна враховувати ці особливості.

Складність полягає в тому, що аграрні підприємства окрім стандартних вимог НП(С)БО 15 та НП(С)БО 16 щодо обліку доходів і витрат керується також НП(С)БО 30 «Біологічні активи». Відповідно до нього в обліку аграрних підприємств з'явилися нові специфічні об'єкти обліку, а саме: біологічні активи, біологічні перетворення, сільськогосподарська діяльність.

Внаслідок здійснення сільськогосподарської діяльності у підприємства виникають витрати, пов'язані з біологічними перетвореннями біологічних активів, а також підприємство отримує доходи від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції. Відповідно до п. 17 НП(С)БО 30 «витрати, пов'язані з біологічними перетвореннями біологічних активів, визнаються витратами основної діяльності. Облік витрат ведеться за окремими об'єктами обліку витрат (окремі види біологічних активів та/або їх група) відповідно до

Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [1].

Щодо отриманих доходів, то тут слід керуватися п. 18 НП(С)БО 30. «Доходи (витрати) від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності протягом звітного (календарного) року, визначаються як різниця між вартістю біологічних активів і сільськогосподарської продукції, оцінених у порядку, передбаченому пунктами 9 і 12 Національного положення (стандарту) 30, та витратами, пов'язаними з біологічними перетвореннями. Зазначені доходи (витрати) включаються до складу інших операційних доходів (витрат)» [1].

При визначенні фінансового результату від основної діяльності аграрного підприємства необхідно керуватися п. 19 НП(С)БО 30. При цьому, фінансовий результат буде складатися з сукупності фінансового результату від первісного визнання с.г. продукції і додаткових біологічних активів, фінансового результату від реалізації с.г. продукції та біологічних активів та фінансового результату від зміни справедливої вартості біологічних активів на дату балансу.

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів № 1315 від 29.12.2006 р. регламентують порядок визначення доходів (витрат) від первісного визнання біологічних активів і с.г. продукції. Для цього необхідно розрахувати різницю між «вартістю біологічних активів і сільськогосподарської продукції, оцінених за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, та витратами, пов'язаними з біологічними перетвореннями, що були понесені для отримання біологічних активів та сільськогосподарської продукції» [2].

Фактично, на момент відокремлення готової продукції від рослини або тварини необхідно порівняти фактичні витрати на виробництво і справедливу вартість цієї продукції, внаслідок чого можуть виникати доходи або витрати. На нашу думку такий підхід є хибним, оскільки одержання готової продукції (сільськогосподарської продукції) від виробництва не містить в собі доходу. Дохід підприємство може визнати під час реалізації виробленої продукції, а не під час її оприбуткування від урожаю. Пропоноване Методичними рекомендаціями № 1315 бухгалтерське проведення Дебет 23 Кредит 710 окрім відображення доходу одночасно збільшує витрати виробництва.

Це суперечить одному з базових принципів бухгалтерського обліку згідно з яким в обліку відображаються лише операції, які підтверджені відповідними документами. В даному випадку відсутнє якесь документальне підтвердження визначених витрат. Тому в обліку їх відображати не можна. Аналогічна ситуація складається в разі визнання втрат від первісного визнання с.г. продукції і біологічних активів коли складається бухгалтерський Дебет 940 Кредит 23 [3].

Пропонована методика спотворює реальні показники доходів і витрат і, відповідно, негативно впливає на показники прибутку або збитку. Крім того, що спотворюються об'єктивні дані, це може вплинути на базу нарахування податку на прибуток. Звісно, що на сьогоднішній день аграрні підприємства в більшості своїй не є платниками податку на прибуток. Але в разі зміни законодавчої бази щодо оподаткування аграрних виробників така методика може суттєво вплинути на розрахунки за податками [4].

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» № 790 від 18.11. 2005 р. Дата оновлення 13.11. 2020 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>. (Дата звернення 16.03.2022)
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів : затв. Наказом М-ва фінансів України від 29 груд. 2006 р. № 1315. Дата оновлення 30 груд. 2013 р. URL : <http://magazine.faaf.org.ua/metodichni-rekomendacii-zbuhgalterskogo-obliku-biologichnih-aktiviv.html> (Дата звернення 16.03.2022 р.)
3. Єрмолаєва М. В. , Ферманюк А. В. Формування фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Сучасний менеджмент: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали 2-ої Всеукр. наук.-практ. конф. 19 трав. 2017 р. Херсон: ХДАУ. 2017. С. 74-77
4. Єрмолаєва М. В. Облік сільськогосподарської діяльності та біологічних активів: актуальні питання теорії та практики. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. «Економіка і управління»*. 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 128-134.

УДК 657.01:005

Іванюк Т.Л.

аспірант кафедри економічної кібернетики,

Тютюнник В.В.

здобувач вищої освіти, група ОО-12

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

СИСТЕМА ОБІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання є найважливішим критерієм, що дає характеристику рівня ефективності діяльності будь-якого підприємства. У ринковій економіці прибуток є найважливішим індикатором нормального функціонування компаній, який характеризує результат усіх операцій і є джерелом зростання активів їх власників. Тому повна та адекватна база даних фінансових результатів підприємства є необхідною умовою для забезпечення належного обліку та якісного управління [1].

За даними Державної служби статистики України у 2020 р. фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств становив 264,4 млрд. грн прибутку (у 2019 р. – 446,9 млрд. грн). Прибуток становив 602,3 млрд. грн, або 97,1 % порівняно із 2019 р., збитків допущено на суму 337,9 млрд. грн (або 194,6 %). Частка збиткових підприємств у 2020 р. становила 29,2 % (у 2019 р. – 19,5 %) [2].

У свою чергу, стабільна економічна ситуація та оперативний економічний контроль під час господарської діяльності позитивно впливають на виконання виробничих планів та наявність необхідних виробничих ресурсів. У бізнесі часто трапляються випадки, коли добре функціонуючі компанії стикаються з фінансовими труднощами через розподіл та нераціональне використання фінансових ресурсів. Тому раціональне використання фінансових заходів мають на меті забезпечити поступове надходження та споживання коштів та їх ефективне використання [3].

Категорія “фінансові результати” характеризується поняттям прибутку та збитку. Збиток є протилежністю прибутку і часто ігнорується. Вважаємо, що не менш важливим є аналіз причини

збитку та виявлення можливих помилок та неточностей у методах обліку доходів, витрат та фінансових результатів, які призвели до шкоди. І часто підприємства навіть свідомо приховують справжню суму прибутку, занижують або перетворюють її на збитки з різними цілями (ухилення від сплати податків, фіктивне банкрутство тощо). Основними джерелами інформації про доходи і витрати підприємства є його бухгалтерський облік та бухгалтерська звітність. Якщо підприємницька діяльність характеризується високими темпами розвитку, збільшенням обсягів продажу, завоюванням частки ринку, збільшенням прибутку, то фінансові результати є високими.

Незалежно від того, чи є підприємство стабільним на мінімальному рівні прибутковості чи просто з нульовим прибутком, управління фінансовими показниками має зосередитися на результатах, які гарантують поточну платоспроможність та фінансову стабільність [4].

Отже, враховуючи обліково-економічний аналіз фінансових результатів підприємства, можна сказати, що облік фінансових результатів та його розподіл і списання завершують облік бізнес-процесів. Прибуток є основним фінансовим показником економічної діяльності, ефективності, прибутковості та платоспроможності підприємства. Обсяг і структуру прибутку, їх формування та використання можна охарактеризувати методами обліку.

Список використаних джерел:

1. Пасенко Н.С. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 854-859.

2. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 24.03.2022).

3. Нагорна І.В., Бондаренко В.О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9577> (дата звернення: 24.03.2022).

4. Пальцан В.М. Теоретичні дослідження поняття фінансові результати діяльності підприємства. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/20977/2DSESES_2017_Paltsan_V_M-Teoretychni_doslidzhennia_110-112.pdf (дата звернення: 24.03.2022).

УДК 657.1: 640.6

Калайтан Т.В.

к.е.н., доцент,

Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

МАРЖИНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДОХОДНІСТЮ ГОТЕЛІВ

Для ефективного управління доходами підприємств готельного бізнесу керівництву необхідно приймати своєчасні, обґрунтовані управлінські рішення, здійснювати регулювання різних складових формування сукупного доходу готелю. Головна увага менеджерів має бути зосереджена на найбільш важливій ділянці – формуванні доходів від продажу номерів. Для цього у світовій практиці використовують спеціалізовану систему - управління доходністю (*yield management*).

Теоретичні та практичні аспекти управління доходами готелів досліджені у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених. Частина науковців у своїх працях ототожнює поняття «управління доходами» (*revenue management, RM*) та «управління доходністю» (*yield management, YM*). Інші науковці розглядають управління доходністю готелів (в частині доходів від продажу номерів) як складову частину системи управління доходами. Основною причиною такого виокремлення є те, що доходи від продажу номерів є доходами від фіксованого, обмеженого в часі ресурсу. Послугу розміщування у готельному номері на сьогодні неможливо продати завтра. Тому менеджери вдаються до застосування специфічних методів управління з метою максимізації використання потужностей готелів.

Для кращого розуміння відмінностей між термінами YM та RM наведемо коротку історичну довідку. Початок розвитку управління доходністю (YM) пов'язують з появою першої моделі управління доходністю і ціноутворенням, запропонованою К. Літлвудом у 1972 р. під час його роботи в авіаційній компанії “British Overseas Airways Corporation”. Компанія запропонувала своїм пасажиром два класи місць, структуровану модель знижок (“Рання пташка”). К. Літлвуд ввів ідею максимізації виручки, а не максимізації кількості пасажирів, яких перевозить авіакомпанія. Згодом цей підхід став основою для багатьох моделей управління доходністю. Практичне застосування

досвіду британських авіаліній у практиці американських авіаперевезень з 1978р. принесло остаточне визнання і подальше розширення цієї методики (з цього часу вона отримала свою назву *yield management*) [4]. Пізніше система управління доходністю була впроваджена в інших видах бізнесу, в тому числі і готельному і це теж принесло позитивні результати. Піонерами, які перейняли практику управління доходністю (середина 1990-х років) стали готелі “Marriott” (готельна мережа “International Marriott”, яка у 2019р. займала 2 позицію у світі за кількістю готелів).

Застосування різноманітних методів стимулювання доходності готелів потребує аналітичної оцінки результатів факторних впливів. Факторний аналіз маржинального доходу від продажу номерів може бути додатковим інструментом управління доходністю підприємств готельного бізнесу.

Теоретичні та практичні підходи до проведення аналізу за маржинальним підходом в інших галузях економіки, які можуть бути адаптовані до специфіки готельного бізнесу, відображено у працях вітчизняних вчених. Зокрема, на підприємствах ресторанного бізнесу [2], на торговельних підприємствах [1]. Теорія та практика розвитку економічного аналізу виробила солідний інструментарій для здійснення факторного аналізу. Питання полягає у формуванні моделей для його проведення. Для аналітичної оцінки факторних впливів в процесі управління доходністю в готельному бізнесі, на нашу думку, доцільно використовувати модель, яка включає такі змінні як маржинальний дохід за проданий номер, кількість проданих номерів та їх структуру [3]. Зміна загального маржинального доходу від проданих номерів ($\Delta ЗМД$) може бути представлена як результат трьох основних змін: (1) зміни в маржинальному доході від готельного номера з певною ставкою ($\Delta ЗМД_{md}$), (2) зміни в структурі проданих номерів ($\Delta ЗМД_{пв}$) і (3) зміни кількості проданих номерів ($\Delta ЗМД_{к}$).

Вплив зміни маржинального доходу від продажу номеру певного типу на зміну загального маржинального доходу від продажу номерів |
):

$$\Delta ЗМД_{md} = \left(\sum_{i=1}^n МД_i^1 \cdot ПВ_i^1 - \sum_{i=1}^n МД_i^0 \cdot ПВ_i^1 \right) \sum_{i=1}^n К_i^1,$$

де i – номер типу (цінової категорії) готельних номерів,

n – кількість типів (цінових категорій) номерів,

PB_i – питома вага проданих номерів i -того типу,

MD_i – маржинальний дохід від проданих номерів i -того типу,

K_i^1 – кількість проданих номерів i -того типу за звітний період.

Показники, які відносяться до базового (попереднього) періоду мають позначку “0”, показники, що відносяться до звітного періоду мають позначку “1”.

Вплив зміни структури проданих номерів на загальну суму маржинального доходу $\Delta ZMD_{\text{пв}}$:

$$\Delta ZMD_{\text{пв}} = \left(\sum_{i=1}^n MD_i^0 \cdot PB_i^1 - \sum_{i=1}^n MD_i^0 \cdot PB_i^0 \right) \cdot \sum_{i=1}^n K_i^1.$$

Вплив зміни кількості проданих номерів на загальну суму маржинального доходу (ΔZMD_K):

$$\Delta ZMD_K = \left(\sum_{i=1}^n K_i^1 - \sum_{i=1}^n K_i^0 \right) \cdot \sum_{i=1}^n MD_i^0 \cdot PB_i^0.$$

У результаті аналізу, проведеного за вказаною моделлю, стане можливим надання керівництву інформації про те в якій мірі зміни маржинального доходу від одиниці різних типів номерів, кількості та структурі проданих номерів вплинули на загальний маржинальний дохід від продажу номерів. Цей підхід також можна використовувати для прогнозних розрахунків результатів майбутніх управлінських дій.

Список використаних джерел:

1. Гринів Б. В., Гринів В. Б. Методичні аспекти аналізу валового доходу торговельного підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку.* 2009. № 647. С.317-321.

2. Калайтан Т. В. Організація обліку та аналізу фінансових результатів за центрами відповідальності в умовах трансфертного ціноутворення. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна.* 2015. Вип. 47. С.47-53.

3. Калайтан Т. В. Факторний аналіз в управлінні доходністю підприємств готельного бізнесу. *Підприємництво і торгівля,* 2020. Вип. 26. С.34-44.

Cross R. Revenue Management, Hard-Core Tactics for Market Domination. - New York, NY: Broadway Books, 1998. 276 p.

УДК 338.2

Калашніков Д.П.
аспірант кафедри економіки будівництва,
Занихайло Р.С.
здобувач вищої освіти «Бакалавр»
ОП 192 «Будівництво та цивільна інженерія»,
Науковий керівник: Стеценко С.П.
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАРТІСНОГО ІНЖИНІРИНГУ ПРОЕКТІВ БУДІВНИЦТВА

Інвестиційно-будівельні проекти серед інших вирізняються великою складністю, невизначеністю, невпевністю і варіабельністю результатів, які часто залежать від безлічі факторів зовнішнього і внутрішнього середовища проекту. І чим більш складною є структура проекту, чим більшою є кількість взаємозв'язків, тим більш невизначеним буде результат діяльності.

Відомо, що будівельні проекти, які часто реалізуються в умовах стохастичності, суттєво виграють та мають більш передбачувані результати реалізації від використання методів вартісного інжинірингу – більш чіткі терміни, взаємозв'язані етапи та мінімальні відхилення від кошторисної вартості.

Слово інжиніринг походить від англійського "engineering", що означає проектувати, влаштовувати, споруджувати, винаходити. Відповідно «вартісний інжиніринг» це комплексне управління витратами проекту на умовах творчого, варіативного підходу, який передбачає використання як формалізованих, так і неформальних методів управління проектами, поєднання яких надає найкращий із можливих результатів.

Інжиніринг розглядають як [3]: «сукупність інтелектуальних видів діяльності, що має своєю кінцевою метою отримання найкращих (оптимальних) результатів від капіталовкладень чи інших витрат, пов'язаних з реалізацією проектів різного призначення за рахунок найбільш раціонального підбору та ефективного використання матеріальних, трудових, технологічних і фінансових ресурсів у їх

єдності і взаємозв'язку, а також методів організації та управління на основі застосування передових науково-технічних досягнень і з урахуванням конкретних умов та проектів».

Методи вартісного інжинірингу варто використовувати на усіх стадіях будівництва [1]: на етапі проектування - перед проектні розрахунки і обґрунтування, стадіях техніко-економічного обґрунтування (ТЕО), ескізний проект (ЕП), техніко-економічні показники (ТЕП), проект (П), робочий проект (РП), робоча документація (Р), на етапі зведення об'єктів – при розробці і корегування конструктивних, організаційно-технологічних, технічних рішень, а також забезпечуватись на стадії експлуатації шляхом своєчасних поточних і капітальних ремонтів, дотримання вимог до експлуатації.

Інструментарій вартісного інжинірингу доцільно використовувати при здійсненні будівництва на основі ВІМ-моделей, як основи для прийняття об'ємно-планувальних, конструктивних, організаційно-технологічних рішень, оскільки вартісний інжиніринг є методичною основою для застосування комплексу методів управління вартістю інвестиційного проекту на різних етапах життєвого циклу.

Список використаних джерел:

1. Гойко А.Ф., Гриценко О.С., Шевчук К.І. Сорокіна Л.В., Закорко П.П. та ін.. Економіка проектування в будівництві: навч. посібн. К.: КНУБА, 2015. 236 с.
2. Шевчук К.І. Інжиніринг як інструментарій підвищення ефективності будівництва. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2020. № 44. С. 56 –66.
3. Термінологічний апарат інжинірингу. Національний гірничий університет – відповідність часу. Що таке інжиніринг. [Електронний ресурс] http://gmi.nmu.org.ua/ua/news/news_CAD/cadd25/.
4. Міхельс В.О., Шилюк П.С., Гойко А.Ф., Бондар В.П. Економіко-математичні методи та моделі у будівництві: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів освіти /За заг. ред. В.О. Міхельса. К.: Міленіум, 2006. 308 с.
5. Zeltser, R., Bielienskova, O., Novak, Ye. and Dubinin, D. Digital Transformation of Resource Logistics and Organizational and Structural Support of Construction. *Nauka i innovatsii*, 2019. vol. 15(5), 38-51.

УДК 657.1

*Канцедал Н. А.
к.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю,
Лега О. В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У КАПІТАЛЬНИХ ВИТРАТАХ ПІДПРИЄМСТВА

Генерування економічних даних в інформаційних системах цифрової епохи потребує особливої уваги, зокрема в частині багатоаспектного дослідження термінології, дотичної до бухгалтерського обліку, що допомагає з'ясувати реальний балансовий статус окремих об'єктів обліку [3, с. 29].

Будівельні матеріали – це матеріальні активи підприємства, які можуть використовуватися у капітальному будівництві об'єктів, що будуються господарським або підрядним способом. У контексті поглибленого дослідження понятійної бази саме спосіб капітального будівництва визначає особливості облікової реєстрації інформації наявності та руху будівельних матеріалів на підприємстві, що є предметом даного дослідження.

Згідно Інструкції 291 [2] для обліку будівельних матеріалів, що використовуються на капітальному будівництві, а також для устаткування, яке не потребує монтажу призначено субрахунок 205 «Будівельні матеріали». Такі активи списуються з даного субрахунка після підтвердження їх використання.

Проте особливістю обліку активів на субрахунок 205 є те, що якщо будівельні матеріали використовуються передаються підряднику, підтверджувальним документом про їх використання буде акт про виконані роботи. Тобто, теоретично – створюється розрив між видачею матеріалів зі складу до закінчення підрядних робіт, що може негативно позначитися на результатах інвентаризації: коли матеріали відпущено, а роботи ще не виконані – на складі утворюється документально не виправдана нестача. Це актуалізує важливість поглибленого дослідження інформаційної ролі обліку в

інституційному середовищі підприємства з метою попередження випадків спотворення інформації про реальні господарські операції [4, с. 38].

Для уникнення означеної проблеми відпуск матеріалів зі складу необхідно відобразити в обліковій системі підприємства значно раніше, ніж закінчення капітального будівництва підрядником, що може тривати роками.

Деталізуємо алгоритм та відмінності реєстрації таких операцій в обліковій системі підприємства.

1. Видача матеріалів зі складу сторонній організації. Підставою для видачі матеріалів зі складу є накладна, що складається у трьох примірниках за підписом директора і головного бухгалтера підприємства, на якому зберігаються будівельні матеріали. Даним документом керується матеріально-відповідальна особа (комірник) і обов'язково включає інформацію накладної до матеріального звіту того місяця, у якому було видано матеріали.

2. Попередження ризику виявлення нестач. Бухгалтерія отримує матеріальний звіт комірника разом з примірником накладної, а другий примірник комірник залишає в себе. У цьому документі повинен стояти підпис виконробу – представника підрядної організації. Таким чином при інвентаризації активів на складі нестача матеріалів буде виправданою.

3. Урахування руху матеріалів в системі обліку при будівництві підрядним способом. Матеріальний звіт комірника зберігається в поточному архіві підприємства з відміткою «прийнято до обліку» до того часу, коли не буде підписано акт про виконані роботи.

Оскільки капітальне будівництво підрядним способом може тривати роками, слушною вважаємо пропозицію деталізувати субрахунок 205 на два рахунки третього порядку: 2051 – Будівельні матеріали на складі підприємства, 2052 – Будівельні матеріали, передані підряднику [1].

Таким чином, рахунок 2052 матиме подвійне призначення: з одного боку, це рахунок обліку будівельних матеріалів, з іншого – рахунок, що показує суму дебіторської заборгованості підрядника перед підприємством, оскільки від моменту передачі матеріалів до повного виконання робіт на суму первісної вартості цих матеріалів вважатиметься офіційним боргом для підрядника. Відповідно, при підписання акту про виконані роботи, матеріали, що залишилися

невикористаними, підрядник зобов'язаний повернути замовнику (забудовнику). Урахування операцій зі списання і повернення дозволить закрити наявний борг підрядника.

Кореспонденцію рахунків щодо відображення операцій з руху будівельних матеріалів при будівництві підрядним способом наведено в табл.1.

Таблиця 1

Облік руху та використання будівельних матеріалів при
будівництві підрядним способом

Зміст операції	Документ	Дт	Кт	Сума
1. Отримано будівельні матеріали від постачальника	Накладна, видана постачальником	2051	631	20000
2. Передано будівельні матеріали підряднику	Видаєткова накладна, видана представнику підрядника	2052	2051	16000
3. Списано будівельні матеріали на об'єкт будівництва	Акт виконаних робіт	151	2052	14000
4. Повернуто підрядником невикористані матеріали	Прибуткова накладна на повернення	2051	2052	2000

4. Урахування руху матеріалів в системі обліку при будівництві господарським способом. Поділ рахунка 205 на два субрахунки також є доречним і при веденні капітального будівництва господарським способом. При цьому рахунки третього порядку можуть називатися так: Будівельні матеріали на складі, Будівельні матеріали на об'єкті будівництва.

При цьому рахунок 2052 буде призначено для обліку будматеріалів, що знаходяться на будівельному майданчику, за які відповідатиме не комірник, а інша матеріально відповідальна особа, яка їх отримала. Після підписання акта виконаних робіт, будівельні матеріали з рахунка 2052 буде списано на рахунок 151 «Капітальне будівництво». Решта невикористаних матеріалів підлягає поверненню на рахунок 2051 (на склад), знову під відповідальність комірника.

Кореспонденцію рахунків щодо відображення операцій з руху будівельних матеріалів при будівництві господарським способом наведено в табл.2.

Таблиця 2

Облік руху та використання будівельних матеріалів при
будівництві господарським способом

Зміст операції	Документ	Дт	Кт	Сума
1. Отримано будівельні матеріали від постачальника	Накладна, видана постачальником	2051	631	20000
2. Передано будівельні матеріали на майданчик	Накладна внутрішньогосподарського призначення (комірник-виконробу)	2052	2051	16000
3. Списано будівельні матеріали на об'єкт будівництва	Акт виконаних робіт	151	2052	14000
4. Повернуто на склад невикористані матеріали	Накладна внутрішньогосподарського призначення (виконроб-комірнику)	2051	2052	2000

Таким чином, деталізація інформації про рух і використання будівельних матеріалів в системі аналітичного обліку підприємства дозволить уникнути викривлення даних про наявні активи та попередити виявлення необґрунтованих нестач.

Список використаних джерел:

1. Будівельні матеріали [Електронний ресурс]: *Дебет-Кредит*. 2004. № 22. URL: <https://dtk.com.ua/show/1cid0543.html>
2. Інструкція застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів від 30 лист. 1999 р. № 291. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
3. Канцелар Н.А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 28.-34. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-28-34](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-28-34) URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/4904>
4. Канцелар Н.А. Роль інституційного середовища у формуванні нових запитів до облікових систем. *Розвиток економічної науки в епоху глобальних викликів: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (24 грудня 2021 р.; м. Київ) / Відпов. за вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2021. С.38-42. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/11447>*

УДК 657.1:658.15

Кащена Н.Б.

*д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Горошанська О.О.*

*к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біобехнологічний університет, м. Харків*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СЕРВІС УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТОРГІВЛІ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

В складних умовах сьогодення результативність функціонування підприємств торгівлі визначається посиленням політичних, економічних та інформаційних впливів, і певним чином залежить від інформації, що залучається для прийняття управлінських рішень. Як наслідок – підвищуються вимоги до оперативності формування, достатності, якості фіксації і аналітичної обробки даних бухгалтерської інформаційної системи, їх подальшого використання в аналізі й управлінні.

Найбільш перспективним напрямком вирішення означених проблем інформаційного сервісу управління підприємствами торгівлі вважаємо інтегрований підхід до формування обліково-аналітичної інформації та її акумуляцію в єдиному просторово-комунікативному та соціально-культурному просторі системи обліково-аналітичного забезпечення управління. Така система дозволяє об'єднати в єдиному контурі різні види даних (фінансового та не фінансового характеру) щодо економічної діяльності підприємств торгівлі, реалізувати інтереси внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів шляхом фокусування їх інформаційних запитів і формування відповідних інформаційних ресурсів у вигляді реляційних баз даних, що стають заміною традиційній інформації, яка використовується на підприємствах торгівлі для прийняття рішень [1, с.57].

Наукове підґрунтя вирішення проблеми формування інтегрованої системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною діяльністю підприємств торгівлі складає відповідна концепція, в основу якої покладено домінуючу наукову парадигму створення релевантної обліково-аналітичної інформації та концепт моделювання єдиного інформаційного простору для вирішення тактичних і

стратегічних задач управлінського впливу, а саме – комплекс поглядів на виконання завдань зі створення архітектури єдиного інформаційного простору управління, що визначає науковий, теоретичний і прикладний базис його реалізації.

Можливу типову архітектуру стратегічно орієнтованої інтегрованої системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною діяльністю підприємств торгівлі, що займаються реалізацією товарів через стаціонарні магазини та мережу Інтернет, та, відповідно, застосовують сучасні інформаційні технології обробки і передачі даних за здійсненими торговими та фінансовими транзакціями, представлено на рис.

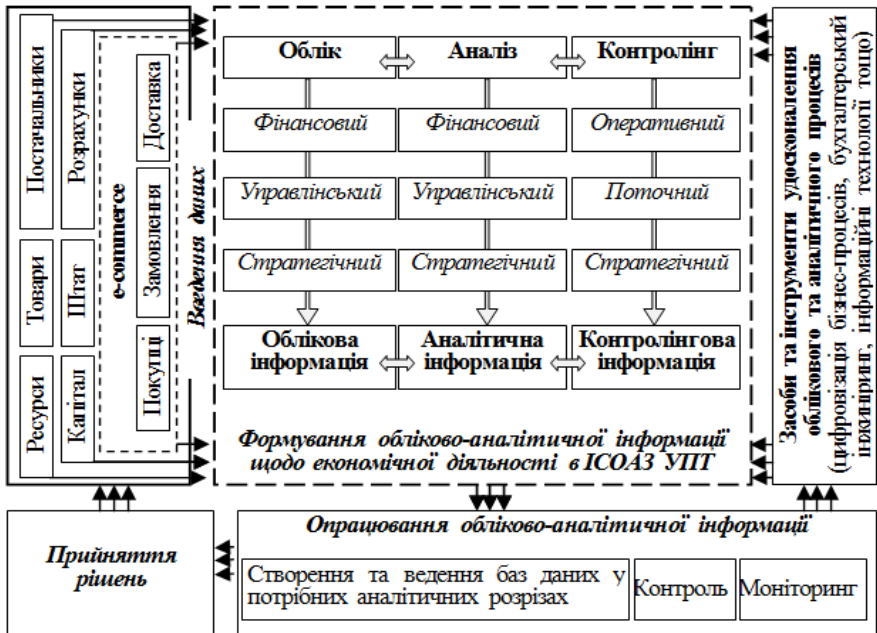

Рис. Архітектурна модель формування інтегрованої системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством торгівлі (ICOA3 УПТ) [2, с.86]

Наразі в своїй діяльності торговельні підприємства, що здійснюють реалізацію товарів через мережу Інтернет, широко використовують можливості технологій CMS (*Content Management System*) для

ідентифікації результативності продаж. Проте повного охоплення всіх результатів економічної діяльності дані технології не забезпечують, тому для організації господарських процесів невеликих підприємств з однотипними торговельними операціями можливе розроблення індивідуальних систем цифровізації та створення єдиного інформаційного поля для прийняття управлінських рішень тактичного та стратегічного характеру, а для великих підприємства – доцільне використання готових універсальних CMS для торгівлі, які слід відповідним чином налаштувати для отримання управлінської інформації щодо результативності функціонування за різними напрямками економічної діяльності у потрібних аналітичних розрізах. При цьому слід враховувати той факт, що основною відмінністю он-лайн торгівлі від традиційних методів збуту є орієнтація на клієнта, тому база даних має містити інформацію не лише про товарні запаси, постачальників, штат, основні засоби і нематеріальні активи, дебіторську заборгованість, фінансові інвестиції і грошові кошти, власний капітал та зобов'язання довгострокового та короткострокового характеру, але й про клієнтів, їх покупки, адреси доставки та дисконтні знижки для постійних клієнтів, ділових партнерів підприємства та контрагентів тощо.

Розроблена архітектурна модель через синергію взаємозв'язків цілісних функціональних систем обліку, аналізу та контролінгу об'єднує процеси введення даних, їх опрацювання і передачі зацікавленим особам, що в комплексі забезпечує формування необхідної обліково-аналітичної інформації для прийняття рішень і реалізацію концепту формування єдиного інформаційного простору управління економічною діяльністю торговельних підприємств. Дану архітектурну модель пропонуємо використовувати при створенні систем обліково-аналітичного забезпечення подібного типу на будь-якому торговельному підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Дубняк К.А. Інформаційний простір: структура та функціональні параметри. *Держава і регіони. Серія: соціальні комунікації*. 2015. № 4 (24). С. 56-61.
2. Кащена Н.Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.

УДК 657.01:005

*Коновальчук Л.П.
заступник директора з навчальної роботи,
Латик Т.В.
викладач вищої категорії,
Прикарпатський фаховий коледж лісового господарства та туризму,
м. Болехів
Романюк А.А.
здобувач вищої освіти, група ОО-12,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

СИСТЕМА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ

Важливе місце у наповненні державного та місцевого бюджетів займають податки та збори. Ці категорії є найбільш ефективним інструментом регулювання економічних явищ та процесів, що відбуваються в державі.

Податковий кодекс України на сьогодні є основним законодавчим та нормативно-правовим актом, що регулює питання нарахування й сплати та облікового відображення податків та інших обов'язкових платежів. Відповідно до Податкового Кодексу України в Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори [1].

Податки і збори являють собою обов'язкові платежі, які повинні сплачувати підприємства або окремі особи. Обов'язкові платежі – це система внесків встановлених законодавством для юридичних або фізичних осіб, що формують доходи до державного бюджету.

Першочергове значення податків для функціонування держави не підлягає сумніву. Саме податки дозволяють державі реалізувати свої функції. Виняткове значення податків для держави підкреслював ще К. Маркс: «Податок – це материнські груди, які годують уряд. Податок – це п'ятий бог поруч із власністю, родиною, порядком і релігією» [2].

Механізм нарахування і сплати податків протягом майже усього часу існування людства удосконалюється, і до сьогодні податкова система зазнає значних змін.

На рівні суб'єкта господарювання організація обліку розрахунків за податками та платежами починається з розробки документу про

облікову політику суб'єкта господарювання – Наказу з облікової політики. При його розробці в частині розрахунків з бюджетом за податками та платежами зазначають елементи обліку для потреб оподаткування. При цьому враховують норми Податкового кодексу України, оскільки при формуванні Робочого плану рахунків є необхідним передбачити рахунки, які дозволять накопичувати інформацію для складання податкової звітності. Також зазначають перелік та форми первинних документів, облікових реєстрів, які використовуються суб'єктом господарювання для узагальнення інформації в частині розрахунків з бюджетом за податками та платежами [3].

Заключним етапом обліку розрахунків з бюджетом за податковими платежами є складання податкової звітності та її подання. Формування податкової звітності займає у працівників бухгалтерської служби більше часу у порівнянні з іншими формами звітності.

Digital-технології при організації обліку розрахунків за податками дозволяють значно скоротити затрати часу як на заповнення відповідних форм податкової звітності, так і на їх подання, а також дозволяють підвищити якість, точність та достовірність облікових даних.

Подання податкової звітності більшість підприємств здійснюють за допомогою програми «Арм – звіт плюс», звітність за розрахунками з ЄСВ – за АРМ «Єдиний внесок», форму №Д4 за допомогою М.Е.ДОС ІS.

Державна фіскальна служба України при організації обліку розрахунків за податковими платежами пропонує використовувати автоматизовану систему «Єдине вікно»; електронний кабінет платника податкових платежів у режимі 24/7/365; систему автоматичного відшкодування ПДВ; електронний чек; електронний акциз тощо. [4]

Проте незважаючи на те, що більшості процесів формування і подання звітності є автоматизованими бухгалтері часто використовують Microsoft Word, Excel або навіть і в ручну. Це може призвести до помилки при неуважному введенні і спричинить проблеми.

Краще і удосконалене програмне забезпечення дозволить оптимізувати податкове навантаження і уникнути штрафних санкцій. На мою думку необхідно переглянути, удосконалити або навіть

створити нові програмні забезпечення, які будуть більш точно і правильно рахувати розрахунки за податками.

Отже, як свідчить досвід використання відповідних сучасних програм і технічного забезпечення дає результати і суттєво підвищує якісь обробки інформації, організації праці облікового персоналу і результатів.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 755-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 12.01.2022).

2. Налоги и налогообложение: Учебник для вузов, 1997-2004, Издательский дом "Питер" <https://www.kph.npu.edu.ua> (дата звернення 12.01.2022).

3. Кононенко Л.В. Організація обліку і аудиту розрахунків за податками та платежами в умовах використання сучасного інформаційного забезпечення. Вісник Чернів. торг.-економ. інституту. Економічні науки. 2020. Вип. I – II (77–78). С. 202–210.: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2020/v1_2/17.pdf(дата звернення 12.01.2022).

4. Буткевич О.В. Вплив цифрових технологій на організацію обліку розрахунків за податковими платежами/ Економічний простір – 2021 р., 69, С. 92-93 URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/7177/1/Butkevich.pdf> (дата звернення 12.01.2022).

УДК 657

*Кононенко Л.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Охріменко А.О.
здобувач вищої освіти,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сутність обліково-аналітичного забезпечення більшість науковців бачать у об'єднанні облікових та аналітичних операцій у загальний процес, у єдину систему, яка ґрунтується на єдиній методології обліку та аналізу. Проте, на сьогодні серед науковців немає однозначного підходу до категорії «обліково-аналітичне забезпечення» [1, 2, 3, 6].

Науковці по-різному підходять до визначення сутності поняття «обліково-аналітичного забезпечення». Так, деякі науковці розглядають його як систему, інші – як набір специфічних засобів і методів; другі - як сукупність процесів (процес); окремі - як модель тощо. Така відсутність єдиної точки зору у науковців і практиків на понятійно-категоріальний апарат уповільнює вирішення проблеми щодо більш повного задоволення потреб менеджменту при формуванні обліково-аналітичної інформації для прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень.

Обліково-аналітична інформація формується на засадах функціонального підходу у підсистемі обліково-аналітичного забезпечення, яка є основною складовою системи інформаційного забезпечення управління, яка належить до складних, має цілісну ієрархічну структуру з багатограними зв'язками та складними функціями управління [4]. Ця підсистема, як синтез різних видів обліку та аналізу, створюється з метою забезпечення інформацією процесу прийняття управлінських рішень та контролю за їх реалізацією, що є передумовою оптимізації управлінських рішень. Отже, підсистема обліково-аналітичного забезпечення є складовою системи інформаційного забезпечення управління підприємством, цільовою спрямованістю якої є забезпечення якісною та своєчасною

економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень.

Облікова інформаційна система є досить складною внаслідок ієрархічності внутрішньої будови та розвинутих взаємозв'язків між елементами. Систему облікового інформаційного забезпечення управління підприємством можна розглядати як перетворювач входів на виходи, що дає можливість застосовувати кібернетичний підхід, тобто розглядати цю систему як «чорний ящик», де $Y = RX$, де R – символічне позначення сукупності перетворень множини входів на множини виходів (рис.) [6].

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

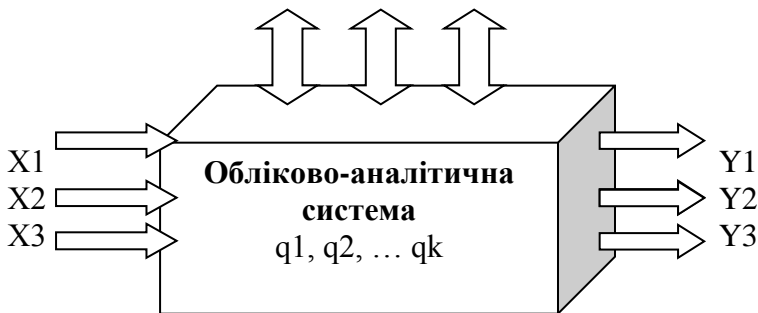

Рис. Модель системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством як відкритої кібернетичної системи [5]

Таким чином, система облікового інформаційного забезпечення управління підприємством є відкритою з двосторонніми зв'язками (кібернетичною, «чорним ящиком»). Ця система не лише забезпечує систему управління інформацією, а і активно впливає на неї.

Так, початок Промислової революції (1780-1851 рр.) загальноприйнято пов'язувати із розвитком капіталізму. Проте, саме у цей час набув поширення подвійний бухгалтерський запис, масове використання якого дозволило суттєво підвищити якість інформації, яка формувалась у обліковій інформаційній системі. Це дало можливість забезпечити менеджерів усіх рівнів якісною інформацією,

що призвело до підвищення якості управлінських рішень. Саме наявність якісної і своєчасної інформації дало можливість менеджерам підвищити ефективність роботи свого підприємства. Це призвело до економічного зростання майже усіх галузей і економіки країн у цілому.

Список використаних джерел:

1. Барановська С. П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід’ємна складова управління підприємством. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку* : зб. наук. праць / відп. ред. О.Є. Кузьмін. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. С. 8–11.

2. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття. *Вісн. Східноукр. Нац. Ун-ту ім. В.Даля*. Ч.2. 2008. №10 (129). С. 35-38.

3. Герасимович А. М. Нові інструменти обліково-аналітичного забезпечення управління сучасним підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 13-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2019_7_4 (дата звернення: 19.02.2022).

4. Кононенко Л.В., Юрченко О.В., Гай О.М. Теорія бухгалтерського обліку в умовах становлення глобальної економіки та інформатизації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 170. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 83-87 URL: <http://http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/911> (дата звернення: 15.02.2022).

5. Кононенко Л.В., Ніколаєва С. П. Трансформація системи обліково-аналітичного забезпечення як складової управління підприємством в умовах сталого розвитку та діджиталізації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 177. Дніпро: ПДАБА, 2022. С. 69-75 <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1056> (дата звернення: 19.01.2022).

6. Шкроміда Н. Я. Обліково-аналітичне забезпечення управління структурними компонентами потенціалу підприємства: теоретичний аспект. *Облік і фінанси*. 2019. № 4. С. 155-161.

УДК 657

Кононенко Л.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Харченко Д.Я.
здобувач вищої освіти,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Перехід світової економіки на модель сталого розвитку обумовлює необхідність «отримання інформації щодо впливу діяльності суб'єктів господарювання на економіку, екологію та соціальну сферу» [1, с. 62]. Якщо економічні показники знаходять своє відображення у фінансовій звітності, то показники екологічної та соціальної діяльності у ній не відображаються. Це обумовлює зміни вимог щодо змісту інформації. Тому останнім часом спостерігається поетапне впровадження нових форм і видів звітів підприємств. Такі тенденції обумовили створення міжнародних організацій, метою діяльності яких є забезпечення регулювання та методологічна і методична підтримка формування та подання звітності. Реалізація цієї мети здійснюється на підставі впровадження стандартів та розробці методичних рекомендацій щодо їх застосування та принципів і форматів складання.

Виникнення нової парадигми звітності є логічним, «оскільки зміни, що відбулись протягом останніх років в інституційному середовищі бухгалтерського обліку, повинні бути обов'язково враховані шляхом удосконалення облікового методологічного апарату. Перехід від однієї парадигми до іншої характеризується наявністю глибоких структурних зрушень в існуючій концепції бухгалтерської звітності, що значно змінює розуміння її сутності та зумовлює необхідність розробки нових моделей прийняття рішень користувачами на її основі (на основі фінансових та нефінансових показників)» [2, с. 141]. Інтегрована звітність дає можливість поєднання у єдиній формі різнопланових інформаційних ресурсів, що інформаційно забезпечує прийняття оптимальних управлінських рішень. При цьому досягається прозорість для всіх користувачів стану підприємства, його переваг та недоліків.

Саме нездатність діючої парадигми бухгалтерської звітності вирішувати питання, які сучасне суспільство висуває до неї, обумовило необхідність виникнення нової. Так, сьогодні, як ніколи раніше, постала проблема охорони навколишнього середовища, а фактори небезпеки довкілля та інші ризики не знаходили відображення у основних формах звітності. Таким чином, сьогодні є актуальною розробка рекомендацій щодо забезпечення довгострокової життєздатності і стратегічної стійкості підприємств з врахуванням вимог сьогодення. Це обумовлює зміни запитів користувачів щодо бухгалтерської звітності, насамперед щодо нефінансової інформації. Вимоги сьогодення щодо бухгалтерської звітності – це відображення у ній інформації, яка дасть можливість користувачу відповісти на питання щодо соціально-економічного стану підприємства (соціальні, екологічні, управлінські та інші аспекти).

Значущість зазначеного питання підкреслює зацікавленість ним на міжнародному рівні. Так, Комітет з міжнародної інтегрованої звітності у документі «До інтегрованої звітності. Об'єднуючи вартість у XXI столітті» зазначив необхідність перегляду існуючої моделі звітності. До основних причин, які обумовлюють трансформування звітності, були віднесені зміни умов та методів ведення бізнесу, застосування підходів до генерування підприємствами своєї вартості тощо. В цілому цей процес відображає наступні тенденції: глобалізація; зростання політичної діяльності у всьому світі у відповідь на фінансову, управлінську та інші кризи; завищені очікування корпоративної прозорості та підзвітності; фактичний і перспективний дефіцит ресурсів, зростання кількості населення і екологічні проблеми. Ці обставини обумовлюють трансформування як сучасної облікової системи так і діючої парадигми звітності з метою забезпечення інформаційних потреб користувачів в умовах соціально-економічних реалій.

Найбільш суттєвою проблемою залишається питання розробки і реалізації механізму формування і оприлюднення інтегрованої звітності. Так, документи, які розроблені Комітетом з міжнародної інтегрованої звітності, містять лише перелік принципів, на які є доцільним орієнтуватися у процесі формування інтегрованої звітності. Впровадження інтегрованої звітності також передбачає розробку теоретичних передумов формування прогнозних показників, що

покликано подолати інформаційний розрив між моментом оприлюднення звітності і запитамі внутрішніх користувачів.

Невідповідність сучасного стану забезпечення інформаційних запитів користувачів звітності підприємств їх потребам обумовила зародження нової парадигми звітності – інтегрованої. Основною передумовою її виникнення є позиція міжнародних організацій щодо сталого розвитку суспільства як єдиного напрямку, який надає можливість забезпечити потреби як сучасного, так і майбутнього поколінь. Інтегрована звітність тісно пов'язана як із фінансовою, так і з не фінансовою інформацією, і є результатом еволюції облікової системи щодо забезпечення інформаційних потреб користувачів, підвищення прозорості даних, релевантності облікової інформації. Перспектива подальших досліджень пов'язується із механізмом реалізації концепцій сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Кононенко Л.В., Юрченко О.В. Нефінансова (соціальна) звітність підприємств та цілі сталого розвитку. *Advances in Technology and Science*. Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany 2021. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=ru&lr=&id=6RUIEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA62&ots=_yDWBbEu-Y&sig=WU85eNQ0brTXF6y_9s2Gb5UKyBA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 17.02.2022).
2. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності [Текст]: монографія. Київ: *Інтерсервіс*, 2016. 276 с.
3. Проект міжнародного формату інтегрованої звітності <IR>. URL: http://bdo.com.ua/integrirovannaja_otchetnost. (дата звернення: 28.02.2022)
4. Шалімова Н. С. Вплив елементів облікової політики на формування показників фінансової звітності бюджетних установ. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_1_14 (дата звернення: 18.02.2022).
5. Towards Integrated Reporting. Communicating Value in the 21st Century. IIRC, 2011. 30 p.

УДК 657.01:005

*Копчак Ю.С.
к. е. н., доцент кафедри менеджменту і маркетингу,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Донецька О.В.
викладач вищої категорії,
Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу,
Марук О.В.
здобувач вищої освіти, групи ОО-12,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

СУТНІСТЬ ТА АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Залучений капітал із зовнішніх джерел призводить до утворення заборгованості на підприємстві, тобто виникають зобов'язання. Слід вважати, що зобов'язання – це нормальний стан будь-якого діючого підприємства чи організації, при цьому, суть зобов'язання полягає в тому, що підприємство набуває теперішню заборгованість. Від так зобов'язання відіграють важливу роль у господарській діяльності підприємства. Якщо підприємство має наявність зобов'язань, це зменшує його економічні вимоги та капітал.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [1].

Зобов'язання означає обов'язок чи відповідальність підприємств діяти певним чином, що має юридичну силу або є бажанням підприємства підтримати свою ділову репутацію.

Організація та ведення обліку всіх зобов'язань і правильне відображення їх у фінансовій звітності підприємства залежить наскільки правильно здійснено класифікацію зобов'язань та вибрано їхні класифікаційні ознаки.

Основним нормативним документом, який регламентує порядок обліку та класифікації зобов'язань в Україні є П(С)БО 11 «Зобов'язання» [2].

Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання» передбачено такі види

зобов'язань: довготермінові, поточні, забезпечення, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів [2].

Зробимо аналіз всіх видів зобов'язань, а саме таких як: довготермінові, поточні, забезпечення, непередбачувані зобов'язання та доходи майбутніх підприємств.

Загальновідомо, що довготермінові зобов'язання, це ті зобов'язання, термін яких більший, ніж 12 місяців. Майже кожне підприємство, яке займається виробництвом, має довготермінове зобов'язання.

До довготермінових зобов'язань відносяться всі ті, які не є поточними зобов'язаннями, а саме: довгострокові кредити банків, відстрочені податкові зобов'язання, облігації та довгострокові забезпечення.

З одного боку збільшення довгострокової заборгованості – це сприятливе явище, тому що, у підприємства з'являється додаткове джерело фінансування, а з іншого боку – через надмірне збільшення довгострокової заборгованості, підвищення рівня можливого банкрутства.

Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. Так визначає НП(С)БО 11.

З цього визначення можна припустити, що поточні зобов'язання будуть оплачуватися активами, які класифікуються як поточні на тому ж бухгалтерському балансі, що й зобов'язання.

У вітчизняних економістів є багато різних поглядів та підходів до розгляду поточних зобов'язань. Так, С.І. Травінська розглядає поточні зобов'язання як зобов'язання, що підлягають погашенню на вимогу кредиторів, а також та частина зобов'язань, яка буде погашена протягом операційного циклу або одного року, починаючи з дати балансу [4].

Таким чином, зобов'язання виникають через існуючі (завдяки минулим операціям чи подіям) борги підприємства чи щодо передачі певних активів чи надання послуг іншому підприємству в майбутньому. Поточні зобов'язання характеризуються: конкретними економічними ресурсами (поверненню підлягають ресурси або їх грошовий еквівалент – залежно від умов договору); адресністю (ресурси повертаються позикодавцю або іншій третій особі за

дорученням позикодавця); строком погашення заборгованості; винагородою за користування ресурсами; санкціями та порушеннями договірних зобов'язань за термінами і сумами погашення заборгованості [3].

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу. Таким чином, можна зробити висновок, що до забезпечення відносять: додаткове пенсійне забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань, також виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів.

До непередбачуваних зобов'язань належать ті зобов'язання, які можуть виникнути внаслідок минулих подій, але якщо події, які не контролюються суб'єктом господарювання чи організації, відбуваються або не відбуватимуться в майбутньому.

Перш за все слід сказати, що доходи періодів є не в кожного підприємства. Основним правилом доходів майбутніх періодів є одержання грошових коштів наперед.

Отже, зобов'язання є об'єктом бухгалтерського обліку, слід вважати, що зобов'язання – це реальна заборгованість підприємства, що виникає на основі певних юридичних фактів. Будь-яке зобов'язання підлягає погашенню протягом певного терміну, щодо своєї класифікації у бухгалтерському обліку.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480__592395.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджене наказом МФУ № 20 від 31.01.2000 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Бухгалтерський облік і аудит. 2000. № 1. С.14-65. URL: <https://document.vobu.ua/doc/3292>.
4. Травінська С.І. Класифікація поточних зобов'язань в законодавстві та бухгалтерському обліку [Електронний ресурс]. – URL: http://bukuniver.edu.ua/Applications/zbirnik/n6/31_Klas.pdf

УДК 657.01:005

Коржєв І.В.
викладач методист, викладач вищої категорії,
Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу,
Марко М.Ю.
здобувач вищої освіти, група ОО-12,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Використовуючи практичний досвід та аналізуючи праці українських науковців - аналітиків можна виділити ряд найбільш суперечливих та потребуючих уваги питань. Одним з таких є питання обліку, контролю та економічного аналізу дебіторської заборгованості підприємства. Це питання гостро стоїть перед українськими підприємствами не лише через кризові економічні явища в світі, але й через окремі проблеми обліку, контролю та економічного аналізу дебіторської заборгованості підприємств. Цілком логічним є той факт, що незалежно від роду виникнення дебіторської заборгованості, підприємству не вдасться уникнути її, тому пошук ефективних методів управління дебіторською заборгованістю є актуальним нині питанням.

Питання обліку, контролю та економічного аналізу дебіторської заборгованості підприємства входять в коло наукових інтересів М. Білика, Ф. Бутинця, І. Буфатина, Б. Валуєва, С. Голова, В. Єфіменка, В. Костюченка, М. Кужельного, Ю. Литвина, О. Лишиленка, В. Лінника, В. Плаксієнка, В. Сопка, К. Сурніна, І. Малиш, І. Коренева, О. Топоркова, В. Бугай, Є. Дубровської, О. Кияшко, Н. Ткаченка та ін. Дане питання в їх наукових дослідженнях висвітлюється достатньо багатоаспектно, адже питання є дійсно складним та різноманітним в плані розгляду розрахунково-платіжних відносин суб'єктів та об'єктів кожного конкретного підприємства.

Розкриттю сутності поняття «Дебіторська заборгованість» присвячені наукові роботи вчених, які мають свою індивідуальну думку на цей рахунок. Так, Гуцаленко Л. визначає дебіторську

заборгованість як заборгованість дебіторів підприємству, а дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1].

На думку О. Кияшко «Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату, що виникла в результаті минулих подій, яку кредитор може вимагати відшкодувати» [2].

В Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату» [4].

Отже, ми можемо з даних визначень зрозуміти, що ж являє собою дебіторська заборгованість. Основними її критеріями є реальність, облічуваність та залежність від часу.

Оптимальне вирішення проблеми організації управління дебіторською заборгованістю є актуальними для українських підприємств, адже підприємства в процесі фінансово-господарської діяльності змушені подолати жорсткі умови конкуренції, обмеженість ресурсів, тощо. В даних умовах вирішення проблеми управління дебіторською заборгованістю зможе забезпечити фінансову систему суб'єктів господарювання від неприємностей.

Сколотій Л.О. визначає основною метою управління дебіторською заборгованістю мінімізацію обсягів і строків інкасації боргу. Ним були визначені такі завдання управління дебіторською заборгованістю:

- формування умов кредитної політики підприємства;
- рефінансування дебіторської заборгованості для прискорення платежів;
- визначення кола дебіторів;
- визначення обсягу інвестицій у дебіторську заборгованість за комерційним і споживчим кредитом [3, с.100].

До процесів управління дебіторською заборгованістю підприємства можемо віднести процеси обліку, контролю та економічного аналізу дебіторської заборгованості підприємства.

Г. Ямненко вказує на те, що управління дебіторською заборгованістю має бути сформоване у вигляді гнучкого механізму, що має перебувати в систематичному пошуку ефективних зв'язків з економічним середовищем. На думку авторки, фінансова стабільність

підприємства має базуватися на основі формування механізму управління дебіторською заборгованістю та всіма елементами діяльності підприємства [5].

Також варто зазначити, що важливим чинником управління дебіторською заборгованістю підприємства, на який варто звертати увагу є відбір потенційних покупців за критеріями платоспроможності. До таких критеріїв можемо віднести – успішну кредитну історія, відсутність прострочених платежів у клієнта, тощо. Це дасть змогу допомогти контролювати дебіторську заборгованість та не нарошувати її.

З вищезазначеного можна стверджувати, що правильно організоване управління, а також облік, контроль та економічний аналіз дебіторської заборгованості підприємства надасть можливість попередити виникнення прострочених платежів та зменшити ймовірність виникнення безнадійної заборгованості, що позитивно вплине на його фінансову стійкість та платоспроможність підприємств.

Список використаних джерел

1. Гуцаленк Л.В., Мельник А.О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи п(с)бо та мсфз. Ефективна економіка. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8173> (дата звернення: 13.02.2022).
2. Кияшко Ольга. Актуальність організації обліку дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. International journal of innovative technologies in economy. 2018-04-03. Issn: [issn 2412-8368](https://doi.org/10.2478/2412-8368) (дата звернення: 13.02.2022).
3. Сколотій Л.О. Удосконалення організації бухгалтерського обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”. № 3. 2018, С.97-106.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". Режим доступу: <https://zakon.help/documents/z0725-99> (дата звернення: 13.02.2022).
5. Ямненко Г. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. Traektoriâ Nauki International Electronic Scientific Journal. 2017. Т. 3, № 2, с.51-57.

УДК 657.01:005

*Кучера А.М.
доцент кафедри іноземних мов,
Баланюк В.С.
старший викладач кафедри іноземних мов,
Андрійчук В.А.
здобувач вищої освіти, група ОО-12,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ МОНЕТАРНИХ АКТИВІВ

Облік і організація грошових коштів є основними компонентами діяльності підприємства, які часто залежать від фінансової стабільності та економічної діяльності. Майже вся діяльність підприємства пов'язана із закупівлею, виробництвом та реалізацією товарів і послуг, тобто оплатою та отриманням готівки.

Грошові кошти є найбільш ліквідним активом, вони забезпечують підприємства найвищим ступенем ліквідності і тому мають свободу вибору, впливають майже на всі сфери фінансово-господарської діяльності та є найбільш уразливими для порушень. Але для того, щоб підприємство ефективно використовувало наявні кошти, потрібно правильно організувати його облік і контролювати витрати.

Процес здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку й розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1].

Грошові кошти визначені М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів» таким чином: «грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання».

Визначення грошового потоку в М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів» є таким: надходження й вибуття грошових коштів та їх еквівалентів [2].

Внутрішній аудит обліку монетарних активів є обов'язковою умовою для формування думки про достовірність фінансової звітності, оскільки баланс містить суму найбільш ліквідних активів.

Основними характеристиками внутрішнього аудиту є:

- 1) незалежність і об'єктивність;

2) вдосконалення діяльності організації, що передбачає можливість побачити й оцінити ризики, слабкі сторони в роботі організації та дати рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності систем і процесів;

3) надання гарантій і консультацій замовникам у вигляді об'єктивного аналізу аудиторських доказів для здійснення незалежної оцінки та висловлення думки про надійність й ефективність систем, процесів, операцій [3].

Під час внутрішнього аудиту необхідно вирішити такі завдання: визначити оптимальні залишки на поточному рахунку та господарському реєстрі; перевірити правильність надходження, наявність та розпорядження готівковими та безготівковими коштами та їх еквівалентами, що відображаються в бухгалтерському обліку; дотримання вимог обліку касових операцій; контроль дотримання вимог касової та розрахункової дисципліни; контроль лімітів готівки в касах; перевірка правильності розкриття інформації в бухгалтерських регістрах та формах фінансової звітності щодо касових операцій та їх еквівалентів; проведення касового аналізу тощо.

Для вирішення поставленого завдання внутрішнім аудиторам необхідно визначити основні компоненти грошових коштів та їх еквівалентів, підкріплені певною інформацією, спрямованою на розкриття питань, пов'язаних із внутрішнім аудитом.

Спочатку внутрішні аудитори проводять підрахунок готівки. Він перевіряє інвентаризації грошових коштів на своєчасність і повноту та порівнює результати інвентаризаційних дій з даними бухгалтерського обліку. За наявності готівки в іноземній валюті на момент підрахунку внутрішній аудитор визначає правильність перерахунку сум іноземної валюти (відповідно) у національну валюту України – у гривні.

Далі внутрішній аудитор перевіряє дотримання ліміту каси та перевіряє, чи не перевищує сума готівки ліміт каси. Зразки повинні охоплювати кілька дат кожного місяця протягом періоду випробування.

Отже, грошові активи важливі для оцінки ефективності та ділової вартості фінансових ресурсів бізнесу. Вихідною умовою прийняття та реалізації ефективних управлінських ініціатив є надійне інформаційне забезпечення. Тому необхідно використовувати аудит як інструмент фінансового менеджменту. Аудит має бути спрямований на збір аудиторських доказів, аналіз, застосування моделей і методів, а також

надання рекомендацій щодо способів оптимізації роботи інструментів бухгалтерського обліку та підвищення ефективності управління грошовими коштами.

Список використаних джерел:

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 7 лютого 2013 р. № 7 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 04.02.2022).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 1 січня 2012 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (дата звернення: 04.02.2022).
3. Красота О.Г., Нездойминого О.Є. Особливості внутрішнього аудиту грошових коштів підприємства. Інфраструктура ринку. 2019. № 30. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/30-2019> (дата звернення: 04.02.2022).

УДК 657.446

Кушнір Л.А.
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.
Юрія, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський,
Кушнір В.О.
к.е.н., бухгалтер аутсорсингової компанії «ТОП КЛАС»,
м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ

Під час воєнного стану очевидним є те, що скасування військового збору не на часі. Адже військовий збір від початку розглядався як тимчасове джерело наповнення бюджету до моменту завершення реформи Збройних Сил України [4].

За 2021 рік до державного бюджету України надійшло 28,6 мільярда гривень військового збору, за 2014-2021 роки – 131,9 мільярда [5]. Під час воєнного стану значна частина населення втратила роботу, що відповідно призвело до зменшення надходження сум військового збору

При цьому надходження військового збору зараховуються не на потребу Збройних Сил напряму, а до загального державного бюджету.

Надходження військового збору відповідно до частини другої статті 29 Бюджетного кодексу України зараховуються до загального фонду і спрямовуються на здійснення видатків згідно бюджетних призначень, встановлених законом України "Про Державний бюджет України на 2021 рік".

Депутати Верховної Ради запропонували створити окремий фонд з надходжень військового збору для того, щоб всі кошти були спрямовані на оборонну сферу, проте парламент не ухвалив таке рішення. Виходячи з цього, втрачається можливість контролю прозорості використання зазначених сум збору, а й – повноти його надходження.

Організацію обліку військового збору розпочинають з мети забезпечення фінансування заходів з підвищення обороноздатності держави тимчасово з 3 серпня 2014 р. Законом України від 31 липня 2014 року № 1621-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу

України та деяких законодавчих актів України», в Україні введено військовий збір. З моменту його запровадження планувалося надати відповідному збору тимчасовий характер і встановити термін його дії до 1 січня 2015 року. Однак, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII, який набрав чинності з 1 січня 2015 року, термін дії військового збору продовжений, а тимчасовий характер його дії замінено на невизначений час, а саме до набрання чинності рішенням Верховної Ради України про завершення реформи Збройних Сил України. У вітчизняному законодавстві військовий збір визначено як загальнодержавний податок, який сплачується фізичними особами-резидентами та фізичними особами-нерезидентами з доходів, визначених Податковим кодексом України [1; 2].

Внутрішній контроль за повнотою сплати збору покладено на особу, відповідальну за нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету військового збору з доходів у вигляді заробітної плати, котрою є роботодавець, який виплачує такі доходи на користь платника податку.

Облік військового збору здійснюють на субрахунку 642 “Розрахунки за обов’язковими платежами”, тобто окремо від ПДФО та інших податків з субрахунку 641.

Утримання ВЗ відображається проведеннями: Дт 661 Кт 642 – утримання ВЗ з зарплати; Дт 663 Кт 642 – утримання ВЗ з інших нарахованих доходів працівника.

При цьому потрібно чітко контролювати дотриманням термінів його сплати. Якщо граничний строк сплати військового збору потрапив на вихідний або святковий день, то він не переноситься. Це слід враховувати й сплачувати військовий збір та ПДФО перед святковими й вихідними днями [3].

Отже, в умовах воєнного стану для обліку і контролю повноти надходження та ефективного використання за цільовим призначенням для військового збору потрібно створити законодавчо врегульований спеціальний фонд.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України. Закон України від 31.07.2014 р. №

1621-VII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014.).URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-18#Text>(дата звернення: 10.03.2022)

2. Податковий кодекс України Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (редакція від 01.01.2022).URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/nalogovy-kodeks/> (дата звернення: 11.03.2022).

3. Військовий збір: поняття, особливості, підстави запровадження. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>(дата звернення: 12.03.2022).

4. Воронін Я.В. Військовий збір: до чого приведуть ініціативи нардепів. 2019. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts> (дата звернення: 15.03.2022).

5. До бюджету надійшло 130 мільярдів військового збору за 8 років. Українська правда, 4 лютого 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/4/682076/>(дата звернення: 13.03.2022)

УДК 338.242.42

Малецька О.І.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Поліщук О.М.

*здобувач вищої освіти «Магістр» ОП «Облік і оподаткування»,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

У сучасних умовах господарювання заробітна плата відіграє значну роль у житті людей, функціонуванні підприємства та загалом в існуванні держави. Зокрема, має важливе значення у процесі суспільного відтворення, є елементом ринку праці, входить до головних чинників, що впливають на ефективність діяльності підприємства та є основним видом доходів працюючих. Тому слід приділити особливу увагу вирішенню проблемних ділянок обліку та аудиту й обрати напрямки їх покращення, адже своєчасна та гідна оплата праці впливає на якість виконуваних робіт працівниками як виробничої, так і управлінської сфери, та загалом на фінансовий стан підприємства.

Метою цієї роботи є визначення основних методичні підходи до проблем обліку та аудиту заробітної плати та надання рекомендацій щодо їх вирішення та вдосконалення. Підприємства в країні, незалежно від форм власності та виробництва, повинні вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність. Для перевірки достовірності та об'єктивності бухгалтерської інформації відповідно до чинного законодавства підприємство створює відділ внутрішнього аудиту або користується послугами аудитора чи аудиторської фірми.

Складність нарахування заробітної плати відображається у великій загальній документації та аналізі кожного працівника. В результаті практично всі компанії звернулися до цифрових систем обліку, що значно спрощує роботу бухгалтерів: автоматично виплачується заробітна плата для забезпечення своєчасності процесу, надається детальна інформація за обраними критеріями, автоматично розраховується та формується операції тощо. Однак все потребує постійного вдосконалення та оновлення відповідно до змін у законодавстві та розвитком інформаційних технологій. Тому

джерелами для покращення обліку оплати праці є: здійснення оновлення програмного забезпечення, зокрема використання вітчизняних програмних продуктів, що орієнтовані на українську законодавчу базу; використання сучасних цифрових технологій, правильний підбір спеціалізованих програм для кожної галузі чи виду облікових робіт; введення сучасних технологій, що можуть покращити роботу тощо.

Недоліком обліку оплати праці на багатьох підприємствах є недостатній рівень контролю за виконанням операцій, складовими якого можуть бути:

1) контроль за використанням робочого часу та забезпечення зростання продуктивності праці;

2) контроль за своєчасним і правильним визначенням сум нарахованої заробітної плати й відрахувань органам соціального страхування та віднесення їх на собівартість продукції (робіт, послуг);

3) контроль за здійсненням у встановлені терміни всіх розрахунків з працівниками та службовцями із заробітної плати та інших виплат;

4) контроль за використанням фонду заробітної плати та іншими грошовими коштами, які виділяють для оплати праці працівників підприємства;

5) перевірка правильності розрахунку виплат за понаднормові роботи, роботи у святкові дні, у нічний час тощо;

6) контроль за правильністю, своєчасністю та повнотою здійснених операцій бухгалтерською службою.

Функції контролю можуть бути покладені на окрему посадову особу, внесені до посадових обов'язків працівників облікового й управлінського персоналу, забезпечуватись і здійснюватись відділом внутрішнього аудиту, контролю тощо.

Аудит розрахунків з оплати праці повинен надавати достовірну інформацію про стан розрахунків. Висновки проведення даного аудиту керівники й управлінці використовують у прийнятті рішень про подальшу діяльність підприємства, тому доцільно, крім перевірки обліку та фінансової звітності, також здійснювати розрахунок показників, що характеризують розрахунки з оплати праці. Для проведення аудиту розрахунків з оплати праці аудитор повинен мати достатні знання та досвід у даній сфері обліку, стежити за змінами та підвищувати свій професіоналізм.

З вище викладеного можна зробити такі висновки, поліпшення

аудиту буде сприяти здійсненню контролю над рівнем компетентності аудиторів і якості послуг, що надаються, забезпеченню реальної незалежності аудитора та введенню санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг.

Сьогодні облік оплати праці знаходиться під впливом змін і реформ, тому потребує постійного оновлення та вдосконалення. Вирішення виявлених під час дослідження проблем підвищить якість облікових даних, їх правдивість та достовірність, що, своєю чергою, позитивно відобразиться на обґрунтованості управлінських та аудиторських рішень. Впровадження наведених методів покращення аудиту є джерелом для зростання його рівня, що, своєю чергою, є фактором впливу на майбутній стан та інвестиційну привабливість об'єкта перевірки. Крім того, доцільно також розглядати соціальний аспект роботи облікового персоналу та працівників сфери аудиту в розрізі матеріального та морального стимулювання праці, що є можливим напрямком для подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480__592395
2. Каткова Н. В., Маслова К. В. Особливості обліку оплати праці в сучасних умовах та шляхи його вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8, С.762–767. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/126.pdf
3. Кашперська А. І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. *Економіка і суспільство*.
4. Кінебас І. Ю. Проблеми обліку розрахунків з оплати праці та шляхи їх вирішення. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств*: Збірник матеріалів II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 10–11 травня 2018 р.). Дніпро: ДАЕУ. 2018. С. 59–61.
5. Миронова Ю.Ю., Панасенко В.А. Проблеми організації обліку розрахунків з оплати праці на підприємств. *Економіка і регіон*. 2016. № 1, С. 121–126.
6. Потривасва Н.В. Стан та перспектива обліку розрахунків з оплати праці: теоретичний аспект. *Економічний форум*. 2014. № 1, С. 243–249.

УДК 336.64

*Малій О.Г.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та
страхування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ В УПРАВЛІННІ ПОТОЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В процесі управління поточною діяльністю підприємств часто виникає необхідність в оперативній, оглядовій оцінці фінансового стану. Одним з ефективних способів оцінки поточного становища підприємства є експрес-діагностика, яка відображає миттєвий погляд на господарську ситуацію на підприємстві.

Основною метою діагностики в системі управління є забезпечення інформаційної підтримки ухвалення ефективних управлінських рішень з позицій досягнення максимально можливого рівня захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз, підтримки безпечного стану фінансово-господарської діяльності та перспектив сталого розвитку підприємства [1].

Поняття «діагностика» (від грец. *diagnostikas* - здатний розпізнавати) спочатку визначалося як діагностика, вчення про методи та принципи розпізнавання хвороб та постановки діагнозу. Згодом поняття «діагностика» набуло поширення і в інших галузях знань.

Аналіз – це процес дослідження, а діагноз – це результат.

Аналіз і діагностика - тісно взаємопов'язані поняття: діагностика немислима без аналізу, а аналіз має сенс лише з метою постановки діагнозу, оцінки аналізованого явища. Коли говорять про аналіз – мають на увазі діагностику, а коли говорять про діагностику – мають на увазі необхідність аналізу.

Кожне підприємство потребує безперервного моніторингу свого поточного становища. Отримати своєчасно таку інформацію, необхідну для прийняття швидких рішень управління дозволяє експрес-діагностика. До переваг даного методу відноситься оперативність, простота, можливість виявлення ознак кризового стану суб'єкта господарювання на ранніх стадіях.

В отриманні докладної інформації про фінансову ситуацію підприємства зацікавлені не лише керівництво, а й всі суб'єкти

ринкових відносин: акціонери, інвестори, аудиторі, банки, інші кредитори, постачальники, покупці, страхові компанії та інші стейкхолдери.

В основі фінансового аналізу лежить аналіз фінансової звітності. В процесі такого аналізу можуть бути розраховані різні показники, а також використані методи, які базуються на досвіді і кваліфікації спеціаліста

На сьогоднішній день не існує чітких методологічних засад, які показники слід включати до розгляду. Тому кожний експерт в своїй практиці може використовувати різні методики експрес-діагностики, в залежності від цілей оцінки та галузевої підпорядкованості підприємства. Базуючись на розрахованих фінансових показниках, фінансовий аналітик отримує уявлення стосовно фінансової ситуації, в якій перебуває підприємство та проблем управління його фінансами.

Основними напрямками експрес-діагностики фінансового стану можуть бути: оцінка майнового стану; аналіз ліквідності; аналіз фінансової стійкості; аналіз ділової активності; аналіз ймовірності банкрутства.

Експрес-діагностика фінансового стану також може включати комплексні аналітичні розрахунки в динаміці за кілька звітних періодів, що дає змогу оцінити темпи зміни показників та у подальшому сформулювати планові та прогнозні показники.

Взагалі уніфікованої методики експрес-діагностики фінансового стану підприємства не існує. Можна розрахувати і 20 показників, 50 і більше. Однак, безліч коефіцієнтів не потрібно розраховувати, потрібно вибрати найвагоміші з них, знати методику їх розрахунку та розуміти їх зміст, а також вміти зробити відповідні правильні висновки на основі отриманих даних [3].

В залежності від запитів стейкхолдерів перед виконанням такого аналізу мають визначатися задачі, напрями діагностики, строки виконання, враховуватись побажання щодо формату і креативності представлення результатів.

Однак не варто забувати, що коефіцієнти самі по собі не дають можливості зробити безпомилкові висновки. Фінансові коефіцієнти не завжди об'єктивно відбивають реальну ситуацію у зв'язку з інфляцією й іншими особливостями української економіки. Також, показники, розраховані в процесі діагностики не показують, в результаті чого

склався саме такий стан [4]. Відповіді на це запитання не можна відшукати тільки за даними розрахунків, для цього необхідний більш глибокий аналіз, який базується на залученні додаткових джерел інформації і на осмисленні багатьох факторів, які не знаходять відображення в звітності, це інфляція, фінансові проблеми суміжних підприємств, тощо.

Таким чином, експрес-діагностика фінансового стану підприємства – це сукупність взаємопов'язаних складових елементів, за допомогою яких можливо за короткий термін та використовуючи обмежену кількість показників задовольнити потреби як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів. Експрес-діагностику доцільно використовувати як метод попереднього етапу фінансового аналізу, який дозволяє з'ясувати основні тенденції фінансово-господарської діяльності та визначити пріоритетні напрями подальшої поглибленої оцінки.

Список використаних джерел:

1. Кащена Н.Б., Ставерська Т.О. Концептуалізація фінансової діагностики в системі управління безпекою підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*, 2018. Вип. 2 (28). С. 52-64.
2. Ковтуненко Ю.В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*, 2016. Вип. 8(2), С.40-41.
3. Малій О.Г. Використання багатофакторного дискримінантного аналізу в процесі оцінювання кредитоспроможності. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. 2017. Вип.185(185). С. 259-268.
4. Малій О.Г. Оцінка бізнесу позичальника як засіб мінімізації ризику кредитної заборгованості. *Перспективи розвитку обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 90-річчю з дня заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*, 2020. С. 217-219.
5. Шифріна Н.І. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 2011. Вип.35(35). С. 191-194.

УДК 657:631

*Морозова А.М.
м.н.с., Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки",
м. Київ*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕОЦІНКИ АКТИВІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Питання переоцінки основних засобів в бюджетних установах визначено в розділі III НП(С)БО в ДС 121 "Основні засоби" (Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010р. № 1202).

Відповідно до п. 3 розділу III НП(С)БО в ДС 121 у разі прийняття рішення суб'єктом державного сектору об'єкт основних засобів може переоцінюватися, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на річну дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів здійснюється одночасна переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Порогом суттєвості для проведення переоцінки об'єктів основних засобів приймається величина, що дорівнює 10-відсотковому відхиленню залишкової вартості об'єктів основних засобів від їх справедливої вартості. Рішення про проведення переоцінки об'єктів основних засобів суб'єктом державного сектору погоджується з органом, уповноваженим управляти об'єктами державної (комунальної) власності, якщо такий визначено.

Відповідно до п.5 розділу III переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначаються множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів суб'єктом державного сектору зараховується до капіталу у дооцінках, а сума уцінки - до складу витрат звітного періоду.

Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів щорічно у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, відноситься до накопиченого фінансового результату виконання кошторису з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках, а при вибутті об'єкта основних засобів - на всю суму

залишку перевищення сум попередніх дооцінок цього об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок (п. 9 розділу III НП(С)БО в ДС 121 "Основні засоби").

Якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта. При цьому для об'єктів, що продовжують використовуватися, обов'язково визначається ліквідаційна вартість (п. 5 розділу III НП(С)БО в ДС 121 "Основні засоби").

Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів щорічно у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, відноситься до накопиченого фінансового результату виконання кошторису з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках, а при вибутті об'єкта основних засобів - на всю суму залишку перевищення сум попередніх дооцінок цього об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок (п. 9 розділу III НП(С)БО в ДС 121 "Основні засоби").

Згідно Листа Міністерства фінансів України від 07.04.2015 р. № 31-11420-07-5/12145 рішення про проведення переоцінки об'єктів основних засобів суб'єктом державного сектору погоджується з органом, уповноваженим управляти об'єктами державної власності.

Згідно пункту 5 розділу III Стандарту 121 для об'єктів, залишкова вартість яких дорівнює нулю, що продовжують використовуватися, обов'язково визначається ліквідаційна вартість.

Ліквідаційна вартість - це сума коштів або вартість інших активів, яку суб'єкт державного сектору очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією) (п. 4 розділу I Стандарту 121).

Залишкова вартість об'єкта ОЗ, який продовжує використовуватись, дорівнює нулю, а визначити справедливу вартість неможливо або недоцільно, для такого об'єкта визначається ліквідаційна вартість, на суму якої збільшується його первісна вартість. Ліквідаційна – визначається комісією, створеною наказом керівника бюджетної установи, при введенні об'єкта в експлуатацію або у разі, коли залишкова вартість об'єкта ОЗ засобів дорівнює нулю.

УДК 657:338.43

Орлов В.В.

*к.е.н., докторант кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ПРАВ НА ВИКОРИСТАННЯ СОРТІВ РОСЛИН В НАСІННИЦЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Із розвитком науково-технічного прогресу, інформатизації суспільства та євроінтеграційного вектору України посилилася актуальність питань, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Сорти рослин та породи тварин є важливими складовими переліку об'єктів прав інтелектуальної власності, визначених ст. 420 Цивільного кодексу України [1], оскільки визначають можливості ведення сільськогосподарського виробництва, і як наслідок, формування продовольчої безпеки держави. Особливу роль у сфері відносин насінницьких підприємств та селекційних установ відіграє достовірний та своєчасний облік прав, що виникають у процесі використання сортів рослин чи пород тварин.

Згідно з нормами Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», на сорт як окрему групу рослин в рамках нижчого із ботанічних таксонів існує право інтелектуальної власності, суб'єктами якого є: автор (автори) сорту рослин; інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на сорт за договором чи законом [2].

На сьогодні більшість виробників насіння чи товарної продукції використовують гібриди та сорти рослин іноземної селекції, які активно просуваються міжнародними корпораціями. У цьому випадку покупець насіння не завжди має у вигляді правового наслідку використання сорту перехід права на його використання. Водночас у нашій державі сформована потужна система вітчизняної селекції, яка реалізується через науково-дослідні установи Національної академії аграрних наук України (далі – НААН).

Мережа НААН також включає спеціалізовані насінницькі підприємства, місія яких у трансфері інновацій та передових досягнень української сільськогосподарської генетики та селекції. У результаті цього під час виробництва насіння високих генерацій (сертифіковане насіння) виникнуть відносини, пов'язані із використанням інтелектуальних прав на сорт рослин, власниками яких є установи чи підприємства-оригінатори (які

засвідчують це право відповідними патентами).

Згідно з чинним законодавством України, ліцензії на користування правом інтелектуальної власності поділяються на невиключні, виключні, одиничні та субліцензії [1]. Проведений аналіз практики господарювання у галузі насінництва високих генерацій показав переважання невиключних ліцензій на користування сортом рослини і передбачає використання ліцензіаром права інтелектуальної власності на сорт з метою отримання ним прибутків.

Тобто, сторонами відносин, пов'язаних з правом інтелектуальної власності на сорт є ліцензіар (власник патенту), для якого він є активом та обліковується у складі нематеріальних активів на активному субрахунку 124 «Права на об'єкти промислової власності», та ліцензіат (який є покупцем насіння, що обліковується у складі виробничих запасів на активному субрахунку 208 «Матеріали с.-г. призначення».

Згідно з чинним Національним стандартом № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», ліцензійний платіж – плата за надання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору [3]. До ліцензійних платежів належать паушальний платіж (одноразовий платіж, який становить фіксовану суму і не залежить від обсягів виробництва насіння), роялті (ліцензійний платіж, що сплачується періодично і залежить від обсягу виробленого насіння) та комбінований платіж (лацензійній платіж, що включає роялті та паушальний платіж). Їх економічний зміст пов'язаний зі сплатою сум винагород за користування правом інтелектуальної власності на об'єкт ліцензійного договору (у нашому дослідженні – сорт рослин).

Проте, за експертними даними, сьогодні лише незначна частка покупців насіння сплачують платежі, відповідні реальній вартості сорту рослин. Це пов'язане як із наявністю факту «тінізації» договірних відносин, так і неврегульованістю певних юридичних аспектів переходу та використання прав на користування нематеріальними активами.

За діючою практикою об'єкт нематеріальних активів, наданий правовласником (ліцензіаром) в користування (при збереженні виключних прав на результат інтелектуальної діяльності) залишається на балансі правовласника (ліцензіара) із зазначенням в аналітичному обліку інформації про передачу цього об'єкта у користування іншій особі.

Об'єкт нематеріальних активів, отриманий в користування, обліковується користувачем (ліцензіатом) на позабалансовому рахунку в оцінці, визначеній за розміром винагороди, встановленої у договорі. При

цьому платежі за надане право використання результатів інтелектуальної діяльності у вигляді періодичних платежів, обчислених у порядку та строки, встановлені договором, включаються користувачем (ліцензіатом) до витрат звітного періоду.

Питання сплати роялті, хоч і визначене договором, проте є дискусійним з погляду оцінки їх розміру та обліку. Такий підхід є справедливим саме для роялті, які сплачуються після реалізації продукції, проте паушальні платежі мають включатися до вартості насіння і враховувати ступінь генерацій такого насіння з метою підсилення аналітичної функції обліку.

З наведених міркувань вважаємо доцільним для обліку паушальних платежів відкривати окремий субрахунок до позабалансового рахунку 01 «Орендовані необоротні активи»: 011 «Паушальні платежі». Паралельно з цим використовується кореспонденція: дебет рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», кредит рахунку 31 «Рахунки в банках». На суму витрат, що припадає на звітний період, пропонуємо збільшувати витрати на вирощування окремої культури із застосуванням кореспонденції за дебетом рахунку 23 «Виробництво», кредитом рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів». На зазначену суму паралельно кредитується позабалансовий рахунок 01 «Орендовані необоротні активи» субрахунок 011 «Паушальні платежі».

Вважаємо, що такий підхід справедливо дозволить включити до собівартості виробленого насіння вартість ліцензійних платежів та отримати економічні вигоди від використання права інтелектуальної вартості на сорт рослин і є запорукою прийняття ефективних управлінських рішень на основі облікової інформації.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. (зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 07.04.2022).

2. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України № 3116-XII від 21.04.1993 р. зі змінами та доповненнями <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text> (дата звернення 06.04.2022).

3. Національний стандарт 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 1185 від 3 жовтня 2007 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/93794592> (дата звернення 06.04.2022).

УДК 338:658.51.631.1

*Остапенко Р.М.
к.е.н, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТОВАРИСТВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

По закінченню майже двадцяти років реформування сільськогосподарських підприємств, перед економістами знову встало питання про відповідність наявних результатів і цілей реформування. Тривалість періоду спаду виробництва й наявність численних негативних явищ і процесів, що гальмують економічний розвиток, роблять проблему організаційно-економічного реформування однієї із самих актуальних на нинішньому етапі ринкових перетворень.

Розуміння того місця, яке займає організаційно-економічне забезпечення у вирішенні проблем розвитку сільськогосподарських підприємств, а також перспектив останнього, має велике значення для визначення конкретних цілей і пріоритетів їх розвитку. Якісний прорив на новий етап розвитку можливий тільки за рахунок концентрації ресурсів на певних науково обґрунтованих напрямках, вибрати які в умовах повної дезорієнтації аграрної політики країни досить складно. Щоб знизити ймовірність помилки, необхідно чітко усвідомлювати звідки й куди рухається не тільки сільське господарство, а й світова економічна система, потрібний ретроспективний і перспективний погляд на сучасні трансформаційні процеси.

Основними напрямками організаційного розвитку підприємств слід вважати:

- перехід від вузької функціональної спеціалізації до інтеграції і формування агропромислово-фінансових груп, агрохолдингів тощо;
- демократизація, відмова від формалізації та ієрархії, відокремлення функціональних та штабних ланок;
- скорочення кількості ієрархічних рівнів завдяки тому, що переважними будуть не великі централізовані підприємства, а низка дрібних із гнучкими спеціалізованими формами праці, а також мережі підприємств;

- трансформація організаційних структур підприємств із пірамідальних у плоскі, із мінімальною кількістю рівнів управління між керівництвом і безпосередніми виконавцями;

- здійснення децентралізації низки функцій управління, насамперед виробничих і збутових; з цією метою в рамках підприємств створюються напівавтономні або автономні відділення, стратегічні бізнес-одиниці, що повністю відповідають за прибутки і збитки;

- підвищення ролі інноваційної діяльності, створення в рамках великих компаній інноваційних фірм, зорієнтованих на виробництво і самостійне просування на ринках нових виробів та технологій і таких, що діють на принципах “венчурного фінансування”;

- створення автономних груп (команд), постійне підвищення творчої та виробничої віддачі персоналу.

Найважливіші тенденції розвитку підприємства визначають дві рушійні сили – бажання вижити і прагнення розвиватися.

Проведення економічних реформ, що мали за мету створення підприємств на основі приватної власності – практично завершено. Наступним етапом має стати реформування внутрішньогосподарських виробничих відносин. Фундаментальною проблемою на цьому етапі ринкової трансформації економіки АПК являється створення організаційних передумов для підвищення соціально-економічної ефективності форм господарювання на селі [1, с. 96].

Процес демократизації виробничих відносин вимагає адекватних підходів, нової економічної парадигми їх розвитку. Як відомо, у самому загальному вигляді виробничі відносини з точки зору організації підприємств поділяються на дві групи: техніко-технологічні (організаційні) та соціально-економічні. Перші іноді називають організаційно-економічними відносинами.

Організаційно-економічні відносини виникають стосовно виробництва, розподілу, обміну і споживання, які неможливі без певної організації. При цьому вирішуються основні організаційні задачі:

- як реалізувати організаційний потенціал щодо заняття окремими видами економічної діяльності і організувати використання ресурсного потенціалу на підприємстві під єдиним началом для досягнення загальної цілі?

- яким господарським способом здійснювати економічну діяльність?

• хто і як буде формувати мотиваційну активність учасників економічної діяльності?

У зв'язку з цим організаційно-економічні відносини підрозділяються на три види:

організація господарської діяльності у визначених формах (виробництво сировини і товарно-ринкове господарство);

управління економікою (стихійно-ринкове і державно-планове регулювання).

Таким чином, організаційно-економічні відносини охоплюють ті господарські зв'язки, що безпосередньо пов'язані з організацією виробництва. Такі відносини впливають із технології виробництва, а цільове їх призначення криється в раціональній комбінації й ефективному використанні факторів виробництва. Зокрема, забезпечення кількісної і якісної відповідності факторів виробництва, спеціалізація і кооперування праці, концентрація, комбінування і диверсифікація виробництва, організація господарської діяльності підприємства [2, с. 243].

Питання організаційно-економічного забезпечення розвитку аграрних підприємств залишається невирішеним ні в теоретичному, ні в практичному відношенні. Така невизначеність впливає на розуміння змісту організаційно-економічного забезпечення підвищення ефективності їх функціонування. Тому спробуємо коротко окреслити коло питань, розвитку товариств: це влада й гроші в товаристві з обмеженою відповідальністю, або, іншими словами, ким і за допомогою яких механізмів приймаються ключові рішення в товаристві і як розподіляються доходи від його діяльності.

Список використаних джерел:

1. Савченко В.Д. Організація сільськогосподарських підприємств: Наук. видання / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2002. – 330 с.
2. Хруцкий В.Е. Внутрифирменное бюджетирование: Настольная книга по постановке финансового планирования / Хруцкий В.Е., Сизова Т.В., Гамаюнов В.В. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 400 с.

УДК 657.1

Павловська Тетяна
освітньо-професійна програма Облік і оподаткування спеціальності
071 Облік і оподаткування, СВО «Бакалавр»,
Науковий керівник: Пилипенко Катерина
д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ В КОНТЕКСТІ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ТА КОРПОРАТИВНИХ ВИТРАТ: РОЗПОДІЛ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ

Для вітчизняного бухгалтерського обліку класичним є поділ витрат за елементами діяльності або за видами та напрямками діяльності, що відображається, відповідно, на синтетичних рахунках 8-го та 9-го класів. Так, у 9 класі рахунків серед напрямів діяльності виокремлюють витрати на адміністрування. Вони зосереджуються на 92 рахунку «Адміністративні витрати» [2].

Їх визначення відсутнє у нормативно-правовій базі українського бухгалтерського обліку. НП(С)БО 16 «Витрати» та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій лише перелічують потенційно можливий склад адміністративних витрат [2, 3]. Дані складові елементи адміністративних витрат, що представлені у таблиці, дещо відрізняються за формулюванням у цих документах, але відповідають одне-одному за змістом.

Першочерговою характеристикою адміністративних витрат є їх загальногосподарське призначення. Так як вони одночасно можуть стосуватися, як операційної, так і фінансової чи інвестиційної діяльності, різних підрозділів організації, рівнів управління.

Відповідно, до НП(С)БО 16 серед адміністративних витрат виокремлюють загальні корпоративні витрати. Дане поняття стосується, як об'єднання підприємств у корпорацію із віднесенням витрат, відповідно, на управління і організацію роботи цього об'єднання до адміністративних витрат [5]. Так і корпорації, що є формою юридичної особи, а саме корпоративізованої компанії, що

арактеризується належністю часток у статутному капіталі власникам підприємства, держателям акцій.

Таблиця

Порівняння складу адміністративних витрат у нормативно-
правових документах

Адміністративні витрати	
<i>За НП(С)БО 16 «Витрати»</i>	<i>За Інструкцією № 291</i>
Загальні корпоративні витрати	До загальногосподарських витрат відносяться усі наступні витрати:
Витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу	Витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу
	Витрати на відрядження адмінперсоналу
Витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання	Витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення
Амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання	
Винагороди за професійні послуги	Охорона
	Транспортні послуги
	Аудиторські послуги
Витрати на врегулювання спорів у судових органах	Юридичні послуги
Витрати на зв'язок	Поштово-телеграфні послуги
Податки, збори інші передбачені законодавством обов'язкові платежі, крім тих, які включаються до виробничої собівартості	Сума податків, зборів (обов'язкових платежів) на вищеписані цілі
Плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків, а також витрати пов'язані із купівлею-продажем валюти	
Інші витрати загальногосподарського призначення	Канцелярські витрати

Сформовано автором на основі джерел [2, 3].

До складу загальних корпоративних витрат включають організаційні витрати, витрати на проведення річних та інших зборів

органів управління, а також представницькі витрати. І деякі науковці пропонують їх виокремлення на окремому субрахунку, наприклад, 921 «Загальні корпоративні витрати» [1].

Організаційними витратами є витрати понесені підприємством, під час його створення, на початкових етапах існування.

Для корпорації як об'єднання підприємств чи корпоратизованого підприємства важливим є збір органів управління, оскільки керівні функції покладаються зазвичай на найману особу – менеджера найвищого рівня, котрий не має абсолютної свободи в управлінні організацією. Основний курс ведення бізнесу визначається вищим управлінським органом, тоді як на керівника (чи виконавчий орган управління) покладаються обов'язки з безпосередньої організації діяльності для виконання визначеної стратегії розвитку організації.

На практиці часто збори вищого управлінського органу також супроводжуються корпоративом за рахунок підприємства. При проведенні корпоративу для співробітників присвяченого до певної події чи свята (Нового року, ювілею компанії і т.п.) обліковані витрати відносяться на субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності». Проте у даному випадку, відповідно до одного з принципів бухгалтерського обліку: превалювання сутності над формою, витрати понесені на організацію корпоративу пов'язаного із збором органу управління будуть списані саме на 92 рахунок.

Представницькі витрати в законодавчо-нормативній базі мають чітке визначення, та відповідно регулювання виключно для державних установ, котрі перебувають на бюджетному фінансуванні. І хоча дане поняття у відповідних нормах є досить вузьким, проте воно може слугувати базою, для визначення даних витрат в обліковій політиці небюджетних організацій. Так, відповідно до Наказу Міністерства фінансів про Норми коштів на представницькі цілі і порядок їх витрачання, представницькими є витрати на прийом і обслуговування виключно іноземних представників і делегацій, що діють в межах заходів по установці, налагодженню і підтриманню взаємовигідного міжнародного співробітництва [4].

Для небюджетних підприємств доцільним буде зберегти сутність даного процесу: витрати на прийом і обслуговування зовнішніх агентів з метою створення та підтримки рентабельної взаємодії. Розширивши частину про походження зовнішніх агентів з-за кордону, оскільки представницькі заходи вигідно організувати і для

резидентів однієї країни. До представницьких витрат відносяться витрати на організацію представницьких заходів, аналогічно до витрат на організацію зборів управлінського органу підприємства. Також можуть бути зараховані, не згадані раніше, витрати на культурні заходи, що проводяться в межах представницького заходу. Наприклад, витрати на екскурсію містом, відвідування музеїв чи концертів тощо.

Для бухгалтерського фінансового та управлінського обліку чітке визначення та класифікація адміністративних витрат є важливим елементом для уникнення помилкового заповнення звітності, викривлення показників результатів діяльності і загалом ефективного управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Адамовська В.С., Демченко Є.В. Удосконалення обліку адміністративних витрат на великих підприємствах. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/86.pdf (дата звернення: 17.02.2022).
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 лист. 1999 р. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 17.02.2022).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом МФУ № 318 від 31 січня 1999 р. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 17.02.2022).
4. Норми коштів на представницькі цілі бюджетних установ та порядку їх витрачання: наказ Міністерства фінансів України від 14.09.2010 р. № 1026. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-10#Text> (дата звернення: 17.02.2022).
5. Ошурков С. Адміністративні витрати в бухгалтерському обліку. Бухоблік. URL : <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/sebestoimost/4260-administrativni-vitrati.html> (дата звернення: 17.02.2022).

УДК 657.37

Перч Аліна
освітньо-професійна програма Облік і оподаткування спеціальності
071 Облік і оподаткування, СВО «Бакалавр»,
Науковий керівник: Пилипенко Катерина
д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Одним з основних завдань фінансової звітності в бюджетних установах є показання реального стану майна та результатів виконання кошторису протягом звітного періоду. Основою для формування фінансової звітності слугують дані бухгалтерського обліку.

Установи, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, подають різні форми звітності:

- Фінансову звітність в якій зазначаються дані про виконання кошторису. Вона подається до органів Державного казначейства.
- Статистична звітність до якої входять звіти про заробітну плату, та склад і чисельність робочого штату.

Окрім цього на бюджетні установи покладається обов'язок звітуватися перед органами податкової служби та фондом соціального страхування.

Зміст та форма звітності в бюджетній установі потребує щорічного уточнення в органах казначейства. Дані зміни відбуваються для того щоб інформація, котра зазначається у фінансовій звітності відповідала потребам зовнішніх користувачів.

Одним з обов'язкових складових фінансової звітності є пояснювальна записка з додатками до неї (їх форма та зміст, зазвичай, щорічно змінюються, але частина залишається без змін).

Вся фінансова звітність обов'язково має бути завізована керівником та головним бухгалтером установи.

Кожна бюджетна установа, яка фінансується за кошти державного та місцевих бюджетів повинна подавати фінансову звітність до органів вищого рівня та казначейства. Це зазначається в Бюджетному

кодекси та інших нормативно-правових актах, що регулюють питання бюджетних відносин. Всі екземпляри фінансової звітності мають бути завізовані відповідним органом казначейства. Дана віза підтверджує, що звітність складена відповідно до встановлених вимог, інформація, що зазначена в звітності, є аналогічною до даних бухгалтерського обліку казначейства і може бути об'єднана з зведеною звітністю розпорядників бюджетних коштів вищого рівня.

Звітність установ, що фінансуються за рахунок коштів місцевого та державного бюджетів, складається відповідно до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку та форм, які затверджуються Міністерством фінансів України. Заповнені форми звітності подаються у паперовій та електронній формах до органів казначейства.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV із змінами і доповненнями від 12.05.2011 р. № 3332-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Литвин З.Б. Теорія економічного аналізу. Навчально-методичний комплекс для студентів економічних спеціальностей. *Економічна думка*. Тернопіль, ТАНГ, 2010. 222 с.
3. Литвин З.Б., Синькович О.В. Організація фінансового аналізу діяльності бюджетної установи. *Соціально-економічний розвиток України: загрози та виклики в умовах трансформаційних змін*: зб. матеріалів міжнар. наук-практ. конф., м. Одеса, 2016. С. 138-141.

УДК 657.1:330

*Пилипенко Катерина
д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Умови сьогодення, весна 2022 року, показали нам на актуальність обраного питання, а саме на облікові аспекти відновлення земель та приведення їх до первісного стану. На сьогодні більшість земель східної та центральної території України потерпають від мінування та насиченості знищеної техніки яка самотужки не може звільнити землі та надати можливість обробляти та використовувати за призначенням землі сільськогосподарського призначення.

Відповідно до МСБО 16 «Основні засоби» законодавство багатьох країн, зазвичай, вимагає ліквідувати наслідки використання земельних ділянок, на яких розміщувалися об'єкти основних засобів (нагадаємо, що для віднесення об'єкту до основних засобів його вартість повинна становити більше 20000 грн), після закінчення їх строку служби, оцінка витрат на демонтаж, переміщення об'єкта основних засобів та відновлення території (у тому числі орендованої), на якій розташований об'єкт у період експлуатації, включається до первісної вартості (собівартості) такого активу. Класичним прикладом таких активів можна назвати, наприклад, бурову установку або електростанцію. Придбаваючи/споруджуючи подібні довгострокові активи, підприємство від самого початку знає, що зобов'язане в майбутньому понести витрати на їх демонтаж і відновлення площі, відведеної під них. Загальний порядок обліку таких витрат - тема нашої статті [1, 2, 3].

Отже, ми говоримо про витрати, які є необхідною умовою для отримання майбутніх економічних вигід від використання активів (наприклад, без розмінування та прибирання території від «металобрухту» неможливо буде посіяти та зібрати врожай сільськогосподарської продукції, що може привести до продовольчої кризи не лише України, а й багатьох країн світу).

Необхідно розуміти, що відповідно до § 7, 10, 11, 13, 14 МСБО 37

«Резерви, умовні зобов'язання і непередбачені активи», зобов'язання від забезпечення відрізняється невизначеністю останнього щодо строку або суми майбутніх витрат. Відповідно зобов'язання з невизначеним строком погашення або сумою у фінансовій звітності відображають у вигляді забезпечень (резервів на покриття таких витрат). Критерії визнання забезпечення визначено МСБО 37.

Відповідно до МСБО 37, обов'язкові умови визнання забезпечення є: у компанії є існуюче зобов'язання (юридичне або конструктивне), що виникла в результаті минулої події (наявність у законодавстві країни вимоги щодо проведення рекультивації земель та усунення завданого збитку довіллю і є тією зобов'язуючою подією, яка створює у підприємства юридичне зобов'язання); існує ймовірність, що для погашення зобов'язання буде необхідним вибуття ресурсів, що містять економічні вигоди; сума зобов'язання може бути достовірно оцінена.

Спрогнозувати витрати, які планується здійснювати в майбутньому (причому через невизначений проміжок часу) складно та майже не можливо. Зазвичай вартість таких робіт визначається в кошторисній документації, яку складають технічні спеціалісти (підрядні організації або профільні служби підприємства), що виконують роботи.

А загалом оцінка здійснюється на основі судження керівництва суб'єкта господарювання та доповнюється досвідом подібних операцій, а в деяких випадках - і висновками незалежних експертів (§ 38 МСБО 37) [4].

Попередньо оцінені суми забезпечень залежно від строку погашення відображають у фінансовій звітності у складі довгострокових або короткострокових зобов'язань.

Якщо вплив вартості грошей протягом часу суттєвий, сума забезпечення повинна бути оцінена за теперішньою вартістю (§ 45 МСБО 37), тобто представлена у звітності виходячи з дисконтованої вартості зобов'язання на звітну дату.

Сума теперішньої вартості розраховується за формулою:

$$\text{Оціночна вартість очікуваних витрат на рекультивацію} \\ \times 1 / (1 + \text{відсоткова ставка})^n, \\ (1)$$

де n - кількість періодів (років)

Сума забезпечення у кожному подальшому періоді обліковуватиметься в такому порядку.

1. Дисконтування - кожен період із суми забезпечення нараховуємо відсотки, які відображаємо через фінансові витрати у звіті про прибутки та збитків.

Відповідно зі зменшенням періоду дисконтування збільшується сума забезпечення до майбутньої вартості зобов'язання.

2. Амортизація - з моменту введення в експлуатацію довгострокового активу його вартість підлягає амортизації.

3. Коригування - суму забезпечення в кінці кожного звітного періоду слід переглядати і коригувати для відображення поточної найкращої оцінки. Порядок обліку такого коригування залежить від моделі обліку, що застосовується до всього класу основних засобів [1, 4]

У бухгалтерському обліку забезпечення під демонтаж і рекультивуацію земель відображають на окремому субрахунку 478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок». Відповідно до Інструкції № 291 за кредитом субрахунку ведуть облік створення за обґрунтованим розрахунком забезпечення на демонтаж, переміщення об'єкта основних засобів та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання (зокрема на передбачену законодавством рекультивуацію порушених земель), за дебетом субрахунку відображають використання створеного забезпечення на здійснювані роботи з демонтажу, переміщення об'єкта основних засобів, рекультивуації порушених земель.

Із п. 8 П(С)БО 7 можна дійти висновку, що витрати на створення забезпечення під демонтаж і рекультивуацію збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів. До того ж потрібно врахувати, що забезпечення довгострокових зобов'язань визнають у сумі їх теперішньої вартості (п. 15 П(С)БО 11). Тому в частині довгострокових зобов'язань за кредитом субрахунку 478 показують суму теперішньої вартості майбутніх витрат на демонтаж і рекультивуацію. Заходи з демонтажу та рекультивуації об'єкта основних засобів безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, їх включають до вартості запасів, зокрема відображають на рахунку 23 «Виробництво». З огляду на це, роблять проведення Дт 23 Кт 478. В табл. розглянемо яким чином проводиться бухгалтерське проведення.

Таблиця

Типова кореспонденція з відображення в обліку відновлення земель

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік	
		Дт	Кт
1.	Відображено створення забезпечення на демонтаж об'єкта основних засобів	151	478
2.	Відображено створення забезпечення на рекультивацию земельної ділянки	151	478
2.1	Понесено інші витрати на будівництво залізничної колії	151	20, 63, 651, 66, 68
2.2	Введено об'єкт в експлуатацію	103	151
3.	Нараховано амортизацію на об'єкт щомісяця (сума умовна)	23	131
4.	Використано забезпечення для проведення робіт з демонтажу та рекультивации земельної ділянки	478	20, 63, 651, 66, 68

Отже, понесені витрати на відновлення земель, це сума витрат які збільшать собівартість виготовленої продукції, але в умовах сьогодення треба розуміти, що це єдина можливість нагодувати населення країни та підкріпити продовольчу безпеку, хоча ми розуміємо, що в 2022 році неможливо буде оцінити всі витрати матеріальні та людські які були понесені та ще будуть на поновлення нашого багатства – землі.

Список використаних джерел:

1. МСБО 16 «Основні засоби» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 12.03.2022 р.)
2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. за №2755 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 12.03.2022 р.)
3. Кочерга С.В., Пилипенко К.А. Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2005.
4. МСБО 37 «Резерви, умовні зобов'язання і непередбачені активи» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення 12.03.2022 р.)
5. П(С)БО 7 «Основні засоби» вид 27 квітня 2000 р. за № 92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 12.03.2022 р.)

УДК 657:336

Попко Є.Ю.
к.е.н., с.н.с. відділу обліку та оподаткування,
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

ОБЛІКОВИЙ СУПРОВІД ЗМІНИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС

17.03.2022 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-ІХ. Ним вносяться зміни, зокрема до спрощеної системи оподаткування (далі – ЄП 2%). Для того, що підприємство прийняло рішення про використання новацій, доцільно детальніше розглянути їх зміст (табл.).

Таблиця

Зміни в спрощеній системі оподаткування

Запитання	Відповідь
1	2
Як Закон визначає платників податку, які користуються ЄП 2%?	Платники єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування.
Хто може обрати 2 %?	ФОП і юрособи, які на теперішній час перебувають на загальній або спрощеній системі (1-4 групи) оподаткування і їхній дохід за календарний рік не перевищує 10 млрд грн. Обмежень щодо кількості працюючих немає.
Хто не може обрати ЄП 2 %?	1) суб'єкти господарювання, які здійснюють: – діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора); – обмін іноземної валюти; – виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та діяльності ФО, пов'язаної з роздрібним продажем пива, сидру, пері (без додання спирту) та столових вин); – видобуток, реалізацію корисних копалин; 2) страхові (перестрахові) брокери, банки,

Продовження табл. 1

1	2
	<p>кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів;</p> <p>3) представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;</p> <p>4) фізичні та юридичні особи – нерезиденти.</p>
Термін дії статусу платника ЄП 2 % ?	З 01.04.2022 р. до 1-го дня місяця, наступного за місяцем припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України. Якщо брати нинішні умови, то це до 01.05.2022 р. Після цього платник повертається на ту систему оподаткування, на якій перебував до переходу на ЄП з особливостями. Також платник має право самостійно відмовитися від застосування ЄП 2%.
Яка ставка ЄП?	2 % доходу
Що з ПДВ?	Платники звільнені від ПДВ
Звітним періодом?	Квартал
Термін сплати ЄП?	Щомісяця до 15 числа сплачується авансовий внесок ЄП за підсумками попереднього календарного місяця. Наприклад, за квітень – до 15.05, за травень – до 15.06.
Як перейти на ЄП 2 % ?	Подати заяву до останнього числа місяця, що передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування. Тобто, щоб перейти з 01.04.2022 р. слід подати заяву до 31.03.2022 р.
Хто визначатиме особливості нарахування та сплати ЄП?	Таке право закріплено за КМУ

Для переходу на сплату ЄП 2 % потрібно подати заяву про застосування спрощеної системи оподаткування, форма якої затверджена наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2019 р. № 308. При цьому у полі «ставка у відсотках до доходу» рядка 5.1.1 «Обрана ставка єдиного податку під час переходу на спрощену

систему оподаткування» Заяви зазначається ставка у розмірі 2 % єдиного податку.

Реєстрація суб'єкта господарювання платником ЄП зі ставкою 2 % здійснюється шляхом внесення до Реєстру платників єдиного податку.

Зазначена категорія підприємств-платників ЄП звільняється від сплати: податку на прибуток підприємств; ПДВ з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України; земельного податку за земельні ділянки, що використовуються для провадження господарської діяльності.

Маючи очевидні переваги для господарюючих суб'єктів, описані зміни все ж потребують відповідей по низці питань. Так, найбільше дискусій у науково-професійному колі викликало питання щодо статусу платника ПДВ у тих суб'єктів господарювання, які перейдуть на сплату ЄП 2%. Оскільки законодавча норма звучить, як звільнення платника від нарахування та сплати ПДВ, то можна стверджувати, що у змінах до ПКУ не йдеться про анулювання статусу платника ПДВ. Тому всі операції з реалізації товарів, послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, вважаються такими, що не є об'єктом оподаткування ПДВ. Водночас податкові накладні за такими операціями не складаються.

Наступним важливим аспектом, на яке зважають бухгалтера при зміні системи оподаткування, це так звані компенсуючі зобов'язання з ПДВ. Так, після завершення дії воєнного стану платник ПДВ відповідно до п. 198.5 ПКУ повинен у декларації за перший звітний період нарахувати податкове зобов'язання на вартість товарів, послуг, необоротних активів, використаних у операціях, що не є об'єктом оподаткування (реалізованих у період дії воєнного стану), суми податку по яким були включені до складу податкового кредиту на дату переходу на ЄП 2 %. За роз'ясненнями ДПС платник зобов'язаний скласти не пізніше останнього дня першого звітного періоду після завершення воєнного стану скласти і зареєструвати в ЄРПН зведену податкову накладну за такими товарами, послугами, необоротними активами.

Таким чином, приймаючи рішення по зміну системи оподаткування у воєнний час бухгалтеру слід зважити на такі моменти: чи не здійснює підприємство діяльність, яка заборонена для перебуванні на ЄП 2%; обсяг доходу; ПДВ-наслідки, зокрема і контрагентами.

УДК 657.01:005

Прядко О.М.
заступник директора з науково-педагогічної роботи,
Івано-Франківський фаховий коледжу технологій та бізнесу,
м.Івано-Франківськ
Верб'яна Т.В.
здобувач вищої освіти, група ОО-11,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м.Івано-Франківськ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Підприємницька діяльність є основою розвитку будь-яких громад, регіонів, країн. Передумовами ефективного функціонування організацій в умовах ринкової економіки є приватна власність та захист майнових прав громадян. Тому суб'єкти господарювання зацікавлені у накопиченні й збільшенні свого майна, а також його збереженні. Гроші є найбільш рухливим і, водночас, легкодоступним активом, використовується у більшості фінансово-господарських операцій. Нерідко в системі обігу готівкових і безготівкових коштів виникає спокуса зловживань, перш за все пов'язана з бажанням окремих суб'єктів господарювання уникнути оподаткування окремих операцій чи хоча б його мінімізації. Тому для ефективнішої діяльності організацій будь-яких форм власності необхідний контроль транзакцій у грошовій формі.

Дослідженнями в сфері організації обліку грошових коштів займаються багато науковців, зокрема Козаченко А.Ю. [1], Губарик О.М. [2], Олійник С.О. [3], Гнатенко Є.П. [4], та ін.

Так, Козаченко А.Ю. у своїй статті визначає, що грошові кошти – це об'єкт бухгалтерського обліку, який відображає найважливіші активи підприємства та включає готівкові матеріали з каси, засоби на банківському рахунку, кошти в електронному вигляді, які вводяться в обіг, проходячи кругообіг в загальній системі. У статті розкрито основну мету і завдання, а також деякі методичні рекомендації щодо проведення аудиту в операціях з грошовими активами [1].

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві – це складний процес, який регулюється нормативно-правовими актами України, зокрема законом, який регулює використання приладів реєстрації

проданого товару після його оплати у різних сферах зокрема, сфері послуг, торгівлі, громадського харчування, та інстанцією, яка регулює відносини в сфері оподаткування в одному збірнику законів однакової тематики, кодексі.

Будь-яка помилка, вчасно не виправлена, або свідоме нехтування нормами закону при веденні обліку грошових коштів може обернутися проблемами для організації. Так, згідно зі статтею 164-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, у разі встановлення та доведення фактів правопорушень у сфері грошового обігу відповідальні особи мають нести відповідальність у вигляді штрафу. У деяких випадках навіть можливе застосування кримінальної відповідальності щодо таких правопорушників.

На практиці процес організації бухгалтерського обліку – це комплекс заходів, які вживаються керівником підприємства як уповноваженим органом, щоб забезпечити реєстрацію та узагальнення фактів господарського життя для надання інформації, необхідної для звітності та прийняття управлінських рішень [2].

Грошові операції бувають декількох форм: готівковий і безготівковий розрахунок. Розрахунки такого типу повинні контролюватися за допомогою різних внутрішніх відділів і зовнішніх незалежних експертів. Прикладом таких незалежних сторін може бути фахівець, аудитор чи фірма, що проводять ту ж процедуру аудиту.

Для проведення правильного аудиту, за думкою Олійника О.С., він має бути спроможним виконувати наступні завдання: визначити найбільш оптимальний залишок грошей на рахунках і у касі; правильно оформлені документи грошових рухів в системі бухгалтерського обліку; правильна фінансова звітність, правильно оформлена інформація; планування правильного, ефективного використання вільних коштів; аналіз проведених грошових операцій з використанням коштів [3].

Значною проблемою на шляху вдосконалення організації обліку грошових коштів залишається висока частка тіньового сектору економіки, що формується саме в даному сегменті підприємницької діяльності. У той же час, якщо малі та середні підприємства активно залучаються до грошового обігу, тим часом домашнє немонетарне виробництво – особисті володіння, яким у більшості випадків не надано статус суб'єкта господарської діяльності – не вважається учасником підприємництва. Для нейтралізації подібних зловживань

20.09.2019 р. був прийнятий Закон України №129-IX “Про внесення змін до ПКУ щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі і послуг”.

Слід зауважити, що еволюція підприємницьких структур, прискорена зміна технологій та глобалізація світової економіки викликають появу також низки проблем, пов’язаних з необхідністю вдосконалення організації обігу грошових коштів. Зокрема, потребує підтримки реалізація експериментального проекту щодо спрощення умов для започаткування та провадження підприємницької діяльності, згідно з яким реєстрація реєстратора розрахункових операцій та програмного реєстратора розрахункових операцій, а також пошук фіскального чека має відбуватися через систему “е-Підприємець”[5]. Організація обліку грошових коштів, відповідно до законодавства, сприятиме використанню їх ціленаправлено забезпечуючи прибутковість підприємницьких структур.

Список використаних джерел:

1. Козаченко А.Ю. Комплексний підхід до організації та методів проведення аудиту грошових коштів підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9057> (дата звернення: 24.03.2022).
2. Губарик О.М., Дилевой О.А. Організація обліку як основа інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємств *Ефективна економіка*. 2017. № 1, URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5407> (дата звернення 12.01.2022).
3. Олійник С.О. Аудит операцій з грошовимикоштами. *Науковий огляд*. 2017. № 9(41). С. 1–9.
4. Гнатенко Є.П., Гикава А.О. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. *Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет*. 2016. Вип. № 5. С.421-424. URL : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/74.pdf_(дата звернення: 24.03.2022).
5. Постанова КМУ “Про реалізацію експериментального проекту щодо спрощення умов для започаткування та провадження підприємницької діяльності” від 4 серпня 2021 р. № 808 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.03.2022).

УДК 657.01

Савків У.С.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і оподаткування,

Саханенко І.І.

здобувач вищої освіти, група ОО-11,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ

СИСТЕМА ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ

Податки – це основне джерело доходів Державного бюджету України. Контроль розрахунків за податками має важливе значення з позицій оцінки дотримання чинного законодавства та уникнення фінансових санкцій за неправильне нарахування чи несвоєчасне перерахування податку до бюджету.

Основними завданнями контролю розрахунків за податками є:

перевірка правильності визначення об'єкта оподаткування; оцінка порядку нарахування податку та своєчасності його сплати до бюджету; перевірка правильності відображення розрахунків у фінансовій та податковій звітності.

При цьому ефективність контролю розрахунків за податками визначається обґрунтованістю застосування відповідних контрольних прийомів та процедур. В процесі своєї діяльності суб'єкти господарювання можуть зазнавати податкові ризики, з якими вони стикаються ще на стадії створення. Відсутність дієвої системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків за податками та зборами підприємства призводить до негативних наслідків, що можуть проявлятися в порушеннях податкового законодавства, за що може наступати як адміністративна так і кримінальна відповідальність.

Податок – обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку.

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами

юридично значимих дій (п. 6.2. ст. 6 ПКУ) [1].

Податки – необхідний елемент централізації частки вартості національного продукту у бюджеті для фінансування державних та суспільних потреб і засіб перерозподілу цієї вартості. Виходячи з економічної сутності, можна визначити дві функції податків: фіскальну і регулюючу. Історично сформувався так, що податки у державах вводилися з метою застосування фіскальної функції. Розвиток суспільно-економічних відносин забезпечив появу регулюючої функції податків. В сучасних умовах виділяють підфункції податків: соціальну, контрольну та розподільчу. За формою оподаткування податки поділяються на прямі і непрямі (рис. 1).

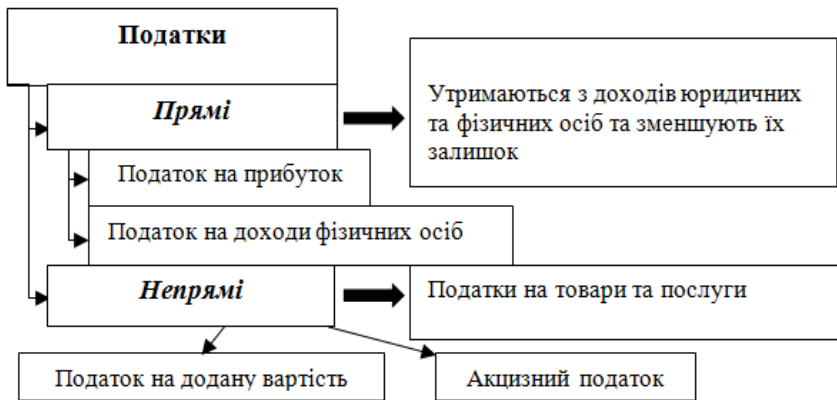

Рис 1. Класифікації податків за формою оподаткування

Завершальним етапом організації обліку розрахунків з бюджетом за податками та платежами є процедура формування податкової звітності та її подання. Цей етап регламентується Податковим кодексом України та забезпечується спеціальним програмним забезпеченням, що сприяє формуванню цілісної та комплексної системи з обліку та оподаткування.

Ведення обліку і розрахунків за податками вимагають системного контролю. Відповідальність за порушення порядку заповнення документів податкової звітності, неподання, порушення щодо строків, недостовірність інформації, яка наведена у зазначених документах, несуть юридичні особи, резиденти або нерезиденти України, які визначені платниками податків [3].

За порушення законів з питань оподаткування та законодавства щодо його контролю застосовуються такі види юридичної відповідальності: фінансова; адміністративна; кримінальна.

Притягнення юридичної або фізичної особи за податкове правопорушення до відповідальності передбачає встановлення контролюючими органами вини особи [3].

З розвитком наукового технічного прогресу відбувається удосконалення ведення податкового обліку. В умовах застосування комп'ютерних технологій та програмних продуктів формування і подання звітності відбувається автоматизовано. Трансформація системи бухгалтерського обліку та облікових процедур призводить до підвищення якості та рівня ефективності процесу управління. Застосування програм автоматизації обліку дає можливість суттєво підвищити якість обробки облікової інформації.

Використання комп'ютерної техніки змінює зміст та організацію праці облікового персоналу, зокрема зменшується кількість ручних операцій з обробки первинних документів, забезпечує систематизацію облікових показників. Це особливо актуально при організації обліку розрахунків за податками і платежами, тому що сьогодні ця ділянка облікової роботи є значною за обсягом і складністю [2].

Отже, облік розрахунків за податками та зборами є однією з найбільш складних, трудомістких і відповідальних ділянок у системі бухгалтерському обліку. Проблеми, які виникають під час документального та облікового відображення, нарахування податків, звітування, вимагають постійного вдосконалення як на організаційному, так і на методичному рівні.

Список використаних джерел:

1. Облік і звітність в оподаткуванні: навчальний посібник для студ. закладів вищої освіти спец. 071 «Облік і оподаткування» [М.Т. Теловата, В.П. Пантелеєв, К.В.Безверхий та ін.]. К.: НАСОА. 2019. 506 с.
2. Кононенко Л.В., Назарова Г.Б. Оришак О.В. Організація обліку і аудиту розрахунків за податками та платежами в умовах використання сучасного інформаційного. *Вісник ЧТЕУ. Економічні науки*. 2020. Вип. 1-2. С. 202-210.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 17.12.2020 №1117. URL : <https://tax.gov.ua/nk/spisok2/glava-2--podatkova-zvitnist/> (дата звернення : 19.04.2022)

УДК 657.6

Савків У.С.

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,

Ткачук І.Д.

здобувач вищої освіти, група ОО-12

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ*

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах вагоме місце в системі прийняття ефективних управлінських рішень займає фінансова звітність, яка є джерелом інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання. Фінансова звітність охоплює обсяг інформації необхідний для оцінювання фінансового стану підприємства. Під фінансовою звітністю розуміють систему узагальнюючих показників, що характеризують результати діяльності підприємства за відповідний період часу.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» трактує фінансову звітність так: «фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період» [1].

Нормативно-правові засади, які регулюють порядок складання фінансової звітності підприємствами слід розглядати у розрізі таких рівнів:

- законодавчий рівень, який регламентований Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- нормативний рівень представлений Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), іншими нормативно-правовими актами щодо складання фінансової звітності, які затверджені Міністерством фінансів України;
- рекомендаційний рівень – методичними рекомендаціями із застосування НП(С)БО, що розроблені міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади у межах їх компетенції згідно із галузевими особливостями і мають не обов'язковий характер.

Міністерство фінансів України здійснює державне регулювання питань методології фінансової звітності та затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-

правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Мета державного регулювання полягає:

- у створенні єдиних правил ведення обліку та порядку формування фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання та гарантують захист інтересів користувачів;

- в удосконаленні фінансової звітності.

Правові засади регулювання, організації та складання фінансової звітності для всіх юридичних осіб, незалежно від їх організаційно-правових форм, які здійснюють діяльність на території України визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1].

Формування річної фінансової звітності – завершальна стадія фінансового обліку. Сукупність показників наведених у фінансовій звітності дозволяє:

- сформувати стратегію, мету та результати діяльності підприємства;

- оцінити можливості підприємства в звітному періоді і в майбутньому;

- ухвалювати своєчасні, обґрунтовані та оптимальні управлінські рішення;

- здійснювати координацію дій структурних підрозділів.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2] загальну фінансову звітність складають підприємства незалежно від форм власності та організаційно-правових форм господарювання. Винятком є бюджетні установи, представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єкти малого підприємництва.

Суб'єктам господарювання, які належать до малих підприємств, надано право формувати фінансову звітність відповідно до НП(С)БО 2 «Спрощена фінансова звітність» [3].

В Україні функціонують підприємства, які зобов'язані складати та подавати фінансову звітність у відповідності до міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), до них відносять: підприємства, що здійснюють діяльність у видобувних галузях; підприємства, які представляють собою суспільний інтерес; публічні акціонерні товариства; підприємства, які надання фінансові послуги; допоміжна діяльність у сферах фінансових

послуг і страхування; недержавне пенсійне забезпечення.

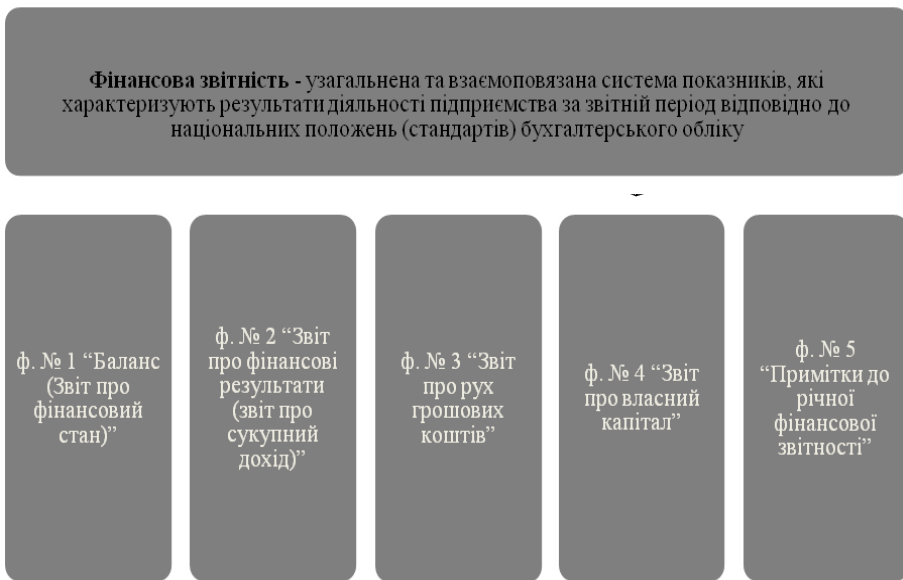

Рис. 1. Склад та структура фінансової звітності за функціональним призначенням

Законодавство України надає право самостійно приймати рішення щодо необхідності складання фінансової звітності у режимі МСФЗ для підприємств, які не зобов'язані застосовувати ці стандарти. Підприємства, які добровільно перейшли на застосування МСФЗ, таке рішення закріплюють у розпорядчому документі про облікову політику.

Вітчизняна та міжнародна практика щодо мети фінансової звітності полягає у наданні достовірної інформації про діяльність підприємства, що необхідна зацікавленим користувачам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Суб'єкти фінансової звітності мають свої інтереси, які доречно поділити на особисті, загальноорганізаційні, суспільні. Особисті інтереси переслідують укладачі фінансової звітності (облікові працівники й менеджери), загальноорганізаційні – користувачі (власники, інвестори, кредитори, контрагенти, держава, громадськість

та ін.) та суспільні – регулятори (органи державної влади, професійні організації).

Складання і подання фінансової звітності передбачає такі основні етапи:

- вивчення змін та доповнень до Законів і нормативно-правових актів;
- організація та проведення річної інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків, резервів та забезпечень;
- перевірка та уточнення показників періодичної і річної звітності;
- переоцінка необоротних та оборотних активів;
- узгодження доходів і витрат у звітному періоді;
- завершення аналітичного обліку та вивірка з даними синтетичного обліку;
- завершення записів у Головній книзі та узгодження даних синтетичного та аналітичного обліку;
- складання форм фінансової звітності;
- взаємоузгодження показників фінансової звітності;
- розгляд та затвердження річної фінансової звітності;
- подання фінансової звітності.

Фінансову звітність можна розглядати як засіб комунікації та як елемент інфраструктури ринкової економіки, яка допомагає менеджерам забезпечувати реалізацію стратегічних і тактичних цілей підприємства. На основі інформації відображеній у фінансових звітах проводиться оцінювання результатів діяльності, майнового стану, економічного потенціалу суб'єкта господарювання, прогнозування щодо грошових потоків, визначаються вектори розвитку підприємства, приймаються оптимальні управлінські рішення.

Отже, призначення фінансової звітності – це надати внутрішнім і зовнішнім користувачам повну, достовірну, правдиву, інформацію щодо майнового та фінансового стану підприємства, а також про фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період. Недостовірна фінансова звітність є загрозою для економічної безпеки підприємства та інформаційної бази державної статистики.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні :

Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#top> (дата звернення :
19.04.2022).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1
«Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства
фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#> (дата звернення :
19.04.2022).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25
«Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів
України від 25.02.2000 № 39. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#> (дата звернення :
19.04.2022).

УДК 657: 336.226

Сарахман О.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри облікових технологій та
оподаткування,
Університет банківської справи, м. Львів

НАРАХУВАННЯ І ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні застосовується податок на додану вартість (Далі -ПДВ) з 1992 року і став важливою складовою системи оподаткування будь-якого підприємства, а від створення ефективної системи обліку з метою оподаткування на рівні підприємства залежить як якість облікової інформації, що надходить до державних податкових органів, так і поліпшення фінансового стану самого підприємства. Правильна організація обліку дасть змогу уникнути фінансових санкцій з боку державних фіскальних органів та оптимізувати податкові платежі.

Облік у системі оподаткування – це система збору, накопичення, обробки та узагальнення інформації для визначення та сплати податкових платежів суб'єктами господарювання відповідно до вимог податкового законодавства [1, с. 95-105].

Метою ведення бухгалтерського обліку є отримання інформації щодо фінансового стану підприємства та результатів його діяльності. А правила ведення податкового обліку дещо спотворюють реальну інформацію про господарську діяльність підприємства відповідно до вимог системи оподаткування, внаслідок коригування отриманого прибутку на суму постійних та тимчасових різниць. Результатом є отримання показника податку на прибуток з різними значеннями у бухгалтерському і податковому обліку. Сьогодні прийнято ряд змін в законодавство щодо оподаткування в умовах воєнного стану.

Розглянемо основні зміни та деталі нарахування і ведення обліку податку на додану вартість в умовах війни, реєстрації податкових накладних та розрахунків коригувань та нарахування податкового кредиту.

На період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану відповідно до пункту 82 підрозділу 2 Розділу XX ПКУ за ставкою ПДВ у розмірі 7% оподатковуються операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України.

Перш за все відповідно до Закону України №2118-IX від 03 березня 2022 року було внесено зміни до ПК України в частині зупинення строків для сплати податків та подачі податкової звітності [2]. Зокрема встановлено, що зупиняється перебіг строків, встановлених законодавством в сфері оподаткування, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи.

Платники податків звільнюються від відповідальності за недотримання строків сплати податків, подачі звітності та реєстрації податкових накладних у випадку неможливості вчасно виконати ці обов'язки. При цьому протягом трьох місяців після припинення воєнного стану це потрібно буде зробити.

Законом від 15.03.2022 р. було більш детально визначено зміни податкового законодавства у якому передбачено, що на період дії воєнного стану платник податків має право включати до податкового кредиту суми ПДВ на підставі первинних (розрахункових) документів без реєстрації податкової накладної [3].

Міністерство фінансів України наказом від 17.01.2022 № 15 внесло зміни до форми податкової накладної (ПН), розрахунку коригування (РК) і порядку їх заповнення. Деталізовано порядок реєстрації ПН/РК в майбутньому і встановлено, що протягом шести місяців після припинення воєнного стану та поновленні можливості реєстрації ПН/РК платники зобов'язані забезпечити реєстрацію ПН/РК, які були відстрочені на період воєнного часу.

Таким чином, за період до 23 лютого 2022 року формування кредиту по ПДВ здійснюється на підставі зареєстрованих податкових накладних. За період з 24 лютого 2022 року і до закінчення воєнного стану податковий кредит формується на підставі первинних документів (видаткових накладних, актів приймання-передачі виконаних робіт/наданих послуг тощо) [4].

Податковий кредит, сформований у попередніх податкових періодах при придбанні товарів та послуг, а також при ввезенні товарів на митну територію України, що починають використовуватись в операціях, що підлягають оподаткуванню ПДВ за ставкою 7%, не підлягає коригуванню у зв'язку зі застосуванням цієї ставки ПДВ.

Водночас, якщо у платника податку, який протягом звітного періоду здійснював операції з постачання такого пального та нафтопродуктів за результатами такого звітного періоду сума ПДВ

має від'ємне значення, то така сума податку не може бути задекларована (ні в поточному звітному періоді, ні в наступних звітних періодах) до бюджетного відшкодування, в тому числі в рахунок погашення податкового боргу з ПДВ чи іншого податку.

Ті платники податку, які протягом звітного періоду, в якому здійснено операції з постачання таких пального та нафтопродуктів, також здійснювали операції з вивезення за межі митної території України будь-яких дозволених в умовах дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану товарів, мають право від'ємне значення суми ПДВ задекларувати до бюджетного відшкодування, в тому числі в рахунок погашення податкового боргу, за умови дотримання інших вимог, визначених законодавством, в тому числі в умовах дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану [5].

Потрібно підтримати президента України у його прагненні створити просту, необтяжливу податкову систему, яка б ефективно працювала в умовах війни і була заснована на повній довірі до українських громадян та бізнесу.

Список використаних джерел :

1. Сарахман О.М., Шурпенкова Р.К., Калайтан Т.В. Система оподаткування у Німеччині: адаптація досвіду в Україні. Taxation system in Germany: adaptation of experience in Ukraine. Економіка і організація управління, Журнал Донецького національно університету імені Василя Стуса, Випуск № 1 (41).2021 – с. 95-105.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>

3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://document.vobu.ua/doc/10820>

4. ПДВ в умовах воєнного стану. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://law-sankam.com.ua/bloh/pdv-v-umovakh-voiennoho-stanu> ПДВ - зміни під час війни: за лютий та наступні місяці. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://news.dtki.ua/taxation/pdv/75438>

УДК 657.01:005

Сас Л.С.

д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,

Грубеляс А.Л.

здобувач вищої освіти, група ОО-12

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

Облік розрахунків з покупцями і замовниками є важливою складовою роботи бухгалтерської служби, оскільки тут формується основна частина грошових надходжень та доходів підприємства. За допомогою розрахунків можна, з одного боку спрямувати та забезпечити підприємства матеріалами, сировиною, а з іншого здійснити реалізацію готової продукції [1].

Між суб'єктами господарювання в процесі господарської діяльності виникають різні види розрахунків, які пов'язані зі створенням основних і оборотних засобів, реалізацією продукції та послуг, придбанням запасів, розподілом прибутку. Вагому частку в розрахункових операціях підприємств займають розрахунки з підрядниками, серед яких покупці та замовники. Розрахункові операції оформляються договорами, у яких визначено обов'язки сторін та усі принципові моменти, а також можливі наслідки порушення договірних зобов'язань відповідно до Цивільного кодексу України. Зокрема, у ст. 692 зазначено, що:

- покупець зобов'язаний оплатити товар після його прийняття;
- покупець зобов'язаний сплатити продавцеві повну ціну переданого товару;
- у разі прострочення оплати товару продавець має право вимагати оплати товару та сплати процентів;
- якщо покупець відмовився прийняти та оплатити товар, продавець має право за своїм вибором вимагати оплати товару [2].

Залежно від обраного методу, розрахунки можуть бути:

- прямими – безпосередньо між постачальниками;
- транзитними – у випадку наявності проміжної особи;
- розрахунки, пов'язані з виробничим процесом;

розрахунки, які відбуваються під час реалізації.

У процесі фінансово-господарської діяльності підприємства постійно здійснюють розрахунки зі своїми контрагентами. При відвантаженні продукції підприємство-постачальник, зазвичай, не отримує оплату відразу, тобто є позика у покупця. Тому, у період від відвантаження до отримання оплати, кошти підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

Згідно МСФЗ 7 дебіторська заборгованість – це фінансовий актив, який є конкретним правом отримувати цінні папери або грошові кошти від іншого підприємства [3].

Аналіз кредиторської заборгованості підприємств засвідчує, що найбільшу питому вагу займають розрахунки з постачальниками. У зв'язку із цим, важливим є налагодження методики внутрішнього контролю розрахунків з постачальникам [4].

Виникнення заборгованості зумовлене тим, що одночасне виконання обома сторонами взаємних зобов'язань за договором зустрічається дуже рідко. Як правило, одна зі сторін виконує свої зобов'язання, і, як наслідок, має право вимагати відшкодування заборгованості, а з іншого боку, існує зобов'язання повернути борг.

Розрізняють два види дебіторської заборгованості: довгострокову і поточну, які варто аналізувати. Адже, якщо йде мова про поточну дебіторську заборгованість, яка виникає у ході нормального операційного циклу, то розуміємо, що це нормальне явище у діяльності підприємства. Коли виникає довгострокова заборгованість, то варто розуміти, що вона не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена лише після дванадцяти місяці з дати балансу.

Для того, щоб подолати ті чи інші проблеми, які виникають у процесі розрахункових відносин суб'єктів господарювання, потрібно, в першу чергу, розробити облікову політику та відобразити її відповідним наказом. Досягнення ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємства можливе за умов дотримання визначених умов правової регламентації розрахункових операцій, які забезпечують концептуальні основи обліку дебіторської заборгованості [5].

Дебіторська заборгованість є нормальним явищем у підприємницькій діяльності, якщо її можна контролювати та своєчасно погасити. Затримка платежів і термінів погашення боргу

можуть уповільнити операційний цикл і знизити ділову активність бізнесу. Ефективність управління дебіторською заборгованістю підприємства значною мірою залежить від якості його інформаційного забезпечення, яке базується на даних бухгалтерського обліку.

З метою організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості необхідно: проводити інвентаризацію дебіторської заборгованості на систематичній основі; використовувати автоматизовані системи обробки облікової інформації; затверджувати і дотримуватися графіку документообігу; забезпечити детальний аналітичний облік дебіторської заборгованості.

Тому, питання розрахунків з покупцями і замовниками є одним із ключових питань для бізнесу. Належний облік і контроль розрахункових операцій сприятиме достовірному визначенню фінансових результатів та своєчасному формуванню фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Слєпченко В., Скрипник М. (2021). Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*, (29). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-4> (дата звернення: 23.03.2022).

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 23.03.2022).

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності №7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007 (дата звернення: 23.03.2022).

4. Мєліхова Т.О., Феофанов Л.К., Присяжнюк Д.В. Удосконалення організації та методики внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками. *Агросвіт*. 2021. № 20. С. 32–39. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.20.32 (дата звернення: 23.03.2022).

5. Гуцалєнко Л.В., Мєльник А.О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи п(с)бо та мсфз. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8173> (дата звернення: 23.03.2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.2 (дата звернення: 23.03.2022).

УДК 336.276

*Середяк Р. А.,
здобувач вищої освіти освітнього рівня «бакалавр»
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Правильно організований бухгалтерський облік є одним з найважливіших умов ефективного управління сучасним підприємством та досягнення комерційного успіху. Розвиток ринкових відносин у вітчизняних реаліях супроводжується жорсткою конкуренцією, адже перманентно збільшується кількість суб'єктів господарювання, збільшуються обсяги виробництва товарів і послуг, нарощується сукупна пропозиція тощо. За таких умов з метою забезпечення зростання прибутку підприємства використовують різноманітні механізми розширення клієнтської бази та збільшення продажів, що, природно, призводить до збільшення дебіторської заборгованості.

Слід відзначити, поява заборгованості є звичною справою під час здійснення господарських операцій та має суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства. Адже відомо, ріст дебіторської заборгованості на підприємстві спричиняє погіршення ліквідності та платоспроможності, що в кінцевому результаті може спричинити навіть банкрутство.

Велику увагу до дебіторської заборгованості приділяють багато українських вчених. Вони дослідили, що вирішення проблем дебіторської заборгованості є важливою відповідальністю фінансової стратегії суб'єкта господарювання. Виявлено, вивченням та дослідженням дебіторської заборгованості, її організацією, сутності, аналізом та аудитом займались багато українських та зарубіжних вчених, серед яких можна відзначити – Білик М.Д., Дубровська С.В., Момот Т., Николаєнко О., Савчук В.П., Дж. Ван Хорн, Зві Боді та ін. Більшість сучасних авторів наголошують, що наразі немає чіткого визначення значення дебіторської заборгованості та пропонують власні трактування. Встановлено, більшість таких трактувань підтверджують, що під дебіторською заборгованістю слід розуміти

певну суму заборгованостей контрагентів суб'єкту господарювання на певну дату, котра появляється через надання грошових коштів, реалізації інших активів, робіт послуг саме контрагентові та не вважаються фінансовим активом, спрямованим для реалізації. Також погоджуємося з думкою окремих науковців, які зазначають, що дебіторська заборгованість виступає важливим показником фінансового стану підприємства та вказує на суму заборгованості, яка допоможе підприємству надати клієнтам комерційні та споживчі кредити протягом певного періоду часу [1, 2].

Відзначаємо, ефективне управління дебіторською заборгованістю є необхідною умовою успішної діяльності підприємства, завдяки цьому створюються умови для швидкого розвитку підприємства та підвищення його фінансових можливостей.

Відомо, що облік дебіторської заборгованості організовується та ведеться відповідно до вимог ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість», МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». Особливістю є те, що у міжнародних стандартах облік розрахунків з дебіторами відображається разом з фінансовими активами.

Згідно з вказаними нормативно-правовими документами дебіторська заборгованість характеризується класифікацією та поділяється на різні види. Так, терміном погашення виділяють дебіторську заборгованість на: поточну; довгострокову [3].

Поточна дебіторська заборгованість (або короткострокова) відноситься до дебіторської заборгованості, яка створюється протягом нормального операційного циклу або буде покрита протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокова дебіторська заборгованість – це заборгованість, відповідно протилежна поточній, яка не створюється протягом повноцінного ділового циклу і буде покрита після дванадцяти місяців з дати балансу.

Також дебіторську заборгованість класифікують на: сумнівну; безнадійну [3].

Сумівною заборгованістю прийнято вважати ту, стосовно якої існує невпевненість в її погашенні дебітором.

У свою чергу, безнадійною заборгованістю називають заборгованість, стосовно якої впевнені в її непогашенні.

Беручи до уваги економічний стан України за період незалежності, вкрай тяжка ситуація з веденням обліку дебіторської заборгованості була в 90-х роках минулого століття. По суті, його взагалі не існувало, оскільки тоді був повний контроль державою підприємств, малого та середнього бізнесу майже не було. З кожним роком ситуація покращувалась, зросла приватизація підприємств, конкуренція стала більшою та вкладались інвестиції в українські підприємства. Проте, питання дебіторської заборгованості було мало вивчене, тому багато підприємств мали сумнівну, а більшість, і безнадійну заборгованість, що значно негативно впливало на економіку в цілому. Отож, відповідно до принципів обачності, відповідальні за ведення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві створюють резерв сумнівних боргів. Це рішення позитивно вплинуло на економічний стан підприємств, дало змогу правильно класифікувати дебіторів.

Визнання та оцінка дебіторської заборгованості здійснюють важливий вплив на правильну та чітку інформацію стосовно облікових даних та оперативне відображення їх в балансі та звітах. Встановлено, найпершим класифікацію видів оцінок розробив Л.І. Гомберг в 1901 році [4, с. 47]. В своїй роботі він запропонував такі види оцінок: відновлювальна; первісна; номінальна; ринкова; експертна (страхова); залишкова (економічна, фінансова); правова (активні статті: за капіталізованим доходом і біржовою вартістю облігацій).

Можна зробити певний висновок, що основна відмінність обліку дебіторської заборгованості полягає у відображенні реалізації продукції (робіт, послуг) та дебіторської заборгованості, оцінці дебіторської заборгованості на основі достовірності її стягнення та розкриття операцій між пов'язаними сторонами. Також проведений аналіз нормативно-правого забезпечення дав змогу визначити, що при відображенні дебіторської заборгованості відповідно до вимог П(С)БО та МСФЗ можуть бути як спільні риси, так і відмінності. Зарубіжний досвід в обліку розрахункових операцій дає можливість покращити облікову інформацію для підвищення її надійності та важливості задля прийняття правильних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Акімова Н.С., Топоркова О.В., Євлаш Т.О., Говоруха О.О. (2016) *Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління*

підприємств оптової торгівлі : монографія. Харків. 285 с.

2. Гнатюк Т.М., Шкроміда В.В., Мельник Н.Б. (2018) Оперативний облік та аналіз закупівель, продаж та розрахунково-кредитних операцій підприємства. *Вісник Прикарпатського університету. Серія економіка. № 8, С. 42-47.*

3. Положення стандарт бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

4. Даниленко А.С., Варченко О.М., Свиноус І.В. (2019) *Управління дебіторською заборгованістю у сільськогосподарських підприємствах: фінансово-обліковий аспект : монографія. Київ. 288 с.*

УДК 330.322

Сиротюк Г. В.
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Янковська К.С.

к.е.н., ст. викладач кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

В сучасних умовах одним із основних пріоритетних напрямків для аграрного бізнесу є інвестиційна привабливість, яка сприяє підвищенню ефективності виробництва та забезпеченню стабільного економічного зростання суб'єктів господарювання. Відомо, що ефективна економічна діяльність сільськогосподарських підприємств залежить багато в чому від форм інвестицій та їх обсягів, так як вони формують виробничий потенціал аграрного підприємства на базі науково-технічної бази.

Науковцями [1] запропонована концепція формування інвестиційної привабливості аграрного сектору, яка включає:

діагностику функціонування регіонального сільського господарства;
виявлення чинників, що сприяють або перешкоджають активізації інвестиційної діяльності в сільському господарстві;
зниження інвестиційних ризиків шляхом утворення регіональних кластерів, удосконалення страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників;
відновлення ефективного бюджетного фінансування господарств корпоративного сектору аграрної економіки.

Стимулювання інвестиційної діяльності у сільськогосподарських підприємствах має певні особливості, а саме: продукція сільськогосподарських підприємств має стабільний попит на внутрішньому ринку; низька капіталомісткість, а також малі терміни окупності капіталовкладень.

Розглядаючи в динаміці обсяг надходження капітальних інвестицій на сільськогосподарські підприємства Рівненської області можемо зауважити позитивну динаміку зростання їх обсягів до 2017 р., а вже до 2019 р. відбувається спад і у 2020 р. їх обсяг знову збільшується до 1064356 тис. грн. Якщо порівняти обсяг надходження інвестицій у

2020 р. порівняно з 2010 р., то він зріс у 6,5 раз, а порівняно з попереднім роком – на 30 % (рис. 3.4).

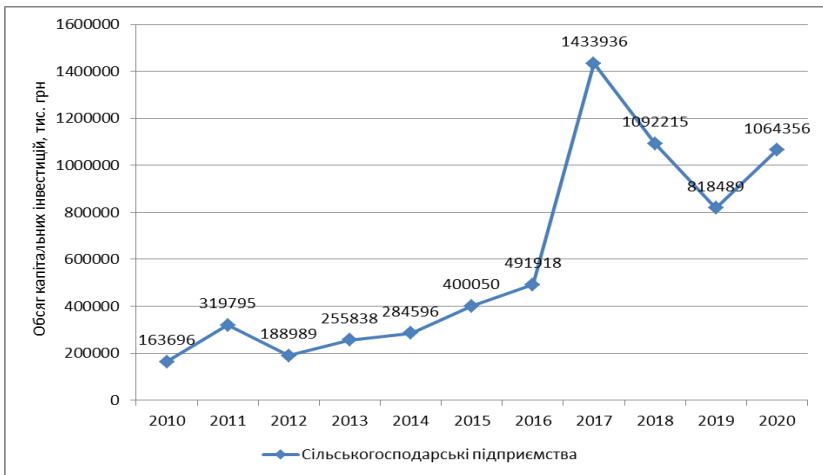

Рисунок 3.4. Динаміка обсягу капітальних інвестицій

У Рівненській області діє програма здешевлення вартості сільськогосподарської техніки, яка придбана у вітчизняних виробників. З рахунок даної програми переоснащено матеріально-технічну базу 89 сільськогосподарських підприємств, крім того придбано 257 одиниць техніки.

На інвестиційну привабливість аграрного бізнесу впливають певні чинники, які будуть відрізнятися залежно від особливостей галузі, суб'єктів інвестування, державної політики щодо інвестиційної діяльності тощо.

Як однією із форм державної підтримки аграрного бізнесу є прийняття регіональних цільових програм, які стимулюють виробництво аграрної продукції, особливо такої, яка користується попитом на продовольчого ринку та є конкурентоспроможною.

Одна з таких програм була прийнята в грудні 2020 р. «Програма розвитку інвестиційної діяльності в Рівненській області на 2021 – 2023 роки» [2]. Даною програмою передбачено можливості щодо залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс регіону.

Залучення інвестиційних ресурсів може стати дієвою формою встановлення тісних продовольчих зв'язків між виробниками та

регіонами, які споживають аграрну продукцію.

У сам процес формування інвестиційної політики аграрного бізнесу входить розробка програм, які ціленаправлені на ефективний розвиток аграрних підприємств, пошук інвестиційних та інших ресурсів та ефективне їх використання для досягнення виробничо-господарської, економічної, екологічної та соціальної ефективності.

На інвестиційну привабливість аграрного бізнесу, як відкритої системи, має вплив інвестиційна привабливість навколишнього середовища. Виходячи з того, що виробництво сільськогосподарської продукції має декілька особливостей, то особлива увага звертається на екологізацію виробництва, а звідси на екологічні інновації, які вкладаються в екологізацію виробництва, тобто екологічні інвестиції.

Інвестиційна діяльність – це ризикована діяльність і чим сприятливіша інвестиційна привабливість підприємства, то тим менше інвестиційний ризик. Тому, в процесі оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, важливо дослідити таке поняття як інвестиційні ризики, які дозволять оцінити рівень інвестиційної привабливості аграрного підприємств, а також вказати на імовірні втрати від інвестицій. Інвестиційні ризики можна класифікувати за певними ознаками: економічні, фінансові, законодавчі, управлінські, екологічні, кримінальні.

Зрозуміло, що завчасне виявлення інвестиційних ризиків, а ще краще їх попередження, сприятиме покращенню інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.

Отже, досягнення певного рівня інвестиційної привабливості аграрного бізнесу є трудомістким процесом, який вимагає мобілізації значних зусиль зі сторони підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мельник С. І., Свиноус І. В., Шевчук Г. В., Трофімова Г. В., Стариченко Є. М. Формування інвестиційної стратегії сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційних процесів в економіці країни. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9522>.
2. Програма розвитку інвестиційної діяльності в Рівненській області на 2021-2023 роки. Схвалена головою адміністрації від 16 грудня 2020 р. № 769 URL: <https://www.rv.gov.ua/npas/pro-programu-rozvitku-investicijnoyi-diyalnosti-v-rivnenskiy-oblasti-na-2021-2023-roki-769-2020>.

УДК 631.11:657.1

*Скрипак Максим
освітньо-професійна програма Облік і оподаткування,
спеціальності 071 Облік і оподаткування, СВО «Бакалавр»,
Науковий керівник: Пилипенко Катерина
д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві починається з розробки його облікової політики, яка передбачає вибір комплексу методичних прийомів, способів та процедур організації і ведення бухгалтерського обліку підприємством з числа загальноприйнятих в державі.

Від уміло сформованої облікової політики багато в чому залежать ефективність керування господарською діяльністю підприємства й стратегія його розвитку на тривалу перспективу. Адже, облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій у керуванні підприємством, дозволяє оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища

Після впровадження НП(С)БО у підприємств є альтернативні варіанти вибору методів оцінки та обліку окремих статей фінансової звітності: амортизації основних засобів та нематеріальних активів, методу списання виробничих запасів, витрат на виробництво та калькулювання собівартості тощо. Кожне підприємство обирає з цих методів той, що дозволяє максимально точно розкрити його фінансовий стан.

В аграрному секторі економіки України формування облікової політики підприємств пов'язано з галузевими особливостями сільськогосподарської діяльності. Зокрема, прийняття НП(С)БО 30 «Біологічні активи» вносить свої особливості в організацію бухгалтерського обліку сільськогосподарської діяльності та її об'єктів – біологічних активів та сільськогосподарської продукції. Важливе

значення має формування облікової політики сільськогосподарських підприємств, де знайшли б своє відображення питання методології обліку, методики оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції, розробка робочого плану рахунків, нарахування зносу довгострокових біологічних активів, особливості формування фінансової та статистичної звітності.

Сільське господарство є специфічною галуззю, тому специфіка діяльності аграрних підприємств обумовлена безліччю факторів і проявляється в самих різних напрямках діяльності. Тому ця обставина визначає особливості ведення обліку і розробки облікової політики аграрного підприємства. При формуванні облікової політики для аграрних підприємств доцільно враховувати особливості специфіки сільськогосподарського виробництва.

Першою галузевою особливістю є те, що в якості важливого основного засобу виступає земля. Тому в обліковій політиці аграрних підприємств необхідно відобразити порядок обліку земельних угідь як об'єкту основних засобів, враховуючи той факт, що на земельні ділянки не нараховується амортизація.

При формуванні облікової політики аграрних підприємств необхідно враховувати й іншу особливість, а саме те, що в якості засобів виробництва виступають живі організми (тварини й рослини). Передбачається, що в обліковій політиці повинен бути відображений порядок обліку біологічних ресурсів та процесів, пов'язаних з їх відтворенням.

Територіальне розміщення сільськогосподарського виробництва пов'язане з великим обсягом перевезень як виробленої продукції (зернова, молочна продукція тощо), так і техніки (машини, комбайни), матеріальних ресурсів (насіння, мінеральні добрива, пально-мастильні матеріали). У цьому полягає третя відмінна риса сільськогосподарського виробництва. Отже, в обліковій політиці доцільно відобразити облік процесу транспортування виробленої сільськогосподарської продукції, матеріальних ресурсів, переміщення техніки.

Четвертою особливістю є сезонність виробництва сільськогосподарської продукції (в першу чергу це стосується галузі рослинництва). Тому в обліковій політиці повинна знайти відображення сезонність в роботах і витратах. Сезонність та велика залежність від природно-кліматичних умов зумовлює те, що

сільськогосподарське виробництво є сферою з досить високим ризиком, тому в обліковій політиці аграрних підприємств необхідно відобразити особливості організації обліку страхування.

П'ятою особливістю аграрних підприємств є отримання кількох видів продукції від однієї культури або одного виду тварин (основний, побічної та сполученої). З метою забезпечення достовірності обліку в обліковій політиці доцільно відобразити окремий облік витрат між основною, побічною та супутньою продукцією.

Шоста особливість заключається в тому, що робочий період не збігається з процесом виробництва. За деякими сільськогосподарським культурам і тваринам витрати здійснюються в звітному році, а продукцію отримують у наступному році (наприклад озимі зернові культури, відгодівля молодняку). Таким чином, в обліковій політиці аграрних підприємств необхідно відобразити розмежування витрат за виробничими циклами, що не збігається з календарним роком (витрати минулих років під урожай поточного року, витрати поточного року під урожай майбутніх років й витрати поточного року під урожай цього ж року).

Сьомою особливістю, яку необхідно враховувати при формуванні облікової політики аграрних підприємств, є порядок оцінки сільськогосподарської продукції. В обліковій політиці необхідно відобразити порядок оцінки й обліку готової продукції, виробленою аграрним підприємством.

Таким чином, формування облікової політики підприємства є складним завданням, для вирішення якого необхідно добре знання методики та організації бухгалтерського обліку, питань оподаткування, та передбачає постановку системи бухгалтерського обліку в даному підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Амбросов В. Я., Маренич Т. Г. Облікова політика в агроформуваннях. *Економіка АПК*. 2004. № 7. С. 95–98.
2. Дубініна М.В., Боева О.В. Формування облікової політики сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси*. 2014. № 4(66). С. 17–23.
3. Радченко О.Д. Складові облікової політики сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2008. № 10. С.73-77.

УДК 657.6

Смірнова Н.В.

к.е.н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,

Смірнова І.В.

к.е.н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,

*Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ-ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ: ВПЛИВ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

У загальному вигляді склад та структура звітності фермерських господарств визначається двома основними чинниками: формою господарства та системою оподаткування.

Аналіз податкового законодавства [3] засвідчив, що фермерське господарство, як юридична особа, може перебувати на таких системах оподаткування:

1) загальна - платник податку на прибуток може бути як платником, так і неплатником ПДВ;

2) спрощена:

- єдиний податок 3 група (3% від доходу та платник ПДВ або 5% від доходу та неплатник ПДВ);

- єдиний податок 4 група може бути як платником, так і неплатником ПДВ.

Слід відмітити, що фермерські господарства, як правило, перебувають на третій або четвертій групі єдиного податку, по яких передбачено складання різних податкових декларацій. Перехід на спрощену систему оподаткування не лише змінює форму основної податкової декларації, але ще й відміняє сплату, а відповідно й подачу декларацій із таких видів податків, зборів та платежів: земельний податок, рентна плата за спеціальне використання водних ресурсів.

Крім того згідно з пп. 252.1.4 і 252.1.5 Податкового кодексу України, «фермерські господарства незалежно від системи оподаткування звільнені від рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Відповідно ними й не пода і не

прибуток і земельного податку, а також рентної плати за спецводокористування, якщо буде платником єдиного податку четвертої групи. Види податкових звітів, що складаються та подаються фермерськими господарствами – юридичними особами представлено табл.

Таблиця - Податкова звітність фермерського господарства - юридичної особи

Види звітів	Система оподаткування			
	ЗС	ЄП 3 група (3%)	ЄП 3 група (5%)	ЄП 4 група
Податкова декларація з податку на прибуток підприємства	+	-	-	-
Податкова декларація з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	+/-	+/-	+/-	+/-
Податкова декларація з плати за землю (земельний податок та/або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності)	+	-	-	-
Податкова декларація з рентної плати (додаток 1, користування надрами)	-	-	-	-
Податкова декларація з рентної плати (додаток 5, спецводокористування)	+/-	+/-	+/-	+/-
Податкова декларація з ПДВ	+/-	+/-	-	+/-
Податкова декларація платника єдиного податку третьої групи (юридичної особи)	-	+	+	-
Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи	-	-	-	+

Якщо у фермерському господарстві використовується праця найманих осіб, додатково подається Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску [2].

Крім того залежно від специфіки здійснюваних господарських операцій крім вищенаведених податкових звітів, фермерські господарства можуть також бути платниками таких податків, зборів та платежів: акциз з пального, якщо реєстрували акцизний склад; екологічний податок, якщо мають джерела забруднення;

транспортний податок, якщо мають у власності автомобілі вартістю понад 375 мінімальних зарплат і віком до 5 років.

Фінансова звітність фермерським господарством подається у такому ж порядку, що й іншими суб'єктами господарської діяльності – юридичними особами.

Живко З.Б., Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С. і Ціцька Н.Є. стверджують: «Відповідно до чинного законодавства вибір комплекту фінансової звітності відбувається таким чином: повний пакет – можна обрати завжди незалежно від обсягів діяльності і системи оподаткування; форми № 1-м і № 2-м – якщо фермерське господарство підпадає під критерії «мале підприємство» відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]; форми № 1-мс і № 2-мс – якщо фермерське господарство підпадає під критерій «мікропідприємство» відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», або якщо воно знаходиться на єдиному податку (3 група)» [4].

Таким чином сьогодні в Україні функціонує чотири форми фермерських господарств, які частково відрізняються організацією бухгалтерського обліку, порядком складання звітності, умовами оподаткування, відносинами власності. Правила ведення бухгалтерського обліку, визначаються для кожного фермерського господарства індивідуально у Наказі про облікову політику.

Список використаних джерел:

1. Живко З.Б., Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С., Н.Є. Ціцька. Звітність аграрних підприємств: зарубіжна й вітчизняна практика. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 383-392.
2. Наказ Міністерства фінансів України від 15.12.2020 р. № 773 Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 13 січня 2015 року № 4 (наказ Мінфіна від 15.12.2020 р. № 773) <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/prikazy/minfin/provnesennya-zmin-1055473.html>
3. Податковий кодекс України від 02.12.10р. № 2755 – ІУ. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.02.2022).
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> .

УДК 657

*Стемковська І. В.
старша викладачка кафедри обліку і аудиту,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів
і природокористування України «Бережанський агротехнічний
інститут», м. Бережани*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Інтеграція системи бухгалтерського обліку відбувається внаслідок стрімкого розширення інформаційних технологій. Запровадження цифровізації облікових процесів сприятиме багатьом можливостям у використанні облікової інформації та буде логічним поєднанням даних у межах єдиної інформаційної системи.

Питання розвитку бухгалтерського обліку в цифрову епоху в Україні досліджуються у працях таких науковців як: Р. Ф. Бруханський, Н. А. Канцедал, В. В. Муравський, М. С. Палюх, М. С. Попович, В. Я. Плаксієнко, І. М. Назаренко, В. З. Семанюк, І. В. Спільник, І. Р. Лукановська, Н. Л. Шишкова, О. В. Ярощук, О. С. Вишневський, Л. О. Матвейчук та багато інших. Однак потребують ретельного дослідження актуальні питання щодо визначення практичних проблем обліку в цифрову епоху.

Цифрові технології є однозначним пріоритетом у розвитку бухгалтерського обліку, який спроможний радикально трансформувати принципи його практичної реалізації, переводячи його при цьому на якісно новий рівень функціонування, комунікації зі стейкхолдерами і прийняття управлінських рішень. Основними перевагами впровадження таких технологій є: оптимізація та економія витрат підприємства, розширення доступу стейкхолдерів до фінансової інформації, забезпечення вищої швидкості роботи з обліковою інформацією в режимі реального часу, прозорість операцій, зростання рівня довіри з боку клієнтів, а також простий і зрозумілий інтерфейс та збільшення обсягів збереження облікових, податкових звітних даних [2].

Незважаючи на переваги цифрового бухгалтерського обліку для підприємств існують певні проблеми, які перешкоджають впровадженню блокчейн-технологій в бухгалтерський облік, а саме:

відсутність правил і норм контролю цифрових облікових процесів на державному рівні; низька частка бухгалтерів-практиків, компетентних у сфері цифрових технологій; великі ризики для підприємств при інвестуванні в розробки і запровадження інновацій в систему обліку; сприйняття фахівцями переходу бізнесу до цифрового обліку як передумови до зникнення професії бухгалтера.

Впровадження сучасних мобільних, хмарних технологій, технологій аналізу даних, Інтернету речей, інших ІТ-інновацій здатні вирішити існуючі проблеми, привести до якісних змін в бухгалтерському обліку, підвищити його ефективність. Проте ІТ-модернізація не лише підвищує ефективність процесів, але й провокує зростання загроз. У бухгалтерському обліку такими загрозами можуть бути: несанкціонований доступ до даних інтелектуальних додатків та програм для комунікаційних пристроїв; викривлення паперових чи електронних примірників первинних та звітних документів; маніпуляції обліковими даними; інформаційний тероризм; маскування під іншого користувача задля завдання шкоди підприємству від чужого імені; імітація впливу на діджитал-технології, що може бути причиною недовіри чи відмови від використання облікових даних; зростання кіберзлочинності в умовах збільшення кількості цифрових систем, які використовують персональну облікову інформацію підприємства; неузгодженість у виборі ідентифікаторів, брак адекватної верифікації ідентифікаційних даних, використання у системах реєстрації та контролю доступу до інформаційних систем технологічно несумісних механізмів, алгоритмів та протоколів електронної ідентифікації та автентифікації; збільшення кількості, масштабу недоліків інформаційної і програмної інфраструктури.

При цьому, як засвідчує світова практика, найбільшою проблемою, яку поки що не здатний усунути сучасний ІТ-інструментарій, є некомпетентність дій облікових фахівців та інших учасників комунікаційного процесу стосовно таких питань, як відкриття на своєму комп'ютері файлів, надісланих електронною поштою або програмами миттєвого обміну повідомленнями від невідомих адресатів; встановлення неліцензійного програмного забезпечення, не потрібного для виконання своїх функціональних обов'язків; використання паролів «за замовчуванням», створення простих паролів або небажання змінювати паролі протягом тривалого часу, «запам'ятовування» пароля у вікнах введення, особливо на

комп'ютерах для публічного доступу; нехтування правилами збереження бухгалтерських даних, іншої економічної інформації та їх періодичного резервування; робота з конфіденційними документами у місцях публічного доступу; повідомлення телефоном будь-яких даних про облікові записи, логіни, паролі; нецільове використання мережевих ресурсів [1, с. 500]. Крім того, джерелами небезпеки можуть бути: шкідливі програми, фішингові атаки, програмно-вимагачі, зловживання, пов'язані з обліковими записами учасників комунікаційного процесу, атаки на веб-додатки, спам, порушення даних, інсайдерські загрози, фізичні маніпуляції.

Некоректне чи непрофесійне використання цифрових технологій обумовлює виникнення певних ризиків: похибки при побудові алгоритмів; прорахунки в рішеннях щодо масштабів впровадження таких технологій; втрата даних, порушення їх цілісності; зниження рівня захисту й конфіденційності інформації, операцій; технічні збої тощо. У зв'язку з наявними ризиками новітні цифрові технології у практику діяльності українських підприємств впроваджуються порівняно повільним темпами. З огляду на це, перспективами подальших наукових досліджень є пошук ефективних інструментів і методів аналізу й мінімізації ризиків, проведення ІТ-аудиту.

Розвиток бухгалтерського обліку на практиці має досягатися шляхом: вдосконалення матеріально-технічної, електронно-інформаційної та інституційної підтримки системи бухгалтерського обліку; технічного захисту інформації в просторі і часі; організації дієвої ідентифікації учасників облікових комунікацій та формалізації їх повноважень в умовах цифровізації; формування професійних цифрових компетенцій та етичних норм фахівців з обліку; інтеграції напрямів ІТ-модернізації у стратегічні та тактичні цілі компанії; узгодження майбутніх трансформацій з теоретико-методологічною та нормативною базою бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Вітер С. А., Світлишин І. І. Захист облікової інформації та кібербезпека підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017. № 11. С. 497-502.
2. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Бухгалтерський облік та фінанси*. 2019. № 1(83). С. 29-34.

УДК 338.2

Страхов А.О.
аспірант кафедри економіки будівництва,
Паскар В.М.
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
ОП 192 «Будівництво та цивільна інженерія»,
Науковий керівник: Стеценко С.П.
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ БУДІВНИЦТВА

Економічна безпека є багатогранним, багатоаспектним фінансово-економічним поняттям, яке розглядають багато вчених в Україні і поза її межами. При цьому, багато досліджень спрямовані на досягнення економічної безпеки суб'єктів господарювання різних галузей і видів діяльності [2], на регіональному рівні [3], на макроекономічному та секторальному рівнях [4].

Саме поняття «економічна безпека» часто трактується як здатність держави, галузі, регіону, окремих суб'єктів господарювання протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, які виникають у процесі функціонування у певний час. Тому важливим аспектом оцінювання системи економічної безпеки є моніторинг існуючих загроз, а також їх нейтралізація.

При оцінюванні рівня економічної безпеки суб'єктів економічної діяльності часто використовують різноманітний інструментарій, який включає в себе комплекс економіко-математичних методів і моделей, методи нечіткої логіки (fuzzy-logic), нейронні мережі, методи штучного інтелекту та інші [5].

Наряду із методами формальної математичної оцінки економічної безпеки наразі широко використовують евристичні моделі, ділові ігри, сценарне моделювання на основі експертних оцінок, просто усілякі методи експертних оцінок та інші методи, які суттєво розширюють інструментарій економічної безпеки.

На рівні будівництва економічну безпеку слід розглядати не тільки як систему економічної безпеки окремого будівельного підприємства,

але і як комплексну систему, яка інтегрує у собі системи економічної безпеки окремих підрядних підприємств, генерального підрядника, служби замовника, постачальників будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, проектувальників, генерального проектувальника та інших стейкхолдерів будівництва. При цьому економічна безпека має забезпечуватись на усіх стадіях будівництва [1]: на етапі проектування - перед проектні розрахунки і обґрунтування, стадіях техніко-економічного обґрунтування (ТЕО), ескізний проект (ЕП), техніко-економічні показники (ТЕП), проект (П), робочий проект (РП), робоча документація (Р), на етапі зведення об'єктів – при розробці і корегування конструктивних, організаційно-технологічних, технічних рішень, а також забезпечуватись на стадії експлуатації шляхом своєчасних поточних і капітальних ремонтів, дотримання вимог до експлуатації, моніторингу існуючих дефектів, які виникають під час експлуатації об'єктів.

Створення дієвої системи економічної безпеки на рівні інвестиційно-будівельного проекту вимагає використання широкого спектру інструментів, а також розробки нових методів і моделей, призначених для вирішення окремих завдань із забезпечення економічної безпеки стейкхолдерів будівництва.

Список використаних джерел:

1. Гойко А.Ф., Гриценко О.С., Шевчук К.І. Сорокіна Л.В., Закорко П.П. та ін. Економіка проектування в будівництві: навч. посібн. К.: КНУБА, 2015. 236 с.
2. Bielienskova, O., Moholivets, A., & Loktionova, Y. Measurement of the level of economic security of enterprises by the indicator of the attractiveness for hostile takeovers. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(5), 29-40.
3. Стеценко С.П. Система показників для моніторингу економічної безпеки регіону. *Економіка і держава*, 2013. Вип. 12 – С.62-65.
4. Stetsenko, S.P. Management of Adaptation of Organizational and Economic Mechanisms of Construction to Increasing Impact of Digital Technologies on the National Economy. *Journal of Reviews on Global Economic*. 2020. 9. pp.149-164. .
5. Міхельс В.О., Шилюк П.С., Гойко А.Ф., Бондар В.П. Економіко-математичні методи та моделі у будівництві: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів освіти /За заг. ред. В.О. Міхельса. К.: Міленіум, 2006. 308 с.

УДК 65.011.12

*Таран О.М.
к.е.н., доцент кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Підвищення якості процесу розроблення складових елементів стратегії є основою забезпечення сталого розвитку економічних підсистем. Існують різні наукові школи, які розглядають теоретичні підходи до формування програм та стратегій розвитку. Їх аналіз доводить, що основними елементами, які повинні бути відображені в стратегії, є місія, цілі (стратегічні та оперативні), завдання, аналіз зовнішнього середовища, аналіз наявної позиції, формування та вибір стратегічних альтернатив. Цей перелік можна вважати класичним набором основних елементів стратегій, завдяки комплексному використанню яких можна сформувати множину альтернативних рішень [1].

Сучасні ринкові відносини змушують більшість вітчизняних підприємств працювати в умовах невизначеності та обмежень: нестабільності зовнішнього середовища, труднощів збирання та опрацювання інформації. В таких умовах господарювання стає дедалі важче втілювати тактику ухилення від прийняття рішень, пов'язаних із ризиком і невизначеністю, яку підприємства проводили раніше. Ефективність управління все більшою мірою залежить від урахування швидких і непередбачуваних змін зовнішнього середовища, кон'юнктури ринку і прямих споживачів, з одного боку, та раціонального використання ресурсів підприємства, з іншого. Ці особливості в повній мірі визначають важливість використання контролінгу як однієї з концепцій конструктивного управління, системи спостереження за діяльністю підприємства у всій її багатоаспектності [2].

Дослідження відповідної літературі свідчить, що серед представників різних наукових шкіл немає єдності у трактуванні сутності, цілей та функцій контролінгу. З одного боку, окремі складові процесу досить часто одними авторами трактуються по-різному, а з іншого – один і той самий функціональний інструментарій

характеризується різними термінами. Комплекс функцій, спрямованих на інформаційну підтримку менеджменту підприємства, різними авторами позначається як контролінг, управлінський облік або управлінський контроль.

Деякі автори визначають контролінг як принципово нову концепцію інформації й управління, що забезпечує підтримку внутрішнього балансу економіки підприємства шляхом формування інформації про витрати і доходи як основи прийняття ефективних (оптимальних) управлінських рішень. Представники закордонних наукових шкіл під поняттям «контролінг» здебільшого мають на увазі систему координації планування і контролю, або інформаційної підтримки менеджменту, або відстоюють позицію, за якою інформаційне забезпечення менеджменту, планування і контроль є компетенцією управлінського обліку. На даний час у зв'язку з розвитком інформаційних систем, поняття контролінгу все більше наближається до значень «керівництво, регулювання, управління» і виражає нову концепцію управління, яка визначена практикою сучасного менеджменту.

Можна стверджувати, що контролінг є найважливішим засобом успішного функціонування підприємства, оскільки:

- забезпечує необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень шляхом інтеграції процесів збору, обробки, підготовки, аналізу, інтерпретації інформації;
- надає важливу інформацію для визначення стратегії та планування майбутніх процесів і результатів діяльності підприємства;
- надає інформацію для управління трудовими й фінансовими ресурсами;
- забезпечує життєздатність підприємства на рівнях стратегічного й тактичного управління [3].

Серед фахівців, що займаються проблемами контролінгу, немає єдиної думки також відносно функцій контролінгу. В основному ці погляди розглядають лише три основні функції контролінгу — управлінську, контрольну та інформаційну. Окремі спеціалісти вважають за доцільне виділяти планову, контрольну, регулюючу та інформаційну функції. З точки зору контролінгу як процесу, здатного поєднати функції обліку, контролю і аналізу для здійснення ефективного управління економічною інформацією підприємства, виходить, що цій системі відповідають наступні функції.

1. Функція планування (бюджетування), котра використовується як базова при визначенні основних стратегічних завдань у діяльності підприємства. Метою цієї функції є обробка інформації для складання і координації планів і бюджетів різного призначення.

2. Обліково-аналітична функція, котра використовується для фіксації, вимірювання й оцінки господарських фактів у діяльності підприємства, що виникають на шляху до поставлених підприємством цілей.

3. Контрольно-аналітична функція, до задач якої входить визначення основних підконтрольних величин, порівняння планових і фактичних показників, виявлення відхилень та їх причин, встановлення допустимих меж відхилень, розробка заходів по зниженню впливу негативних факторів, у тому числі і в подальшій діяльності підприємства.

4. Інформаційна функція, суть якої є результатом обробки даних для систематизації їх в ефективну контролінгову інформацію, для передачі її керівництву, а також формування системи забезпечення інформацією щодо зовнішніх і внутрішніх умов функціонування підприємства.

5. Управлінська функція — координація зусиль кожного підрозділу підприємства для досягнення цілей і задач, а також оптимізація взаємозв'язків та залежностей інформаційних потоків між усіма основними управлінськими підрозділами для забезпечення можливостей отримання повної і якісної інформації щодо прийняття ефективних управлінських рішень. Управлінська функція є найважливішою і реалізується вона завдяки іншим функціям.

Список використаних джерел:

1. Філіпішина Л.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегії сталого економічного розвитку промислових підприємств *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 23, частина 2. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_2_2019ua/23.pdf

2. Корчагіна В.Г. Контролінг як інструмент управління стратегічним розвитком підприємства. *Стратегія економічного розвитку України. Спецвипуск № 28 (2011)*. URL: <http://projects.dunehd.com/bitstream/handle/2010/1475/Korchagina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

3. Калайтан Т. В. Контролінг: навч. посібн. Львів: Новий світ, 2008. 252 с.

УДК 657.01:005

*Татчин С.Г.
викладач методист, викладач вищої категорії,
Івано-Франківський фаховий коледжу технологій та бізнесу.
Ребрик Н.І.
здобувач вищої освіти, група ОО-12,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ З МЕТОЮ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

Сьогодні будь-яка компанія постійно прагне до лідерства на ринку, і стає важливим раціонально використовувати ресурси. Тому прибутковість і отримання конкурентної переваги є безпосередніми цілями економічної функції бізнесу.

Це досягається виконанням кількох завдань, а саме: генерування інформації про витрати та доходи; визначення ефективності цих процесів; аналіз використання ресурсів, необхідних для реалізації цих процесів.

Підходи до тлумачення категорії «контролю» в економічній літературі відрізнялися значною варіативністю. Науковці у своїх працях характеризують його як принцип, функцію чи форму діяльності [1]. Витрати та оптимізація є важливими чинниками підвищення ефективності діяльності підприємства, і водночас – підвищення конкурентоспроможності.

Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) (п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2]).

Управління витратами – це система цілеспрямованого впливу на склад, структуру і поведінку витрат та їх чинники на всіх етапах формування і розподілу витрат, що ґрунтується на використанні об'єктивних економічних законів і функцій менеджменту, задля підвищення ефективності діяльності підприємства на основі оптимізації рівня витрат [3].

Основною передумовою витрат є оптимізація для пошуку кращих способів використання ресурсів. Оптимізація витрат – це процес контролю витрат для подальшого використання інструментів для мотивації працівників.

Згідно з П(С)БО 9, витратами звітного періоду визначаються або зменшення активів, або збільшенням зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оплачені [4].

Важливість управління витратами полягає не в точному формулюванні собівартості продукції, а в тому, як вона формується і, в якому випадку, як вона заважає на організаційній діяльності та відхиляється від запланованого плану.

Виробництво характеризується працездатністю працівників у сфері виробництва. Обмеження ресурсів вимагають постійного узгодження витрат і оптимізації результатів.

Заробітна плата є основною складовою витрат, які мають структуру і формують фонд заробітної плати штатних працівників. Поняття "заробітна плата" – винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу" [5].

Прогностичний рівень витрат на оплату працю робітників потребує компенсацію шляхом додаткового фінансування. Тому потрібно розглядати оптимальні варіанти й застосовувати стратегічне планування витрат щодо оплати праці працівників. Здійснюється регулювання оплати праці штатних працівників будь-якого підприємства, мета якої є встановлення розміру мінімальної заробітної плати .

У сучасних умовах безперервного підвищення цін і тарифів на всі ресурси варто збагнути, що лише раціональне ставлення до витрат на всіх етапах виробничого процесу дозволить досягнути зростання економічної діяльності підприємства.

Для оптимізації оптимальної структури витрат є важливою передумовою підвищення конкурентоспроможності в розробці системи управління витратами підприємства на найближчу перспективу.

Кожне підприємство формує власні завдання розвитку, навіть у плані стратегічного характеру. Впровадження системи стратегічного управління підприємства передвіщає застосування чіткої інформації

на стратегічне управління.

Усі стратегічні рішення приймаються на підставі оцінки, які будуть залежати від ефективності використання цих ресурсів. Загалом весь цей процес управління повинен бути орієнтований на запобігання негативного впливу на діяльність фірми.

Отже, сьогодні бізнес не може функціонувати без належної системи калькуляції витрат. До того часу, коли ресурси перебувають на ринку капіталу, вони є потенційними для підприємства. Щоб досягти низької собівартості в порівнянні з конкурентами потрібно застосувати стратегію низьких витрат, тоді підприємства досягнуть більшого успіху.

Стратегічне управління витратами підприємства на оплату праці штатних робітників сприятиме оптимізацію витрат та залучення економічних резервів для підняття прибутковості підприємства.

Стратегічним позиціонуванням фірми є упровадження бізнес-моделей, що дозволять виходити на новий рівень будь-якого підприємства, основною якою є створення відповідних переваг фірми шляхом збільшення прибутку та оптимізації рівня витрат із врахуванням різних факторів.

Однак для практичного впровадження системи потребуються подальші розробки з врахуванням галузевих ознак підприємств.

Список використаних джерел:

1. Гринчук Ю.С., Шемігон О.І., Вихор М.В. Контроль як функція державного управління: економіко-правова сутність та механізм застосування. Ефективна економіка. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6978>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
3. Омельниченко О.С. Напрями оптимізації витрат в системі управління /О.С. Омельниченко// «Ефективна економіка». 2016. № 2. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4901>
4. П(С)БО №16 - Наказ МФУ «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Витрати» від 31.12.99р. № 318.
5. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 №108/95-ВР: станом на 01.01.2009 // zakon1.rada.gov.ua.

УДК 658:153

*Тютюнник Ю. М.
к.е.н., професор кафедри економічної теорії та
економічних досліджень,
Тютюнник С. В.
к.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ПОСЛІДОВНІСТЬ АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ БАЛАНСУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Одними з ключових характеристик фінансового стану підприємства є ліквідність і платоспроможність. У Міжнародних стандартах фінансової звітності зазначається, що інформація стосовно ліквідності та платоспроможності використовується для прогнозування можливостей підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Ліквідність балансу – це ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами (платіжними засобами), строк перетворення яких у гроші відповідає строку погашення зобов'язань. Якісна відмінність цього поняття від ліквідності активів полягає у тому, що ліквідність балансу відображає узгодженість обсягів і рівня ліквідності активів з обсягами і строками погашення зобов'язань, тоді як ліквідність активів оцінюється незалежно від інформації пасиву балансу [2, с. 139].

Аналіз ліквідності балансу проводиться шляхом порівняння величин платіжних засобів (активів), які згруповані за рівнем ліквідності, з величинами зобов'язань (пасивів), які згруповані за терміновістю сплати. У малих підприємствах для аналізу ліквідності балансу використовується інформація Фінансової звітності малого підприємства (форми № 1-м «Баланс»), складеної відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [1].

Методична послідовність аналізу ліквідності балансу малого підприємства включає такі етапи.

I етап. Групування активів балансу за ознакою рівня ліквідності, тобто швидкості перетворення у гроші (табл. 1).

В активі балансу платіжні засоби розміщують переважно за

принципом зростання рівня ліквідності.

Таблиця 1

Групи активів балансу малого підприємства за рівнем ліквідності

Група	Вид активів	Економічний зміст (статті та розділи балансу)	Розрахунок за даними активу форми № 1-м (рядки)
A1	Високоліквідні	Гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	1160+1165
A2	Середньоліквідні	Поточна дебіторська заборгованість за видами	1125+1135+ +1155
A3	Низьколіквідні	Запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи	1100+1110+ +1170+1190
A4	Важколіквідні	Необоротні активи; необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1095+1200

II етап. Групування пасивів балансу за ознакою термінів сплати, тобто строків погашення зобов'язань (табл. 2).

Таблиця 2

Групи пасивів балансу малого підприємства за термінами сплати

Група	Вид пасивів	Економічний зміст (статті та розділи балансу)	Розрахунок за даними пасиву форми № 1-м (рядки)
П1	Найбільш термінові зобов'язання	Поточна кредиторська заборгованість за видами	1610+1615+ +1620+ +1625+1630
П2	Короткострокові зобов'язання	Короткострокові кредити банків, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання	1600+1665+ +1690
П3	Довгострокові зобов'язання	Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595
П4	Постійні пасиви	Власний капітал; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1495+1700

У пасиві балансу платіжні зобов'язання розміщуються переважно за

принципом збільшення терміновості сплати.

III етап. Побудова розрахункової таблиці, у якій шляхом порівняння величин відповідних груп активів і пасивів (A_1 – Π_1 , A_2 – Π_2 , A_3 – Π_3) визначаються надлишки (нестачі) платіжних засобів для покриття зобов'язань.

Сума перших трьох груп активів ($A_1+A_2+A_3$) становить загальну величину оборотних активів (рядок 1195 балансу), а сума перших трьох груп пасивів ($\Pi_1+\Pi_2+\Pi_3$) – загальну величину довгострокових та поточних зобов'язань (рядки 1595 і 1695 балансу). У зв'язку з цим у підсумковому рядку розрахункової таблиці визначається надлишок (нестача) оборотних активів для покриття усіх зобов'язань.

IV етап. На підставі інформації розрахункової таблиці формулювання висновку щодо характеру ліквідності балансу:

- а) баланс є абсолютно ліквідним, а підприємство платоспроможним, якщо одночасно виконуються такі умови: $A_1 \geq \Pi_1$, $A_2 \geq \Pi_2$, $A_3 \geq \Pi_3$;
- б) ліквідність балансу меншою або більшою мірою відрізняється від абсолютної, якщо не виконуються одна або дві з вищенаведених умов;
- в) баланс є неліквідним, а підприємство неплатоспроможним, якщо не виконуються жодна умова, тобто $A_1 < \Pi_1$, $A_2 < \Pi_2$, $A_3 < \Pi_3$.

Порівняння високо- і середньоліквідних активів (A_1+A_2) із найбільш терміновими та короткостроковими зобов'язаннями ($\Pi_1+\Pi_2$) дає змогу визначити поточну ліквідність балансу. Зіставлення ж низьколіквідних активів (A_3) із довгостроковими зобов'язаннями (Π_3) відображає перспективну ліквідність [2, с. 144].

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України №39 від 25 лютого 2000 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 21.02.2022).

2. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

УДК 338.432

Федик О.В.

*к.е.н., в.о.доцент кафедри менеджменту ім. проф. Є.В. Храпливого,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Найважливішим кроком при формуванні конкурентних стратегій є такий їх вибір, який застосовується з урахуванням існування стратегічних альтернатив для конкретного підприємства.

Так, ряд науковців відмічають, що з метою вибору відповідних конкурентних стратегій підприємства, варто використовувати широке коло інструментів для реалізації його конкурентної спроможності, а система визначення показників з метою виявлення ефективності конкурентних стратегій неодмінно повинна здійснювати:

використання та застосування різноманітних резервів, які є наявними на підприємстві;

відображення витрат ресурсів, які застосовуються на підприємстві у процесі його діяльності;

інформативне забезпечення щодо ефективності такого виробництва продукції;

створення передумов з метою визначення елементів підвищення ефективності на виробництві [2].

Послідовність формування конкурентних стратегій підприємства представлена нами на рисунку.

Формування та деталізація розробки конкурентних стратегій являє собою доволі складну структуру, а вирішення такого процесу вимагає поетапності певних дій.

Розробка конкурентних стратегій не повинна обмежуватись їх формалізацією, тому що у процесі реалізації формування конкурентних стратегій, можливо виникне потреба у видозмінненні та кореляції, спираючись на оцінку їх ефективності та можливості їх реалізації.

Формуючи ефективну систему конкурентних стратегій діяльності та розвитку підприємства, останнє повинно спрямовуватись на всебічне використання внутрішніх можливостей формування конкурентних переваг, що само по собі в стані забезпечити відповідну

реакцію на зміни факторів впливу зовнішнього середовища і стати причиною динамічного розвитку підприємства у певному періоді функціонування підприємства [3].

<i>Встановлення цілей.</i>
Встановлення цілей на короткий, середній та довгостроковий періоди вимагають продуманого підходу, адже це основа формування конкурентних стратегій.
<i>Проведення аналізу зовнішнього середовища.</i>
Проведення управлінського аналізу, котрий призначений вивченню впливу зовнішніх факторів на підприємство, задля визначення небезпек та можливостей.
<i>Проведення аналізу конкурентного середовища.</i>
Проведення системи дій націлених на моніторинг та вивчення потенційних конкурентів; потенційних споживачів, а саме їх смаки та потреби.
<i>Проведення аналізу внутрішнього середовища.</i>
Виявлення сильних сторін підприємства, котрі можуть формувати конкурентні переваги підприємства.
<i>Проведення аналізу альтернативних стратегій.</i>
Дослідження результативності паралельно розроблених конкурентних стратегій і вибір найбільш оптимальних
<i>Реалізація конкурентних стратегій.</i>
Реалізація обраних стратегій відповідно до деталізованого плану із визначенням та дотриманням відповідних тактик та правил

Рис. Послідовність формування конкурентних стратегій підприємства [1; 2]

Список використаних джерел:

1. Клименко С.М., Омеляненко Т.В., Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. К.: КНЕУ. 2008. 520 с.
2. Кошелупов І.Ф. Система конкурентних стратегій підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень* : зб. наук. пр. Одеський держ. екон. ун-т. Одеса 2009. Вип. 36. С. 90-96.
3. Осовська Г.В. Формування стратегії конкуренції підприємств [Електроний ресурс] 2010. № 21. С. 32-35.

УДК 657.6

*Фоміна Т.В.
к.е.н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ

Внутрішній контроль – це процес постійного впливу на об’єкти через відстеження відхилень та корекції управлінських рішень задля приведення фактичного стану об’єктів до бажаного [1].

Ефективна система внутрішнього контролю дозволяє керівництву впевнитись, що діяльність підприємства знаходиться у відповідності з вимогами чинного законодавства, затвердженою обліковою політикою та іншими директивно-нормативними документами, а також внутрішніми регламентами.

Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи послуги відображається у складі поточних зобов’язань за статтею 1615 Балансу (Звіту про фінансовий стан). Для її обліку використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

За кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за дебетом – її погашення, списання тощо.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» має такі субрахунки: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»; 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»; 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

На субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками.

На субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» ведеться облік розрахунків з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги» [2].

Внутрішній контроль кредиторської заборгованості за товари, роботи послуги включає в себе такі етапи:

- визначення структури, строків та шляхів виникнення кредиторської заборгованості;
- підтвердження реальності кредиторської заборгованості;
- групування кредиторської заборгованості за строками виникнення та її оцінка;
- перевірка порядку відображення кредиторської заборгованості в обліку.

Для визначення структури кредиторської заборгованості внутрішній контролер формує дані про залишки за відповідними рахунками, які свідчать про наявність кредиторської заборгованості за кожним контрагентом, та порівнює їх із залишками, наведеними у Балансі (Звіті про фінансовий стан) підприємства за відповідний період. Визначаються контрагенти, за якими рахується найбільша кредиторська заборгованість. Джерелами інформації тут виступатимуть дані первинних документів, реєстрів аналітичного та синтетичного обліку та звітність підприємства. На підставі проведеного структурного аналізу кредиторської заборгованості внутрішній контролер приймає рішення про доцільність застосування вибіркової або суцільної перевірки.

Робочий документ, за допомогою якого внутрішній контролер формує та аналізує інформацію про строки та шляхи (виникла унаслідок отримання коштів, унаслідок отримання продукції (товарів, робіт, послуг) і т.д. в залежності від виду) виникнення кредиторської заборгованості наведено у таблиці.

Таблиця

Робочий документ внутрішнього контролера
з формування інформації про строки та шляхи виникнення
кредиторської заборгованості

Кредитор	Дата та підстави виникнення заборгованості	Сума, грн.	Дата оплати відповідно договору	Кількість днів прострочення	Заходи, що приймалися для стягнення
..

Другий етап передбачає підтвердження реальності кредиторської заборгованості та вимагає вивчення внутрішніми контролером договорів з контрагентами, за якими виникла кредиторська заборгованість, та характер господарських операцій, що її сформували. Підтвердження реальності кредиторської заборгованості, за дозволом керівництва, внутрішній контролер може здійснити шляхом взаємозірок з підприємствами-контрагентами. З цією метою кредиторам надсилаються листи-запити та акти звірки про підтвердження заборгованості.

На підставі отриманої інформації, на третьому етапі внутрішній контролер групує кредиторську заборгованість за строками її виникнення (до 1 місяця, від 1 до 2 місяців, від 3 до 6 місяців, від 6 до 12 місяців, більше 12 місяців) та проводить її оцінку за допомогою методів економічного аналізу.

На четвертому етапі здійснюється внутрішній контроль порядку відображення в обліку кредиторської заборгованості, а саме перевіряється:

- наявність та відповідність законодавчим вимогам первинної документації;
- узгодженість реєстрів аналітичного, синтетичного обліку та фінансової звітності;
- коректність застосовуваної кореспонденції рахунків для обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Дієвий внутрішній контроль кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги та інших її видів має стати пріоритетним напрямом ефективного розвитку конкретного підприємства та усієї підприємницької діяльності у країні в цілому.

Список використаних джерел:

1. Внутрішній контроль процесів матеріального забезпечення в системі управління підприємством : Монографія / Т.В. Фоміна, О.Б. Пугаченко ; за редакцією Г.М. Давидова. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. С. 13
2. Інструкція про застосовування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ М-ва фінансів України від 30 лис. 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 21.03.2022)

UDK 657. 222

*Khomyń P., dr. habilitowany,
prof. Kujawsko-Pomorskiej Szkoły
Wyższej w Bydgoszczy, Polska*

TEORIA RACHUNKOWOŚCI NA TLE ZASTĄPIENIA ODLICZENIA PRZEZ INTROSKOPIĘ

Niestety, w obecnej teorii rachunkowości dedukcyjne rozumienie jej problemów ustąpiło miejsca introskopii. Jednocześnie skala ustępstw spowodowała tę nieprzejrzystość w wewnętrznej treści kategorii księgowych, przynajmniej w guarto. Bo te najważniejsze, takie jak kapitał, dygrafizm, a nawet istota pojęć formy i systemu rachunkowości w ogóle wypadły z takich obserwacji.

Mimo pozornej „zachorowalności” na tzw. prace naukowe na temat rozliczania słoniowatości: np. liczba rozpraw dwukrotnie lub więcej niż zalecana, a liczba źródeł rzekomo wykorzystanych w ich pisaniu przewyższa tę w „Indeksie literatury cytowanej i wymienianej” „Kapitału” Marksa, jedynie nieco ukrywając fakt, że krajowa teoria rachunkowości w ostatnich dziesięcioleciach przekształciła się w nieuleczalną gruźlicę.

I pomimo tego, że pierwsza musiała nawet wprowadzić ograniczenia ilościowe ze względu na przekształcenie tekstu tych „teoretycznych” prac w zbiór cytatów, podczas gdy druga to w większości istotna negatywna część „nie”, o czym obecni autorzy zapominają nie tylko wymieniać nazwiska tych, którzy pojawiają się w wykazie tych źródeł, ale często w ogóle ich nie cytują, ograniczając się do szablonowego fragmentu o znaczącym/dużym/wielkim wkładzie w badanie problemu zarysowanego we wstępie, podobno czerpiąc opis bibliograficzny z Internetu.

I w tym przypadku można powiedzieć: jeśli wynalezienie prasy drukarskiej – „ogromnej prasy, z której płynie wino wiedzy” (A. Frans) wydarzyło się „za namową aniołów” (F. Rabelais), to Internetowego „wina” nie można powiedzieć. Przeciwnie, całkowita ignorancja. Spowodowane w dużej mierze przez rzeczywistą „powierzchną” – jak lwią część tych, którzy kompilują takie odrzutowce – nie wiedząc nic o wszystkim (P. Heine). Biorąc pod uwagę, że tak należy w tym kontekście tłumaczyć przymiotnik „powierzchny”. Bo nie opanowali nie tylko podstaw rachunkowości, ale także podstawowej gramatyki.

Oznacza to, że należy mówić o inwazji na naukę przez pół-

intelektualistów. W końcu półwiedza współczesnych kompilatorów wyraźnie nie może zastąpić kryterium: intelektualista to osoba, która wie coś o wszystkim i wszystkim o czymś. Ponieważ nie szukają oni „wiedzy i oświecenia” (F. Rabelais), ale „destylują suchą i bezowocną scholastykę, wytwarzając fałszywe abstrakcje”, które były destylowane setki razy” [Schmoller, s. 65].

I bez opanowania nawet pojęcia, jak „pracować nad rozprawą o 150 stronach tekstu przez 3 lata lub dłużej”, bo „nigdy nie zajmował się nauką, nie czytał książek naukowych, nie pracował w bibliotece” [1, s. 11].

A tacy epigoni, przeszli przez wszystkie powierzchniowe i podwodne rafy, aby spłynąć do jeziora w tym względzie nie jest to do końca czysta nauka. Wtedy nagle stało się, jak słusznie zauważają autorzy terminu „pułapka dysertacji” V. Geets i A. Hrycenko, inwazja „naukowców”, którzy nie potrafią odróżnić bilansu od sprawozdawczości, uznają rachunek obrotów za coś innego, niż saldo obrotów, nie patrząc na spójnik „lub” między nimi w definicji poprawnie skopiowanej z cudzego podręcznika. Skąd więc marzenie o rozwijaniu teorii rachunkowości, kiedy niestety ta metoda staje się powszechna nie tylko w kraju, ale też przynajmniej przy zagranicą: ta sama szkoła.

Na przykład zaskakująco stwierdza się, że „Pacioli nigdzie w Traktacie nie stwierdził, że” kwota debetu jest równa kwocie kredytu, ponieważ zakładał wykonanie kontroli „przez asystenta z donośnym głosem (zob. rozdz. 32). Myślę, że to stwierdzenie wywoła efekt wybuchu bomby na każdego, kto zna wydawane w naszym kraju podręczniki do podwójnego wpisu, o nazwie Pacioli” [2, s. 248].

Pospieszmy się więc uspokoić tych, którzy zamierzają uciec do schronu, przypadkowo widząc fanatyka przeglądającego teraz nieśmiertelną księgę Luki Pacioli: ta niespodzianka jest raczej ciekawostką ze względu na wspomnianą już introskopię – wizualną obserwację analitycznego rejestru i Księgi Głównej. Co tak naprawdę sugerowano „przez asystenta”, ale nie „donośnym głosem”, ale wyraźną wymową, ponieważ jego seplenienie mogło prowadzić do nieporozumień przy odczytywaniu spółgłosek.

Z tego samego źródła pochodzi komentarz do przemówienia Luki Pacioli do czytelników o „wy” [2, s. 249]. Tak jak on to robi (poufnie – jak stwierdzono w tekście)” [2, s. 248]. Bo nawet bez tego, że tłumaczka traktatu nie zmieniła tego jednoosobowego zaimka na osobową liczbę mnogą „ty”, choć wiedziała, oczywiście jako osoba z wykształceniem filologicznym, że w języku rosyjskim pierwszy jest używany tylko w

komunikacji z bliskimi, a druga, z wyjątkiem zwracania się do dwóch lub więcej osób, jest w rzeczywistości uprzejmą formą, gdy rozmawia się nawet z jednym rozmówcą.

Wszak w zachodniej praktyce językowej nie ma zwyczaju używania zaimka „ty” w odniesieniu do jednej osoby. „Ty” jest jednak rzadko używane, najczęściej w surowej, znajomej formie, charakterystycznej także dla postsowieckich republik słowiańskich. Na przykład w Polsce najczęściej używa się pełnych szacunku petycji bezosobowych, na przykład proszę pani (pana) powiedz mi która jest godzina (alternatywnie niech pani (pan) powie mi która jest godzina)? Jaki jest odpowiednik mówienia po rosyjsku: „Powiedz mi, proszę, która jest godzina?”

Dlatego mimo pobożności dla prawdziwie niezwykłego przekładu nieśmiertelnego dzieła Luki Pacioli, który jest naprawdę niezwykły jak w obecnym masywie „destylacji suchej i jałowej scholastyki”, trafna wydaje się uwaga A. Schutza o tej wersji: „Żadna z prawd, które przetrwały lub logicznej weryfikacji w świecie zewnętrznym, nie może być sprowadzona do sfery zredukowanej bez odpowiedniej krytycznej analizy” [5, s.167].

Jeśli chodzi o epigonów krajowych, to przede wszystkim oczywiste jest, że nawet w artykułach z odniesieniami do publikacji zaledwie kilku autorów podają znacznie większą listę rzekomo wykorzystanych źródeł, co w rzeczywistości świadczy jedynie o słabo przygotowanych i wydestylowanych publikacjach zagranicznych w Internecie, i znowu kopia nie wyglądała na czysty plagiat.

Same prace „teoretyczne” nie różnią się niczym od podręczników: pomimo wstępu, który zmuszony jest pisać na szablonie, zaczynając od problemu, a kończąc na temacie i przedmiocie badań, których istota różni się w zależności od autora, ponieważ rozróżnienie tych kategorii filozoficznych w rachunkowości nie jest łatwe.

Na przykład pojawiają się następujące definicje tautologiczne: 1) „Przedmiotem badań są teoretyczne i metodologiczne aspekty rozwoju systemu rachunkowości... Przedmiotem badań są podsystemy rachunkowości”; 2) „Przedmiotem badań jest proces rachunkowości... Przedmiotem badań jest zespół teoretycznych, metodologicznych i praktycznych podstaw rachunkowości”; 3) „Przedmiotem badań jest proces rachunkowości... Przedmiotem badań jest zbiór teoretycznych, metodologicznych, organizacyjnych i praktycznych zasad rachunkowości”; 4) „Przedmiotem badań jest proces powstawania i rozwoju systemu rachunkowości... Przedmiotem badań jest zespół aspektów teoretycznych,

organizacyjnych i metodologicznych oraz stosowanych w procesie tworzenia systemu rachunkowości". Pozostała część tekstu, w większości przygotowana przez niektórych medalistów, jest prezentowana w większości w tym samym stylu kompilacyjno-wykładowym.

Powiedzmy: „Bilans jest formą sprawozdawczości finansowej, która charakteryzuje uogólnione wskaźniki pieniężne stanu aktywów ekonomicznych przedsiębiorstwa (aktywa) i źródła ich powstawania (pasywa) na dzień sprawozdawczy. Rozróżnij saldo netto – bilans i saldo brutto – saldo obrotów”. Powtarzając prawie to samo, ale bez przymiotnika „rachunkowość”, próbując opisać podstawowe elementy metody rachunkowości: „bilans – metoda grupowania i odzwierciedlenia w wartości pieniężnej na dany dzień aktywów ekonomicznych i źródeł ich formacja, suma ich źródeł; sprawozdawczość – system powiązanych i współzależnych wskaźników, które odzwierciedlają działalność gospodarczą i finansową przedsiębiorstwa (organizacji, instytucji) przez pewien okres i jest ostatnim etapem rachunkowości”.

Najwyraźniej nie zdając sobie sprawy, że bilans jest elementem metody rachunkowości, której istotą jest to, że pozwala zapewnić, że wszystkie obciążenia odpowiednio – obrót kredytowy i salda na rachunkach aktywnych i pasywnych zostały poprawnie przeniesione z nich do Księgi Głównej tj. bez pominięć, powtórzeń, błędów arytmetycznych, pomylenia liczb. Chociaż powinieneś wiedzieć: Luca Pacioli wyraźnie stwierdził, że „praca i operacje”, które traktat zaleca weryfikację tożsamości zapisów w dzienniku (tj. ewidencji analitycznej) i Księdze głównej „nazywane są bilansem księgi” [2, s. 95].

Świadczy o tym saldo brutto – równość całkowitego obrotu debetowego i kredytowego, a zatem saldo na wszystkich rachunkach. Nie ma w nim aktywów ani pasywów, ponieważ w praktyce lista kont w Księdze Głównej powtarza ich zatwierdzony Plan z kodami i nazwami w tej samej kolejności. Dlatego po rachunku aktywnym 12 „Wartości niematerialne” wskazuje rachunek pasywny 13 „Amortyzacja (amortyzacja) środków trwałych”, a saldo debetowe konta syntetycznego 10 „Środki trwałe” oznacza ich pierwotną wartość.

Jeśli mówimy o „grupowaniu i odzwierciedleniu w wartości pieniężnej na dany dzień aktywów gospodarczych i źródeł ich powstawania”, należy mieć na uwadze: przypisywanie takiej równowagi elementom metody księgowania jest niezgodne z prawem, przynajmniej dlatego, że jest to niemożliwe a priori. Wszakże przed przeprowadzeniem takiego

grupowania należy upewnić się, że saldo brutto w Księdze Głównej jest poprawne, a dopiero potem przystąpić do przygotowania salda netto, które w pewnym stopniu jest obecną formą księgowości o nazwie Bilans (bilans) f. № 1.

Jeżeli nawet waluta, a mianowicie ogólne wyniki bilansu według kodów 1300 i 1900, jest mniejsza niż salda debetowe i kredytowe rachunków syntetycznych w Księdze Głównej, ponieważ kwota amortyzacji środków trwałych w tych wynikach nie tylko nie występuje, ale jest odejmowana od pierwotnego kosztu środków trwałych. Jak również saldo debetowe na koncie 44 „Zyski zatrzymane (niepokryte straty)”.

Nic dziwnego, że wymóg publikowania „pracy naukowej” w czasopiśmie zagranicznych, mimo podatności ich wydań na mamony, staje się dla tych epigonów rubikonem nie do pokonania. Ponieważ nawet próby przedstawienia najbardziej podstawowych podstaw rachunkowości, przeradzają się w zestawienia, często są błędne.

Tak, jeśli chodzi o prezentację zmian w bilansie pod wpływem transakcji gospodarczych, których istota znana jest od początku ubiegłego wieku w broszurze G. Bakczysarajcewa, publikowanej pod pseudonimem i dokładnie opisanej w podręczniku „Teoria rachunkowości”. Dla których, aby zakamuflować kompilację, postacie te po prostu zmieniają notację liter i ich permutację z prawej na lewą, myląc jednocześnie interpretację rodzajów zmian w „swoich” formułach. Co więcej, kopiowanie z podręczników jest od dawna znane, nawet w rzadkich przypadkach, gdy próbują dać przykład, natychmiast pokazują swoją ignorancję.

Na przykład cytując skopiowany wyciąg: „Syntetyczne i analityczne dane dotyczące rachunków są podsumowywane na koniec okresu sprawozdawczego w celu weryfikacji kwot zarejestrowanych na rachunkach..., dla których są przenoszone do tabeli ogólnej. To ostatnie nazywa się saldem testowym lub zestawieniem obrotów. Ale nie mając pojęcia, że to saldo testowe odzwierciedla salda i obroty na tych samych rachunkach, nie wskazują już ich, ale zaokrąglone – w tysiącach jednostek pieniężnych, myląc formularz sprawozdawczy z rachunek bieżący, który jest tylko okresem próbnym.

Otóż wszelkiego rodzaju niemal dosłowne „naukowe” abreże z tłumaczonych publikacji, w których z powodów komercyjnych sfałszowane nazwy, doprawione kompilacją innych pseudonaukowych śmieci zapożyczonych z Internetu, są buntowniczo przedstawiane jako bezprecedensowy wkład w rozwój rachunkowości metodologia replikacja

wszelkiego rodzaju efemerydów z „trzeciej ręki”.

W rezultacie wypada sparafrazować idiom, który ze względu na „ciemność nowych filozofów” [3, s. 253] zamiast rozwijać teorię rachunkowości mamy jej *reductio ad absurdum*. Jak wyglądają fantazje o różnicach między kosztami a wydatkami, które zakończyły się w tradycyjnym psziku, choć były to odwieczne żetony kandydatów na tytuły naukowe z najwyższymi włącznie. Dlatego musimy pocieszyć się wzmianką o wyciekach lokalnych: nie musimy liczyć na te międzynarodowe, mimo paradoksalnego szablonu wprowadzonego przez jakiegoś dziwaka, w którym najpierw musimy wskazać na rzekomo duże/znaczące itp. wkład naukowy w badania wielu poprzedników.

Przekreślenie go w następnym akapicie z sakramentalnym spójnikiem „jednak” jest generalnie logiczne, zważywszy, że od razu, próbując wyjaśnić istotę tego wkładu tym, którzy zmuszeni są trzymać się takiego szablonu, „oczy przyćmione”. Przecież takie zestawienie opiera się zwykle tylko na tytułach publikacji, w których pojawia się słowo księgowość.

Istnieje podejrzenie, że taki stan w teorii rachunkowości wynika przede wszystkim z bezpretensjonalności tych, którzy za wszelką cenę nie są umiejętnościami, więc słoniowacica próbuje udowodnić – jest miernikiem bezspornym! Nie zanedbując zaangażowania uczniów w kopiowanie cudzych prac. O dopisywaniu się do publikacji doktorantów i samych studentów nie ma co mówić ze względu na masową epidemię tego zjawiska nie tylko wśród wspomnianych „metrów”. Ponieważ jednak korzysta się z większości publikacji rosyjskojęzycznych, konieczne jest stosowanie tłumaczenia komputerowego, o czym warto wspomnieć aforyzm Platona: „Całkowita ignorancja nie jest największym złem: nagromadzenie słabo nabytej wiedzy jest jeszcze gorsze”.

Ogólnie rzecz biorąc, mały w teorii rachunkowości są od dawna. Jednak z początkiem XXI wieku. w nauce krajowej stało się powszechne. A żeby się tego upewnić, wystarczy rzucić, jak mówią Polacy, skelkiem i okiem na tzw. „prace naukowe” z możliwością kompilacji z języka obcego, oczywiście w tłumaczeniu na język rosyjski, publikacje zawierające rachunkowość strategiczną, a nawet polityka rachunkowości. Odkąd surzhik stał się pandemią, takie „naukowe” dzieła stają się arcydziełami godnymi dawnej rubryki „Straszne pióro nie w gęsi” w znanym czasopiśmie satyrycznym.

Autor nie jest jednak dogmatykiem, a konferencja *de facto* przeznaczona do wymiany poglądów, zapewniając wyważone podejście do

problemów, więc jest nadzieja, że tak się stanie w odniesieniu do teorii rachunkowości. W którym zdrowe umysły będą w stanie odejść od zarysowanej w tezach pandemii tendencji do kopiowania przetłumaczonych komercyjnych publikacji spekulacyjnych, w których autorzy w żaden sposób nie wyjaśniali absurdałnego rozumowania o rozliczaniu przypisywanym im przez tłumaczy lub redaktorów za kupieckie powodów.

W efekcie prędej czy później istniejące problemy w teorii rachunkowości zostaną rozwiązane i nie będzie już traktowana protekcyjnie – jak to jest w zwyczaju wśród tzw. czystych ekonomistów. W końcu nie bez powodu słynny francuski filozof P.-J. Proudhon uważał, że to księgowy jest prawdziwym ekonomistą, którego nazwiska pozbawiła kabała wymaganych naukowców. I będziemy mogli to potwierdzić w niedalekiej przyszłości, ponieważ w przeciwieństwie do praktyki sowieckiej, gdzie księgowych zawsze bagatelizowano, przejście do naturalnych stosunków ekonomicznych podmiotów gospodarczych od razu przesądziło o ich roli w duchu wspomnianego oświadczenia rządu słynny filozof. Pozostaje tylko naszym teoretykom osiedlić się w tej hipostazie.

Bibliografia:

1. Geets V. Hrytsenko A. *Ekonomika i społeczeństwo: nieznane aspekty interakcji (Refleksy nad czytaniem)*. *Ekonomika Ukrainy*, 2012. № 3. P. 4-24.
2. Pacioli L. *Traktat o rachunkach i aktach*. Pod red. prof. M. I. Kutera. M.: *Finanse i statystyka*. Krasnodar: Enlightenment-South, 2009. 308 s.
3. Sokołow J. V. *Rachunkowość: od początków do współczesności*. M.: *Audyt UNITI*, 1996. 638 s.
4. Schmoller G. *Ekonomika narodowa, nauka o gospodarce narodowej i jej metody*. M.: *Wydanie K. T. Soldatenkova*, 1902. 243 s.
5. Schutz A. *Ulubione: świat pełen znaczenia*. *Tłumaczenie z nim. i angielski: V.G. Nikolaev i inni* M.: *ROSSPEN*, 2004. 1056 s.

УДК 652. 471. 12

Ціцька Н.Є.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Малецька О.І.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

СВІТОВА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Одним із шляхів удосконалення облікового процесу операцій за розрахунковими операціями виплат працівникам є впровадження у виробничу практику, в тому числі сільськогосподарських підприємств, що діють в Україні, міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку.

Український народ хоче жити і працювати за європейськими стандартами. Тому з розширенням міжнародного співробітництва, появою та функціонуванням нових українських підприємств, що фінансуються з іноземного капіталу, та бажанням існуючих вітчизняних підприємств вийти на міжнародний ринок, необхідно подальше реформування національної системи бухгалтерського обліку в поєднанні з міжнародним досвідом та національними особливостями. Глобалізація фінансових ринків і торговельного бізнесу вимагає уніфікації методів фінансової звітності та уніфікації публічної інформації на міжнародному рівні. Одним із способів координації є поступове впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в практику ведення бухгалтерського обліку на вітчизняних підприємствах.

Хоча сьогодні не всі існуючі суб'єкти господарювання повинні провадити облік за МСФЗ, а лише лізингові компанії та фінансові установи, кількість компаній, які прагнуть організувати бухгалтерський облік і складати фінансову звітність на добровільній основі за Міжнародними стандарти фінансової звітності.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО та МСФЗ) - це система принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Щодо статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» - Міжнародні стандарти фінансової звітності - документ, прийнятий

Комітетом з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для визначення порядку складання фінансової звітності [2].

Процедури обліку виплат працівникам у фінансовій звітності підприємства та надання інформації про такі виплати відповідно до міжнародної практики визначаються МСБО 19 «Виплати працівникам». Стандарт був вперше затверджений у 1993 році під назвою «Пенсійні витрати» і включав лише облік пенсійних планів. У 1998 році МСБО 19 було переглянуто. Потім він набув чинності 1 січня 1999 року під назвою «виплати працівникам».

Міжнародний нормативний акт, як визначає методичні основи обліку виплат працівникам є Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) №19 «Виплати працівникам» [1].

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку №19 «Виплати працівникам» виплати працівникам - це всі форми винагород, які надаються суб'єктом господарювання в обмін на надання послуг працівникам. Щодо послуг найманих працівників, то він може надавати їм повний або неповний робочий день на основі тривалої, регулярної чи тимчасової зайнятості (рисунок).

КРИТЕРІЇ ВИЗНАННЯ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ ВІДПОВІДНО
ДО МСФЗ (IAS) 19

Виплати працівникам – це зобов'язання, якщо працівник надав послугу в обмін на виплати, які будуть сплачені в майбутньому

Виплати працівникам – це витрати, якщо суб'єкт господарювання споживає економічну вигоду, що виникає внаслідок послуги, наданої працівником в обмін на виплати працівникам.

Рис.Визнання виплат працівникам відповідно до МСБО 19*.

*Розроблено автором на основі [1]

Відповідно до цього міжнародного стандарту всі виплати працівникам слід розділити на такі категорії:

- Короткострокові виплати;

- Виплати працівникам після закінчення трудових відносин;
- Інші довгострокові виплати працівникам;
- Виплати при звільненні.

Короткострокові виплати включають виплати працівникам у грошовій або натуральній формі (крім звільнень) і мають бути виплачені в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, в якому працівники надають супутні послуги.

Виплати по закінченні трудової діяльності – це виплати по закінченні трудової діяльності. Порядок і розмір виплат визначаються умовами програми виплат по закінченні трудової діяльності, яка поділяється на плани з визначеними внесками та плани з визначеними виплатами.

Допомога при звільненні - це компенсація, що виплачується працівникам, оскільки компанія приймає рішення звільнити працівника до настання терміну його виходу на пенсію або працівник добровільно погоджується звільнитися з місця праці.

Хоча сільськогосподарські підприємства не зобов'язані подавати фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, застосування міжнародних стандартів у сільськогосподарській практиці принесе більш важливу та широку інформацію, що в свою чергу матиме позитивний вплив на можливості керівництва в області управління організацією і надають значні переваги перед конкурентами. Управлінські рішення дадуть компаніям можливість залучати іноземні інвестиції та кредити.

У суб'єктів, які складають звітність за МСФЗ, значно зростає можливість залучити додаткові джерела капіталу та партнерів по бізнесу, які допоможуть забезпечити економічне зростання і процвітання. У свою чергу суб'єкти, використовуючи МСФЗ, мають доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів, що слугує додатковим інструментарієм при їх виборі.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-ВР (зі змінами і доповненнями) URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=478874.

УДК 631.16:311.2

Ціцька Н.Є.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,

Миرونчук З.П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ В МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Основою всього процесу обліково-контрольної діяльності є документ, цінність якого полягає у здатності підвищити ефективність діяльності юридичних і фізичних осіб. Відображення всіх господарських операцій, що відбуваються на підприємстві називають документуванням. Процес оформлення документів повинен бути інтегрованим та уніфікованим. Система документування повинна охоплювати повний набір облікових процедур для тестування, вимірювання та реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації споживачам.

Кожне підприємство, установа, організація має здійснювати оцінку та оплату результатів роботи, включаючи подальшу заробітну плату до собівартості продукції. Для цього слід використовувати основні первинні документами, заповнені під час операції, якщо це неможливо, заповнені відразу після завершення операції.

Для обліку чисельності працівників та статистики заробітної плати заробітної плати сільськогосподарських підприємств використовуються типові форми документів, затверджені Наказом Держкомстату України від 5.12.2008 року №489 «Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці [3]. Перелік цих документів наступний : Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу (ф.№П-1); Особова картка працівника (ф.№П-2); Наказ (розпорядження) про надання відпустки (ф.№П-3); Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту) (ф.№П-4).

Застосування первинної документації з обліку праці і заробітної плати пов'язано з особливостями діяльності підприємства (організації), технологічним процесом виробництва продукції,

системою організації і формою оплати праці, іншими особливостями.

Незалежно від цього в усіх випадках первинна документація з обліку праці і заробітної плати повинна забезпечити на всіх рівнях управління підприємством одержання достовірної інформації:

про виробіток працівників у натуральному вимірі, у тому числі за нормою та фактично;

про відпрацювання робочого часу в людино-днях, людино-годинах;

про продуктивність праці робітників;

про нараховану заробітну плату.

Досягнення всіх поставлених завдань перед обліком праці та її оплати в сільськогосподарських формуваннях забезпечується низкою первинних документів. Зокрема, такими документами в сільськогосподарських малих формуваннях є Табель обліку робочого часу (ф.№64); Обліковий лист праці і виконаних робіт, який буває у 2-х варіантах: перший – для бригади або ланки (ф. № 66), другий – індивідуальний, на кожного працівника окремо (ф. № 66а); Обліковий лист тракториста-машиніста (ф.№67); Дорожній лист трактора (ф. № 68); Розрахунок нарахування оплати праці працівникам тваринництва (ф.№ 69); Наряд на відрядну роботу: перший варіант - для бригади (ф. № 70) і другий варіант - індивідуальний (ф. № 70а); Подорожній лист вантажного автомобіля (ф.№2). Подальше нагромадження і групування та узагальнення даних, відображених у перелічених первинних документах, слід здійснювати за двома ознаками: за об'єктами обліку витрат та за кожним найманим працівником господарства.

Відповідно до Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах від 02.07.2001 р. № 189 [1] та Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами від 25.06.2003 р. №422 [2] суб'єкти господарювання, які відносяться до категорії малих підприємств можуть організувати бухгалтерський облік за кількома формами обліку, однією із яких є спрощена форма обліку. Спрощена форма ведення бухгалтерського обліку є зручною тоді, коли в господарській діяльності підприємства відображається незначна кількість господарських операцій. При цьому відображення цих операцій ведеться у Журналі обліку господарських операцій з їх узагальненням у відповідних відомостях (рис). Облік здійснюється із використанням

подвійного запису та можливим використанням спрощеного або ж звичайного План рахунків.

Рис. Документальне забезпечення обліку праці та її оплати при спрощеній формі обліку

З цією метою групування нарахованої заробітної плати за кожним найманим працівником використовують Відомість 3м (II розділ), яка має форму розрахунової – платіжної відомості, тобто дана відомість виступає реєстром аналітичного обліку розрахунків за виплатами працівникам. Групування нарахованої заробітної плати за об'єктами обліку витрат відображають у Відомості 5м. У II розділі цієї відомості «Облік витрат на виробництво» фіксують суму прямих витрат, в тому числі величину нарахованої заробітної плати на виробництво продукції певного виду продукції.

Важливими недоліками первинного обліку праці та її оплати є застарілі форми документів, затвердження яких було ще за часів існування Радянського Союзу. Багато первинних документів є сильно громіздкими та незручними через велику кількість граф, показників та реквізитів, які практично не заповнюються підприємством. Саме тому, доцільно було б, Міністерству аграрної політики України та Державному комітету статистики розробити, затвердити і ввести в дію нові форми первинних документів з обліку праці та її оплати, які б відповідали вимогам сьогодення і були зручні і зрозумілі до заповнення. Крім цього, цим інституціям слід домагатися того, щоб нові документи були уніфікованими з ідентичними документами, що використовуються в інших галузях народного господарства. Це дасть змогу заощадити час, ресурси, а головне – зробить облік більш оперативним і допоможе своєчасно і правильно приймати важливі для подальшого господарювання управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації з організації та ведення обліку в селянських (фермерських) господарствах. Наказ Міністерства аграрної політики України від 02.07.2001 р. № 189. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN3048.html.

2. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами. Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. №422/ URL: http://kodeksy.com.ua/norm_akt/source.

3. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці. Наказ Держкомстату України від 5 грудня 2008 року № 489 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_011

УДК 657.01:005

Циріль Т.В.
заступник директора з навчальної роботи,
Калуський політехнічний фаховий коледж, м. Калуш
Банашикевич Т.П.
викладач кафедри обліку і оподаткування,
Мельникови М.Р.,
здобувач вищої освіти, група ОО-12
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ

Сьогодні підприємства працюють у складній економічній ситуації, що характеризується гострою конкуренцією, боротьбою за якість та високим ступенем спеціалізації робочої сили. Розрахунок з працівниками – одна з найбільш трудомістких сфер бухгалтерського обліку.

Таким чином, зарплату слід розглянути як одне з найважливіших соціально-економічних явищ, оскільки, вона є головним джерелом доходу громадян-працівників України, а тому може розглядатися як одна з основних складових, що характеризує міру добробуту населення. Для роботодавців, з іншого боку, витрати на заробітну плату є важливою частиною загальних витрат виробництва, тому їх розмір має значні наслідки для заробітків роботодавців.

Заробітна плата згідно зі ст. 1 Закону України “Про оплату праці” трактується, як винагорода обчислена, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

Підприємство самостійно визначає рівень заробітної плати своїх співробітників. Однак, враховуючи ключову роль заробітної плати у формуванні доходів домогосподарств, для покращення соціального статусу суспільства держава має здійснювати політику щодо соціального забезпечення та забезпечення належної заробітної плати.

Завданнями організації оплати праці є забезпечення своєчасної виплати плати, забезпечення своєчасності та правильності нарахування сум заробітної плати та відрахувань витрат на виробництво, забезпечення контролю за дотриманням чисельності

працівників, використання робочих годин та дотримання трудової дисципліни, групування показників для оперативного контролю та складання необхідних звітів та розрахунків з бюджетами щодо утримання податків та пенсійних фондів з нарахованих єдиних соціальних внесків.

Удосконалення організації праці в сучасних умовах ринкових відносин напряму пов'язано з нормуванням праці. Відсутність належно визначених норм праці призвело до втрати зв'язку заробітної плати з кінцевими результатами праці. Обґрунтовані прогресивні норми праці заохочують використання наявних на підприємстві резервів для подальшого підвищення продуктивності праці [2, с. 40].

За сучасних умов необхідно запроваджувати гнучкі форми та системи оплати праці, передусім договірну та нетарифну системи, необхідні для ведення бізнесу. Автоматизація процесів обліку, аналізу та контролю підвищує ефективність і точність інформації, запобігає помилкам, які можуть виникнути під час ручних розрахунків, забезпечуючи тим самим коректність нарахування заробітної плати працівників та доступ до коштів і бюджетів. Організація нарахування заробітної плати також може бути покращена, використовуючи результати досліджень з міжнародного досвіду. Було б корисно повчитися на досвіді іноземних зарплат, а саме [3; 4]: заробітна плата кожного працівника має бути встановлена індивідуально; перегляд заробітної плати робітників проводиться один раз на рік; застосовуються системи матеріального заохочення для різних категорій працівників; рівень заробітної плати має відображати досягнення та мотивацію працівника. Заходи спрямовані на вдосконалення оплати праці, містять насамперед забезпечення залежності розмірів заробітної плати від особистого внеску працівників у результати праці.

Отже, в сучасних умовах фонд оплати праці є одним із головних місць усієї системи обліку підприємства. Для реалізації основного завдання необхідно створити максимально зручну організацію, кадрове та інформаційне забезпечення. Рекомендується вдосконалити облік заробітної плати шляхом: аналізу та вдосконалення існуючої системи документообігу, змін у системі оплати праці з більшим акцентом на стимулювання та вдосконалення чинної аналітичної моделі обліку, впровадження автоматизованих систем обробки облікової інформації для скорочення часу розрахунків, створення

програм нарахування заробітної плати за допомогою платіжних карткових систем.

Список використаної літератури:

1. Закон України “Про оплату праці” від 24.03.95 р. №108/95 —ВР, із змінами і доповненнями. URL: <https://www.buh24.com.ua/zakon-ukrayini-pro-oplatu-pratsi/> (дата звернення: 24.03.2022).
2. Костюченко І. Нормування і форми оплати праці. / І. Костюченко // Науково- економічний та суспільно-політичний журнал «Праця і закон». – 2009. – № 5. – С. 40.
3. Баранов В. Світовий досвід побудови ефективної системи оплати праці на підприємстві. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 20(1). С. 139–145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2011_20%281%29_23 (дата звернення: 24.03.2022).
4. Гриньова В., Шульга Г. Економіка праці та соціально-трудова відносини: навчальний посібник. К.: Знання, 2010.

УДК 657.6

*Чурікова С.В.
здобувач освітнього ступеня «магістр» кафедри аудиту,
обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Загострення економічної кризи, постійні зміни законодавства та прямо пропорційна залежність заробітної плати та добробуту працівників бюджетної сфери обумовлює актуальність питань обліку розрахунків з оплати праці. Щоб не допустити помилок в обліку розрахунків з оплати праці, а також, щоб попередити їх, необхідно своєчасно проводити аудит таких розрахунків.

Здійснюючи облік розрахунків із заробітної плати у бюджетній сфері сьогодні не достатньо володіти лише досконалими знаннями бухгалтерського обліку. Нормативна регламентація з питань оплати праці доволі об'ємна, що впливає як на облік, так і на правильність визначення розмірів посадових окладів, надбавок та інших виплат.

Крім того, потрібні власні підходи до обліку та аудиту нарахування заробітної плати в умовах ринкових трансформацій, адаптація зарубіжної теорії та практики до вітчизняних умов господарювання.

Кожен вид діяльності має свої характерні особливості щодо нарахування заробітної плати. У господарській діяльності бюджетних установ є свої особливості, притаманні ресурсам, результатам праці та економічним відносинам в процесі їх реалізації.

Цим і визначаються відмінні риси механізму господарювання різних видів установ та методики його обліку та аудиту, що знаходить відображення в специфіці показників роботи установ та організацій, затрат, факторів їх зміни, а також резервів підвищення ефективності, якості та організації їх роботи.

Роль бухгалтерського обліку та аудиту в управлінні розрахунками з оплати праці бюджетної установи - це забезпечення відображення всіх операцій, пов'язаних з виконанням кошторису витрат і узагальнення даних обліку та відображення всіх розрахунків з оплати праці

дозволяє керівнику бюджетної установи приймати обґрунтовані управлінські рішення, аналізувати роботу установи, здійснювати та контролювати цільові витрати на оплату праці на основі затвердженого кошторису [1].

Облік розрахунків з оплати праці — одна з найважливіших ділянок роботи, яка займає одне з центральних місць у всій системі обліку бюджетної установи.

У зв'язку з цим Подмешальська Ю.В. зазначає: «Аудит розрахунків з оплати праці, як правило, займає більшу частину аудиторської перевірки, оскільки ця ділянка обліку досить специфічна та вимагає від аудиторів особливої уваги і зосередженості» [3].

При цьому аналіз фахової літератури дозволяє стверджувати, що єдиний підхід до організації та методики аудиту розрахунків з оплати праці все ще відсутній, оскільки фахівцями пропонується розглядати аудит розрахунків з оплати праці як перелік питань, які необхідно дослідити. На нашу думку, недоліком такого трактування є відсутність системного підходу до проведення аудиту розрахунків з оплати праці, зокрема і в бюджетній сфері, що призводить до неможливості розглядати цей процес комплексно, відповідно до чітко визначеної мети та завдань аудиту. Аудит розрахунків з оплати праці повинен включати перевірку нарахування та виплати всіх видів виплат, на які має право працівник, а також утримань із них.

Мета аудиту заробітної плати включає: встановлення відповідності обліку заробітної плати на підприємстві вимогам чинного законодавства України, виявлення наявних помилок або порушень законодавства, ступінь їх впливу на достовірність фінансової звітності та правильність ведення обліку розрахунків по заробітній платі.

Завданнями проведення аудиту нарахування заробітної плати є: перевірка дотримання положень законодавства про працю, наявності та відповідності законодавству первинних документів з обліку робочого часу; перевірка обліку та нарахування заробітної плати, інших видів оплат, які відносяться до фонду оплати праці; перевірка правильності нарахування щорічних відпусток, наявних лікарняних.

Аудит нарахування заробітної плати в бюджетних установах здійснюється відповідно до плану та програми аудиторської перевірки. План визначає основні етапи аудиту з зазначенням терміну проведення кожного з них, який необхідний для повного та точного здійснення всіх поставлених завдань. Використання програми дає

зможу систематизувати роботу аудитора та збільшує рівень контролю аудиту.

Слід зазначити, що під час аудиту заробітної плати аудитор має складати, як робочу, так і підсумкову документацію. В робочі документи аудитор вносить всю отриману інформацію, на основі якої потім формує аудиторський висновок [2].

Одним із шляхів удосконалення обліку нарахування заробітної плати є вдосконалення діючого аналітичного обліку, оскільки дані аналітичного обліку відіграють вирішальну роль у зборі інформації про відпрацьований та невідпрацьований час, виконання норми працівником, структуру фонду оплати праці. Цю інформацію щодо нарахування заробітної плати необхідно відображати за такими статтями, як основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні витрати, інші виплати, що не належать до фонду оплати праці.

З цією метою необхідно ввести до синтетичних рахунків 651 «Розрахунки з оплати праці розпорядників бюджетних коштів» та 801 «Витрати розпорядників бюджетних коштів на виконання бюджетних програм» аналітичні рахунки.

Таким чином, аудит розрахунків з оплати праці є складовою ділянкою облікового процесу, що потребує достовірної, чіткої, раціональної методики їх здійснення, щоб забезпечити ефективне управління трудовими ресурсами. Впровадження заходів з удосконалення обліку та аудиту розрахунків з оплати праці дозволить значно підвищити аналітичність обліку та усунути недоліки в його організації.

Список використаних джерел:

1. Гамова О.В., Феофанов Л.К., Козачок І.А., Копитіна І.О. Особливості обліку та удосконалення аудиту нарахування заробітної плати в бюджетній установі. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 104-113.
2. Макаренко А.П., Кацай К. О. Удосконалення аудиту нарахування заробітної плати на підприємстві. *Економіка та держава*. 2020. № 1. С. 40-45.
3. Подмешальська Ю.В., Бескоста Г.М., Стафійчук К.В. Аудит розрахунків з оплати праці. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. С. 53-61.

УДК 33

Шишкіна Т.М.

*к.пед.н., директор Кропивницького фахового коледжу
Приватного вищого навчального закладу*

«Університет сучасних знань»,

Малишко І.І.

здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет,

м. Кропивницький

РОЗРАХУНКИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Оплата праці як економічна категорія відноситься до числа найскладніших. Серед економістів немає одностайної думки не тільки щодо її наукового визначення, але і щодо правомірності використання самих понять «оплата праці» та «заробітна плата».

З позиції розподілу «заробітна плата – це основна частина коштів, що направляються на споживання, що є часткою доходу (чиста продукція), що залежить від кінцевих результатів роботи колективу і розподіляється між працівниками відповідно до кількості і якості праці, що затрачена та реального трудового внеску кожного і розміру вкладеного капіталу» [1, с.12].

В багатьох законодавчих актах України, які стосуються питань оплати праці, визначено лише сутність поняття “заробітна плата”. Так, у Статті 94 Кодексу законів про працю наведено визначення заробітної плати, а саме – заробітна плата, це «винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу» [3].

З точки зору права термін «оплата праці» є ширшим і його цільове призначення спрямоване на організацію оплати праці, регламентацію її окремих елементів та всієї системи правових засобів у цій сфері, тоді як поняття «заробітна плата» спрямоване на право окремого працівника отримувати грошову винагороду, тобто заробітна плата є елементом оплати праці.

Відповідно до інструкції зі статистики заробітної плати зазначено основні методологічні положення щодо визначення показників оплати праці у формах державних статистичних спостережень з метою

одержання об'єктивної статистичної інформації про розміри та структуру заробітної плати найманих працівників. Проте, безпосередньо визначення поняття “оплата праці” та “заробітна плата” не розглядаються.

Відповідно до правового аспекту поняття “оплата праці” та “заробітна плата” є синонімами. Різниця між ними полягає лише в тому, що поняття заробітної плати акцентує увагу на об'єкті правовідносин між працівником і власником, а категорія оплати праці вказує на дію власника, яку він повинен здійснити на підставі наявних трудових правовідносин. Виявити ж будь-які особливості прав та обов'язків, умов їх реалізації та наслідків невиконання обов'язків залежно від застосування в тому чи іншому нормативно-правовому акті одного з двох названих понять неможливо.

У статті 14, пп. 14.1.48 Податкового кодексу України зазначено, що під терміном “заробітна плата” розуміється “основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, які виплачуються (надаються) платнику податку у зв'язку з відносинами трудового найму згідно із законом” [5]. Але, цільова спрямованість трактування заробітної плати у податковому законодавстві спрямована на оподаткування доходів фізичних осіб. Це обумовлює відсутність визначення терміну “оплата праці” та визначення її відмінностей від заробітної плати.

Слід зазначити, що заробітна плата і оплата праці належать до відносин оренди (найманої праці). У процесі «здійснення розрахунків з оплати праці виникають відносини які є подібними до тих, що виникають між орендарем і орендодавцем. Так, оренда – це договірне строкове платне володіння і користування необоротним активом (землею, підприємством, основними засобами, іншим майном)» [8, с. 390 - 391]. Саме такий характер взаємовідносин простежуються між працедавцем і працівником.

Таким чином, у бухгалтерському, трудовому та податковому законодавстві України на даний час немає чіткого розмежування таких категорій як “заробітна плата” і “оплата праці”. Діючі нормативні документи фактично ототожнюють дані категорії. На нашу думку, є доцільним доповнити нормативні документи шляхом розшифрування змісту поняття “оплата праці”. Є неприпустимим ототожнення заробітної плати і оплати праці. Ці категорії стосуються різних учасників трудового процесу. Оплата праці – це обов'язок

працедавця оплатити роботу, заробітна плата – це право працівника отримати зароблену плату за свою працю. Це право гарантує Конституція України [4]. Слід зазначити, що сума оплати праці для працедавця завжди буде більшою ніж сума заробітної плати, яку отримує працівник за свою працю. У сучасних умовах розмір заробітної плати залежить від трудового внеску працівника, кінцевих результатів господарської діяльності суб'єкта підприємництва. Крім того, потрібно враховувати процеси, внаслідок яких працівник стає співвласником підприємства і отримує дохід відповідно до розміру вкладеного капіталу.

Список використаних джерел:

1. Гадзевич О.І. Оплата праці в умовах ринку : теорія, практика К.: КОНДОР, 2008. 400 с.
2. Завіновська Г.Т. Економіка праці: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2007.304 с.
3. Кодекс законів про працю (зі змінами та доповненнями) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 22.02.2022)
4. Конституція України URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 23.02.2022)
5. Податковий кодекс України № 2755-VI від 20.02.2022. URL: <http://sts.gov.ua/nk/> (дата звернення 21.02.2022)
6. Про оплату праці. Закон України від 24.03.95 р. №108/995-ВР (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 21.02.2022)
7. Саловська Л.В. Регулювання рівня доходів сільського населення: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Л.В. Саловська ; Ін-т аграр. економіки УААН. К., 2003. 21 с.: рис. — укр. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%A1%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.%D0%92.\\$](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%A1%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B.%D0%92.$) (дата звернення: 28.02.2022)
8. Фінансово-економічний словник. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. 714 с.

УДК 657.372.01

Шкроміда В. В.

к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,

Шкроміда Н. Я.

к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

РЕПУТАЦІЙНІ АКТИВИ У СИСТЕМІ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Протягом останніх двох десятиліть корпоративна репутація компанії залишається однією з актуальних тем у галузі досліджень корпоративного управління, маркетингу та паблік-рілейшн. Відкритість інформації та загострення уваги суспільства до економічної діяльності компаній змінили концепцію ведення бізнесу від закритої моделі, в основному зорієнтованої на максимізацію прибутку, до відкритої, яка передбачає збереження природних ресурсів, покращення якості життя та задоволення суспільних інтересів. За таких обставин, збереження і покращення репутаційних характеристик компанії реалізовується у контексті принципів сталого розвитку, які є прийнятими і верифікованими на міжнародному рівні. Іншими словами, вирішення важливих соціальних, загальноекономічних та екологічних питань, розв'язання яких донедавна були, зазвичай, компетенцією державних структур і завданнями громадських організацій, на сучасному етапі зміщується у сторону представників бізнес-середовища, які самостійно ініціюють та вирішують означені проблеми.

Встановлено, для підсилення репутаційної привабливості і корпоративної соціальної відповідальності в сучасних умовах господарювання керівництво компаній прикладають значних зусиль у напрямку пошуку нових підходів управління корпоративною репутацією. Для цього значна увага приділяється збору і систематизації інформації про наявні репутаційні активи компанії, які є вагомими для зацікавлених сторін, та пошуку можливостей для їх збереження і нарощення.

Відомо, для оприлюднення намірів щодо переслідування і дотримання принципів сталого розвитку управлінці окремих компаній

широко застосовують інтегровану звітність, так звану ESG-звітність [1]. З однієї сторони, вказаний вид звітності покликаний відображати екологічну і соціальну активність компанії, демонструвати її участь у підтримці і забезпеченні життєдіяльності майбутніх поколінь. Одночасно з іншої сторони, формування ESG-звітності дозволяє компанії оприлюднити значні конкурентні переваги в нових умовах інформаційної економіки. За таких умов, відображення ресурсів, пов'язаних з ESG-активністю, дають можливість компанії продемонструвати репутаційні активи з метою побудови довіри серед ключових стейкхолдерів та формування їх лояльності [2].

Позитивним моментом вітчизняного досвіду є поступове покращення розуміння щодо необхідності реалізації ESG-активності і значимості впровадження означеної звітності. А з іншої сторони, існує ряд труднощів щодо змістового наповнення ESG-звітності та розкриття основних її компонентів. Вважаємо, для цього потребується активізація заходів, пов'язаних з популяризацією ESG-звітності та набуттям професійних компетентностей щодо її формування. У підсумку це дозволить розширити коло представників вітчизняного бізнесу, які намагатимуться провадити власну господарську діяльність відповідно до принципів сталого розвитку.

Перспективою розвитку інтегрованої звітності та розкриття інформації про ESG-активність, на наш погляд, є поступове залучення нових компаній, починаючи з великого та завершуючи середнім і малим бізнесом. У результаті підвищується довіра до компанії (з боку співробітників, місцевої громади, державних органів влади) та формується їх лояльність. Зрозуміло, найголовнішим результатом таких тенденцій є повномасштабна реалізація міжнародної програми сталого розвитку та збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Gökten, P. & Marşap, B. (2017). Paradigm Shift in Corporate Reporting. *Accounting and Corporate Reporting - Today and Tomorrow*. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.68832>
2. Shkromyda, V., Shkromyda, N., Gnatiuk, T., & Vasylyuk, M. (2021). Reputation Management Technological Tools: a Stakeholder Approach. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 8(3), 97-105. <https://doi.org/10.15330/jpnu.8.3.97-105>

УДК 33

Юрченко О.В.

*К.е.н., асистент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний технічний університет*

м. Кропивницький

Таран К.В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я - НЕКОМЕРЦІЙНИХ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Охорона здоров'я – це сфера, що забезпечує фізичне існування суспільства. Традиційно в Україні ця сфера фінансувалась за рахунок бюджету, а в умовах впровадження ринкових відносин спостерігається розширення мережі комерційних закладів, що функціонують у цій сфері для забезпечення конкурентоспроможності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, спрямованих на збереження здоров'я нації, розроблено та реалізовано стратегію реформування системи охорони здоров'я [2].

З метою забезпечення всім громадянам України рівного доступу до якісних медичних послуг останні роки проводилась трансформація системи охорони здоров'я, яка направлена на пацієнта. У результаті трансформації на базі бюджетних закладів охорони здоров'я створені комунальні некомерційні підприємства. У цьому зв'язку актуальності набрала потреба радикальної трансформації моделі інформаційного забезпечення обліку та звітності таких закладів.

Особливістю некомерційних підприємств є їх статус - неприбуткові підприємства, при створенні яких отримання прибутку не є метою. Це безпосередньо відноситься і до підприємств, що створені у результаті трансформування бюджетних медичних закладів. Проте, це не суперечить можливості спрямування діяльності на досягнення позитивного фінансового результату. Специфіка полягає у тому, що на відміну від підприємницьких комерційних структур цей фінансовий результат не розподіляється на дивіденди та може використовуватись лише як джерело розширення діяльності та більш ефективного надання послуг, зокрема медичних. [2] «Неприбутковий» статус

залишається за знов створеними некомерційними підприємствами у сфері охорони здоров'я за податковим аспектом. Такі некомерційні підприємства не є платниками податку на прибуток. Проте, при веденні обліку на них поширюється вимога дотримання Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та облікових стандартів, що розроблені саме для підприємницьких структур.

Ми підтримуємо думку науковця Савченко В.М., яка вважає, що «відповідно до специфіки цільового фінансування некомерційних підприємств у сфері охорони здоров'я, є необхідним передбачити у межах робочого плану рахунків побудову рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження. За одним із можливих підходів є необхідним узгодити типовий план рахунків з робочим. За іншим підходом (що, на нашу думку, є більш доцільним) є можливим скористатись правом підприємств як малого, виокремити за рахунком 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» аналітику, відповідно до специфіки діяльності» [2]. Цей підхід є слушним з огляду на необхідність безпосередньої ув'язки формування фінансових результатів від цільового фінансування в частині доходів та витрат. Так, побудова рахунку 71.1 «Інший операційний дохід в частині цільового фінансування» має бути «ув'язана» із структуруванням рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» та з рахунком 48 «Цільове фінансування», відповідно вважаємо за необхідне по рахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» (у разі застосування загального плану рахунків) відкрити субрахунки другого порядку або за рахунком 942 «Інші витрати операційної діяльності в частині цільового фінансування» [2].

Тому, актуальним напрямом подальших досліджень особливостей обліку некомерційних підприємств – закладів охорони здоров'я є обґрунтування підходів до розробки формату відомчої звітності для малих некомерційних комунальних підприємств з врахуванням специфіки сфери охорони здоров'я та відповідно до діючих національних облікових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Кононенко Л.В., Юрченко О.В., Гай О.М. Теорія бухгалтерського обліку в умовах становлення глобальної економіки та інформатизації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових*

праць. № 170. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 83-87 URL: <http://http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/911>.

2. Савченко, В. М., Юрченко, О. В., Кононенко, Л. В. Зміна облікової парадигми та її вплив на перспективи формування моделі обліку діяльності некомерційних комунальних підприємств – закладів охорони здоров'я в умовах глобалізації. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 172. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 81-86. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/172-14>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

***МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ***

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ:
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ
*ЧАСТИНА 1***

Відповідальна за випуск Прокопишин О.С.
Комп'ютерна верстка Прокопишин О.С.

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету управління, економіки та права
Львівського національного університету природокористування,
протокол № 7 від 04.05.2022 р.

ДЛЯ НОТАТОК